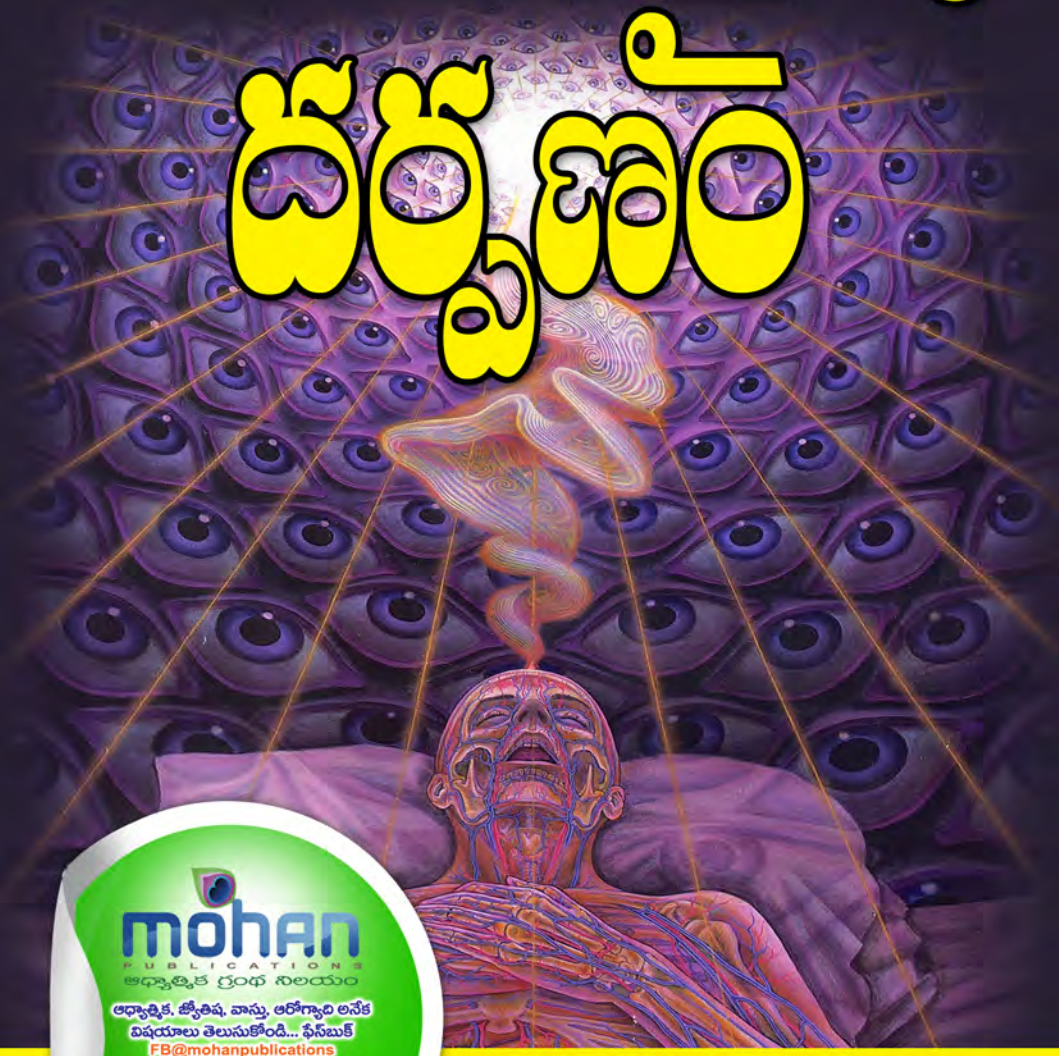
శ్రీ శివశక్త్యైక్య దర్పణం

శ్రీరస్తు.

శ్రీ బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః

సగుణ నిర్గుణోపాస్తి బోధకానేకగ్రంథసారమగు

శ్రీ శివశక్త్యైక్యదర్పణము

:o:

ఇది

మంథా లక్ష్మీనరసింహము

విరచింపబడి

పేరిసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే

పరిశోధింపబడి

అమలాపురం

వామరాజు చంద్రమౌళిగారి స్వకీయ

శ్రీ మారుతీ ముద్రానిలయమందు

ముద్రింపబడియె.

వెల 2-8-0

1920

—:విషయసూచిక:—

—————:o:—————

తంత్రవైదికమార్గములు రెండునుకలవు. కాని తంత్రమార్గము పూర్ణాధికారులకే కలదు.

8 కలియుగమునందు స్త్రీదేవతోపాసన ముఖ్యము.

9 సమస్తార్థములు తెలిసి యుపాసనచేయుట యుత్తమము. కనుక పంచదశీమంత్రమునకు ఆంతరవరివస్యారహస్యగ్రంథమందుచెప్పిన భావార్థాది బహువిధార్థవివరణము.

10 ఉపాసనచేయుమంత్రములు గురుముఖమునుండియె పొందవలయునుగాని స్వయముగ నభ్యసింపరాదు. అట్టి గురుశిష్యులు దేవతాభక్తిశ్రద్ధలు కలవారుగను, యోగ్యులుగను యుండవలయును.

11 శ్రీవిద్యమొదలగు కొన్నిమంత్రములకు సిద్ధారివిమర్శ [మవసరము లేదు.

12 ఉపాసనాంగమయిన జపము మూడువిధములు. అందు తనచెవులకు వినబడకుండ అక్షరములను భావనచేయు మానసికజపము ఉత్తమము. తనచెవులకుమాత్రము వినబడునట్లు చేయునది మధ్యమము. ఇతరులకు వినబడునట్లు బిగ్గరగ చేయునది అధమము.

13 వేదసారమగు నాలుగుపాదములతోకూడిన పూర్ణగాయత్రి మూడుమారులు జపముచేసినఫలము ఒకమారు పంచదశీమంత్రజపముచేతనే కలుగును.

14 ఉపాసనచేయబడు దేవతయొక్క అనుగ్రహముకొరకు భక్తి మొదలగునవి ముఖ్యసాధనములు.

15 శ్రీవిద్యారూపపరదేవతయే జగద్రూపముతో పరిణా మోపాదానముగను, చైతన్యరూపముతో వివర్తోపాదానముగ నున్నది. బ్రహ్మమునకును, చిచ్ఛక్తికిని నామభేదమే కాని యితరభేదములేదు. కార్యకారణములకు భేదములేదు. కనుక చిచ్ఛక్తి అధిష్ఠానముగాగల జగత్తును చిద్రూపముగనే చూడ వలయును. నామరూపములు లేనపుడు చైతన్యమాత్రమె మిగి లియుండును. ఇట్లు తెలిసికొనుటయే ముక్తియని ఈశ్వరుడు, శ్రీశంకరాచార్యులు, విద్యారణ్యులు, గౌడపాదాచార్యులు మొ దలగువారు చెప్పిరి. జరామరణములు కార్యమైనజగత్తుకు కల వుకాని అధిష్ఠానమైన చిత్తునకు లేవు. ఇట్లు పదునైదుప్రకరణ ములందు చెప్పబడిన సంగతులు పరస్పరము సంబంధించియు న్నవి.

శ్లో॥ గుణదోషవివేచనక్షమాః పరకీయేషు గుణేష్వమత్స రాః । శుకవాగుపమం వచో మమోభయభాషాఽనభివేత్తురంజ సా । పరదైవతసత్కటాక్షతః పరమశ్రీలలితార్థవేదినః । సుజ నాః ప్రవిలోక్య సాదరం ఫలయంతు శ్రమమత్ర మామకం ॥

తా॥ శ్రీవిద్యాసారగ్రహణధురీణులును, గుణదోషవిమర్శన పటిష్ఠులును, పరకీయగుణ విమత్సరులునగు సజ్జనులు భాషాద్వ యపాండిత్యరహితుడును, సద్గురుకటాక్షసాదిత విద్యారహస్య డునగు నాదువచనములను శుకభాషితములవలె నాదరమున నీక్షించి నన్నుకృతార్థుంజేయ బ్రార్థితులు.

ఇట్లు,

సద్విధేయుడు,

మంథా లక్ష్మీనరసింహము

ప్రకరణములు

ఈక్రింద చెప్పబడినరీతిని పంచదశీమంత్ర
బీజక్రమముతో ప్రారంభింపబడినవి.

1 ప్ర॥ కకారరూపా
2 వసోరుద్రిస్స్వ
3 ఈశ్వరానుగ్రహా
4 లక్ష్మీవాణీనిషేవితా
5 హ్రీంకారభాస్కర
6 హంసవాహనా
7 సకలాగమసంస్తుతా
8 కలిదోషహరా
9 హాదికాద్యోః కాదివిద్యా
10 లక్ష్యార్థా
11 హ్రీంకారాదేః సిద్ధారి
12 సంయతేంద్రియసంచారం
13 కామయతే సకారః
14 లబ్ధభక్తిసులభా
15 హ్రీం

సంకేతములు.	సంకేతములవివరణము	సంకేతములు.	సంకేతములవివరణము
అ.	అవతారిక.	జీ॥ వి॥	జీవన్ముక్తివివేకము
ఆ॥ ప॥	ఆపరోక్షానుభూతి	త్రి॥ తా॥ ఉ॥	త్రిపురాతాపినీయోపనిషత్తు
అ॥ ఉ॥	అరుణోపనిషత్తు		
అ॥ రా॥	అధ్యాత్మరామాయణము	తా॥	తాత్పర్యము
ఆగ॥	ఆగమము	త్రి॥ ఉ॥	త్రిపురోపనిషత్తు
ఉ॥	ఉత్తరము	త్రి॥ సి॥	త్రిపురాసిద్ధాంతము
క॥ సూ॥	కల్పసూత్రము (పరశురామసూత్రం)	తం॥ రా॥	తంత్రరాజము
		త్రి॥ భా॥	త్రిశతిభాష్యము
కులా॥	కులార్ణవము	ద॥ సం॥	దత్తాత్రేయసంహిత
కూ॥ పు॥	కూర్మపురాణము	దే॥ భా॥	దేవీభాగవతము
క్రి॥ సా॥	క్రియాసారము	దే॥ ఉ॥	దేవ్యుపనిషత్తు
గ॥ పు॥	గరుడపురాణము	పం॥ స్త॥	పంచదశీస్తవము
గౌ॥ సూ॥	గౌడపాదసూత్రము	ప్ర॥	ప్రశ్న
జ్ఞా॥	జ్ఞానార్ణవము	బ్ర॥ పు॥	బ్రహ్మాండపురాణము

సంకేతములు	సంకేతములవివరణము	సంకేతములు	సంకేతములవివరణము
బృ॥	బృహదారణ్యకము	వ్యా॥	వ్యాఖ్యానము
బ్రి। ఖం।	బ్రిహ్మోత్తరఖండము	శ। సూ।	శక్తిసూత్ర[illegible] ప్రిత్యభిజ్ఞసూత్రిము)
భా। శ్రు।	భావనోపనిషచ్ఛ్రుతి		
భో। వృ।	భోజరాజవృత్తి	శం। వ్యా।	శంకరాచార్యవ్యాఖ్య
భా। భా।	భాసురానందభాష్యము	శం। భా॥	శంకరాచార్యభాష్యము
భా। వ్యా।	భాసురానందవ్యాఖ్య	శం। స్తు।	శంకరాచార్యస్తుతి
భ। గీ।	భగవద్గీత	శి। పు।	శివపురాణము
మ। వా।	మహావాసిష్ఠము	శి। ర।	శివరహస్యము

5)

సంకేతములు	సంకేతములవివరణము	సంకేతములు	సంకేతములవివరణము
బృ॥	బృహదారణ్యకము	వ్యా॥	వ్యాఖ్యానము
బ్రి। ఖం।	బ్రిహ్మోత్తరఖండము	శ। సూ।	శక్తిసూత్ర[illegible] ప్రిత్యభిజ్ఞసూత్రిము)
భా। శ్రు।	భావనోపనిషచ్ఛ్రుతి		
భో। వృ।	భోజరాజవృత్తి	శం। వ్యా।	శంకరాచార్యవ్యాఖ్య
భా। భా।	భాసురానందభాష్యము	శం। భా॥	శంకరాచార్యభాష్యము
భా। వ్యా।	భాసురానందవ్యాఖ్య	శం। స్తు।	శంకరాచార్యస్తుతి
భ। గీ।	భగవద్గీత	శి। పు।	శివపురాణము
మ। వా।	మహావాసిష్ఠము	శి। ర।	శివరహస్యము

5)

సంకేతములు	సంకేతములవివరణము	సంకేతములు	సంకేతములవివరణము
బృ॥	బృహదారణ్యకము	వ్యా॥	వ్యాఖ్యానము
బ్రి। ఖం।	బ్రిహ్మోత్తరఖండము	శ। సూ।	శక్తిసూత్ర[illegible] ప్రిత్యభిజ్ఞసూత్రిము)
భా। శ్రు।	భావనోపనిషచ్ఛ్రుతి		
భో। వృ।	భోజరాజవృత్తి	శం। వ్యా।	శంకరాచార్యవ్యాఖ్య
భా। భా।	భాసురానందభాష్యము	శం। భా॥	శంకరాచార్యభాష్యము
భా। వ్యా।	భాసురానందవ్యాఖ్య	శం। స్తు।	శంకరాచార్యస్తుతి

ప్రకరణానుక్రమణిక

— విషయము —

మొదటిప్రకరణమునందు. పుట

అని యీ ప్రకరణములందు వివరింపబడెను.

ఈగ్రంథమును మూడుసారులు పారాయణచేయుటచే ఐహికసుఖములును, భూత ప్రేత పిశాచాది సంఘాతసమస్తరోగశాంతియును, అర్థానుభవముగలవారికి ఆముష్మిక సాక్షాత్ఫలమగు మోక్షమును, పరదేవతానుగ్రహమువలన కలుగును. సంశయములేదు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు

శ్రీగురుభ్యో నమః

శ్రీమత్త్రిపురసుందరీసహిత దక్షిణామూర్తయే నమః

శ్రీబాలాత్రిపురసుందర్యై నమః

శ్లో॥ జ్ఞానానందమయం దేవం నిర్మలస్ఫటికాకృతిం ।
ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవముపాస్మహే ॥
వందే విఘ్నేశ్వరం దేవం సర్వసిద్ధిప్రదాయినం ।
వామాంకారూఢవామాక్షీకరపల్లవపూజితం ॥
పాశాంకుశేక్షుసుమరాజితపంచశాఖాం ।
పాటల్యశాలిసుషమాం చితగాత్రవల్లీం ।
ప్రాచీనవాక్స్తుతిపదాం పరదేవతాం త్వాం ।
పంచాయుధార్చితపదాం ప్రణమామి దేవీం ॥
యావిద్యా శివకేశవాదిజననీ యావై జగన్మోహినీ ।
యాపంచ ప్రణవద్విరేఫనలినీ యాచిత్కళామాలినీ ।
యాబ్రహ్మాది పిపీలికాంతజగదానందైకసంధాయినీ ।
సాపాయాత్పరదేవతా భగవతీ శ్రీరాజరాజేశ్వరీ ॥
అస్తు వశ్శ్రేయసే నిత్యం వస్తు వామాంగసుందరం ।
యత్తృతీయం విదుషాం తురీయం త్రైపురం మహః॥
ఇతి లలితోపాఖ్యానే ప్రథమశ్లోకః ॥

తా॥ యేవస్తువువలన విద్యాంసులకు కామము, మో... మూడుపురములుగలదియు, నాశములేనిదియు, యెడమభాగమున సుందరమగు తేజస్సు సర్వదా మీకు శ్రేయస్సునిచ్చుగాక.

శ్లో॥ భూమౌ స్ఖలితపాదానాం భూమిరేవావలంబనం ।
త్వయిజాతాపరాధానాం త్వమేవ శరణం శివే ॥

తా॥ భూమియందు తొట్రుపడినపాదములను భూమియే సహించి నట్లుల ఓపరమేశ్వరి నీయెడల చేయబడిన యపరాధములను నీవే రక్షించు దానవు.

కలియుగము ప్రథమపాదమునందు 3059 వత్సరములు గతించువరకు వేదోక్తములగు కర్మో పాసనా, జ్ఞానకాండ ములు మూడును క్షీణింపగా శ్రీశంకరాచార్యులవారు పునరు ద్ధారముచేసిరి.

శంకరులు, పద్మపాదులు, తోటకాచార్యులు, వార్తి కులు మొదలగు నలుగురుయతీశ్వరులకద్వైతభాష్యము బోధించి అనంతరము శ్రీవిద్యనుపదేశించి వారిచేత నాలుగుపీఠముల యందు శ్రీచక్రారాధన చేయించినట్లును తాము శ్రీచక్రా రాధనచేసినట్లును శంకరవిజయమునందు గనబడును. అట్టివరం పర శృంగగిరిమొదలగు స్థలములయందిప్పటికిని జరుగుచున్నది. అనంతరము శ్రీవిద్యారణ్యస్వామి ముందుగా పంచదశీమంత్రి (శ్రీవిద్య) దేవతాసాక్షాత్కారమునుబొంది పంచదశీప్రకరణ ములు మొదలయిన అద్వైతగ్రంథములును, అనేకగ్రంథము లలోని అద్వైతసారమును బోధించు జీవన్ముక్తివివేకమును సంస్కృతమున రచియించిరి. క్రమముగా సంస్కృతవిద్యక్షీణ మగుచున్నది.

2 అద్వైతము ముఖ్యమని శ్రీశంకరులు, విద్యారణ్యస్వామి మొదలగువారి యభిప్రాయము. కానివారును అద్వైతసిద్ధి దుర్లభమనియెంచి తత్సాధనభూతమయిన విద్యోపాసన ముఖ్యమనియెంచి దానియందు ప్రవర్తకులయిరి. మఱియు బ్రహ్మ, విష్ణు, శివాదిదేవతలును, సనకసనందనాగస్త్యవసిష్ఠాది మహర్షులును, యక్ష, రాక్షస, గంధర్వాదులును శ్రీవిద్య యనెడి విద్యోపాసన చేసినట్లు అనేకగ్రంథములయందు గనబడును.

3 దేవతోపాస్తిచేతనే సగుణసిద్ధియు, అనంతరము అద్వైతసిద్ధియుకలుగునని అనేకగ్రంథములయందు చెప్పఁబడెను విద్యారణ్యకృత జీవన్ముక్తివివేకమునందు సాక్షాత్కారపర్యంతము దేవతోపాసనజేసి అద్వైతవిమర్శను చేయుటచేత విశేషముగలవని చెప్పఁబడినది. సూతసంహితయొక్క యజ్ఞవైభవ ఖండములో జ్ఞానయజ్ఞమనెడి 13 అధ్యాయమునందు దీక్షాయుక్తముగను ఉపాసనకలిగి అద్వైతవిమర్శచేయువారికాజన్మమందె ముక్తియనియు, ఉపాసనలేక అద్వైతవిమర్శచేయువారికి కొన్నిజన్మములకుగాని ముక్తికలుగదనియు చెప్పబడినది. ఇట్టియభిప్రాయము శంకరులవారికనున్నట్లు వారి యానలుగురు శిష్యులను శ్రీవిద్యోపాసనయందు ప్రవర్తింపజేయుటవలన స్పష్టముగాదోచును

4 దేవతోపాస్తి శ్రేష్ఠమని చెప్పు గ్రంథములు బహుళముగానుండి యందరికిని సాధ్యముగాకుండుటనుబట్టి యనేక

గ్రంథములలోని సారభూతమైయున సంస్కృతమూలమును, వ్యాఖ్యానమును, వానికి తెలుగుతాత్పర్యములతో పంచదశీ మంత్రబీజ క్రమపూర్వకముగ పదునయిదు ప్రకరణములిందు వ్రాయబడుచున్నవి. ఈగ్రంథము దేవతలయందును, వేదశాస్త్రములయందును, భక్తివిశ్వాసములుగల యభ్యాసకులకు సుబోధకముగానుండును.

5 భక్తివిశ్వాసములతో నారాధనచేయు వారికి దేవతలవలన పురుషార్థములు కలుగునని శ్రుతి స్మృతి పురాణాదులవలనను, పెద్దలయొక్క ఆచరణమువలనను కనబడును. పంచదశీమంత్రోపాసనచే విద్యారణ్యస్వామికిని విష్ణుభక్తిచే ప్రహ్లాదునకును, శివభక్తిచే మార్కండేయులకును క్లీంకారమంత్రోచ్చారణచేత సువర్ణసముహారాజునకును ఐకారోచ్చారణచేత సత్యవ్రతునకును, వాగ్బీజ (ఐం) మంత్రోపాసనచేత శ్రీవ్యాసులవారికి నిట్లనేకదేవతోపాసనలచే ననేకులకును తాదృశసిద్ధికలిగినటుల ప్రసిద్ధము.

కలియుగప్రథమపాదము 5020 సంవత్సరములుగతించినవి. సంస్కృతవిద్యయు, కర్మోపాసనాది కాండత్రయమును, క్రమక్రమముగా క్షీణమగుచున్నది. కాని మరల ఈశ్వరానుగ్రహమువలన వృద్ధినిబొందవలసియుండును.

7 శ్రీవిద్యోపాసన, జడశక్త్యుపాసనయనియు, చిచ్ఛక్త్యుపాసనకాదనియు, తాంత్రికవిద్యయనియు, వైదికవిద్యకాదనియు కొందరియభిప్రాయము. అట్టియభిప్రాయము సరికాద

నియు, శ్రీవిద్యోపాసన వైదికమనియు, చిచ్ఛక్త్యుపాసనయనియు, వామకేశ్వరతంత్రము సౌందర్యలహరి 22వ శ్లోకభాష్యమునందు చెప్పబడినది.

మఱియు వేదశిరోభాగములగు త్రిపురోపనిషత్తు, త్రిపురాతాపిని, బహ్వృచోపనిషత్తు, చక్రభావనోపనిషత్తు, దేవ్యుపనిషత్తు, కౌలోపనిషత్తు, గుహ్యోపనిషత్తు, మహోపనిషత్తు మొదలగువానిలను, పరశురామకృత కల్పసూత్రములు, త్రిశతీనామభాష్యము, సూతసంహిత, దత్తాత్రేయసంహిత, గౌడపాదసూత్రములు, ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాసూత్రములు మొదలగువానివలన నది చిచ్ఛక్తియొక్క ఉపాసనయెయని కనబడును గనుక శ్రీవిద్య వైదికమేయనియు, తంత్రములలో కూడ చెప్పినందున మాత్రము చేత తంత్రప్రధానవిద్య కాదనియు తెలియబడుచున్నది.

8 శ్రీవిద్య రహస్యవిద్యయగుటవలనను, సద్గురువుల వలన యోగ్యులయిన శిష్యులకు మాత్రముపదేశింపదగియుండుటవలనను, అట్టిగురువులు కనిపెట్టుట దుర్లభమగుటవలనను, తక్కిన రామ, కృష్ణ, శివాదిమంత్రములవలె నిదియంత ప్రచురముగా లేదు. కొందఱు ప్రవేశించి తమకోరిక వెంటనే సఫలము కాలేదని యుపేక్ష చేయుదురు. గానిజన్మాంతరకర్మముయొక్క ప్రతిబంధకసామగ్రి విశేషముగానుండెనని తలఁచరు. కొందఱు ముందుగ తంత్రమార్గమునందు ప్రవేశించి యుండవలెనియనెదరు

లనతిక్రమించి స్వేచ్ఛాచారులై దీనివలన తమకుగలిగిన నష్టములను విస్మృతుందారోపించుచున్నారు. తంత్ర వైదికమార్గములలో వైదికము నవలంబించువారికి దోషము లేవియును లేవు. తంత్ర వైదికమార్గములు శాస్త్రసమ్మతములైనను తంత్రమార్గము పూర్ణాధికారులకే చెప్పబడినది.

9 త్రిపురసుందరియొక్కయు, గురుపుత్రులయొక్కయు, కటాక్షమువలనను, పండితుల సాహాయ్యమువలనను, శ్రీభాస్కరానందనాథశిష్యుడగు ప్రకాశానందనాథునిచేత నీగ్రంథము భక్తిశ్రద్ధలతో యథాశక్తిగ ప్రకటింపబడెను.

శ్లో॥ అనంతశాస్త్రం బహువేదితవ్యం స్వల్పశ్చ కాలో బహవశ్చ విఘ్నాః। యత్సారభూతం తదుపాసితవ్యం హంసైర్యథా క్షీరమివాంబుమిశ్రం= హంసలు నీరమిశ్రమగు క్షీరములో సారమగు క్షీరమునే గ్రహించునట్లు బాలాభాషణమని పండితులు దీనియందలి సుగుణములను గ్రహింప ప్రార్థితులు.

10 కేవలము సంస్కృతమయినను, తెలుగయినను కొందఱు తెలిసికొనుట దుర్లభమనియెంచి సులభముగా నందరికిని దెలియగల తెలుగుపదములతో నీగ్రంథము వ్రాయబడెను

ప్రకరణములు

—:0:—

శ్రీగురుభ్యోనమః

శుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీబాలాత్రిపురసుందర్యై నమః

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

శివశక్త్యైక్యదర్పణము

ప్రథమ ప్రకరణము.

చిద్విద్యావివరణము.

చితి. చైతన్యము, చిద్రూపము, ఆత్మ, పూర్ణాహంత, బ్రహ్మము, జ్ఞానము, చిచ్ఛక్తి, శ్రీవిద్య, చిద్విద్య, బ్రహ్మవిద్య, కైవల్యము, సంవిత్, అనునవి బ్రహ్మముయొక్క పర్యాయపదములని శ్రుతి, స్మృతి, పురాణాదులు దెలుపుచున్నవి.

శ్రీవిద్య యను సంజ్ఞ బాల, పంచదశి, షోడశి మంత్రములకు ప్రధానముగ వర్తించును.

పంచదశీమంత్రమునందు కాది, హాది విద్యలు రెండు ముఖ్యములుగ నున్నవి. వీనితో శ్రీకలిసిన షోడశాక్షరికి షోడశి యని పేరు.

ఈమూడు త్ర్యధిష్ఠానదేవతలలో పంచదశికి లలితాత్రిపురసుందరియనియు, బాలకు బాలాత్రిపురసుందరియనియు, షోడశికి రాజరాజేశ్వరియనియు సమాఖ్యలు. పంచప్రేతాసనమీ దేవతలకుమాత్రమే కలదు. కావున నిమూడునుత్కృష్టములు.

శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ఈశ్వరశ్చ సదాశివః ।
పంచప్రేతా వరారోహే నిశ్చలాపవతే సదా ॥

అని జ్ఞానార్ణవమునందున్నది॥

తా॥ బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రేశ్వర, సదాశివులు మున్నగు ప్రేతలనియు చలింపని చిత్తముగలవారై ధ్యాననిష్ఠులయి యుండిరనియు పార్వతితో ఈశ్వరుడు చెప్పెను. ప్రేతలనగా నిశ్చలచిత్తముగలవారు,

కకారము కాది పంచదశీమంత్రములోని ప్రథమబీజము.

కకారరూపాయని త్రిశతి మొదటినామము.

శ్రీశంకరాచార్యభాష్యము:—కకారః కవర్ణః రూపం। జ్ఞాపకవిశేషణం యస్యాః సా కాదివిద్యా విగ్రహేత్యర్థః॥ "కం బ్రహ్మ" ఇతి శ్రుతేః॥

తా॥ కకారము కాదివిద్యకు మొదటిబీజము। బ్రహ్మస్వరూపము। శ్రుతి కకారము బ్రహ్మమని చెప్పెను.

ఈ గ్రంథములో చెప్పబడిన త్రిశతి, అనునది కాదిపంచదశీమంత్రవర్ణములమీద పుట్టిన 300 నామములుగలది। దీనికి శ్రీశంకరాచార్యులవారు భాష్యము చేసిరి॥

లలితాసహస్రనామములు అనునది శ్రీవిద్యను చెప్పును॥

ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాసూత్రములు (శక్తిసూత్రములు) వీనికి శ్రీపూర్ణానందముని భాష్యము చేసిరి॥

వామకేశ్వరతంత్రముయొక్క వ్యాఖ్యానమునకు సేతుబంధనమని పేరు॥

సేతుబంధము, వరివస్య, లలితాసహస్రనామభాష్యము త్రిపురోపనిషద్భాష్యము అను నివి శ్రీభాసురానందనాథునిచే చేయబడెను.

శ్రీగౌడపాదసూత్రములకును, సూతసంహితకును, శ్రీవిద్యారణ్యస్వామి భాష్యముచేసిరి. గౌడపాదులు శ్రీశంకరులవారి పరమగురువులు॥

చితిః ॥ (లలితాసహస్రనామము 362)

శ్రీభాసురానందనాథ వ్యా॥ అవిద్యాపరిపంథిజ్ఞానస్వరూపా చితిః॥

I శక్తిసూత్రము—చితిస్స్వతంత్రా విశ్వసిద్ధిహేతుః ॥

దీనికీసూత్రభాష్యమునందు। చితిరేవ భగవతీ స్వతంత్రా। అనుత్తరవిమర్శమయీ। శివభట్టారికా విభిన్నా హేతుః కారణం॥

II మహావాసిష్ఠము— సైవా చితిరితి ప్రోక్తా జీవనాద్జీవిసైషిణాం ॥

తా॥ అజ్ఞానమునకు శత్రువయిన జ్ఞానమే చిత్తు.

I చిచ్ఛక్తి స్వతంత్రమయినది. విశ్వసిద్ధికి కారణము. ఈశ్వరునికంటె వేరుకానిది.

II జీవులకు బ్రతికించుటవలన నీశక్తి చిత్తుఅని చెప్పబడుచున్నది.

(ల॥ స॥ 417) చేతనారూపా ॥

గౌడపాదసూత్రము—చైతన్యస్వరూపా చిచ్ఛక్తిః ॥

శ్రీవిద్యారణ్య వ్యా॥ చైతన్యస్య బ్రహ్మణః స్వరూపా చిత్ । శక్తిస్సామర్థ్యం

తా। బ్రహ్మముయొక్క సామర్థ్యమే శక్తి.

ల॥ స॥ 625) కైవల్యపదదాయినీ ॥

భా॥ వ్యా॥ కేవలస్య భావో ధర్మిమాత్రావశేషః కైవల్యం పంచమీనాం ముక్తిః । తదేవ పదం దదాతీతి ॥

I యోగశాస్త్రముయొక్క తుదిసూత్రము— కైవల్యం స్వరూపప్రతిష్ఠా చితిశక్తేరితి । అనేన ప్రతిపాదిత స్వరూపా మోక్ష ఉచ్యతే ॥

II చితిశక్తేర్వృత్తి సారూప్యనివృత్తౌ స్వరూపమాత్రేణావస్థానం కైవల్యముచ్యత ఇతి భోజరాజవృత్తి ॥

తా॥ చిచ్ఛక్తి పునరావృత్తిలేని కైవల్యముక్తినిచ్చునది.

I చిచ్ఛక్తియే మోక్షస్వరూపము.

II వృత్తులు లేకుండనుండుటయే కైవల్యము.

ల॥ స॥ 854) గంభీరా ||

భా॥ వ్యా॥ అనవస్థ్యాత్ గంభీరా మహాహ్రదస్వరూపేత్యర్థః ||
శివసూత్రము—"మహాహ్రదానుసంధానాన్మంత్రవీర్యాను
భవః" ఇతి మహాహ్రదఇతి ప్రోక్తా శక్తిర్భగవతీ పరా। అను
సంధానమిత్యుక్తం తత్తాదాత్మ్యవిమర్శనం। మంత్రవీర్యమితి
ప్రోక్తం పూర్ణాహంతా విమర్శనం। తదీయోనుభవస్తస్య
స్ఫురణం స్వాత్మనః స్ఫుటమితి ||

తా॥ పరాశక్తి మహాహ్రదస్వరూపము పరాశక్తికిని తనకును భేదములేనటుల తెలిసికొనుటయే అనుసంధానమని చెప్పబడుచున్నది. అహంత అనగా అకారహకారములచే చెప్పబడు శివశక్తులయొక్క విమర్శము ఇదియే మంత్రవీర్యము. (అహంతనుగూర్చి ఇందు 9వ ప్రకరణము భావార్థముచూడవలయును) అట్టివిమర్శనలన కలిగిన అనుభవమే స్పష్టమగు స్వరూపానుభవము.

(ల॥ స॥ 872) త్రయీ ||

భా॥ వ్యా॥ త్రయ్యృక్సామయజూంషీ ఇతి వేదాస్త్రయః త్రయీతి కోశాద్వేదత్రయరూపా ||

స్ఫురణం స్వాత్మనః స్ఫుటమితి ||

తా॥ పరాశక్తి మహాహ్రదస్వరూపము పరాశక్తికిని తనకును భేదములేనటుల తెలిసికొనుటయే అనుసంధానమని చెప్పబడుచున్నది. అహంత అనగా అకారహకారములచే చెప్పబడు శివశక్తులయొక్క విమర్శము ఇదియే మంత్రవీర్యము. (అహంతనుగూర్చి ఇందు 9వ ప్రకరణము భావార్థముచూడవలయును) అట్టివిమర్శనలన కలిగిన అనుభవమే స్పష్టమగు స్వరూపానుభవము.

(ల॥ స॥ 872) త్రయీ ||

II ఓపార్వతీ, నీవు జ్ఞానస్వరూపురాలవు. కర్మస్వరూపురాలవు. నీతిస్వరూపురాలవు.

(ల॥ స॥ 918) చైతన్యార్ఘ్యసమారాధ్యా ॥

భా॥ వ్యా॥ చైతన్యం చిద్రూప ఆత్మా ॥

I చైతన్యమాత్మా। శివసూత్రము। తదేవార్ఘ్యం పూజాయోగ్యం జలాది। తేన సమ్యగారాధ్యా । నిరాధారాఖ్యాయాః పూజాయాశ్చిదభేదభావనారూపత్వాత్ ॥

II జ్ఞానమర్ఘ్యం । ఇతి భావనోపనిషచ్ఛ్రుతిః ॥

చిద్విద్యావివరణము. 5

II ఓపార్వతీ, నీవు జ్ఞానస్వరూపురాలవు. కర్మస్వరూపురాలవు. నీతిస్వరూపురాలవు.

(ల॥ స॥ 918) చైతన్యార్ఘ్యసమారాధ్యా ॥

భా॥ వ్యా॥ చైతన్యం చిద్రూప ఆత్మా ॥

I చైతన్యమాత్మా। శివసూత్రము। తదేవార్ఘ్యం పూజాయోగ్యం జలాది। తేన సమ్యగారాధ్యా । నిరాధారాఖ్యాయాః పూజాయాశ్చిదభేదభావనారూపత్వాత్ ॥

II జ్ఞానమర్ఘ్యం । ఇతి భావనోపనిషచ్ఛ్రుతిః ॥

చిద్విద్యావివరణము. 5

II ఓపార్వతీ, నీవు జ్ఞానస్వరూపురాలవు. కర్మస్వరూపురాలవు. నీతిస్వరూపురాలవు.

(ల॥ స॥ 918) చైతన్యార్ఘ్యసమారాధ్యా ॥

భా॥ వ్యా॥ చైతన్యం చిద్రూప ఆత్మా ॥

I చైతన్యమాత్మా। శివసూత్రము। తదేవార్ఘ్యం పూజాయోగ్యం జలాది। తేన సమ్యగారాధ్యా । నిరాధారాఖ్యాయాః పూజాయాశ్చిదభేదభావనారూపత్వాత్ ॥

మాదిశక్త్యా భూర్భువస్స్వస్త్రీతి స్వర్గభూపాతాళాని హ్రీమయాత్మకేన హ్రీంకారేణ హృల్లేఖాఖ్యా భగవతీ త్రికూటావసానే నిలయే విలయే ధామ్ని మహాసా ఘోరేణ వ్యాప్నోతి సైవేయం భగవతీ త్రిపురేతి వ్యాపత్యతే॥ *** దేవీం మహాలక్ష్మీం సర్వలక్ష్మీమయీం సర్వలక్షణసంపన్నాం హృదయే చైతన్యరూపిణీం నిరంజనాం త్రికూటాఖ్యాం స్మితముఖీం మహామాయాం సర్వసుభగాం మహాకుండలినీం త్రిపీఠమధ్యవర్తినీం మకథాది శ్రీపీఠ పరాం భైరవీం చిత్కళాం మహాత్రిపురాం దేవీం ధ్యాయేన్మహాధ్యానయోగేన। య ఏవం వేదేతి॥

తా॥ సదాశివునకు, త్రిపుర, భగవతి యనెడి యాదిశక్తితో హ్రీంకారవాచ్యమై సృష్టి, స్థితి, లయములకొరకు బ్రహ్మ విష్ణ్వీశరూపములను బొంది త్రికూటాగ్రవిరాజమానమగు దివ్యతేజస్సుచేత స్వర్గ, మర్త్య, పాతాళలోకములను వ్యాపించియుండును. ఆవరణరహిత చిద్రూపయు, మహాకుండలినీరూపయు, అ. క. థాద్యక్షరాత్మికయు, సర్వోత్కృష్టమహామాయాస్వరూపయునై త్రికూటసంజ్ఞతో శ్రీపీఠనివాసినియగు సర్వలక్షణసంయుక్త శ్రీమహాత్రిపురసుందరిని భక్తులు మందస్మితసుందరవదనారవిందగను, పుత్రపౌత్రగవాశ్వధనధాన్యాది సకలసంపత్ప్రదాత్రి మహాలక్ష్మిగను, హృదయకమలమందు తదేకనిష్ఠతో ధ్యానింపవలెను.

అథర్వణవేదమందున్న దేవ్యుపనిషత్తు॥

సర్వే వై దేవా దేవీముపతస్థుః। కాసి త్వం మహాదేవి। సాబ్రవీదహం బ్రహ్మస్వరూపిణీ। మత్తః ప్రకృతిపురుషాత్మకం జగత్। శూన్యంచాశూన్యంచ। ఇత్యాది॥

తా॥ దేవతలందరు దేవిసన్నిధికి వెళ్ళి ఓ మహాదేవి నీవెవరవని యడిగిరి. ఆమె నేను బ్రహ్మస్వరూపురాలననియు, నావల్లనుండి యే ప్రకృతి పురుషాత్మకమగు జగత్తు కలిగినదనియు, ప్రపంచము నేనేయనియు, ప్రళయమందున్నవియు నేనేయనియు చెప్పెను.

దత్తాత్రేయసంహిత మొదటిఅధ్యాయము॥

వసిష్ఠః కశ్యపో వ్యాసః పులస్త్యః పులహః క్రతుః । భరద్వాజోఽఙ్గిరా దక్షో దుర్వాసా మునిపుఙ్గవః । కణ్వః పరాశర శ్శంఖ శ్శౌనక శ్శ్రీశుక శ్శివః । అగస్త్యో వాలఖిల్యాద్యా ఋషయోఽథ మహర్షయః । బ్రహ్మర్షయో జ్ఞానసిద్ధా స్తపస్సిద్ధా మహౌజసః । మేరుశృంగే సమాసీనం భగవంతం సనాతనం । దత్తాత్రేయం మహాభాగం యోగినాం ప్రవరం విభుం । మునిం ప్రాంజలయస్సర్వే ప్రణిపత్యోపతస్థిరే ॥ ప్రాంజలీనుపపన్నాం స్తాన్బ్రహ్మర్షీన్ సూర్యవర్చసః । ప్రాహ గంభీరయావాచా భగవాన్ యోగవిత్తమాన్ ॥ శ్రీదత్తాత్రేయః॥ మహర్షయో మహాభాగా యూయం సర్వవిదుత్తమాః । కిమర్థముపపన్నా మాం బ్రూత శశ్వద్దదామి వః ॥ 9 *** మయి కారుణ్యభావోఽయం భవద్భిర్దృశ్యతే యది । తదా పాత్రం భవిష్యామి కృపయా భవతామహం ॥ 16.॥ ఇత్యేవమనుశిష్టాస్తే దత్తాత్రేయేణ యోగినా మహాభాగా మహాభాగం శరణం జగ్మురంజసా ॥ 17. ***** మహర్షయ ఊచుః॥ *** భవంతమఖిలాధారం శరణ్యం శరణం గతాః । అనాథనాథ సర్వజ్ఞ విష్ణో దత్త హరే విభో । అత్రినందన విశ్వాత్మన్ శరణం యామ సంగతాః॥

I కేన ప్రయత్నవర్యేణ భవేద్బంధపరిక్షయః । జగతాం జగదాధార నమస్తుభ్యం చిదాత్మనే ॥

II కిమస్య జగతో రూపం ।

III కిమేకం తత్త్వముచ్యతే ।

IV కిమేకం జగతో మూలం—తన్నో వక్తుమిహార్హసి । ఇతి పృష్టో మహాయోగీ దత్తాత్రేయో హరిస్స్వయం ॥ 24

మహర్షిభ్యః పరం తత్త్వమాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥

తా॥ జ్ఞానసిద్ధులు, తపస్సిద్ధులు నగు వసిష్ఠ, కశ్యప, వ్యాస, పులస్త్య పులహ, క్రతు, భరద్వాజాంగిరసు, దక్ష, దుర్వాస, కణ్వ, పరాశర, శంఖ శౌనక, శుక, శివాగస్త్య, వాలఖిల్యాది మహాత్ములు, బ్రహ్మర్షులు, మేరుశృంగమునందున్న యోగరాట్టు, సనాతనుడు, భగవంతుడు నగు దత్తాత్రేయ గురువులను నమస్కరించి సేవింపగా నాయన తమయాగమునకారణమేమని వారినడిగెను తరువాత నావసిష్ఠాదిమహాత్ములిట్లు ప్రశ్నించిరి.

I బంధమునుపోగొట్టెడి మహోపాయమేది।

II ఈజగత్తునకు రూపమేమి।

III ఈజగత్తుయొక్క ముఖ్యతత్వమేది।

IV జగత్తునకు ముఖ్యమగు మూలకారణమేది।

వీనిని చెప్పుటకు తమరే యర్హులని మహాత్ములు కోరగా సాత్వికేశ్వరుడుపదేశించిన విషయములను దత్తాత్రేయులవారు 91 అధ్యాయములుగల దత్తాత్రేయసంహితారూపముగా వారికి వినిపించిరి. మహాత్ములడిగిన నాలుగు ప్రశ్నలకునుత్తరముగా చెప్పియున్నయనెడు శ్రీ[illegible]నుసరించి యీగ్రంథమంతయు చెప్పబడెను. అందుల ముఖ్యసంగతులీగ్రంథముయొక్క ఆయాప్రకరణములయందు వ్రాయబడును.

ద॥ సం॥ అయిదవఅధ్యాయము॥

శ్లో॥ చిద్విద్యా బ్రహ్మవిద్యాద్యా హాదికాది సమన్వితాః।
షోడశార్ణముఖాస్తద్వదానందమనవస్మృతాః॥ *** సచ్చిదా
నందమనుషు నిష్ఠా యేషాం స్థిరీభవేత్। తేప్రాకృతేనదేహేన
ముక్తా బ్రహ్మమయాః స్మృతాః॥ ఇతి॥

తా॥ చిద్విద్య, బ్రహ్మవిద్య యనెడు హాదిపంచదశియు, కాదిపంచదశియు, వీనితోకలిసిన షోడశాక్షరియు ఆనందమంత్రములని చెప్పబడుచున్నవి. వీనియందు దృఢనిష్ఠగలవారు కల్పితదేహమును విడిచి బ్రహ్మస్వరూపులగుదురు.

ద॥ సం॥ ఇరువదియాఱవయధ్యాయము।

దేవ్యాపృష్ట ఈశ్వర ఉవాచ॥ శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి రహస్యం పరమం మహత్। పరాకాష్ఠేయమీశాని మహాభట్టారికాపరా। సమస్తవిశ్వసామ్రాజ్ఞీ మహాత్రిపురసుందరీ। మంత్రవాచ్యార్థభేదేన రూపివాగాదిరూపతః। ఉపాస్యతే పరతరా మహాత్రిపురసుందరీ। లలితా లలితాకారా జ్ఞానానందసదాత్మికా। స్ఫూర్త్యైకలహరీ మాత్రా స్వప్రానందరసాత్మికా। అపరిచ్ఛిన్నరూపాశ్రీః ద్వైతభ్రమవివర్జితా। విశ్వమేతా మామనంతి ప్రత్యక్షసంశదమాగమాః। కలరూపవినిర్ముక్తాం బ్రహ్మనంద్వైకభాసురాం॥ 10 ॥ బ్రహ్మవిష్ణురహం భద్రే భావయామః పరాం చితి। తస్యాం పరాంబికాయాం శ్రీలలితాయాం కులాంబికే। కల్పితాభాసనిష్ఠాహి మాయాఖ్యా ప్రకృతిశ్శివే। కల్పితాభాసవిజ్ఞాననివృత్త్యాం తాం జగుః శ్రుతిః॥ 12 ॥ తయా యదా కల్పితంస్యాద్భోక్తృభోగ్యమయం జగత్। తదాత్మజ్ఞానలాభాయ కల్ప్యతే రూపముత్తమం॥ 13 ॥ ఉపాసనార్థం విశ్వేశి స్త్రీపుంరూపేణ సుందరి। తయోర్వాచకవిద్యే ద్వే కాదిహాద్యే సమీరితే॥ 14 ॥ యా సా కామేశ్వరీదేవీ కాదివాచ్యా సమీరితా। యో సౌ కామేశ్వరశ్శంభుః హాదివాచ్యస్సమీరితః॥ 15 ॥ హాదికాదిమనుద్వంద్వయుక్తయోః షోడశార్ణయోః మహాత్రైలోక్యసామ్రాజ్యస్వామినోః శ్రీశ్రయోశ్శివే। మహాకామేశ్వరీ దేవీ మహాకామేశ్వరశ్శివః। ఉపాస్యమివభేదేన దేవతేతి సమీరితా॥ ఇత్యాది॥

తా॥ ఈశ్వరుడు పార్వతితో చెప్పుచున్నాడు. ఓ దేవీ యీ పరమ రహస్యమును వినుము. మహాత్రిపురసుందరి సర్వప్రపంచమునకు మహారాణియు

పరాస్వరూపయు, మహాశక్తియు, మంత్రరూపయు, మంత్రార్థరూపయు నై సరస్వతి మొదలగు నామములనొప్పుచు, సచ్చిదానందస్వరూపిణియు, సర్వోత్తమయు నగు నీలలితాదేవి శ్రద్ధతో సేవింపబడినది సకలలోకజనని యగు నీమె యన్నివస్తువులయందును నన్నివేళలను, కాలత్రయమందును, నిండియుండి నిజభక్తులయొక్క ద్వైతభ్రమను నివారించునని వేదములు చెప్పుచున్నవి. అనృతజడదుఃఖాత్మకమగు జగత్తుకంటె విలక్షణమగు సచ్చిదానందస్వరూపము గలిగి కల్పిత జాతిరూపసంబంధములేని యీలలితామహాదేవిని నేనును, బ్రహ్మాదిదేవతలును, శుద్ధచైతన్యముగ భావనచేయుచున్నాము. అట్టి లలితారూపమగు పరాంబికయందాభాసచేత మాయయనెడి ప్రకృతి కల్పింపబడినది. ఈపరాంబికను సేవించుటవలననే కల్పితమగు నాయజ్ఞానములో లగునని శ్రుతి చెప్పుచున్నది. భోక్తృ భోగ్యరూపమగు జగత్తును కల్పించిన యీపరాంబికయే యాభోక్తల (జీవుల) కాత్మజ్ఞానలాభముకై యుపాసనకొరకు కామేశ్వరీరూపమగు కాదివిద్యగను, కామేశ్వరరూపమగు హాదివిద్యగను త్రిపురసుందరీరూపమును దాల్చెను. కాది పంచదశితోకూడిన షోడశాక్షరియనెడి కామేశ్వరీవిద్యయు, హాది పంచదశితోకూడిన షోడశాక్షరియనెడి కామేశ్వరవిద్యయు, మంత్రములలో శ్రేష్ఠమయిన మహత్తుగలవి. ఇవి శ్రీకారమును ప్రథమబీజముగ నాశ్రయించినవి.

6॥ సం॥ ఆరవఅధ్యాయము॥ ఈశ్వరఉవాచ ॥ లలితాం జగతాం ధాత్రీం సంవిత్స్ఫూర్తిమనుత్తమాం । శరణం యేతు గచ్ఛంతి మంత్రేణానేన మత్ప్రియే । మయా తేహరిణావంద్యా విధినా నిఖిలైస్సురైః॥ ఇతి ॥

తా॥ ఓపార్వతీ జగత్తును ధరించినదియు, ఉత్తమమయినదగు లలితా త్రిపురసుందరిని పంచదశాక్షరీమంత్రముచేత నెవరు శరణుపొందెదరో వారు నాచేతను, విష్ణువుచేతను, బ్రహ్మమొదలగు దేవతలందరిచేతను నమస్కరింపఁదగినవారు.

త్రిశతి 17 కమ్రవిగ్రహా – శ్రీశంకరవ్యాః కమ్రః అతిమనోజ్ఞః, గాంభీర్య, ధైర్య, మాధుర్యాదిబహుగుణోదితత్వాత్ విగ్రహః మూర్తిః యస్యాః సా తథా ॥ "ఆనందరూపమమృతం యద్విభాతి" ఇతిశ్రుతేః ॥ ఆనందస్వరూపత్వాద్వా । కమ్రవిగ్రహా । లలితాయా ఇత్యర్థః ॥

తా॥ గాంభీర్య ధైర్యాది బహుగుణములు కలదగుటవలన మిక్కిలి సుందరమూర్తి యనియును, ఆనందరూపము, మోక్షరూపము ఏదిగలదో ఆకె త్రిపురసుందరి యనియును అర్థము.

త్రిశతియొక్క 156 నామభాష్యమునందు– వేదశాస్త్రమయీ వాణీ యస్యాః సా పరదేవతా ॥ ఇతివచనాత్ ॥

తా॥ ఎవరియొక్క వాక్కులు వేదశాస్త్రములో ఆమెయే పరదేవత॥

త్రిశతి 227 సచ్చిదానందా – అను నామమునకు శంకరభాష్యము॥ కాలత్రయాబాధ్యత్వం సత్త్వం। స్వేతరప్రకాశాపేక్షారాహిత్యం చిత్త్వం। పరమప్రేమాస్పదత్వమానందత్వం॥ "సత్యం జ్ఞానమనంతం। విజ్ఞానమానందం। సదేవ సోమ్యేదమగ్రఆసీత్। ప్రజ్ఞాప్రతిష్ఠా। ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ। ఆనందోబ్రహ్మేతి వ్యజానాత్। ఆనందం బ్రహ్మణోవిద్వాన్నబిభేతి కుతశ్చన" ఇత్యాది శ్రుతిభ్యః తే స్వరూపం యస్యాః సా తథోక్తా। వేదాంతశాస్త్రోక్తబ్రహ్మస్వరూపలక్షణలక్ష్యేత్యర్థః॥

తా॥ భూతభవిష్యద్వర్తమానములను మూడుకాలములయందును, బాధింపబడనిది సత్తు. ఇతరపరికాశాపేక్షలేకుండగ తనంతనే ప్రకాశించునది చిత్తు. మిగుల ప్రేమస్థానము ఆనందము. పైశ్రుతులచేత చెప్పబడు బ్రహ్మస్వరూపమునకు లక్ష్యార్థమా చిచ్ఛక్తియే.

దేవీభాగవతము। సప్తమస్కంధము। ముప్పదిరెండవఅధ్యాయము— శ్రీదేవ్యువాచ॥ శృణ్వంతు నిర్జరాః సర్వే వ్యాహరంత్యావచోమమ। యస్యశ్రవణమాత్రేణ మద్రూపత్వం ప్రపద్యతే। అహమేవాసపూర్వంతు నాన్యత్కించిన్నగాధిప। తదాత్మరూపం చిత్సంవిత్పరబ్రహ్మైకనామకం। అప్రతర్క్యమనిర్దేశ్యమనౌపమ్యమనామయం। తస్య కాచిత్స్వతఃసిద్ధ శక్తిర్మాయేతి విశ్రుతా ॥ 3॥

తా॥ ఓ దేవతలారా, నావాక్యమును వినుడు. వినినమాత్రము చేతనే నాస్వరూపమును పొందుదురు. సృష్టికి పూర్వమందు చిన్మాత్రరూపమగ నేనేయుంటిని. ఇతరమయినదేమియును లేదు. అట్టిచిద్రూపమే పరబ్రహ్మము. ఇది ఊహించుటకు, చెప్పుటకు, శక్యముకానిదియు, సాటిలేనిదియయియుండెను నాశక్తియే మాయ, దాని పరమేశ్వరిచెప్పెను

బాలాత్రిపురసుందరీవిద్య ఆదిమవిద్యయనుట వామకేశ్వరతంత్రము మొదటిపటలమున దు—

I సర్వాద్యవిద్యయా దేవి కరశుద్ధింతు కారయేత్ ॥

వ్యా॥ ఆద్యవిద్యయా ॥ తా॥ బాలావిద్యచేత అని చెప్పబడెను.

II తతోంగన్యాసం ప్రకుర్వీత పూర్వోక్తకులవిద్యయా॥

వ్యా॥ కులవిద్యయా- బాలాత్ర్యక్షర్యా ॥

తా॥ బాలాత్రిపురసుందరియొక్క మూడుఅక్షరములచేతను అని చెప్పబడెను.

ల॥ స॥ 630 త్ర్యక్షరీ ॥

భా॥ వ్యా॥ త్రయాణామక్షరాణాం వాక్కామశక్తిబీజాత్మకానాం సమాహారః ॥

I వామకేశ్వరతంత్రము॥ వాగీశ్వరీ జ్ఞానశక్తిర్వాగ్భవే మోక్షరూపిణీ। కామరాజే క్రియాశక్తిః కామేశీ కామరూపి

ణీ । శక్తిబీజే పరాశక్తిరిచ్ఛైవ శివరూపిణీ ॥ ఏవం దేవీత్ర్యక్షరీతు మహాత్రిపురసుందరీతి ॥ శుద్ధవిద్యా కుమారీ వా(౦త్రి) రూపా వా ॥

II గౌడపాదసూత్రము— త్ర్యక్షరీ శుద్ధవిద్యా కుమారీ చేతి॥ హృదయరూపా సత్యరూపా వా ॥

III బృహదారణ్యకము—తదేతత్ త్ర్యక్షరం హృదయమితి తదేతత్ త్ర్యక్షరం సత్యమితిచ ॥

తా॥ త్ర్యక్షరి అనగా వాగ్భవ, కామరాజ, శక్తిబీజములు (ఐంక్లీంసౌః) అనునవి.

I వాగ్భవబీజము వాగీశ్వరియును, జ్ఞానశక్తియు, మోక్షరూపిణియును కామరాజబీజము క్రియాశక్తియు. కోరికలనిచ్చునదియును. శక్తిబీజముపరాశక్తిరూపిణియు, ఇచ్ఛాశక్తియు, శివరూపిణియును. ఈ ప్రకారము మహాత్రిపురసుందరీబీజములు మూడు.

II మూడక్షరములుగలది శుద్ధవిద్యయు, కుమారీ అనగా బాలావిద్యయు అని గౌడపాదసూత్రము.

III మూడక్షరములుగల మంత్రము హృదయస్వరూపమనియు, సత్యస్వరూపమనియును బృహదారణ్యము.

దత్తాత్రేయసంహిత 54 అధ్యాయము॥

ఈశ్వరఉవాచ॥ శ్రుణు దేవి ప్రవక్ష్యామి బాలావిద్యామనుత్తమాం। యస్యాః స్మరణమాత్రేణ సర్వవిద్యానిధిర్భవేత్। అవ్యక్తరూపా విద్యాస్యాద్బాలా త్రిపురసుందరీ। బీజమూలమిదం భద్రే బాలాబీజత్రయం జగుః ॥ 2 ॥ శ్రీవిద్యా మహావిద్యా విలీనాత్రయముప్రియె । ఏకైకబీజమధ్యస్థం చిత్రం డత్రితయం జగుః ॥ 3 ॥ యాశక్తిశ్చిన్మనాదేవి సర్వకార్యసమర్పణె । తాంశక్తిమస్యాం బాలాయాం సంస్థితాంవిద్ధిమత్ప్రియె

శ్రీవిద్యాయా ఇదం బాలా ప్రోక్తా చాంగస్వరూపతః । అన్న
పూర్ణాథ ప్రత్యంగ మశ్వారూఢా తథా ప్రియే ॥ 5 ॥ ఉపాంగమితి
వైపిఖ్యా శ్రీవిద్యాయాః కులాంబికే । అంగభూతాం పరాం
బాలాం ప్రవక్ష్యామి సమాసతః ॥ 6 ॥ ఇత్యాది—

తా॥ ఏవిద్యయొక్క స్మరణచేత భక్తుడు సర్వవిద్యలకు నిధియగునో
అట్టివిద్య బాలాత్రిపురసుందరీవిద్యగ నున్నది. ఈవిద్య యుత్తమమయినది.
అవ్యక్తమయినది. మూడుబీజములుగలది. దీనియందు శ్రీవిద్య లీనమయినది.
ఈ మూడు బీజములయందు చిత్సంబంధమయిన మూడుఖండములున్నవి.
సర్వకార్యములను సమర్థించెడి చిన్మాత్రశక్తి బాలావిద్యయందును గలదు.
శ్రీవిద్యకు బాల అంగవిద్యగను, అన్నపూర్ణ ప్రత్యంగవిద్యగను, అశ్వారూఢ
ఉపాంగవిద్యగను చెప్పబడెను. అంగభూతమయి పరాస్వరూపమయిన
బాలావిద్యను సంపూర్ణముగా చెప్పుచున్నాను వినుమని పార్వతితో నీశ్వ
రుడు చెప్పెను.

ద॥ సం॥ 56 అధ్యాయము— ఈశ్వర ఉవాచ॥ ధ్యాత్వైవం
హృదయే దేవీం కుమారీం త్రిపురేశ్వరీం ॥ 1 ॥ రత్నస్వర్ణాకృతి
స్ఫారదీప్తిమచ్చంద్రిమత్ప్రగం । పంచప్రేతాసనం సాక్షాత్క
మారాధ్యః పరమేశ్వరి ॥ 4 ॥ బ్రహ్మవిష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ఈశ్వరశ్చ
సదాశివః । పంచప్రేతా వరారోహే నిశ్చలా ఏవ సర్వదా ॥ 5 ॥
ఇత్యాది ॥

తా॥ హృదయవాసినియు, త్రిపురేశ్వరియునగు బాలాత్రిపురసుందరి
నిట్లు ధ్యానించవలెను. సువర్ణరత్నాకృతియు, పూర్ణచంద్రకాంతియు,
బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రేశ్వర సదాశివాఖ్య పంచప్రేతలాసనము గలదియునగు
బాలాపరమేశ్వరిని పంచప్రేతలును, సర్వదాచలింపని చిత్తముగలవారై
ధ్యానించుచున్నారు.

వీనివలన శ్రీవిద్య బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపమని, మోక్షస్వరూప
మని స్పష్టము. మొదటిప్రకరణము సమాప్తము.

రెండవప్రకరణము

సచ్చిదానందస్వరూపకథనము.

సగుణబ్రహ్మము శివసమాఖ్యతో పురుషరూపముగను, శక్తిసమాఖ్యతో స్త్రీరూపముగ నున్నదనియు, అట్టి శివశక్తి రూపములకభేదమనియు, నిర్గుణమందు నామరూపములు లేవని యు తెలిసికొనుటవలన పురుషార్థములుసిద్ధించునని శ్రుతి, స్మృతి పురాణాదులు తెలుపుచున్నవి. ఎట్లనగా—

ల॥ స॥ 417 శివమూర్తిః ॥

భా॥ వ్యా॥ శివఏవ మూర్తిః స్వరూపం యస్యాః శివ శక్త్యోరభేదాత్ । తదుక్తం ॥ శ్రుతౌ॥ "ఏకోరుద్రస్సర్వభూతేషు గూఢో మాయారుద్రస్సకలో నిష్కలశ్చ । సఏవ దేవీ నచ తద్విభిన్నా హ్యేతత్ జ్ఞాత్వావాఽమృతత్వం వ్రజంతి ॥

తా. సర్వభూతములయందు నంతర్యామియగు ఈశ్వరుడు ఒకడే. అతడే సగుణుడును, నిర్గుణుడును, అతడే శక్తిస్వరూపుడును, శక్తి అతనికంటె భిన్నమైనది కాదు. ఇట్లు శివశక్తులకు భేదములేదని తెలిసికొనినవారు ముక్తిని పొందుదురు.

ల॥ స॥ 53 శివా ॥

భా॥ భాష్యమునందు— లింగపురాణము ॥ యథాశివస్తథా దేవీ యథాదేవీ తథాశివః । తస్మాదభేదబుద్ధ్యైవ శివేతి కథయంత్యుమాం । ఉమాశంకరయోర్భేదో నాస్త్యేవపరమార్థతః ద్విధాసౌ రూపమాస్థాయ స్థితఏకో నసంశయః । పరమాత్మా శివఃప్రోక్తః శివాసైవ ప్రకీర్తితా ॥

తా॥ శివశక్తులకు భేదములేకపోవుటచేతనుభయులును శివనామముచే చెప్పబడుచున్నారు. రెండురూపములుగ కనబడినను విమర్శింపగా నొకటే

డును చంద్రచంద్రికలవలె నేకస్వరూపమే. సంశయములేదు. పరమాత్మ యే శివుడనియు, శివయనియు చెప్పబడును.

ల॥ స॥ 249 పంచప్రేతాసనాసీనా ॥

భా॥ భాష్యమునందు— జ్ఞానార్ణవము॥ సదాశివోమహాప్రేతః కేవలో నిశ్చలః ప్రియే। శక్త్యావినాకృతో దేవి కథంచిదపి నక్షమః ॥

తా॥ మహాప్రేతయగు సదాశివుడు శక్తిలేని కాలమునందునిశ్చలుడై యేకార్యమునుచేయుటకు సమర్థుడు కాడు.

ల॥ స॥ 250 పంచబ్రహ్మస్వరూపిణీ ॥

భా॥ వ్యా॥ I సూ॥ సం॥ యజ్ఞవైభవఖండము॥ ఏకఏవ శివస్సాక్షా త్సత్యజ్ఞానాది లక్షణః। వికారరహిత స్స్వస్థ స్స్వశక్త్యా పంచధా స్థిత॥ ఇతి॥ సృష్టిస్థిత్యాది పంచకృత్యశక్తిభిః సద్యోజాతాది పంచబ్రహ్మరూపో జాతఇత్యర్థః॥

II పుంభావలీలా పురుషాస్తు పంచయాఋగ్యజుస్సామకం సంలపితం త్రయీ తే। అంబ త్వదక్షిరణుకరంశుమాలీ। తవైవ మందస్మితబిందురిందురితి॥

తా॥ I సత్యజ్ఞానానందస్వరూపుడు వికారరహితుడు నగు పరశివుడొకడైనను సృష్టి, స్థితి, లయ, తిరోధానానుగ్రహములను పంచకృత్యశక్తులవలన సద్యోజాత వామదేవాఘోర తత్పురుషేశానులను ఐదుభేదములచే నొప్పుచున్నాడు.

I తల్లీ ఈసద్యోజాతాది పంచపురుషులు నీపుంభావలీలలు. ఋగ్యజుస్సామవేదములు నీస్వతంత్రవాక్కులు. మఱియు సూర్యుడు నీనేత్రాంశము. చంద్రుడు నీమందస్మితముయొక్క బిందువు యని పరమేశ్వరిని శంకరులు నుతిచేసిరి.

ల॥ స॥ 280 పద్మనాభసహోదరీ ॥

భా॥ భాష్యమునందు— శైవమతరహస్యము॥ బ్రహ్మ ధర్మోధర్మీతి రూపద్వయమభూపత్ । తత్ర ధర్మః పుమాన్ స్త్రీతి ద్విధాభవత్ । తత్ర పుమాన్ విష్ణుః సకలజగదుపాదాన భావం । స్త్రీపరమశివమహిషీభావం ప్రాపత్ । ఏతత్త్రియమపి మిళిత్వైకమఖండం బ్రహ్మేతి శైవమతరహస్యం ॥

తా॥ ధర్మము, ధర్మముకలవాడని బ్రహ్మము రెండురూపములను బొందెను. రెంటిలోను ధర్మము పురుషుడనియు, స్త్రీయనియు రెండురూపములుగలదయ్యెను అందులో పురుషుడు విష్ణువు జగత్తునకు ఉపాదానకారణముగను, స్త్రీపరమశివునియొక్క రాణిగను నాయెను. ఈమూడును కలిసియే యఖండబ్రహ్మరూపము

లా॥ స॥ 298 నారాయణీ ॥

భా॥ భా॥ కూర్మపురాణము—అహం నారాయణో గౌరీజగన్మాతా సనాతనీ । విభజ్య సంస్థితో దేవ స్స్వాత్మానం పరమేశ్వరః । న మేవిదుః పరంతత్త్వం దేవాద్యా నమహర్షయః॥ ఏకోహం వేదవిశ్వాత్మా భవానీ విష్ణురేవచ ॥ ఇతిశివేన ॥

తా॥ పరమేశ్వరుడు తనస్వరూపము శివుడనియు, విష్ణువనియు, జగన్మాతయను శక్తియనియు, విభజింపబడెననియు, ఇట్లున్న పరతత్వమును దేవతలుగాని, మహర్షులుగాని యెరుగరు. విశ్వాత్ముడనయిన నేనును విష్ణుమూర్తియు, పరమేశ్వరియు నీముగ్గురమే యొకటగుదుమనియు చెప్పెను.

లా॥ స॥ 416 చిచ్ఛక్తిః ॥

భా॥ భా॥ దేవీభా॥ 5స్కంధము—వర్తతే సర్వభూతేషు శక్తిస్సర్వాత్మనా నృప । శవవచ్ఛక్తిహీనస్తు ప్రాణీభవతి సర్వదా చిచ్ఛక్తిస్సర్వభూతేషు రూపం తస్యాస్త దేవహి ॥

తా॥ సర్వభూతములయందును సర్వరూపములచేత శక్తియేయున్నది శక్తిలేనికాలమునందు అన్నిప్రాణులును శవములగుచుండును. సర్వభూతములయందున్న ఆశక్తియే చైతన్యము. ఆచైతన్యమే పరదేవతారూపము.

ల॥ స॥ 571 మహాప్రళయసాక్షిణీ॥

పంచదశీస్తవము— శ్రీశంకరాచార్యకృతము— కల్పోపసంహరణకల్పితతాండవస్య దేవస్య ఖండపరశోః పరభైరవస్య। పాశాంకుశైక్షవశరాసనపుష్పబాణైః స్సాసాక్షిణీ విజయతే తవమూర్తిరేకేతి॥

తా॥ మహాప్రళయకాలమునందు ఈశ్వరునియొక్క మహాతాండవమునకు పరాశక్తిమాత్రమే సాక్షిగానుండును. అన్యమగునదేదియునులేదు.

ల॥ స॥ 628 త్రిమూర్తిః॥

భా॥ భా॥ వరాహపురాణము—త్రివర్ణాచ కుమారీసా కృష్ణా శుక్లాచ పీతికా। ఉవాచ భగవద్దృష్ట్యేస జాతాస్మి సత్తమాః। కింమాం నవేత్థ సుశ్రోణీం స్వశక్తిం పరమేశ్వరీం॥***
తతో బ్రహ్మదయస్తస్యై త్రయస్తుష్టా వరందదుః। నామ్నాసి త్రికలాదేవీ పాహి విశ్వంచ సర్వదా। అపరాణ్యపి నామాని భవిష్యంతి తవానఘే। గుణోత్థానిమహాభాగే సర్వసిద్ధికరాణి చేత్యాద్యుక్త్వోక్తం। అన్యచ్చ కారణం దేవి యద్వక్ష్యామః శ్రుణుష్వతత్। సితరక్తకృష్ణవర్ణైస్త్రివర్ణాసి వరాననే। మూర్తిత్రయం త్రిభిర్వర్ణైః కురు దేవి స్వవిగ్రహే॥ ఏవముక్తాతదా దేవైరకరోత్త్రివిధాంతనుం। సితాం రక్తాం తథా కృష్ణాం త్రిమూర్తిత్వం జగామ హేత్యుక్త్వా। అన్యత్రాపి। ఏషాత్రిమూర్తిరుద్దిష్టానయ సిద్ధాంతగామినీ। ఏషా శ్వేతా పరాశక్తిస్సాత్వికీ బ్రహ్మసంస్థితిః। ఏషైవ రక్తా రజసి వైష్ణవీపరికీర్తితా।

సృష్టిసత్త్వస్థా తమసి కాళీ దేవీప్రకీర్తితా। పరమాత్మా యథా దేవ ఏక ఏవ త్రిధా స్థితః। ప్రయోజనవశాచ్ఛక్తిరేకైవ త్రిధా భవేదితి॥

తా॥ సత్వ, రజస్తమోగుణరూపములు మూడు అనగ బాలాత్రిపుర సుందరి. ఓ సత్పురుషులారా, నేను పరమేశ్వరునియొక్క దృష్టివలన పుట్టి నానని మీరెందరు తెలిసికొనుడని పలుకగా, బ్రహ్మాదులు సంతసించి ఆమెకు వరములిచ్చిరి. నీవు చేతను మూడుకళలుగలదానవై జగత్తును సర్వదా రక్షింపుము. ఓ పరమేశ్వరీ, సత్వ రజస్తమోగుణములవలన నీవు నానాకోన్ని నామంగ శరీరములు గలుగును అని సకలసిద్ధులిచ్చెను. ఇకనొక కారణమున్నది కనుము తెలుపు, ఎరుపు, నలుపు అను మూడువర్ణములుగల నీశరీరమునందు మూడుమూర్తులను కల్పింపుము అని దేవతలు చెప్పగా పరమేశ్వరి తనశరీరమును మూడువిధములుగా చేసెను ఈ యర్థము శాస్త్రప్రసిద్ధము. ఆమూడింటిలో సత్వరూపమే బ్రహ్మాణియను పరాశక్తి. రజోరూపమే విష్ణుసంయుక్త పరాశక్తి. తమోరూపమే రుద్రియనుచున్న పరాశక్తి. పరమాత్మస్వరూపమొకటియే మూడువిధములుగ నెట్లుండెనో పరమేశ్వరియున్నట్లే మూడువిధములుగ నుండెను.

ల॥ స॥ 633 ఉమా॥

భా॥ వ్యా॥ ఉకారః శివవాచకః। తస్య మా లక్ష్మీః। ఉం పరశివం మాతి పరిచ్ఛినత్తీతి వా॥

తా॥ ఉకారము శివవాచకము మా లక్ష్మి అనగ పార్వతీవాచకము కనుక ఉమాయనునది పార్వతీపరమేశ్వరుల సంజ్ఞ. లేక పరశివస్వరూపమును తనగుణములచే బ్రహ్మ, విష్ణు, శివాదిభేదములుగ భాగించునది కనుకనైనను ఉమయని కావచ్చును.

ల॥ స॥ 710 సంప్రదాయేశ్వరీ॥

భా॥ వ్యా॥ సమ్యక్ శిష్యేభ్యః ప్రదీయత ఇతి సంప్రదాయః। తత్రేశ్వరీ సమర్థా। సమర్ధనతు మాన్యాయైస్సంప్రదాయైర్వచైత దవగమ్యత ఇత్యర్థః। యథాహి నిర్ధనస్య కే బ్రాహ్మణేభ్యో ప్రియదాత

యో ధర్మాః కల్పితాః । వియదాద్యవచ్ఛిన్నేఽపి చైతన్యే పునశ్శ
బ్దవిషయత్వ ద్రవ్యత్వ ధర్మత్వాదయ స్తదవచ్ఛిన్న చైతన్యేఽపి
పునర్ధర్మత్వాదయః కల్పితా స్తథా ధర్మేష్వప్యపి ధర్మిష్వస్యైవ
దృశ్యస్య నిర్ధర్మకేఽపి బ్రహ్మణి సుకల్పత్వాదేకస్యైవ ధర్మధర్మి
భావేన్యాయేనైవ సిద్ధే తత్ర శివఏవ ధర్మీ శక్తిరేవ ధర్మ ఇతితు
సంప్రదాయాదవగంతవ్యమితి భావః । బ్రహ్మైవ కార్యప్రపంచ
ప్రతియోగిత్వేన శక్తిరిత్యుచ్యత ఇతి సాంప్రదాయికాః । సంప్ర
దాయసంజ్ఞకో మంత్రార్థోఽపి యోగినీహృదయే । దత్తాత్రేయ
సంహితాయాంచ ప్రసిద్ధః । సచ కాదివిద్యాయామేవ స్వరస
ఇతితువరివస్యారహస్యఏవోపపాదితమస్మాభిః తదీశ్వరీత్యర్థః ॥

తా॥ సంప్రదాయమనగా శిష్యపరంపరకిచ్చుట. అందుకు దెలిసినది
నిర్గుణమగు బ్రహ్మమందు ఆకాశాది పంచభూతములు వానిగుణములు కల్పిం
చబడెను. ఆకాశమారుతాది భూతనిష్ఠమగు చైతన్యమునకు ద్రవ్యత్వము ధర్మ
త్వము కల్పింపబడెను. ఇట్లు దృశ్యమగు జగత్తునందు ధర్మములు కల్పించినట్లు
నిర్ధర్మమగు బ్రహ్మమందును ద్రవ్యత్వాది ధర్మములను కల్పించుట సులభము
గనుక బ్రహ్మమునకొక వస్తువునకే ధర్మియని ధర్మమని కల్పించుట న్యాయమే.
ఆబ్రహ్మమందు ధర్మి శివుడు ధర్మము శక్తి అని పెద్దలమతము కార్యమగు
ప్రపంచము ఏకారణమువలన గలిగెనో ఆకారణమగు బ్రహ్మమే శక్తియని
ఆర్యులుచెప్పుదురు. మంత్రార్థము సంప్రదాయమని యోగినీహృదయమం
దును, దత్తాత్రేయసంహితయందును ప్రసిద్ధము. ఈయర్థము కాదివిద్యయందే
స్వరసమని వరివస్యారహస్యమందు చెప్పబడెను. లలిత సంప్రదాయేశ్వరి
అనియు నర్థము.

ల॥ న॥ 728 చిత్కలా ॥

పద్మపురాణము— చిత్తేషు చిత్కలానామ శక్తిస్సర్వశరీరి
ణాం ॥ ఇతి ॥

తా॥ సర్వజంతువులయొక్క చిత్తమునందు చిత్కలయనుశక్తికలదు.

ల॥ స॥ 878 స్వాత్మారామా ॥

మార్కండేయపురాణము— త్వమక్షరం పరందేవి యచ్చ సర్వం ప్రతిష్ఠితం । అక్షరం బ్రహ్మపరమం జగచ్చైతత్క్షరాత్మకం । దారుణ్యవస్థితో వహ్నిర్భౌమాశ్చ పరమాణవః । తథా త్వయిస్థితం బ్రహ్మ జగచ్చేదమశేషతః ॥

తా॥ ఓ దేవీ నాశములేనిస్వరూపముగల నీయందు సమస్తజగత్తున్నది అక్షరమనగా పరబ్రహ్మ. జగత్తు క్షరాత్మకము. అనగా నశించునది. కర్రయందు అగ్నిహోత్రమువలెనే భూమియందు పరమాణువులవలెనే నీయందు సమస్తజగత్తున్నది.

ల॥ స॥ 905 బైందవాసనా ॥

భ॥ శా॥ బిందువ్యూహం ప్రవక్ష్యామి బీజరూపం వరాననే హకారం బిందురూపేణ బ్రహ్మాణం విద్ధి పార్వతి । సకారం బిందుసర్గాభ్యాం హరిశ్చాహం సురేశ్వరి । అవినాభావసంబంధో లోకే హరిహరౌ ఇత్యాదినా ॥ వామాదీనాం ఇచ్ఛాదీనాం జాగ్రదాదీనాం త్రయం త్రయం బిందురూపమేవ ప్రోక్తం స్వరూపసంవ్యాప్తం । ఏవం బిందుత్రయయోగాత్ త్రిపురానామరూపిణీతి ॥

తా॥ ఓపార్వతీ బిందుబీజరూపములను చెప్పుచున్నాను. హకారమును బిందురూపముచేత బ్రహ్మగాను, సకారమును బిందువిసర్గలచేత హరిహరులముగను తెలిసికొనుము. హరిహరులొకరినొకరు విడిచియుండరు. 1వామాదులు 2ఇచ్ఛాదులు 3జాగ్రదాదులు మూడు మూడును బిందురూపముగానే చెప్పబడినవి. ఈత్రికారము మూడుబిందువులయోగముచేత త్రిపురయను నామరూపములు గలదయ్యెను.

---

1 వామ, జ్యేష్ఠ, రౌద్రి. 2 ఇచ్ఛా, జ్ఞాన, క్రియ. 3 జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి.

ల॥ స॥ 997 శ్రీమత్త్రిపురసుందరీ॥

భా॥ వ్యా॥ త్రీణి పురాణి బ్రహ్మ విష్ణు, శివశరీరాణి యస్మిన్ స త్రిపురః। కాళికాపురాణము— ప్రధానేచ్ఛావశాచ్ఛంభోశ్శరీరమభవత్త్రిధా। తతోర్ధ్వభాగస్సంజాతః పంచవక్త్రశ్చతుర్భుజః। పద్మకేసరగౌరాంగః కాయో బ్రాహ్మో మహేశ్వర। తన్మధ్యభాగో నీలాంగ ఏకవక్త్రశ్చతుర్భుజః। శంఖచక్రగదాపద్మపాణిః కాయస్స వైష్ణవః। అథవ త్తదధోభాగే పంచవక్త్రశ్చతుర్భుజః। స్ఫటికాభ్రమయశ్శుక్లస్స కాయశ్చాంద్రశేఖరః। ఏవం త్రిభిః పురైర్యోగాత్త్రిపురః పరమశ్శివ॥ ఇతి॥

తా॥ శంభుని యిచ్ఛవలన నతని శరీరము త్రివిధమయ్యెను. అందూర్ధ్వభాగము 5 ముఖములు, 4 భుజములు. పద్మకేసరములవలె బసిమి వర్ణముగలది. ఈభాగమే బ్రహ్మ. మధ్యభాగము ఒకమొగము, 4 భుజములు, శంఖ చక్ర గదా పద్మములుగల చేతులు నీలవర్ణముగలది. ఈభాగమే విష్ణువు. అధోభాగము 5 ముఖములు, 4 భుజములు, స్ఫటికాభ్రములవలె ధవళమైన వర్ణముగలదయ్యెను. ఈభాగమే చంద్రశేఖరుడయిన శివుడు. ఇట్లు త్రివిధములగు పురములనాశ్రయించుటవలన త్రిపురుడు పరమశివుడు.

ల॥ స॥ 999 శివశక్త్యైక్యరూపిణీ॥

భా॥ భా॥ I వాయవీయసంహిత— శివేచ్ఛయా పరాశక్తిశ్శివతత్త్వైకతాంగతా। తతః పరిస్ఫురత్యాదౌ సర్గే తైలం తిలాదివ॥

II సూతసంహిత॥ బ్రహ్మణోఽభిన్నశక్తిస్తు బ్రహ్మైవ ఖలు సా పరా। తథాపి వృథా ప్రోక్తం శక్తిరిత్యవివేకిభిః॥

తా॥ I శివునియొక్క ఇచ్ఛచేతను పరాశక్తి శివతత్త్వము అయెను. నువ్వులయందలి నూనెవలెనే సృష్ట్యాది అనేకముగా ప్రకాశించుచున్నది.

II బ్రహ్మమునకంటె భేదములేని శక్తి బ్రహ్మస్వరూపమేకాని భేదముగలదికాదు ఇట్లుండగా అవివేకులు వ్యర్థముగా శక్తి వేఱని చెప్పుదురు.

త్రిశతి 22 ఏకాక్షరీ

శ్రీశంకరభాష్యమునందు— I స్మృతి సచ్చిన్మయః శివస్సాక్షాత్తస్యానందమయీ శివా ॥

II స్మృతి॥ స్త్రీరూపాం చింతయేద్దేవీం పుంరూపామథవేశ్వరీం । అథవా నిష్కళాంధ్యాయేత్సచ్చిదానందవిగ్రహాం ॥

III శ్రుతి॥ త్వం స్త్రీ, త్వం పుమాన్ ॥

తా॥ I ఈశ్వరుడు సత్యజ్ఞానస్వరూపుడు. శక్తి ఆనందరూపము.

II సచ్చిదానందరూపమును స్త్రీరూపముగగాని, పురుషరూపముగాని, లేక నిర్గుణరూపముగాని ధ్యానముచేయవలయును.

III బ్రహ్మమును నీవే స్త్రీవి. నీవే పురుషుడవు. అని శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తు బోధించుచున్నది.

వామకేశ్వరతంత్రము॥ నాల్గవపటలము— త్రిపురా పరమా శక్తిరాద్యా జ్ఞానాదితః ప్రియే । స్థూలసూక్ష్మవిభేదేన త్రైలోక్యోత్పత్తిమాతృకా ॥ 4 ॥ కబళీకృతనిశ్శేష తత్త్వగ్రామస్వరూపిణీ । తస్యాం పరిణతాయాంతు నకశ్చిత్పరఇష్యతే ॥ 5 ॥ పరోహి శక్తిరహితశ్శక్తః కర్తుం నకించన । శక్తస్తు పరమేశాని శక్త్యాయుక్తో యదా భవేత్ ॥ 6 ॥ శక్త్యావినా శివే సూక్ష్మే నామధామ నవిద్యతే । జ్ఞాతేనాపి మహాదేవి శక్యకర్మ నకించన ॥

తా॥ త్రిపురసుందరియను పరాశక్తియే జ్ఞానేచ్ఛాక్రియాశక్తులను గల్పించినది. స్థూలసూక్ష్మభేదములుగల మూడులోకములకు కారణమైనది. తనయందు సమస్తతత్త్వములను లయముచేసికొన్నది. ఆమెయొక్క పరిణామమందు మఱియొకటియేదియు తెలియబడదు. శక్తిలేనియెడల పరమేశ్వరుడు ఏమియును చేయలేడు. శక్తితోకూడినయెడల సమస్తమును చేయుటకు సమ

త్వము. శక్తిశివులకు కాలత్రయమునందు ప్రత్యేకత నామమాత్రముచేతనే. నామమాత్ర మయినట్టి భేదప్రతీతియు తెలిసినను ప్రయోజనము లేదు. అం దుకు చెప్పబడిన శాస్త్రము చూడుడు.

సూతసంహిత శివమాహాత్మ్యఖండము 6అ॥ 10వశ్లోక వాక్యమునందు— పరమార్థతస్తు సా శక్తిశ్శక్తిమతశ్శివాత్ భిన్నైవేత్యాగమేషు బహుధా ప్రపంచితం ॥ శ్లో॥ పావకస్యోష్ణ తేవేయముష్ణాంశోరివ దీధితిః। చంద్రస్య చంద్రికేవేయం శివస్య సహజాధ్రువేత్యాదిభిః।

తా॥ పరమార్థదశయందు శక్తి శివునికంటె వేఱు కాదని ఆగమములు ఘోషించుచున్నవి. అగ్నికి వేడిమియెట్లో, సూర్యునకు తేజస్సెట్లో, చంద్రునకు వెన్నెలవలెనే శివునికి శక్తి యభిన్న (వేఱుకానిది) యై సహజము గానుండును.

సూతసంహిత—య॥ఖండము 18 అధ్యాయము॥

శ్లో॥ భూయోఽపి జ్ఞానయజ్ఞం తు ప్రవక్ష్యామి సమాసతః।
గుహ్యాద్గుహ్యతమం సూక్ష్మం శృణుత శ్రద్ధయా ద్విజాః ॥ 1 ॥
చిన్మాత్రాశ్రయమాయాయాం శక్త్యాకారే ద్విజోత్తమాః।
అనుప్రవిష్టా యా సంవిన్నిర్వికల్పా స్వయంప్రభా ॥ 2 ॥ సదాకా రా సదానందా సంసారోచ్ఛేదకారిణీ। సా శివా పరమా దేవీ శివా భిన్నా శివంకరీ ॥ 3 ॥ జగత్కారణమాపన్న శ్శివోఽపి మునిస త్తమాః। సా తస్యాపి భవేచ్ఛక్తిస్తయా హీనో నిరర్థకః ॥ 4 ॥

వి॥ వ్యా॥ శివశక్త్యోరభేదరూపసాధారణం చిన్మాత్రాశ్రయా శ్రితా— పరమేశ్వరః స్వశక్తివశాత్ఖలు ముముక్షూణాం సంసా రాన్మోచయతి। శక్త్యా యయా న శంభుస్స్యాత్ ముక్త్యైవ మనుగత [illegible] త్యేత్యుక్తత్వాత్॥ అస్యాః శివస్యైవ [illegible]

క్తిచినా న్నగరూపశ్యా ద్భేదో నా స్తిత్యర్థః॥ తథాచ [illegible] దావభాసఏవ మిథ్యా। నతు ప్రపంచవత్స్వరూపమపీత్యర్థః॥ [illegible]

తా॥ ఓబుషులారా, అతిరహస్యమగు వృత్తాంతమును చెప్పుచున్నా [illegible] రూపములుగా గ్రయించబడిన మాయాశక్తి [illegible] పరిపోయిన చిచ్ఛక్తి [illegible] ల్పరూపస్వరూపిణి, స్వయంప్రకాశరూపిణి, సంసారదుఃఖనివృత్తకారిణి, స [illegible] వ్యమంగళకారిణి యగు పరదేవత యీశ్వరునికంటె వేరుగాలేదు [illegible] చిచ్ఛక్తితో కలిసినప్పుడే ఈశ్వరుడు జగత్తునకు కారణము [illegible] మారముచేత చిద్రూపముతో భేదములేనివారు. పరమేశ్వరుడు [illegible] గలవారికి తనశక్తిబలముననే సంసారబంధమునుండి విడిపించి [illegible] శక్తితోనున్నప్పుడే ప్రాణికోటికి భుక్తిముక్తులనిచ్చుననియు, [illegible] ములేదనియు చెప్పబడెను.

అందుననే— ఏషాసా సాక్షిణీశక్తిశ్శంకరస్యాపిశంకరీ। శివా భిన్నతయా హీనస్త్వినస్యాత్సోన్నిరర్థకః॥ 29॥ నశివేన వినాశక్తి ర్నశక్తిరహితశ్శివః। ఉమాశంకరయోరైక్యం యఃపశ్యతి సపశ్యతి॥ 30॥ ఉమాశంకరయోర్భేదం యేపశ్యంతి నరాధమాః తే యాంతి నరకార్ణవం॥ 31॥ యథా అధోముఖా ఊర్ధ్వపాదా స్తేయాంతి నరకార్ణవం॥ [illegible] మాపవాభువి। తద్వైనాభ్యామి

దంకృత్స్నం వర్తతే నాత్రసంశయః॥ [illegible] మాం సర్వలోకైకమాతరం। తేభీష్టఫలం యాంతివిద్యాం ముక్తిప్రదామపి॥ 33॥ పార్వతీపరమాదేవీ బ్రహ్మవిద్యాప్రదాయినీ। విశేషేణైవ జంతూనాం నాత్రసందేహకారణం॥ [illegible] వశా సువ సమారాధ్య శ్రద్ధయాసహ వైదికాః। లభంతే [illegible] ష్టితంసర్వం నాన్యథా మునిపుంగవాః॥ 37॥ శైవా భాగవతాస్సైవా మువభేదావలంబినః। అస్యాఆరాధనేనైవ లభంతే [illegible] తంఫలం॥ [illegible] ॥ కరుణాసాగరామేతాం యఃపూజ [illegible] [illegible] తస్యసిధ్యతి తస్యేష్టం లభంతే ఫలమాప్తి [illegible]

తా॥ ఈపరమేశ్వరి ఈశ్వరునకును సాక్షిణిగానున్నది. ఈశక్తిలేని కాలమునందు శివుడసమర్థుడు. శివుడులేకుండ శక్తిలేదు. శక్తిలేకుండ శివుడులేడు. శివునికిని శక్తికిని ఐక్యము ఎవరికిసాక్షాత్కారమగునో వారుముక్తులు వారిద్దరికి భేదమని యేనరాధములు తలంతురో వారు క్రిందికి ముఖము పైకి పాపములుగలవారై నరకసముద్రమునం బడుదురు. భూమియందు తల్లి దండ్రులచేత నరులెట్లువృద్ధిని బొందుదురో అట్లు వీరిద్దరివలన జగత్తు వృద్ధిపొందును. సంశయములేదు. సర్వలోకములకు తల్లియగు నీపరమేశ్వరిని నెవ్వరుపాసింతురో వారు సకలాభీష్టములనేకాక ముక్తినిగ్యనుకూడబడయుదురు. ఓమహర్షులారా, సర్వేశ్వరప్రియయగు పార్వతి తననుభక్తితో సేవించువారికి భుక్తిముక్తులను తప్పకయిచ్చును శైవశాక్తవాద్యుపభేదమునవలంబించువారికిమె తత్తదూపిణియయి తన్నారాధించుటచేత వారుకోరినఫలమునిచ్చును. కరుణానిధియగు శాంకరిని పూజచేసినవారికిష్టమగుఫలములన్నియు తప్పక కలుగునని సూతుడుచెప్పెను.

త్రిపురోపనిషత్తు 14 బుక్కు — భగశ్శక్తిర్భగవాన్ కామ ఈశఉభా దాతారావిహ సౌభగానాం। సమప్రధానౌ సమసత్త్వౌ సమౌతౌ సమశక్తిరజరావిశ్వయోనిః॥

భా॥ భా॥ సగుణస్య కల్పితత్వాదేవ స్త్రీపుంసరూపయోః సమప్రాధాన్యముపదేష్టుం చతుర్దశీమృచమాహ— భగశ్శక్తిరితి। భగో విమర్శపర్యాయః। ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య ధర్మస్య యశసశ్శ్రియః। జ్ఞానవిజ్ఞానయోశ్చైవ షణ్ణాం భగఇతీర్యతే ఇత్యాది స్మృతిభిరీశ్వరస్య శరీరఘటకోపాయువాక్ ధర్మరాశిః సర్వోపి భగపదేన ఇహనిర్దిష్టః। తాదృశధర్మానుయాహంచశక్తిరిత్యుచ్యతే। ఉపాస్యత్వేన వర్ణితాయా స్త్రీరూపాయా దేవతాయాఇదంశరీరం। తదుక్తం నాగానందసూత్రే॥ ప్రకాశాత్మనో బ్రహ్మణః స్వభావాత్మకం విమర్శం ప్రక్రమ్య ఏషఏవవిమర్శ

చ్ఛివైచ్ఛైతన్యమాత్మా స్వరసోదితః। పరా వాక్ స్వాతంత్ర్యం పర
మాత్మైశ్వర్యమైశ్వర్యం। సత్వం సత్తాస్ఫురత్తాసారాః మాతృ
కామాలినీ హృదయం మూర్తిః స్వాసంవిత్స్పంద ఇత్యాది
శబ్దైరాగమై రుద్ఘోష్యత ఇతి। తేషాం ధర్మవిశేషార్థవివరణం
తద్భాష్యఏవ ద్రష్టవ్యం। భగవాన్ తాదృశధర్మవిశిష్టఏవ।
కామః ఈశః కామేశ్వరః। ఇదమేవ ఉపాస్యదేవతాయాః స్ఫు
రత్తామాత్రికం రూపం। ఇహ ఉపాసనాయాం సాధకానాం
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం వివిధఫలానాం దాతారావుభావపి ఏక
స్యైవ దేవతాయాద్వ్యధాపి సగుణధ్యానే త్రివర్గసిద్ధిరిత్యర్థః॥
సమష్టిర్నామ సమస్తత్వం సత్వశబ్దో గుణపరః। తేన పరస్పరం
గుణాగుణిభావాపన్నావిత్యర్థః। కామేశ్వర్యాః కామేశ్వరాంక
నిలయత్వేన ధ్యానే, శివస్యాధారత్వాద్గుణః, శక్తేః ప్రాధాన్యం।
శివస్యాంకనిలయమురస అర్థాంశయుక్తత్వేన ధ్యానే, కతిష్ఠా
ద్వయమపి శేషరూపత్వాచ్ఛక్తిర్గుణః, శివఏవ ప్రధానమితి
భావః। ఏవమభిమతఫలదానసామర్థ్యస్యాన్యోన్యగుణప్రధాన
భావస్యచ, సమత్వేపి జగత్కర్తృత్వాంశః శక్తినిష్ఠఏవ। తేన
స్త్రీరూపధ్యానేనైవ శీఘ్రం ఫలసిద్ధిరితి బోధయన్నాహ— సమే
తయోరితి సమ్యక్పరస్పరాభేదేన (నీ) ఇతయోః మిళితయోరర్థ
నారీశ్వరరూపయోశ్శివశక్త్యోర్మధ్యే సమశక్తిస్సర్వశక్తిః నిఖిల
ధర్మసమూహాత్మికా దేవ్యేవ॥ విశ్వయోనిః జగత్కర్త్రీ తథా
చ శక్తిసూత్రం॥ “చితిస్స్వతంత్రా విశ్వసిద్ధిహేతురితి” సమ
శబ్ద ఉరుష్యాణో అఘాయశస్సమస్మాదిత్యాదౌ ప్రసిద్ధస్సర్వప
ర్యాయః। అజేతి విశ్వయోనిత్వాంశే విశేషణం। జగత్క

కృత్వం ప్రత్యక్షాది ప్రమాణసిద్ధత్వేన శంకా కళంకగాహి-
త్యాదభూతమిత్యర్థః । తదుక్తం భాగవతే « శక్తిః [illegible]
ణా పాతి పాలయతేఖిలం । ఉభయోఃసంహార[illegible]
తాచరం ॥ నవిష్ణుర్నహరోనేంద్రః నబ్రహ్మా నచామరాః । నా
ర్కోపవరుణశ్శక్తో స్వేస్వే కార్యే కథంచన । శక్త్యా యుక్తా హి
కుర్వంతి స్వానికార్యాణి తేసురాః । కారణం హ్యేవ కార్యేషు ప్ర
త్యక్షేణావగమ్యతఇతి ॥ అన్యత్రాపి । శివోపి శవతాం యాతి
కుండలిన్యావివర్జితః । శక్తిహీనోపి యఃకశ్చిదసమర్థస్స్మృతో
బుధైరిత్యాది । విశేషస్తుబంధే విస్తరో ద్రష్టవ్యః । కేవల
శివస్య విద్యమానమపి ఫలదాతృత్వాదికం శక్త్యా[illegible]
దవలంబితం । శక్తేస్తు నిరపేక్షత్వాదవలంబి[illegible]
కామేశ్వరీరూపైవ దేవతా ధ్యాతుం యుక్తేతి భావః ॥

తా॥ సగుణరూపము కల్పింపబడినదే కనుక స్త్రీపురుషరూపములకు
ప్రాధాన్యము సమానమని యీపదునాల్గవయుక్తి చెప్పుచున్నది. భగ[illegible]
గా విమర్శయనెడు శక్తి. సమగ్రమగు ఐశ్వర్యము. ధర్మము. కీర్తి. సంపత్తు
జ్ఞానము. విజ్ఞానమనెడి యాఱును భగశబ్దము చేత చెప్పబడును. స్మృతుల
చేత నీశ్వరునకు శరీరమును ఘటించునుపాయముగల ధర్మసమూహము. భగ
శబ్దము చేత నిక్కడ చెప్పబడినది. అట్టిధర్మసమూహమే శక్తిస్వరూపము.
ఉపాసనచేయబడు స్త్రీరూపమగు దేవతకిదియే శరీరము. నాగానందసూత్రి
యందు:- ప్రకాశస్వరూపమగు బ్రహ్మమునకు స్వభావరూపమగు విమర్శ
ను ప్రారంభించి ఆవిమర్శకే చిత్తు, చైతన్యము, ఆత్మ, పరాహంకృతి, స్వా
తంత్ర్యము, పరమాత్మైక్యము, ఐశ్వర్యము, సత్యము, సత్త, స్ఫురణ, హృ
ద్రృక, మాలిని, హృదయము, స్వసంవిత్తు మొదలగునామములు చెప్పబడినవి
అట్టిధర్మములుగలవాడే భగవంతుడు కామేశ్వరుడు. ఉపాసనచేయబడు
దేవతయొక్క స్ఫురణరూపమిదియే. ఇట్లు శివశక్తులకు భేదము లేకున్నను

సమసముభేదములవలన నొకటి ప్రధానముగను, మఱియొకటి యప్రధానముగ నుండును. ఎట్లనగా కామేశ్వరాంకవాసినిగ ధ్యానించునప్పుడు శక్తికే ప్రాధాన్యము. సమరసమున పార్వతీ యర్ధాంగముగ ధ్యానించునప్పుడు శివునకే ప్రాధాన్యము. ఇట్టి యుభేదమున నిర్గుణసగుణముఖ్యత్వాముఖ్యత్వములున్నను జగత్సృష్ట్యాదికము శక్తికే కలదు. ఈశివశక్తుల సమష్టులకు ధర్మార్థకామములను సమముగని యోగవాక్యములను ధర్మలక్షణికలను దీక్షితులందు శివునకు శక్త్యపేక్షకలదు. కాని శక్తికి శివాపేక్షలేదు. ఈశక్తియే చతుర్ముఖునిచే జగత్తును సృష్టింపజేయును, విష్ణువుచే రక్షింపజేయును, రుద్రునిచే సంహరింపును. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను శక్తిరహితులైనచో నేమియు జేయజాలరు. కుండలినీశక్తి నిద్రించినప్పుడు శివుడు శవమై యేమియు చేయుసమర్థుడు కాడు. కావున స్త్రీదేవతాశక్తిధ్యానము కోరికలను శీఘ్రకాలమున నిచ్చును. ఆకలిగొనిన శిశువును తల్లి పోషించినవిధమున తండ్రి యెన్నడైనను పోషింపలేడు. “నమాతుః పరదైవతం” అని స్మృతి ఘోషించుచున్నది.

రెండవప్రకరణము సమాప్తము.

మూడవప్రకరణము

ఈశ్వరోపాస్తిఫలకథనము

దేవతోపాసనచేత చతుర్విధపురుషార్థములు కలుగునని యు, పురుషదేవతలనైనను, స్త్రీదేవతలనైనను, చిన్మయరూపముగా నుపాసనచేయవలయుననియు, నట్టియుపాసనచేత నద్వైతసిద్ధికలుగుననియు శ్రుతి స్మృతి పురాణాదులు వెలువడుచున్నవి.

ల॥ స॥ 916 నామభాష్యమునందు—

స్మృతి॥ ఈశ్వరానుగ్రహాదేవ పుంసామద్వైతవాసనా ॥

తా॥ ఈశ్వరానుగ్రహమువలననే పురుషులకు అద్వైతవాసన కలుగునని చెప్పుచున్నది.

ల॥ స॥ 167 పాపనాశనీ ॥

భా॥ వ్యా॥ పాపం నాశయతి స్వీయవిద్యా జపాదినా భక్తానామితి ॥

తా॥ పరమేశ్వరి తనవిద్యయొక్క జపము మొదలగువానిచేత భక్తులకు పాపమును నశింపచేయును.

I పద్మపురాణము— మేరుపర్వతమాత్రో౾పి రాశిః పాపస్య కర్మణః । కాత్యాయనీం సమాసాద్య నశ్యతి క్షణమాత్రతః ॥ దుర్గార్చనరతో నిత్యం మహాపాతకసంభవైః । దోషైర్నలిప్యతే వీర పద్మపత్రమివాంభసేత్యాది ॥

తా॥ పరమేశ్వరిని నారాధించుటచే పాపరాశి మేరుపర్వతమంత గొప్పదయినను క్షణములో నశించును నీరు తామరాకునంటనట్లు పాతకములు దుర్గార్చనపరుని నంటవు.

II బ్ర॥ పురాణము— వర్ణాశ్రమవిహీనానాం పాపిష్ఠానాం నృణామపి । యద్ధ్యానధ్యానమాత్రేణ దుష్కృతం సుకృతాయతే ॥

తా॥ తమవర్ణాశ్రమములకు తగినకర్మములను జేయక పాపులగువారు నయిత మొకమారు దేవిని ధ్యానించిరేని వారిపాపములు పుణ్యములుగమారి సుఖమునిచ్చును.

ల॥ స॥ 214 మహాపాతకనాశనీ ॥

భా॥ వ్యా॥ మహాంతి బ్రహ్మహత్యాదీని పాతకానినాశయతి

తా॥ పరమేశ్వరి తనను సేవించుటచే భక్తులయొక్క బ్రహ్మహత్యాది మహాపాపములనయినను నశింపజేయును.

I బ్ర॥ పు। కృతస్యాఖిలపాపస్య జ్ఞానతో౾జ్ఞానతో౾పి వా । ప్రాయశ్చిత్తం పరం ప్రోక్తం పరాశక్తేః పదస్మృతిః ॥

తా॥ జ్ఞానముచేతగాని, యజ్ఞానముచేతగాని చేయబడిన సమస్తపాపములకు పరమేశ్వరియొక్క పాదస్మరణమే ప్రాయశ్చిత్తమని చెప్పబడినది.

II బ్రహ్మోత్తరఖండము — బహునాత్ర కిముక్తేన శ్లోకార్ధేన వదామ్యహం। బ్రహ్మహత్యాశతంవాపి శివపూజా వినాశయేత్ ॥

తా॥ విశేషముగా చెప్పనక్కరలేదు అర్థశ్లోకముచేత చెప్పుచున్నాను. నూరుబ్రహ్మహత్యలుగూడ శివపూజవలన నశించును.

ఆ॥ స॥ 736 ముక్తిదా॥

భా॥ భా॥ శివపురాణము — నామాని యే మహేశస్య గృణంత్యజ్ఞానతోపివా। తేషామపి శివోముక్తిం దదాతి కిమతః పరం ॥

తా॥ శివనామములను తెలియకుండ నుచ్చరించినను మోక్షమునిచ్చు ననగా దవను సేవించినభక్తులకు ముక్తికలుగునని చెప్పవలెనా. ఎరిగిముట్టినను ఎరుగకముట్టినను అగ్ని కాల్పకమానదు.

ఆ॥ స॥ 286 వర్ణాశ్రమవిధాయినీ ॥

కూర్మపు॥ దేవ్యువాచ ॥ ధ్యానేన కర్మయోగేన భక్త్యా జ్ఞానేన చైవహి। ప్రాప్యాహం తే గిరిశ్రేష్ఠ నాన్యథా కర్మకోటిభి రిత్యుపక్రమ్య, కర్మయోగనిరూపణార్థం పునరప్యుక్తం। శ్రుతిస్మృత్యుదితం సమ్యక్కర్మవర్ణాశ్రమాత్మకం। అధ్యాత్మజ్ఞానసహితం ముక్తయే సతతంకురు। ధర్మాత్సంజాయతే భక్తి ర్భక్త్యా సంజాయతే పరం। శ్రుతిస్మృతిభ్యాముదితో ధర్మోయజ్ఞాదికోమతః। నాన్యతో జాయతే ధర్మో వేదాద్ధర్మోహినిర్బభౌ తస్మాన్ముముక్షుర్ధర్మార్థం మద్రూపం వేదమాశ్రయేత్। మదాజ్ఞయైవ గుప్త్యర్థం వేదానాం భగవానజః। బ్రాహ్మణాదీన్ససర్జాథ స్వేస్వేకర్మణ్యయోజయదిత్యాది ॥

తా॥ ఓహిమవంతుడా ధ్యానముచేతను, వక్ష్యమాణకర్మయోగముచేతను, భక్తిజ్ఞానములచేతను నేను నీకులభించగలదానను గాని ఇతరమగుకోటి

కర్మముల చేతనైన లభింపను. వర్ణాశ్రమములకు తగినట్లుగా శ్రుతిస్మృతులచే త చెప్పబడిన కర్మములన్నియు నాత్మజ్ఞానముతో ముక్తికొఱకు బ్రహ్మార్పణముగా జేయుము. ధర్మమువలన భక్తియు, భక్తివలన జ్ఞానమును గలుగును. శ్రుతిస్మృతులచేత విహితములగు యజ్ఞాదికములు ధర్మమనబడును. ఇది వేదములవలనే కాని యితరము వానివలన తెలియబడదు. కనుక మోక్షేచ్ఛగలవారు నాస్వరూపమగు వేదము నాశ్రయింపవలయును. నాయాజ్ఞచేత నే జీవరక్షణముకొఱకు బ్రహ్మ బ్రాహ్మణాదివర్ణములను సృజించి వారివారికి తగిన కర్మముల నియమించెను.

లు॥ స॥ 288 పుణ్యాపుణ్యఫలప్రా॥

శ్లో॥ భా॥ I శ్రుతి॥ ఏషఏవ సాధుకర్మ కారయతి। యము న్నినీషత్యేషఏవ హ్యసాధుకర్మకారయతి। యమధోనినీషతి॥

తా॥ ఈశ్వరుడు ఉత్తమలోకములను పొందింపతలచినపుడు సత్కర్మములను, అధోలోకములను పొందింపతలచినపుడు దుష్కర్మములను చేయించును.

II శివరహస్యము— కర్తా సుషుప్తి జాగ్రత్స్వప్నమసి సంయోగేకర్మఫలదాతామిత్యాద ॥

తా॥ ఉపాసకులైనవారికి నీవు జాగరూకతతో ఫలమునిచ్చుచుందువు.

III కూర్మపురాణము— యే న కుర్వంతి తద్ధర్మం తదర్థం బ్రహ్మణాకృతాః। నిరయాస్తేషు తమసః పాతయిష్యామ్యదాజ్ఞయా। ధర్మం కుర్వంతి వేదోక్తం యే మద్భక్తిపరాయణాః। స్వర్గాదిషు శచీశాద్యాః స్థాపయంతి మదాజ్ఞయా॥

తా॥ ధర్మములనాచరింపనివారికొఱకు బ్రహ్మ నరకములనుసృజించెను. అట్టివారిని యముడు నాయాజ్ఞచేత నరకములందుగూల్చును. నాయెడల భక్తిగలిగి వేదోక్తధర్మములాచరించువారిని ఇంద్రాదులు నాయాజ్ఞచేత స్వర్గాద్యుత్తమలోకములను బొందింతురు.

IV కూర్మపురాణము— ఈశ్వరప్రీతో గచ్ఛేత్స్వర్గంవా శ్వభ్రమేవవా ॥

తా॥ ఈశ్వరప్రేరణవలననే స్వర్గమునుగాని, నరకమునుగాని పొందుదురు

V సౌరసంహిత— శ్రుత్యనుగ్రాహకేణాపి గ్రాహ్యస్తర్కేణ శంకరః । అతస్సర్వాత్మనా సాక్షాద్ధర్మాధర్మఫలప్రద ఇతి॥

తా॥ ఈశ్వరుడు శ్రుతిచేతను, యుక్తులచేతను తెలిసికొనదగినవాడు. కనుక అన్నివిధములచేతను ధర్మఫలమును, అధర్మఫలమును ఇచ్చువాడతడే.

లి॥ స॥ 354 పశుపాశవిమోచనీ॥

భా॥ భా॥ లింగపురాణము— బ్రహ్మాద్యాః స్థావరాంతాశ్చ దేవదేవస్య శూలినః । పశవః పరికీర్త్యంతే సమస్తాః పశువృత్తయ ఇతి॥ విషయాఅపి కీర్త్యంతే పాశాజీవస్య బంధనాత్ । తైర్బద్ధాః శివభక్త్యైవ ముచ్యంతే సర్వదేహినః ఇతి॥

తా॥ బ్రహ్మమొదలు స్థావరములు తుదిగాగల జీవులు ఈశ్వరునియొక్క పశువులని చెప్పబడుదురు. విషయములు జీవులను బంధించునవి కనుక పాశములని చెప్పబడుచున్నవి. అట్టిపాశములచేత కట్టబడిన సమస్తజీవులు ఈశ్వరభక్తిచేత ముక్తినిబొందుదురు.

లి॥ స॥ 390 నిర్వాణసుఖదాయినీ॥

భా॥ భా॥ కూర్మపు॥— హిమవంతునిగూర్చి దేవీవాక్యము— మామనాదృత్య పరమం నిర్వాణమమలంపదం । ప్రాప్యతేనహి శైలేంద్ర తతోమాం శరణం వ్రజ । ఏకత్వేన పృథక్త్వేన తథాచోభయతోపివా । మాముపాస్య మహారాజ తతోయాస్యసి తత్పదం ॥

తా॥ ఓహిమవంతుడా, నన్నుసేవింపకపోవుదురేని ముక్తిపదవిపొందబడదు. కనుక నీవు పరమేశ్వరితో నేనభిన్నుడననేబుద్ధిచేతగాని, కాలాను

సారముగా నుభయవిధముగగాని, నాకటాక్షమునుబొంది యుపాసనచేసిన యెడల ముక్తినిపొందగలవని పరమేశ్వరిచెప్పెను.

ల॥ స॥ 623 కేవలా ॥

భా॥ భ॥ శ్రుతి॥ యదీగ్ శ్రుణోత్యలకగ్ శ్రుణోతి। నహి ప్రవేద సుకృతస్య పంథామ్ ॥

వ్యా॥ ఈకారమాత్రశ్రవణంతు లకారకకారరాహిత్యేనశ్రవణం। అత స్తద్వాన్ సుకృతస్య సత్కర్మణః సత్పంథానముత్తమలోకాన్ నయాతి। కింతు నిర్గుణజ్ఞానస్యైవలోకంప్రాప్నోతి కామబీజమాత్రేణ తు మోక్షఇతి పర్యవసితోర్థః ॥

తా॥ క్లీంకారమునందు కకార లకారములు తీసివేయగా మిగిలిన ఈంకారమాత్రశ్రవణముచేత నుత్తమములయినను క్షీణించెడిలోకములను పొందడు. నిర్గుణజ్ఞానమోక్షమును పొందును. క్లీంకారమాత్రముచేత ధర్మార్థకామములును, కామకలాబీజమగు ఈంకారమాత్రముచేత మోక్షమును కలుగునని అభిప్రాయము.

ల॥ స॥ 880 సంసారపంకనిర్మగ్న సముద్ధరణపండితా ॥

కూ॥ పు॥ యేమనాగపి శర్వాణి స్మరంతి శరణార్థినః। దుస్తారాపారసంసారసాగరే నపతంతి తే ॥

తా॥ ఓపార్వతీ యెవరునిన్ను శరణుపొంది స్వల్పముగానైనను స్మరించెదరో వారు దుస్తరమగు సంసారసముద్రమునందు పడరు.

ల॥ స॥ సర్వాపద్వినివారిణీ ॥

I కూ॥ పు॥ దేవీవాక్యము— యేతు సంగాన్పరిత్యజ్య మామేవ శరణంగతాః। ఉపాసతే సదాభక్త్యా యోగమైశ్వర్యమాశ్రితాః। సర్వభూతదయావంత శ్శాంతాదాంతా విమత్సరాః। అమానినో బుద్ధిమంతః తాపసాస్సంయతవ్రతాః। మచ్చిత్తామద్గతప్రాణా మజ్జ్ఞానకథనేరతాః। సన్యాసినో గృహస్థాశ్చ వన

స్థాబ్రహ్మచారిణః । యే చోక్తైర్లక్షణైర్హీనా అపిమన్నామజాప
కాః । తేషాం నిత్యాభియుక్తానామాపదాం పర్వతానపి । నాశ
యామితరాంజ్ఞానదీపేన నచిరాదిహేతి॥

II హరివంశము— దేవినిగూర్చి విష్ణువాక్యము— నృణాం
బంధం వధం రోధం పుత్రనాశం ధనక్షయమిత్యాదినా ఆపత్సు
నిఖిలాసు త్వాం రక్షస్యేవ నసంశయ ఇతి ॥

III వరాహపురాణము— శరణం త్వాం ప్రపద్యంతే యే
దేవి పరమేశ్వరి। నతేషామాపదః కాశ్చిజ్జాయంతే క్వాపిసంకటే॥

IV ఆపదికిం కరణీయం స్మరణీయం చరణయుగళ మంబా
యాః । తత్స్మరణం కింకురుతే బ్రహ్మాదీనపిచ కింకరీకురుతే ॥

తా॥ I ఎవరు విషయసుఖములను విడిచి నన్ను శరణుపొంది సర్వ
భూతములయందు దయగలిగి కోపమునువిడిచి ఇంద్రియనిగ్రహముకలిగి అస
హనము మొదలగుదోషములు లేకుండగ జ్ఞానముకలిగి తపస్సుచేయుచు నియ
మవ్రతముగలిగి చిత్తము, ప్రాణములు నాయందేయుంచి నాకథలయందాస
క్తులయి నన్ను తెలియగోరుదురో వారికిని, సన్యాసికిగాని, గృహస్థునకుగాని
వానప్రస్థునకుగాని, బ్రహ్మచారికిగాని చెప్పబడిన లక్షణములులేకున్నను నా
మంత్రమును, నానామములు జపించుఉపాసకులకును, పర్వతములతోసమా
నమగు ఆపదలను జ్ఞానముచేత శీఘ్రముగా నాశముజేసెదనని పరమేశ్వరి
చెప్పెను

II భక్తులను సంసారదుఃఖము, మరణము, రాజబాధ, సంతాననాశ
ము, ధననాశము మొదలగు సమస్తాపదలనుండి నీవు రక్షించెదవు. సందేహ
ములేదని పరమేశ్వరితో విష్ణుమూర్తిచెప్పెను.

III ఓపరమేశ్వరీ యెవరునిన్ను శరణుపొంది సేవించుచున్నారో
వారికి నేకాలమునందును ఏయాపదలునుకలగవని బ్రహ్మాదులు పరమేశ్వరిని
స్తోత్రముచేసిరి.

IV ఆపత్తులయందు పరమేశ్వరియొక్క పాదద్వంద్వమును స్మరిం

భవలయునని యు, స్మరణాలన బ్రహ్మాది దేవతలను కూడ కింకరులను గా చేయు నని యు పెద్దలు చెప్పిరి.

ల॥ స॥ అభ్యాసాతిశయజ్ఞాతా ॥

భా॥ భా॥ I శ్రుతి॥ ఆసుప్తేరామృతేః కాలం నయేద్వేదాంతచింతయేతి విహితేన బ్రహ్మాత్మైక్యానుసంధానావృత్త్యతిశయేన జ్ఞాతా ॥

తా॥ ప్రతిదినము సుషుప్తివరకును, ఇట్లు మృతినొందునరకును వేదాంతవిమర్శము చేత కాలమును గడుపవలెనను శ్రుతిచేత బ్రహ్మమునకును తనకును అభేదానుసంధానవృత్తి అతిశయించుటవలన తెలిసికొనబడును.

II వ్యాససూత్రము—ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాదితి ॥

తా॥ వినవలెను, విమర్శింపవలెను అని అనేకసారులు బోధించుట వలన దేవీసాక్షాత్కారపర్యంతము విమర్శింపవలెను.

III బ్ర॥ పు॥ ధ్యానైకదృశ్యా జ్ఞానాంగీ విద్యాత్మా హృదయాస్పదా। ఆత్మైక్యా న్ముక్తిమాయాతి చిరానుష్ఠానగౌరవాత్ ॥

తా॥ జ్ఞానస్వరూపురాలును, ధ్యానము చేతనే తెలియదగినదియు, విద్యామయమగు దేవిని ఆత్మతో నభేదముగ చిరకాలము ధ్యానించుటవలన ముక్తినిబొందుదురు.

ల॥ స॥ 3అ॥ 4శ్లోకభా॥ పద్మపురాణము— పుష్కరఖండము— ఆహ్నికప్రకరణము॥ గణేశం పూజయేద్యస్తు విఘ్నస్తస్య నబాధతే। ఆరోగ్యార్థేర్చయేత్సూర్యం ధర్మమోక్షాయ మాధవం। శివం ధర్మార్థమోక్షాయ చతుర్వర్గాయచండికాం॥

తా॥ వినాయకుని పూజచేయువారిని విఘ్నములు బాధింపవు. ఆరోగ్యముకొరకు సూర్యుని, ధర్మమోక్షములకొరకు విష్ణుమూర్తిని, ధర్మార్థమోక్షములకొరకు ఈశ్వరుని, ధర్మార్థకామమోక్షములకొరకు పరాశక్తిని ఆరాధింపవలయును.

త్రిశతి 8 కల్మషఘ్ని ॥

శం॥ వ్యా॥ కల్మషాని పాపాని హంతి నాశయతీతి కల్మషఘ్ని

I భగవద్వచనము— అహం త్వాం సర్వపాపేభ్యో మోక్ష యిష్యామి ॥ అథవా వేదాంతమహావాక్యజన్యసాక్షాత్కార రూపబ్రహ్మవిద్యా ॥

II స్మృతి॥ జ్ఞానాగ్నిః సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతేతథా॥

III శ్రుతి॥ నస పాపగ్ం శ్లోకగ్ం శృణోతి ॥

తా॥ పరదేవత పాపములను నశింపచేయును.

I నిన్ను సర్వపాపములనుండి నేను విడిపింతునని భగవంతుడు చెప్పెను. లేక పరమేశ్వరి వేదాంతమహావాక్యములచే సాక్షాత్కారరూపమగు బ్రహ్మవిద్యగానున్నది.

II జ్ఞానమనెడు అగ్ని సర్వకర్మములను భస్మముచేయును

III జ్ఞాని పాపమును చేయడు. దుఃఖమును పొందడు.

త్రిశతి 9 కరుణామృతసాగరా ॥

శం॥ వ్యా॥ కరుణయా కృపయా జాతం యదమృతం మోక్షరూపం తస్య సాగరఇవ సాగరా। యథా అమృతసముద్రః స్వయమమృతస్వరూపః సన్ అన్యానపి లోకాన్ అమృతపాయి మేఘాద్విముక్తామృతేన సంజీవయతి తథా ॥ "బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి। బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం" ఇత్యాది శ్రుత్యా స్వయమమృతస్వరూపాసతీ ॥ "లభతేచ తతః కామాన్మయైవ విహితాన్ హితాన్" ॥ ఇతి భగవద్వచనేన తత్తదధికారికృత కర్మోపాసనాది ఫలస్య దేవతా ప్రాపణీయస్య సంప్రాప్తౌ తత్తదధికారిణాం తత్తత్ఫలం స్థితమితి సంభావ్యతఇతి సాగరోపమా ॥

తా॥ పరమేశ్వరీకృపచేత మోక్షరూపామృతమునకు సముద్రము. అమృతసముద్రము తన యమృతమును త్రిపమేఘములవలన అమృతమును గిడిపించి లోకములను జీవింపజేయునట్లే అమృతరూపురాలగు పరమేశ్వరి ఆయాకర్మోపాసనలయొక్క ఫలమయిన అమృతమునిచ్చుచుండును.

త్రిశతి 153 కామ్యవిగ్రహా ॥

శం॥ వ్యా॥ సూత్రభాష్యే దేవతాధికరణే— "మంత్రప్రకాశికా దేవాః" "వజ్రహస్తః పురందరః" ఇత్యాది స్వతఃప్రమాణ వేదవాక్యవశాత్ బాధకాభావే విగ్రహవంతః అంగీకర్తవ్యా ఇతి ప్రతిష్ఠాపితం। తథా బహుశోభమానాముమాం హైమవతీం। ఇతి కేనోపనిషద్భాష్యే॥ హైమాని హేమవికారాణి భూషణాని యస్యాః సా। హిమవతః అపత్యం స్త్రీతిచ తథేతి పరదేవతాయాః దివ్యవిగ్రహవత్త్వం ప్రతిష్ఠాపితం। తథాచ మహానుభావానాం స్వప్రకాశచైతన్యరూపాణామేవం భూతానాం సర్వాత్మనా సర్వోత్తమానాం మూర్తిత్రయదేవానాం ధ్యానాద్యుపకారాయ తాదృశమూర్తిమత్త్వం అస్తీతి। నకించిదనీశ్వరవాదప్రసంగావకాశ ఇతి॥

తా॥ సూత్రభాష్యములో దేవతాధికరణమునందు– " దేవతలుమంత్రములచే ప్రకటనచేయబడువారు ఇంద్రుడు వజ్రాయుధము హస్తమునందు గలవాడు '' ఈమొదలగు స్వతస్సిద్ధప్రమాణమగు వేదవాక్యములవలన బాధకములేనందున విగ్రహవత్త్వము అనగా స్వరూపముకలుగుట అంగీకరింపబడినది. ఈప్రకారముగానే కేనోపనిషద్భాష్యమునందు సువర్ణవికారమగు భూషణములుగల పార్వతి అనియు, హిమవంతునికుమార్తె అనియు, పరదేవతకు దివ్యశరీరమంగీకరింపబడినది. మహానుభావులును, స్వప్రకాశచైతన్యరూపులును, సర్వవిధములచేతను సర్వోత్తములునగు బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులకును ధ్యానాదులకొరకు శరీరముకలదు. దీనిచే భగవంతుడు లేడనువాదమునకు లేశమయిన నవకాశము లేదు.

త్రిశతి 97 హ్రీంకార వేద్యా ॥

భగవద్గీత— బ్రహ్మణ్యజ్ఞాననాశాయ వృత్తివ్యాప్తిరిష్యతే మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతి తే॥ ఇత్యాది

తా॥ అజ్ఞాననాశముకొరకు బ్రహ్మవిషయమగు వృత్తులనవలంబింపవలెను నన్ను శరణుపొందినవారు మహామాయను దాటగలరని భగవంతుడు చెప్పెను.

త్రిశతి 229 సద్గతిదాయినీ॥

శం॥ వ్యా॥ “సమీచీనా పునరావృత్తిరహితా సుఖమూర్తి రూపాగతిః ” గమ్యతే జ్ఞాయతే ప్రాప్యతే ఇతివాగతిః। యత్ జ్ఞాయతే తదేవ గతిః। తదన్యస్యాజ్ఞాతత్వాత్ । గతిత్వానుపపత్తేః। జ్ఞాతే ఫలే ఇచ్ఛయా తత్సాధనేషు పురుషః ప్రవర్తతే। నత్వజ్ఞానఫలసాధనే। ఇత్యన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం। (1) బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరం। (2) బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవభవతి। (3) యే పూర్వం దేవాఋషయశ్చ తద్విదుః। తేతన్మయా అమృతావై బభూవుః। ఇత్యాది శ్రుత్యా పరదేవతాస్వరూపమేవ ముక్తిస్వరూపతయా సద్గతిః॥ ఇతి॥

తా॥ సద్గతియనగా తిరుగాజన్మములేని సుఖరూపమగు మోక్షము. గతియనగ తెలిసికొనబడునది లేక పొందబడునది. తెలిసికొనబడునదియేగతి ఫలము తెలిసినకాలమునందే ఇచ్ఛచేతను దానిని సాధించుటయందు పురుషుడుప్రవర్తించును. ఫలము తెలియనికాలమునందు ప్రవర్తింపడు. శ్రుతి॥ (1) బ్రహ్మమును తెలిసికొనినవాడు శ్రేష్ఠపదమును బొందును (2) బ్రహ్మమును తెలిసికొనినవాడు బ్రహ్మమేయగును. (3) పూర్వమే దేవతలు, ఋషులు బ్రహ్మమును తెలిసికొనిరో వారు బ్రహ్మస్వరూపులై మోక్షమును బొందిరి. ఈమొదలగు శ్రుతులవలన పరదేవతాస్వరూపమే ముక్తిరూపమగుటచేత సద్గతియనబడును.

దత్తాత్రేయసంహిత 4అ॥ జ్ఞానం వేదాంతవాక్యానాంవిచారాదేవ యద్యపి। అనైకాగ్ర్యాత్సంశయాద్వా సామగ్ర్యావాప్యసంభవె। విచారాసంభవాద్బ్రహ్మవిద్యోక్తా జ్ఞానసిద్ధయే। ఇత్థం విదితవిద్యస్య చిద్విద్యోపాసనక్రతుం। కుర్వతో ద్వారి తిష్ఠంతి భూతయోష్టాణిమాదయః। ఆర్థికం ఫలమేతద్ధి మోక్షస్సాక్షాత్ఫలం లభేత్ ॥ **** ॥ మనుం భజేత సర్వార్థప్రదం పంచదశాక్షరం ॥ ఇత్యాది॥

తా॥ వేదాంతవాక్యములయొక్క విమర్శనములవలనె జ్ఞానము కలుగుచున్నను, ఏకాగ్రతలేకపోవుటవలనగాని, సంశయమువలనగాని, సామగ్రిలేకపోవుటవలనగాని, జ్ఞానముసంభవింపనికాలమునందు బ్రహ్మయొక్క విమర్శసంభవముగుటవలన జ్ఞానసిద్ధికొరకు ఈవిద్య చెప్పబడినది ఇట్లు చిద్విద్యయొక్క ఉపాసనక్రతువును తెలిసికొని యాచరించినవానియొక్క ద్వారమునందు అణిమాదిసిద్ధులుండును. ఇట్టి ఐహికఫలమేగాక సాక్షాత్ఫలముగు ముక్తియును లభించును. ఇట్టిఉపాసనాభిప్రాయమే జీవన్ముక్తివివేకమునందును, సూతసంహితయందును, త్రిశతినామభాష్యమునందును, శ్రీమద్భాగవతమునందును చెప్పబడెను.

జీవన్ముక్తివివేకము—వాసనాక్షయప్రకరణము॥

శ్లో॥ యం వినిద్రాజితశ్వాసాః సంతుష్టాః సంయతేంద్రియాః। జ్యోతిః పశ్యంతి యుంజానాస్తస్మై విద్యాత్మనే నమః॥

వి। భా॥ విద్యాధికారీ ద్వివిధః। కృతోపాస్తిరకృతోపాస్తిశ్చేతి। తత్రోపాస్య సాక్షాత్కారపర్యంతాముపాస్తింకృత్వా యదిజ్ఞానే ప్రవర్తేత తదా వాసనాక్షయ మనోనాశయోర్దృఢతరత్వేన జ్ఞానాదూర్ధ్వం విద్వత్సంన్యాసజీవన్ముక్తీ స్వత ఏవసిద్ధ్యతః। తాదృశఏవ శాస్త్రాభిమతో ముఖ్యో విద్యాధికారీ। తతస్తంప్రతిశాస్త్రేషు మహోపన్యాసాత్। స్వరూపేణ వివిక్తా

వపి విద్వత్సంన్యాసవివిదిషాసంన్యాసౌ సంకీర్ణావివ ప్రతిభాసేతే ఇదానీంతనాస్తు ప్రాయేణాకృతోపాస్తయ ఏవౌత్సుక్యమాత్రాత్సహసా విద్యాయాం ప్రవర్తంతే। వాసనాక్షయ మనోనాశౌ చ తాత్కాలికౌ సంపాదయంతి। తావతా శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసనాని నిష్పద్యంతే। తైశ్చ దృఢాభ్యస్తైరజ్ఞానసంశయ విపర్యయనిరాసాత్తత్త్వజ్ఞానం సమ్యగుదేతి। ఉదితస్య జ్ఞానస్య బాధకప్రమాణాభావాన్నివృత్తాయా అవిద్యాయాః పునరుత్పత్తి కారణాభావాచ్చ నాస్తి తస్య శైథిల్యం। వాసనాక్షయమనోనాశౌతు దృఢాభ్యాసాభావాద్భోగప్రదేన ప్రారబ్ధేన తదాతదా బాధ్యమానత్వాచ్చ స వాతప్రదేశదీపవత్సహసా నివర్తేతే॥ తథాచ వసిష్ఠః॥ "పూర్వేభ్యస్తు ప్రయత్నేభ్యో విషమోఽయం హి సంమతః। దురాశోఽన్యో వాసనాత్యాగః సుమేరూన్మూలనాదపి" ఇతి॥ అర్జునోఽపి—"చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాథిబలవద్దృఢం। తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయోరివ సుదుష్కరం"

తా॥ అద్వైతజ్ఞానమునకు అధికారి ఉపాసనచేసినవాడు, చెయ్యనివాడు రెండువిధములుగనుండును. ఉపాసనచేయబడు దేవతయొక్క సాక్షాత్కారపర్యంతముపాసనచేసి జ్ఞానమునందు ప్రవేశించునెడల వాసనాక్షయ మనోనాశములు దృఢములగును కనుక జ్ఞానానంతరమందు విద్వత్సంన్యాసజీవన్ముక్తులు వానంతటనవియే కలుగును. అట్టివాడే శాస్త్రమునందు చెప్పబడిన ముఖ్యమగు విద్యాధికారి. అట్టివానినిగురించియే శాస్త్రములు విశేషముగా చెప్పినవి. స్వరూపముచేత వేరుగానుండినను విద్వత్సంన్యాస వివిదిషాసంన్యాసములు రెండును భేదములేనివివలె తోచుచుండును. ఇప్పటికాలమువారైతే ఉపాసనచేయుకపూర్వమే ఉత్సాహమాత్రముచేత జ్ఞానవిద్యయందు (అద్వైతవిద్యయందు) సాహసముచేత ప్రవేశించుచున్నారు. కానిదే శ్రవ

ణమననవనిధిధ్యాసలు కలుగును. శ్రద్ధాభక్తులచేత దృఢమైన శ్రవణమువలన నజ్ఞానము నశించును. యుక్తులచేత దృఢమయిన మననమువలన చిదాత్మ కలదా లేదాయను సంశయము నశించును. విజాతీయజ్ఞానము కలుగకుండ సజాతీయములగు ధీవృత్తులచేత దృఢమగు నిదిధ్యాసమువలన దేహమె ఆత్మ యనెడి విపర్యాసము నశించును అప్పుడు అజ్ఞానసంశయవిపర్యయములనెడి ప్రతిబంధకములేని తత్త్వజ్ఞానము స్ఫురించును. నిస్సంశయముగ పుట్టిన జ్ఞానమును బాధించెడి ప్రమాణాంతరములేనందువను, తిరుగ నజ్ఞానమును పుట్టించెడి కారణమేదియును లేనందునను, అజ్ఞానము క్షీణింపదు. వాసనాక్షయమనోనాశములనుగురించి దృఢముగు ప్రయత్నము చేయానందున నవి గాలిచేత దీపమువలెనే భోగప్రదమగు ప్రారబ్ధముచే బాధింపబడును. మేరుపర్వతమైనను పెకలింపవచ్చును. కాని తనపూర్వకర్మములవలన గలిగినవాసనలను విడుచుట అతికష్టమని వసిష్ఠుడుచెప్పెను వాయువునైనను అరికట్టవచ్చును గాని బలవంతమయి దృఢముగ బాధించెడి మనస్సును అరికట్టశక్యముకాదని అర్జునుడు శ్రీకృష్ణునితో చెప్పెను.

సూ॥ సం॥ యు॥ ఖం॥ 34అ॥

శ్లో॥ మహాదేవో మహానందో మహాకారుణికోత్తమః। స్వాత్మభూతాం పరాశక్తిం ప్రేరయత్యేవసువ్రతాః। ప్రసన్నా సా మహాదేవీ మహాకారుణికోత్తమా। శిష్యస్యాత్మని చిద్రూపే స్వయం పతతి నిర్మలా। శక్తిపాతేతు సంజాతే శిష్యస్యాత్మని సంస్థితా। మాయాందగ్ధ్వాభవేత్క్రించి న్మాతృసందేహకారణం॥ ***॥ యస్యప్రసాదస్సంజాతో దేహపాతావసానకః। కృతార్థ ఏవ విప్రేంద్రా నసభూయోపి జాయతే। తస్యప్రసాదయుక్తస్య విద్యా వేదాంతవాక్యజా। దహత్యవిద్యామఖిలం తమస్సూర్యోదయో యథా। శక్తిపాతవిహీనోపి సత్యవాగ్గురుభక్తిమాన్। ఆచార్యాచ్ఛ్రుతవేదాంతః క్రమాన్ముచ్యేతబంధనాత్

శక్తిపాతనసంయుక్తో విద్యావేదాంతవాక్యజా । యదా యస్య తదా తస్య విముక్తిర్నాత్రసంశయః । శక్తిపాతప్రకారశ్చరహస్యాంశశ్చ కశ్చన । మయానోక్తో రహస్యత్వాదాజ్ఞాభంగభయాదపి ॥ ఇత్యాది॥

తా॥ పరమానందరూపుడు దయాళువునగు నీశ్వరుడు తనయొక్క పరాశక్తిని ప్రేరణచేయును. మిగులదయగల ఆట్టిపరాశక్తి శిష్యునియొక్క చిద్రూపమగు ఆత్మయందు స్వయముగా ప్రవేశించును. అట్టిశక్తి ప్రవేశించినపిమ్మట శిష్యునియందుగల అవిద్య నశించును. ఇందుకుసందేహములేదు. ఈశ్వరానుగ్రహమువలన కృతార్థుడై తిరిగి జన్మమునుపొందడు. ఈశ్వరానుగ్రహమున గా శక్తిపాతముకలిగినవానికి వేదాంతవాక్యములవలనగలిగిన జ్ఞానము. సూర్యుడు చీకటినివలెనే బోగొట్టును. అట్టిశక్తిపాతములేనివాడైనను సత్యవాక్య, గురుభక్తి గలవాడైనయెడల గురువువలన వేదాంతవాక్యశ్రవణముచేసి క్రమముగా కొన్నిజన్మములకు ముక్తుడగును. శక్తిపాతముగలవాడైనయెడల వేదాంతశ్రవణముచేత నాజన్మమందే ముక్తినిబొందును. సంశయములేదు. అట్టి శక్తిపాతము గలుగువిధము రహస్యము గనుక గుర్వాజ్ఞకు భంగముకలుగునని భయమువలన నేనీగ్రంథమందు చెప్పలేదని సూతుడు ఋషులతో చెప్పెను.

శ్రీమద్భాగవతము—దశమస్కంధము—బ్రహ్మస్తవము॥

శ్లో॥ శ్రేయస్సృతిం భక్తిముదస్యతే విభో క్లిశ్యంతి యే కేవలబోధలబ్ధయే । తేషామసౌ క్లేశలఏవశిష్యతే నాన్యద్యథాస్థూలతుషావఘాతినాం ॥ 4 ॥ పురేహ భూమన్ బహవోపి యోగిన స్త్వదర్పితేహా నిజకర్మలబ్ధయా । విబుధ్య భక్త్యైవ కథోపనీతయా ప్రపేదిరేంజోచ్యుత తే గతిం పరాం ॥ 5 ॥ తథాపి భూమన్ మహిమాగుణస్య తే విబోద్ధుమర్హత్య మలాంతరాత్మభిః ।

క్రియా త్స్వానుభవా దరూపతో హ్యనన్యబోధ్యాత్మతయా న చాన్యథా ॥ 6 ॥

వ్యాఖ్యానమునను సరించి తాత్పర్యము భక్తి లేకుండ జ్ఞానము సిద్ధించ దని చెప్పుచున్నారు. మోక్షేచ్ఛయున్నకోరినవారికి నీయొక్క భక్తినివిడిచి యత్నించుటవలన క్లేశమేమిగిలియుండును. అన్యమేమియునులేదు. మంచి ధాన్యమునువిడిచి బియ్యములేనిపొల్లుకాయలను దంచినవారికి ఫలములేనట్లె భక్తినివిడిచి కేవలజ్ఞానముకొరకు ప్రయత్నించువారికిని ఫలములేదు. 4 జ్ఞానము భక్తిచేతనేగాని మఱియొకవిధమునగలుగదని చెప్పుచున్నారు. పూర్వము కొందరు యోగముచేత జ్ఞానమునుపొందలేక అనంతరము నీయందర్పితమైన బుద్ధిగలవారై తాముచేసినక్రియలను నీకర్పించి నిజకర్మములచేతను, భక్తిచేతను ఆత్మస్వరూపమును తెలిసికొని సుఖముచే మోక్షమునుబొందిరి. ఈప్రకారముగానే సగుణ నిర్గుణజ్ఞానములు నీకథలను వినని దే పొందశక్యముకాదు. భక్తియే భగవత్ప్రాప్తిసాధనమని వృద్ధాచారము ప్రమాణమైయున్నది. 5 దేవా పరిపూర్ణుడవును, నిర్గుణుడవునగు నీయొక్క మహిమ నిర్మలులును, జితేంద్రియులును, నంతర్ముఖులు నగువారే తెలిసికొనగలరు. 6.

శంకరులవారు వివర్తవాదమును అంగీకరించినను మంత్రశాస్త్రమును అంగీకరించి భాష్యము చేసినారు.

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తి మంత్రము॥

ఓంనమో భగవతే దక్షిణామూర్తయే మహ్యం మేధాం ప్రజ్ఞాం ప్రయచ్ఛ స్వాహా ॥

శ్రీశంకరాచార్యకృతవ్యాఖ్యానము॥ ఎట్లనగా— ఓంకారేణ స్థూల సూక్ష్మ కారణ ప్రపంచావధిభూతం ప్రత్యగభిన్నం తత్త్వమస్యాది మహావాక్యార్థభూతం బ్రహ్మాభిధీయతే। భగవచ్ఛబ్దేన ఉత్పత్తించ వినాశంచ భూతానామాగతింగతిం। వేత్తి

విద్యామవిద్యాంచ సవాచ్యో భగవానితి శ్లోకోక్తః. సర్వజ్ఞస్స ర్వశక్తిమాంశ్చాభిధీయతే । దక్షిణామూర్తిశబ్దేన సమర్థా సృష్టిస్థితిసంహారేషు మూర్తిర్యస్య సః సత్వప్రధానమాయోపాధికో బింబభూతః పరమాత్మాభిధీయతే। చతుర్థ్యాం తేనైక్యాద్యర్థీక్రియతే । మోజీవః కర్తృత్వాది విశిష్టోంతఃకరణప్రతిబింబభూతః ప్రతిపాద్యతే । నేతిశేషార్థః । తథాచాహం జీవోన । కింతు భగవాన్ దక్షిణామూర్తిరేవ । ఏతాదృశాయ మహ్య ముపాధినా తిరస్కృతాయ మహిమ్నే । మేధాం స్థిరామసంభావనాది దోషరహితాం సవాసనా విద్యాద్వయనివర్తకాం ప్రజ్ఞా మఖండసాక్షాత్కారరూపాం । ప్రయచ్ఛ దేహి । తయా భ్రాంత్యాది నివృత్తిః । తామపి స్వాహా ఆత్మని సచ్చిదానంద స్వరూపే ప్రవిలాపయామీతి స్వాహాకారార్థః । మో జీవోన భవామి । కింతు కేవలో నిష్ప్రపంచశ్శివ ఇత్యుక్తశ్శివఏవాహం చతుర్థీచైక్యద్యర్థీకారార్థా । జడాదృతాహంకారేభ్యః ప్రాతిలోమ్యేన సత్యజ్ఞానానందాత్మకతయా అంచతి ప్రకాశయతీతి ప్రత్యక్ ॥ ఇతి

తా॥ ఓంకారమునకు స్థూల సూక్ష్మ కారణ ప్రపంచమునకవధియు, ప్రత్యగాత్మకంబై భేదములేనిదియు, తత్త్వమస్యాది మహావాక్యములకు లక్ష్యార్థమునగు పరబ్రహ్మము అర్థము. భగవచ్ఛబ్దమునకు సర్వజ్ఞుడు, సర్వశక్తిమంతుడు నని అర్థము. దక్షిణామూర్తిపదములో దక్షిణశబ్దమునకు సకలజగత్సృష్టి స్థితి సంహారములను జేయదగిన సగుణబ్రహ్మమును, అమూర్తిశబ్దమునకు నిర్గుణబ్రహ్మము నర్థములు. చతుర్థీవిభక్తి కైక్యమర్థము. నమఃశబ్దములోని మకారమునకు కర్తృత్వాదిధర్మములు గలిగి యంతఃకరణవిశిష్టుడగు

జీవుడర్థము. నిషేధార్థకమగు నకారముతోఁగలిసి జీవుడుకాడని యర్థము. ప్రియచ్ఛయను క్రియకు జీవసంజ్ఞను నవలి భగవదూర్పుడనగునాకు వాసనలతోఁగూడిన విద్యావిద్యలను నివర్తింపుము అఖండబ్రహ్మసాక్షాత్కారరూపము నిర్దిష్టరుగు ప్రజ్ఞను దయచేయుము అని అర్థము. స్వాహాకారమునకు అటువంటిప్రజ్ఞను సచ్చిదానందపరబ్రహ్మమునందు లయము చేయుచున్నానని యర్థము. ప్రత్యగాత్మయనగా అన్నత జడాహంకారములకు విలక్షణమగు సత్యజ్ఞానానందస్వరూపమగు ఆత్మ యర్థమని చెప్పబడెను.

భగవద్గీత–12వ అధ్యాయము– భగవతావచనేనతు॥

అద్వేష్టా సర్వభూతానాం మైత్రః కరుణఏవచ । నిర్మమో నిరహంకారః సమదుఃఖసుఖఃక్షమీ ॥ సంతుష్టః సతతంయోగీ యతాత్మా దృఢనిశ్చయః । మయ్యర్పితమనోబుద్ధి ర్యోమద్భక్తః సమే ప్రియః ॥

తా॥ సర్వభూతములకు హితుడయి మిత్రత్వము, దయయుగలిగి మమత్వాహంకారములులేనివాడై సుఖదుఃఖములను సమముగా చూచుచు సర్వదా సంతుష్టుడై ఆత్మయందు దృఢనిశ్చయుడై నాయందర్పింపబడిన మనస్సు, బుద్ధి గలవాడే నాకు భక్తుడును, ఇష్టుడును అని భగవంతుడు చెప్పెను.

భగవద్గీత 14అ॥– మాంచ యోఽవ్యభిచారేణ భక్తియోగేన సేవతే । సగుణాన్ సమతీత్యైతాన్ బ్రహ్మభూయాయకల్పతే ॥

తా॥ నన్నెడతెగని భక్తియోగముచేత సేవించువాడు మంచిగుణములుగలిగి సమబుద్ధిగలవాడై సద్గతిని పొందును.

జీవన్ముక్తివివేకము– బృహస్పతిస్మృతి॥ ఆదరేణయథాస్తౌతి ధనవంతం ధనేచ్ఛయా । తథాచేద్విశ్వకర్తారం కోనముచ్యేత బంధనాత్ ॥

తా॥ ధనమందు కోరిక చేత ధనవంతునిని యాదరముతో స్తుతించు నట్లు లోకకర్తయగు పరమేశ్వరునిస్తుతించు నెడల సంసారబంధమునువిడిచి ముక్తుడగును.

వివేకచూడామణి॥ శంకరాచార్యకృతము— 3 శ్లో॥ దుర్లభం త్రయమేవైతద్దైవానుగ్రహహేతుకం। మనుష్యత్వం ముముక్షుత్వం మహాపురుషసంశ్రయః॥

తా॥ దుర్లభములగు మనుష్యజన్మము, మోక్షేచ్ఛయు, పరమార్థజ్ఞాను లసేవయు, నను నీమూడును దైవానుగ్రహమువలన నే కలుగివలయును

జీవన్ముక్తివివేకము— గవాంసర్పిః శరీరస్థం నకరోత్యంగపోషణం। తదేవకర్మరచితం పునస్తస్యైవ భేషజం। ఏవం సర్వశరీరస్థః సర్పిర్వత్పరమేశ్వరః। వినాచోపాసనాం దేవో నకరోతి హితం నృషు॥

తా॥ గోవులయందు గలనెయ్యి వానిగర్భములోనున్న కాలములో అంగపోషణచేయదు. కర్మమువలన పాలుపిదికి నేయితీసినయెడల నదియౌషధముగా అంగపోషకమగును. ఈరీతిగానే ఈశ్వరుడు సర్వశరీరములయందున్నను తన్నుపాసనచేయని వారికి హితముచేయడు. ఉపాసనచేసినవారికే హితము చేయును.

వివేకచూడామణి— 4 శ్లో॥ లబ్ధ్వా కథంచిన్నరజన్మదుర్లభం తత్రాపి పుంస్త్వం శ్రుతిపారదర్శనం। యస్త్వాత్మముక్తౌ నయతేతమూఢధీః సహ్యాత్మహాస్వంవినిహన్త్యసద్గ్రహాత్॥

తా॥ నిత్యనిరంతరోపాసనలవలన సంప్రీతుడగు భగవంతునిదయవలననే ప్రాప్తమయి వేదశాస్త్రజ్ఞానమునకర్హమయిన పురుషజన్మమెత్తినను ముక్తికొఱకు యత్నింపక అనిత్యములగు దేహాదులనే శాశ్వతముగ నమ్మువాడు ఆత్మజ్ఞానములేమిచే ఆత్మఘాతియనబడును.

మూడవప్రకరణము సమాప్తము.

నామ్నప్రకరణము

శ్రీవిద్యావిశేషము॥

బ్రహ్మ, విష్ణు, శివాది దేవతోపాస్తికంటె శ్రీవిద్యోపాస్తి శ్రేష్ఠమనియు, అందువలన మాయయనెడి అవిద్య శీఘ్రముగా తొలగింపబడుననియు, బ్రహ్మ విష్ణు శివాదిదేవతలును, మహర్షులు మొదలగువారును శ్రీవిద్యోపాసనచేత్నే సకలసిద్ధులను పొందినారనియు శ్రుతి స్మృతి పురాణాదులు తెలుపుచున్నవి.

త్రిశతి 63 లక్ష్మీవాణీ నిషేవితా ॥

శం॥ వ్యా॥ లక్ష్మీ రమా సర్వైశ్వర్యశక్తిః। వాణీ సరస్వతీ సర్వజ్ఞానశక్తిః। తాభ్యాం నితరాం ఆకృత్రిమ ప్రీత్యా అనన్యభావతయా సేవితా। సేవానామ ఉన్మీలితాజ్ఞాప్రతీక్షా। తద్వత్త్వాదిత్యర్థః

తా॥ పరమేశ్వరి సర్వైశ్వర్యశక్తియగు లక్ష్మీదేవిచేతను, సర్వజ్ఞానశక్తియగు సరస్వతీదేవిచేతను సహజప్రేమతో ఏకాగ్రతతో సేవింపబడుచున్నది. సేవయనగా ఆజ్ఞను నిరీక్షించియుండుట.

త్రిశతి 149 కలానాథముఖీ ॥

శం॥ వ్యా॥ కలాః చతుఃషష్టికలాః నాథయతి ప్రేరయతీతి కలానాథః ॥

I శ్రుతి॥ నిశ్వసితమేతదృగ్వేదో యజుర్వేదః సామవేదః ఇత్యాది ॥

II వ్యాససూత్రము– "శాస్త్రయోనిత్వాత్" తాదృశ ముఖం వదనం యస్యాః సేతి తథా ॥

తా॥ I ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేదములు బ్రహ్మయొక్క నిట్టూర్పులు.

II బ్రహ్మము శాస్త్రములకు కారణము. పరమేశ్వరి యీవిధముగా వేదాది సర్వకళలను 64 విద్యలను ప్రకాశింపజేయునట్టి ముఖముగలది.

త్రిశతి 182 లంతాపూజ్యా ||

శం|| వ్యా|| సమారాధ్య మహేశానీం భుక్తిం ముక్తించ
విందః

తా|| భక్తులు పరమేశ్వరిని ఆరాధనచేసి భుక్తిముక్తులనుపొందుదురు

త్రిశతి 186 లంఘ్యేతరాజ్ఞా ||

శం|| వ్యా|| ఇతరేషాం జీవభ్రాంతికల్పితానాం గుణమూర్త్యా
దీనాం ఉపాసనా విధిరూపావా । కర్మవిధిరూపావా । ఆజ్ఞాప్రే
రణాలంఘ్యా అసీమయీకృతా యయా సా తథా । శుద్ధచైతన్య
స్య విశిష్టక్రియాద్యాత్మకత్వాభావేన విధ్యవిషయత్వాదితి యా
వత్ । అథవా కింకరీత్వాభావేన ఇతరేషాంఆజ్ఞాప్రేరణాలంఘ్యా
ఉపేక్షణీయా యయా సా తథా । శ్రుతిః॥ "సర్వస్యాధిపతిః
సర్వస్యేశానః" ఇతి । ఈశ్వరస్య సర్వనియంతృత్వేన స్వేతరా
నియమ్యత్వాదితి జ్ఞాతవ్యం ॥

తా|| బ్రహ్మ విష్ణ్వాది దేవతలు కల్పించబడినవారు. జీవభ్రాంతికల
వీరు ఈపరమేశ్వరియొక్క ఆజ్ఞను మీఱక పాలించుచుందురు. శుద్ధచైతన్య
రూపయగు నీలలిత ఇతరులఆజ్ఞకు లోబడునది కాదు.

త్రిశతి 212 హ్రీంకారోద్యానకేకినీ ||

శం|| వ్యా|| హ్రీంకారరూపదేవతాధ్వనేః సచ్చిదానందరూ
పత్వాద్వాచ్యార్థస్యచ పరమపురుషార్థసాధకత్వేన అవశిష్టత్వేఽపి
బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రాది మూర్తిషు ఉద్యాన తరు వల్లి కతు గు
ల్మాదివదుత్తమ నీచ దేవ తిర్యఙ్మనుష్యాదిషు చ, మయూరీవ
స్వేచ్ఛయా సర్వవ్యాపకత్వేన తదాత్మరూపతయా శరీరేంద్రి
యప్రాణాద్యాధార పరమప్రేమాస్పద పరమానందరూప ప్రత్య
గ్గోచరాహంస్ఫూర్తివ్యాపకతయైతన్నిజప్రకాశ్యా భవతీత్యర్థః ॥

తా॥ హ్రీంకారరూపదేవతాశబ్దమునకును, సచ్చిదానందస్వరూపమగు హ్రీంకారార్థమునకును భేదములేదు. పరమపురుషార్థమునకు సాధనమగుటచేతను బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రాదిమూర్తులయందేకాక, ఉద్యానవనములైన వృక్షములు, తీగెలు, పొదలు మొదలగువానియందు నెమలివలెనే ఉత్తమ నీచ దేవ తిర్యఙ్మనుష్యాదులయందును స్వేచ్ఛగా వ్యాపించియుండుటచేతను శరీరేంద్రియప్రాణాదులకు ఆధారమై మిక్కిలి ప్రియస్వరూపమై పరమానందరూపమయిన అహమను వృత్తిని వ్యాపించుటచేతను పరదేవత హ్రీంకారబీజముగ ప్రకాశించుచున్నది.

ఓ॥ స॥ చతుష్షష్ట్యుపచారాఢ్యా ॥

భా॥ వ్యా॥ చతుష్షష్ట్యుపచారాః భగవతా పరశురామేణ కల్పసూత్రే గణితాః ॥

తా॥ పరశురామునిచేత కల్పసూత్రములయందు గణింపబడిన అరువదినాలుగు ఉపచారములచే పరమేశ్వరి పూజింపబడునది. వివరణము ఇట్టి అరువదినాలుగు ఉపచారములు పరమేశ్వరికే కలవు.

ఓ॥ స॥ 237 మహాచతుష్షష్టికోటియోగినీగణసేవితా ॥

భా॥ వ్యా॥ బ్రాహ్మ్యాదీనా మష్టానాం మధ్యే ఏకైకస్యాంశభూతాక్షోభ్యాది శక్త్యోష్టావష్టావితి చతుష్షష్టియోగిన్యః । తాసామపి ప్రతిస్వకమంశభూతాః కోటిసంఖ్యాకాః గణాః తైర్మహద్భిస్సేవితా—వస్తుతస్తంత్రరాజోక్తాపవేహ గ్రాహ్యాః । యథా॥ శ్లో॥ లలితాచక్రనవకే ప్రత్యేకం శక్తయః ప్రియే । చతుష్షష్ట్యమితాకోట్య ఇతి ॥

తా॥ బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరి మొదలగు ఎనిమిది శక్తులలోనొక్కొక్కదాని కెనిమిదెనిమిదిగా నంశభూతములైన యక్షోభ్యాదియోగినులరువదినలుగురు వారి ప్రత్యేకాంశభూతములైన గణములు కోటిసంఖ్యాకములు ఆను మహత్తులచేత సేవింపబడునది అయినను లలితకొక్క. నవచక్రములందు ప్ర

శ్లోకము అరువదినాలుగుకోట్లసంఖ్యగల శక్తులుండినవని చెప్పిన తంత్రరాజ వాక్యమే యిచట గ్రహింపబడినది.

ల॥ స। 736 ముక్తిదా॥

భా॥ వ్యా॥ I కూర్మపురాణము॥ తస్మాద్విముక్తిమన్విచ్ఛన్ పార్వతీం పరమేశ్వరీం। ఆశ్రయేత్సర్వభూతానా మాత్మభూతాం శివాత్మికాం॥

II బ్రహ్మాండపురాణము– యేర్చయంతి పరాం శక్తిం విధినా ఽవిధినాపివా। నతే సంసారిణో నూనం ముక్తాఏవ నసంశయః। తస్మాదశేషవర్గాణాం త్రిపురారాధనంవినా। నస్తో భోగాః పవర్గౌతు యౌగపద్యేన కుత్రచిత్॥

తా॥ I మోక్షమును కోరువారు సర్వభూతములయొక్క ఆత్మస్వరూపమగు పరమేశ్వరి నాశ్రయింపవలయును

II శాస్త్రవిధిచేతగాని, శాస్త్రవిధినిమీరిగాని పరాశక్తినెవరు ఆరాధించెదరో వారు ముక్తులేకాని యెన్నడును సంసారమును పొందరు. సంశయములేదు. కనుక సర్వజాతులును త్రిపురసుందరి యారాధనలేకుండగ భోగమోక్షము లొక్కసారి మరియే దేవతను సేవించినను గలుగవు.

ల॥ స॥ భవదావ సుధావృష్టిః॥

రుద్రయామళము– యత్రాస్తి భోగో నతు తత్ర మోక్షః యత్రాస్తి మోక్షో నతు తత్ర భోగః। శ్రీసుందరీ నాయకపుంగవానాం భోగశ్చ మోక్షశ్చ కరస్థఏవ॥

తా॥ దేవతలలో భోగమునిచ్చువారు మోక్షమునియ్యలేరు మోక్షమునిచ్చువారు భోగమునియ్యలేరు. త్రిపురసుందరియొక్క భక్తులకు భోగమోక్షములు చేతిలోనివి.

ల॥ స॥ 743 పాపారణ్యదవానలా॥

బ్ర। పు।– ఇదంచ శృణు దేవేంద్ర రహస్యం పరమం మ

హాత్ । సర్వేషామేవపాపానాం యూగపద్యేన నాశనం । భక్తిశ్రద్ధాసమాయుక్తః స్నాత్వాంతర్జలసంస్థితః । అష్టోత్తరసహస్రంతు జపేత్పంచదశాక్షరీం । ఆరాధ్యపరమాంశక్తిం ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైరిత్యాది ॥

తా॥ ఓ దేవేంద్రా గొప్పరహస్యమునువినుము. భక్తిశ్రద్ధలుకలిగి స్నానముచేసి జలమునందేయుండి 1008 మారులు పంచదశీమంత్రమును జపము చేసినయెడల సమస్తపాపములు తొలగిపోవును.

ల॥ స॥ 785 మార్తాండభైరవారాధ్యా ॥

మార్కండేయపురాణము — దుర్గేస్మృతా హరసి భీతిమశేషజంతోః ॥

తా॥ ఓ దేవీ నిన్ను స్మరించుటచేత సమస్తజంతువులను భయమును బోగొట్టుచున్నావు.

ల॥ స॥ 995 సర్వానుల్లంఘ్యశాసనా ॥

భా॥ వ్యా॥ I సర్వైః బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిభిరప్యుల్లంఘయితుమతివర్తితుమయోగ్యమశక్యంచ శాసనం యస్యాః ॥

II ఆచార్యభగవత్పాదైః ॥ సౌందర్యలహరి॥ 24 శ్లో॥ జగత్సూతేధాతా హరిరవతి రుద్రః క్షపయతే । తిరస్కుర్వన్నేతత్స్వమపి వపురీశ స్తిరయతి । సదాపూర్వస్సర్వం తదిద మనుగృహ్ణాతిచ శివస్తవాజ్ఞామాలంబ్య క్షణచలితయో ర్భ్రూలతికయోరితి ॥

తా॥ I పరమేశ్వరియొక్క యాజ్ఞను బ్రహ్మవిష్ణ్వాది దేవతలుకూడ అతిక్రమింపలేరు.

II తల్లీ నీకటాక్షమునవలంబించియే బ్రహ్మ లోకములను సృజించును విష్ణువు రక్షించును. రుద్రుడు లయముచేయును. ఈముగ్గురను ఈశ్వరుడు తన శరీరముతోడ లయముపొందించును. సదాశివుడు ఈనలుగురను మఱలనుద్ధ

రించుచున్నాడు. (అనగా ననేకకోటిబ్రహ్మాండములను సృజియించుటయందును, లయింపజేయుటయందును, నీకటాక్షమే సదాశివునకు సహాయమైనద్పనని తాత్పర్యము.)

ల॥ స॥ 3అ॥ 22శ్లో॥

I పద్మపురాణము— అశ్వమేధసహస్రాణి వాజపేయశతాని చ। లలితాపూజనస్యైతే లక్షాంశేనాపి నో సమాః। స దాతా స మునిర్యష్టా స తపస్వీ స తీర్థగః। యస్సదా పూజయేద్దేవీం గంధపుష్పానులేపనైరితి॥

II చందనాగరుకర్పూరైః సూక్ష్మపిష్టైః సకుంకుమైః।

ఆలిప్య లలితాం లోకే కల్పకోటీర్వసేన్నర ఇత్యాది॥

తా॥ I వెయ్యి అశ్వమేధములును, నూరు వాజపేయములును, లలితాపూజయొక్క ఫలములో లక్షాంశమునకయినను సమముకావు. గంధపుష్పాదులచేత సదా లలితాపూజజేసినవాడే దాతయు, మునియు, యజ్వయు తపస్వియు, తీర్థసేవియును కనుక నీపూజచేసినవాడు ఆయాకర్మములను బొందును. చందనము, అగరు, పచ్చకర్పూరము, కుంకుమ మొదలగు వానిచేత లలితాత్రిపురసుందరిని అర్చించినవారు కోటికల్పములు లలితాలోకమునందు వసించెదరు.

ల॥ స. 3అ॥ 46శ్లో॥

భా॥ వ్యా॥ I బ్ర॥ పు॥ నశిల్పాదిజ్ఞానయుక్తే విద్వచ్ఛబ్దః ప్రయుజ్యతే। మోక్షైకహేతువిద్యా వా యస్స విద్వానితీర్యతే। మోక్షైకహేతువిద్యా చ శ్రీవిద్యా నాత్ర సంశయః॥

II దేవీపురాణము— అద్వైతం నామ యో వేత్తి ధాతృవర్ణనిగమాదిభిః। సోపి శ్రీలలితాలోకే కల్పకోటీర్వసేన్నర ఇత్యాది॥

తా॥ I మోక్షమునకు కారణమయిన విద్యగలవాడే విద్వాంసుడు. కాని శిల్పాది జ్ఞానముగలవాడు విద్వచ్ఛబ్దమునకర్హుడుకాడు. మోక్షమునకు శ్రీవిద్యయే హేతువుగనున్నది. సంశయములేదు.

II ఒకనామమైనను దానివ్యాఖ్యానముతో నెఱుగువారు లలిత యొక్క శ్రీనగరమునందు కోటికల్పములు వసించెదరు.

ల॥ స॥ 3అ॥ 6శ్లోక భాష్యము॥

తస్మాదశేషలోకానాం త్రిపురారాధనం వినా। నస్తో భోగాపవర్గౌతు యౌగపద్యేన కుత్రచిత్। తన్మనాస్తద్గతప్రాణ స్తద్యాజీ తద్రహస్యకః। తదాత్మైక్యేన కర్మాణి కుర్వన్ముక్తిమవాప్స్యసి ఏతద్రహస్యమాఖ్యాతం సర్వేషాం హితకామ్యయా॥

తా॥ త్రిపురసుందర్యారాధనలేకుండ భోగమోక్షములెవ్వరికి నొక్కసారి యొక్కడను గలుగదు త్రిపురసుందరియందే మనస్సు ప్రాణము లుంచి యామెను సేవించుచు రహస్యము నెఱుగుచు ఆమెను తనకును అభేదజ్ఞానముతో కర్మములు చేయువారు ముక్తిని బొందుదురు. ఇట్టిపరమ రహస్యము లోకులకందరికిని హితముకొరకు చెప్పబడెను

వామకేశ్వరతంత్రము ప్రథమపటలము 125 శ్లో॥

ఏవమేషా మహావిద్యా మహాత్రిపురసుందరీ। సంస్మృతైవ మహేశాని త్రైలోక్యవశకారిణీ॥

తా॥ ఈప్రకారము మహాత్రిపురసుందరి తనయొక్క స్మరణచేత సేవకులకు మూడులోకములను వశముజేయును.

ఋగ్వేదము త్రిపురోపనిషత్తు మొదటిఋక్కు॥

ఓం తిస్రః పురస్త్రిపథా విశ్వచర్షణీ యత్రాకథా అక్షరాస్సంనివిష్టాః। అధిష్ఠాయైనా మజరాపురాణీ మహత్తరా మహిమా దేవతానాం॥ ౧॥

భా॥ వ్యా॥ తత్ర ముక్తిస్తావత్పంచవిధా। సామీప్యమేకం, సాలోక్య, సారూప్య, సాయుజ్యత్రితయం, కైవల్యంచేతి। తాస్వాద్యాంత్యే ప్రత్యేకం ద్వౌమార్గౌ। మధ్యత్రయమేకోమార్గః। తథాచ తైత్తిరీయా ఆమనంతి॥ "య ఏవం విద్వానుదగ

యనే ప్రమీయతే, దేవానామేవ మహిమానం గత్వాదిత్యస్య
సాయుజ్యం గచ్ఛత్యథ యో దక్షిణే ప్రమీయతే, పితౄణామేవ
మహిమానం గత్వా చంద్రమసస్సాయుజ్యగ్ం సలోకతామా
ప్నోత్యేతౌ వై సూర్యాచంద్రమసోర్మహిమానౌ బ్రాహ్మణో
విద్వానభిజయతి। తస్మాద్బ్రహ్మణో మహిమానమితి" అయం
భావః। ఊర్ధ్వరేతసాం స్వాశ్రమోచితకర్మానుష్ఠానవశాచ్చం
ద్రలోకప్రాప్తిస్సవిశేష్యరూపా ప్రతీకోపాసనయా, స్వస్వామి
భావేన ఉపాసనయా అహంగ్రహోపాసనయాచ సాలోక్యాది
త్రితయరూపా ఆదిత్యలోకప్రాప్తిః। నిర్గుణోపాస్తిరూప బ్రహ్మ
జ్ఞానవశాత్తు కైవల్యరూపా బ్రహ్మపదప్రాప్తిరితి॥ ఏతన్మార్గ
త్రియమేవ స్పష్టముపబృంహితం॥ విష్ణుపురాణే తృతీయేంశే।
ఉత్తరం యదగస్త్యస్య అజవీథ్యాశ్చ దక్షిణం। పితృయానస్స
వైపంథా వైశ్వానరపథాద్బహి రిత్యాదినా వివేకజ్ఞానసృష్టంచ
తద్విష్ణోః పరమంపదమిత్యంతేన మార్గత్రైవిధ్యాదేవ అవగంత
వ్యః॥ పురోపి తిస్రః ఈదృశపురత్రయవ్యాపకత్వాత్తద్రూప
త్వాదేనవా, పరదేవతా త్రిపురేత్యుచ్యతే॥ "ఆత్మబుద్ధ్యా ప్రతీ
కేన మాతృబుద్ధ్యాథ్యహం ధియా। కర్మణాపి భజన్మర్త్యః
కైవల్యం పదమశ్నుతే" ఇత్యనేన పంచవిధాత్మకత్రివిధభజనే
నాపి దేవీప్రాప్తేరుక్తత్వాత్॥ తస్మాత్తైవ తిస్రః పురః। సైవ
త్రిపథా త్రయః పంథానో యస్యాస్సా। *** చర్షణీశబ్దో వైది
కనిఘంటురీత్యా ప్రజావాచకః విశ్వాస్సమస్తాశ్చర్షణ్యః ప్రజా
యస్యాః సా విశ్వచర్షణీ। దేవానాం సర్వప్రాణ్యత్పాదికేతియావత్
విశ్వద్రష్ట్రీవా, ఇదమత్రబోధ్యం। తదైక్షత బహుస్యాం ప్రజాయే
యేతి శ్రుతిసిద్ధం। యస్య బ్రహ్మణః ప్రాగ్ముఖమీక్షణంతదేవ

సర్వప్రపంచజనకం । తదేవచ ఇచ్ఛారూపం, కృతిరూపంచ ।
"సో౽కామయత తత్తపో౽కురుతేతి" శ్రుత్యంతరాత్ । "స్వాభా
వికీ జ్ఞానబలక్రియా చేతి" శ్రుత్యాచ । ఏకైవ బ్రహ్మాభిన్నా ప్రా
థమికాన్వృత్తిః జ్ఞానేచ్ఛాకృతిరూపేతి ప్రతిపాద్యతే । సావృత్తిరేవ
ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాసమష్టిరూపత్వాచ్ఛాంతేత్యుచ్యతే । పశ్యంతీ
మధ్యమా, వైఖరీత్రయ సూక్ష్మరూపత్వాత్ త్వరేత్యుచ్యతే ।
వామా, జ్యేష్ఠా, రౌద్రీ, సమష్టిరూపత్వాదంబికేత్యుచ్యతే ।
సా శాంతాద్యాత్మికా, దేవతైవ, శ్రీచక్రస్థం బిందుచక్రం । తదు
క్తం నిత్యాహృదయే । పరబ్రహ్మ ప్రక్రమ్య, ప్రసృతం విశ్వల
హరీస్థానం మాతృత్రయాత్మకం బైందవం చక్రమితి । తదేవచ
త్రిస్రః పుర ఇత్యాదివిశేషణత్రయేణ నిర్దిష్టం ॥ విశేషణేషు బహు
వచనైకవచనాభ్యాం విశేష్యస్య త్రిత్రిరూపకత్వం, ఏకాత్మక
త్వంచ సూచితం । తాదృశమీకారణాభిన్నం బ్రహ్మప్రక్రమ్య,
కాళికాపురాణేప్యుక్తం । త్రికోణం మండలం చాస్యా భూపురం
చతూరేఖకం । మంత్రో౽పి త్ర్యక్షరః ప్రోక్తస్తథా రూపత్రయం
పునః । త్రివిధా కుండలీశక్తిస్త్రిదేవానాంచ సృష్టయే । సర్వం
త్రయంత్రయం యస్మాత్తస్మాత్తు త్రిపురామతేత్యాది । అర్థసృష్టి
జనకత్వేన తాం నిర్దిశ్య, శబ్దసృష్టిజనకత్వేనాపి తాం నిర్దిశతి । య
త్రేతి । యత్ర యస్యాం శాంతాంబికాదిరూపాయాం త్రిపురా
యాం అకథాః అకారాద్యాః షోడశ, కకారాద్యాః షోడశ,
థకారాద్యాః షోడశాక్షరాస్సంనివిష్టాః । వటబీజే వృక్షవత్సమ్య
క్షితరాంచ వటవృక్షాకారో౽పి విమర్శస్వరూప ఏవేతి, సమష్టి
వేషేణ త్రిపురాయాం గమ్యతే । హకారో౽న్త్యః కళారూపో
విమర్శాఖ్యః ప్రకీర్తిత ఇతి వచనాత్ ॥ ***

ఏవం పూర్వార్ధేన బిందుచక్రస్వరూపముపదిశ్య తదధిష్ఠాత్రీముపాస్యాం పరదేవతామాహ—

అధిష్ఠాత్రీతి। ఏనాం సాంప్రతముపదిష్టాం బిందురూపాం త్రిపురాధిష్ఠాత్రీ కాచిదస్తి దేవతా। అస్తిర్భవంతిపరః ప్రయుజ్యమానోఽప్యస్తీతి కాత్యాయనవచనాదస్తీత్యధ్యాహారః। ఉత్తరమంత్రస్థకారయాహాన్వయః। సా దేవతా అజరా మరణరహితా। జ్యావయోహానావిత్యత్ర హానిపదేనాయుషో నాశస్యైవ కథనాత్। పురాణీ అనాదిః జన్మరహితా। దేవతానాం బ్రహ్మవిష్ణుశివాదినామ్నా ప్రసిద్ధానాం మధ్యే మహత్తరా సర్వోత్కృష్టా। తాసాం దేవతానాం యో మహిమా తద్రూపా చ। దేవతాంతరాణాం మహత్వస్యాప్యేషైవ నిదానం। ఏతదుపాసనయైవ తేషాం మహిమలాభ ఇతి భావః। త్రిపురోపనిషది। తదనుయాయి పురాణతంత్రాదిషు శివవిష్ణ్వాద్యుపాసితానాం విద్యానాం బహుశః ప్రదర్శనాత్ ॥ "శంభుః పూజయతే దేవీం మంత్రశక్తిమయీం శుభాం" ఇత్యాదినా, దేవైః పూజనీయా చ, ప్రతిమాభేదానాం పద్మపురాణే విస్తరేణ కథనాచ్చ తథా చ। సహి భిక్షుకో భిక్షుకాన్యాచితుమర్హతి సత్యన్యస్మిన్నభిక్షుక ఇతి న్యాయేన దేవతాంతరోపాస్త్యపేక్షయా త్రిపురాదేవతోపాస్తిరేవ జ్యాయసీతి తు ధ్వన్యర్థః। తదిదముక్తమస్మాభిః పరశివస్తవే॥ త్వదత్తైశ్వర్యభాజః పరమశివకథంకారమన్యాన్ సమర్థ్యాన్యాచే దేహీతి శక్రద్రుహిణహరిముఖాన్ భిక్షుకాన్ భిక్షుకోఽహం। ఇత్యాది॥ అజరేత్యాదిభిః బ్రహ్మలింగైః బిందుచక్రాధిష్ఠితా దేవతా పరబ్రహ్మైవేత్యుక్తం భవతి। తథా చ శ్రుతిమారుణానాం ఆమనంతి। అష్టాచక్రా నవద్వారా దేవా

నాంపురాయోధ్యా। తస్యాఁ హిరణ్మయః కోశః స్వర్గో లోకో
జ్యోతిరావృతః। తస్మిన్ హిరణ్మయే కోశే త్ర్యక్షరే త్రిప్రతి
ష్ఠితే। తస్మిన్యక్షరమాత్మన్వత్ తద్వై బ్రహ్మవిదో విదురితి॥
భూపురాది త్రికోణాంత చక్రాష్టకోపరి, యః కోశో గర్భీకృత
రూపత్రయో బిందురితి యావత్। తస్మిన్యదక్షరం మహాదద్భు
తమస్తి। బలిపూజా యోగ్యత్వాదక్షరపదేన నిర్దేశః। తత్సాక్ష
త్మన్యేవ బ్రహ్మవిదపవ। నాన్య ఇతి। తదుక్తం సేతుబంధ
విస్తరాత్ ॥ ౧ ॥

తా॥ ముక్తులలో సామీప్యమొకటిగను, సాలోక్య, సారూప్య, సాయుజ్యములు మూడు నొకటిగను, కైవల్యమొకటిగను తైత్తిరీయశ్రుతియందు మూడు మార్గములుగ చెప్పబడినవి. ఉత్తరాయణమునందు మృతుడైన విద్వాంసుడు దేవతల మహిమనుబొంది సూర్యసాయుజ్యమును, దక్షిణాయనమున మృతిబొందినవాడు పితృదేవతలమహిమనుబొంది చంద్రసాయుజ్యమును, ఇట్లు సాలోక్యమునందు సూర్యచంద్రులయొక్కయు, బ్రహ్మముయొక్కయు మహిమను విద్వాంసుడగు బ్రాహ్మణుడు పొందగలడు. ఇందులభావము — ఊర్ధ్వరేతస్కులకు తమయాశ్రమమునకుచితమయిన కర్మానుష్ఠానము వలన ప్రతిమోపాసన చేత సామీప్యరూపమగు చంద్రలోకప్రాప్తికలుగును. దేవతనుతాను సేవించుచున్నాననిగాని, దేవతతో తానభేదమనిగాని చేయు ఉపాసనచేత సాలోక్య సారూప్య సాయుజ్యములుగల సూర్యలోకమును బొందును. నిర్గుణోపాస్తిరూపమగు బ్రహ్మజ్ఞానమువలన కైవల్య (బ్రహ్మపద) ముక్తిలుగును. విష్ణుపురాణమునందీమూడుమార్గములే చెప్పబడినవి. అట్టి మూడుమార్గ

ములయొక్క రూపముగుటవలనగాని, వానిని వ్యాపకత్వముచే
యుటవలనగాని పరదేవత త్రిపురయని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లే
"ఆత్మబుధ్యా=కైవల్యపదమశ్నుతే" అను స్మృతి చెప్పుచున్నది
కనుక త్రిపథాశబ్దముచేత పరదేవత మూడుపురములు గలదని
యు, విశ్వచర్షణీశబ్దముచేత దేవాదిసర్వప్రాణులుగల జగత్తు
నుత్పత్తించునదనియునర్థము. లేక "బహుస్యాం" మనుశ్రుతి బ్ర
హ్మము యొక్క మొదటిరూపు సర్వవిశ్వమును పుట్టించునదని
యు నదియే ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియారూపములయినదనియును చెప్పు
చున్నది. "సోకామయత" "స్వాభావికీ=క్రియాచ" అనుశ్రుతు
లు బ్రహ్మముయొక్క ప్రథమవృత్తియే బ్రహ్మముకంటె వేఱు
కాని జ్ఞానేచ్ఛాకార్యరూపయని చెప్పుచున్నవి. ఆవృత్తియే
యిచ్ఛాజ్ఞానక్రియలయొక్క సమష్టిరూపమయిన శాంతయనియు
పశ్యంతి, మధ్యమ, వైఖరి యనుమూడింటికి సమష్టి సూక్ష్మ
రూపమయిన "పర" యనియు, వామ, జ్యేష్ఠ, రౌద్రి యను
మూడింటికి సమష్టిరూపమయిన అంబికయనియును చెప్పబడు
చున్నది. అట్టి శాంత, పర, అంబికలయొక్క సమష్టిదేవతయే
శ్రీచక్రమందలి బిందుచక్రము. ఈబిందుచక్రమే బ్రహ్మాది
పిపీలికాంతమగు జగత్తునకు మూలమని నిత్యాహృదయమునం
దు చెప్పబడినది. బిందుచక్రమే త్రిసః, పురః, త్రిపథా యను
మూడువిశేషణములచేతనిర్దిష్టమయినది. విశేషణములయందు
ఏకవచనములచేతను, బహువచనములచేతను విశేష్యములచేత
ను మూడుమూడురూపములనియు, వస్తువొకటేయనియు సూ
చింపబడినది. అట్టిదృష్టి బ్రహ్మమునకు కలదనియు, పరదేవత
యొక్క మండలములు, కోణములు, భూపురములు (పంక్తి)

మునకక్షరములు) (బాలా త్రి.) మూడు మూడనియు, శాంత
లినీశక్తి మూడువిధములనియు, సృష్టికిదేవతలు (బ్రహ్మ, విష్ణు
వు, మహేశ్వరుడు) ముగ్గురనియు, సర్వము మూడుమూడ
నేకారణమున త్రిపురయని కాళికాపురాణమందు చెప్పబడినది
ఇట్లు అర్థసృష్టిచెప్పి శబ్దసృష్టి చెప్పబడుచున్నది. శాంతాంబి
కాది సమష్టియగు త్రిపురాపరదేవతయందు "అ. క. థాః"
అకారాది 16 కకారాది 16 థకారాది 16 మొత్తము 48 అక్ష
రములు బీజరూపముగ "వటబీజమందున్న వృక్షాకారమున్నట్లు"
నున్నవి. కాని వేఱుగానుండలేదు. శకారము లకారముకంటె
వేఱుకాదు. క్షకారము కకార షకారముల సంయోగము.
శ్రుతిపూర్వార్ధము చేత బిందుచతుస్స్వరూపము నుపదేశించెను.
"అధిష్ఠాయ" అనుశబ్దమునకు బిందురూపయగు త్రిపురనాశ్ర
యించిన అధిష్ఠానదేవతకలదని అర్థము. ఆమె జరామరణములు
లేనిది. అనాదియయినది. జన్మములేనిది. బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిప్రసిద్ధ
దేవతలలో సర్వోత్కృష్టతగలది. బ్రహ్మాది సమస్తదేవతలకు
గల మహిమలకు నీమెయొక్క యుపాసనమే కారణము. ఈవి
ద్యను శివవిష్ణ్వాదిదేవతలనేకవిధములుగనుపాసనచేసినట్లు త్రిపు
రోపనిషత్తునందును, దానిననుసరించిన పురాణతంత్రములయం
దును చెప్పబడెను. "శంభుః పూజయతే దేవీం. మంత్రశక్తిమ
యీంశుభా" మనియు, "దేవైః పూజనీయాంబా" అను వాక్య
ములచేత నీపరదేవతను దేవతలు పూజచేసినట్లు పద్మపురాణ
మునందు విశేషముగా చెప్పబడెను. భిక్షుకుడు ధనవంతుని
[illegible]ంచుట యుక్తముకాని, భిక్షుకునియాచించుట యుక్తము
[illegible] న్యాయము చేత నితరదేవతోపాస్తికంటె త్రిపురాదేవతో

పాస్తి యే మంచిదని భావార్థము. ఓపరశివ నీవలన నియ్యాబడిన ఐశ్వర్యముగల భిక్షుకులగు ఇంద్రాదిదేవతలను ఏకారణము చేత దేహియని భిక్షుకుడవైన నేను యాచింతునని పరశివ స్తవనమందు చెప్పబడినది. అజర మొదలగుపదములచేత బిందుచక్రస్థిత దేవతయే పరబ్రహ్మమనియు, భూపురాది త్రికోణాంతమువరకు గల యెనిమిదిచక్రములకు పైని (ఊర్ధ్వమందు) కోణరూపమయి త్రికోణగర్భమందున్నదియే బిందువనియు నిశ్చయార్థము. ఆబిందువును బలిపూజాదులకు యోగ్యమైన నిత్యచైతన్యమనియు, ఆత్మస్వరూపమనియు బ్రహ్మవేత్తలు తెలిసికొనుచున్నారు.

౬॥ త్రిపురసుందరియొక్క లోకము తక్కినలోకములకంటె పైనున్నదనియు, సర్వోత్తమమైనదనియును చెప్పబడుచున్నది.

త్రిపురాసిద్ధాంతము— అనుత్తమోబ్రహ్మలోకః సర్వోపాముపరిస్థితః । తస్యోపరిమహావిష్ణోర్లోకస్సర్వోత్తమోత్తమః । తస్యోపరిమహాలోకః స్కందస్యపరమేశ్వరి । తస్యోపరిమహాదేవి మమలోకో జగత్ప్రియః । మల్లోకోపరి విఘ్నేశలోకోభీష్టప్రదశ్శుభః । మహాగణపతేర్లోకాదుపరిస్థితఉత్తమః । మహాత్రిపురసుందర్యాలోకః కామసమన్వితః ॥ ఇతి దక్షిణామూర్తినా ॥

తా॥ మొదటగా ఉత్తమమగు బ్రహ్మలోకమును, దానికిపైనిక్రమముగా సర్వోత్తమోత్తమగు విష్ణులోకమును, కుమారస్వామిలోకమును, జగత్తునకు ప్రియమగు నాలోకమును భక్తులకు ఇష్టమును, శుభమునిచ్చు గణపతిలోకమును, ఉత్తమమయి కామేశ్వరునితోకూడిన మహాత్రిపురసుందరీలోకమును ఈప్రకారము ఒకదానికంటె మఱియొకటి క్రమముగాపైని యున్నవని పార్వతితో దక్షిణామూర్తి చెప్పెను.

ఒకజన్మమునందే ముక్తిని బొందగోరువానికి శ్రీవిద్య ముఖ్యమనుటనుగురించి వన్యాన్యే యసంహిత సాక్ష్యాధ్యాయము.

దేవీంప్రతి ఈశ్వరఉవాచ॥** సమస్తవిద్యాసామ్రాజ్ఞీ మహాసింహాసనేశ్వరీ। చిద్విద్యైవ పరాశ్రేష్ఠా నాన్యా విద్యా విశేషకాంశికే॥ ఏకేనజన్మనా ముక్తిం పుమానిచ్ఛేద్యదిప్రియే। చిద్బ్రహ్మవిద్యాదాతారం పరమాచార్యమాశ్రయేత్॥** అక్రొత్రామాద్ధిషదపి విద్యేయం నామ సుందరి। ఏకోచ్చారణమాత్రేణ వాజిమేధస్య కోటయః॥** భూప్రాదక్షిణ్యకోటిశ్చ సిద్ధమేతస్యవేచ్ఛవే। మహతీయం పరావిద్యా మహతీయం పరాగతిః। చిద్విద్యయా సమావిద్యా నాస్తి బ్రహ్మాండగోళకే। సత్యం ప్రాస్తైకమూలేన త్వయాచైవ మమప్రియే॥** మనుం భజేత సర్వార్థప్రదం పంచదశాక్షరం॥ ఇత్యాది—

తా॥ చిద్విద్యయు సమస్తవిద్యలకు సమ్రాజ్ఞిగాను, మహాసింహాసనేశ్వరిగాను తెలిసికొనుము. చిద్విద్య పరాస్వరూపమే యితరము కాదు. ఒకజన్మమునందే ముక్తినిగోరిన పురుషుడు చిద్బ్రహ్మవిద్యోపదేశకుడయిన పరమగురువు నాశ్రయించి విద్యనుగ్రహింపవలయును. ఈవిద్య మోక్షమునిచ్చునది. ఒకమారుచ్చరించుటచేత కోటియశ్వమేధములయొక్కయు, కోటిభూప్రాదక్షిణ్యములయొక్కయు ఫలములభించును. కనుకసర్వోత్కృష్టమైన యీచిద్విద్యయే భక్తులకు ప్రాప్యస్థానము. ఈవిద్యతోసమమగు విద్య బ్రహ్మాండగోళమునందు లేదు. దీనిని సత్యమని దృఢముగనమ్ముము సత్యముకాదేని నాకు ఘోరనరకము గలుగును. కావున నీపంచదశీమంత్రమును శ్రద్ధతోజపింపుమని ఈశ్వరుడు పార్వతితో చెప్పెను.

వసిష్ఠాదులకు దత్తాత్రేయులు ఉపదేశించిన శక్తిమాల
యను నీ మంత్రములయొక్కయు, చిద్విద్యయొక్కయు జపఫల
వివరణము॥ ౭॥ సం॰ 14 అధ్యాయము.

** ఋషయ ఊచుః॥ భగవన్ కరుణాసింధో దత్తాత్రే
య జగద్గురో॥౧౨॥ పార్వత్యై త్రిపురా భవతా శంకరేణాఖిలాత్మనా
యదీరితం మహాగుహ్యం దేవ్యా పృష్టం చ యద్రహః। తన్న
స్త్వం శ్రద్ధధానానాం వ్యాచక్ష్వ సర్వకమీశ్వర। యద్యనుగ్రా
హ్యతాస్మాసు యది కారుణ్యమస్తి తే। అవాచ్యమపి తద్గుహ్యం
భగవన్నః సమర్పయ॥ ఇతి తైః ప్రార్థితో విష్ణుః దత్తాత్రేయో
జగద్గురుః। మహతీం సంహితామేతాం మహర్షిభ్యస్సమాది
శత్॥ దత్తాత్రేయ ఉవాచ॥ శృణుధ్వం బాలకా యూయం వసి
ష్ఠాద్యాస్తపోధనాః। పురా యదుదితం దేవ్యై హరేణ పరమా
త్మనా। తతో వ్యాఖ్యాతుమిచ్ఛామి శ్రీయతాః శ్రుణుతాద
రాత్। శేషీభూతాం పరాం దీక్షాం విషయాన్ప్రోక్ష్య సమ్మతం।
సాంగక్రమం వక్ష్యామి శృణుధ్వం తు మునిసత్తమాః॥౧౮॥
పార్వతీవచనైః శంభుః పరితుష్టః పురాంతకః। వచనైస్సాంత్వ
యిత్వా తాం దేవీం వక్తుం ప్రచక్రమే॥ శ్రీమహాదేవ ఉవాచ॥
అయి ధన్యతరే దేవి భవత్యా పృష్టమంజసా। గుహ్యం లోకో
పకారాయ పవిత్రతమముత్తమం। అవాచ్యమపి వక్ష్యామి స్వ
యోనిమివ గోపయ। మహతీయం పరాకాష్ఠా చిద్విద్యా భువ
నేశ్వరీ। అస్యా మధ్యస్థమఖిలం పదవాచ్యాస్వలక్షణం। విశ్వం
సమస్తమీశాని ఆత్మరూపా స్మృతా హి సా। అతస్తస్యాస్స్వ
విశ్వస్య మహతీ త్రిపురేశ్వరీ। అధిష్ఠానతయా భద్రే సంప్రోక్తా
ఖిలకామధుక్। అతఏవాఖిలానాత్మ సద్మనో మంత్రసత్తమాత్

దేవీస్వరూపాత్సద్విశ్వం పృథఙ్నాస్తీతి నిర్ణయః ॥౨౮॥ అస్యా
మేవాఖిలార్థాత్మరూపాయాం భువనేశ్వరి । విద్యామయమఖిలం
న్యస్తం విద్యాజాలం కులాంబికే । అహం సమస్తవిద్యానాం
దేవానాం వచసామపి । పురాణసంహితాదీనాం సారం సంగృ
హ్యాత్తే శివే । జామదగ్న్యస్య రామస్య కుమారస్యాపి చాంతికే ।
సప్తకోటిమహామంత్రాన్ సముద్ధృత్య నిజరూపకః । తత్రాప్యా
మ్నాయమన్యస్య క్రమముద్ధృత్య శాంభవం । సూత్రముద్ధృత్య
తత్సూత్రే గుహ్యం సర్వమవాదిషం । తత్ర యత్సంహితాసా
రం వేదతంత్రాద్యగర్భితం । అధికృత్యోక్తసిద్ధాంతం సర్వసిద్ధాం
తసంగ్రహం । ఉద్ధృత్యాహం ప్రవక్ష్యామి మానసోల్లాసమ
ద్భుతం । అస్మిన్ హి మానసోల్లాసే అజ్ఞాతార్థా అనేకశః ॥౩౦॥
జ్ఞాతవ్యా గురువక్త్రేణ నాన్యథా పాఠకీం చేత్ । తత్ర పద్యాత్త
సంశోధ్య సారం సూక్ష్మం మహత్తరం । రశ్మిమాలాభిధం సూ
క్తం శ్రీశ్రియః పరమేశ్వరి । ఆవర్తనాదస్య భవేదఖిలాఘౌఘసం
క్షయః । సమస్తవేదానుద్ధృత్య ఫలమస్య సకృద్భవేత్ । స
ప్తకోటిమహామంత్రజప్తకోట్యుద్భవం ఫలం ॥ సకృత్పాఠస్య భవే
దితి శాస్త్రనిర్ణయః । కాశ్యాద్యఖిలయాత్రోత్థం వాజిమేధాది
యాగజం । తులాపురుషదానాది ఫలమస్య భవేజ్జపాత్ । దే
వ్యాః శ్రీలలితాంబాయాః కృపస్సమంత్రితనోశ్శివే ॥౩౧॥ యతో
రశ్మయ ఆఖ్యాతా మహామంత్రా ఇమే తతః, తతో రశ్మ్యభిధానేన
మహామంత్రా ఇమే స్మృతాః । చిద్విద్యాజపకర్త్రా జప్తవ్యా
రశ్మిమాలికా । అజప్త్వా రశ్మిమాలా చేత్సద్యో భ్రశ్యతి చిన్మనుః
ఏకవారం ద్వివారం వా త్రివారం పాఠతరంబికే, ఆచార్యచర
ణద్వంద్వం నత్వా పఠేద్రశ్మిమాలికాం । ప్రజపాదేవపంథానే

కానాంచ మయోదితః । సకృజ్జపేత్ రశ్మిసూక్తం పాపాదిభ
యసంకటాత్ । విముక్తస్సకలాన్కామాన్ ప్రాప్య సాయుజ్యభా
గ్భవేత్ । రశ్మిసూక్తే మహాపుణ్యే వసేత్షణ్మతసంక్రమః ॥
మతాని షడ్విజానీహి ప్రసిద్ధాని వల్లభే । ప్రమాణలక్షణా
భ్యాంచ భిన్నత్వాని వైకృమాత్ । మంత్రదేవతయోర్భే
దాదితి శాస్త్రార్థనిర్ణయః । ఆద్యం సౌరమతంతత్రదేవతాలక్ష
ణాన్వితం రవి । గాణాపత్యం ద్వితీయంతు దేవతాలక్షణాన్వితం।
శైవం తృతీయం తద్వత్ చతుర్థం వైష్ణవం జగుః । యద్వా
ద్వితీయం శ్రీనాథమతం, గణపతేర్మతం తృతీయం, శైవమిత్యు
క్తం చతుర్థం, శాక్తమీశ్వరి పంచమం, భైరవాద్యాత్మమ
తం షష్ఠముదీరితం । మతషట్కమిదం దేవి రశ్మిసూక్తే వ్యవస్థితం
రశ్మి॥ ఏతచ్చిద్రశ్మిసూక్తస్య మధ్యే షణ్మతసంభవాః । మంత్రాః
సంతి యతస్తస్మాత్ శ్రీసామ్రాజ్యనాయికా ॥ చిద్విద్యైవమ
హామంత్ర రత్నరత్నేశ్వరీ స్మృతా । అతో మంత్రేశ్వరీమేనాం
జపన్ సర్వమనుస్మృతేః ॥ లభేత్ఫలం తతో విద్యా జప్తవ్యా
సాంగమన్వహం । మనుక్రమం ప్రయుజతా దేవతాశరణార్థినా।
తతశ్చిద్రశ్మిసూక్తేస్మిన్ సర్వమంత్రసమన్వయః । యతః షణ్మ
తసంస్థానం తజ్జపేత్సూక్తమన్వహం ॥ ఇత్యాది ॥

తా॥ ఈశ్వరుడు పార్వతికి యుపదేశించిన విద్య గోప్య
మైనను మేము తెలిసికొనదగినవారమై తమకు మాయందు
కరుణయుండెనేని చెప్పవలయునని మహర్షులుకోరగా విష్ణ్వంశ
భూతుడు, జగద్గురుడునగు దత్తాత్రేయుడు ఈమహాసంహితను
చెప్పెను. తపోధనులును, బాలకులనగు వసిష్ఠాది మహర్షులా
రా, పూర్వము పరమాత్ముడగు శంకరుడు పార్వతికి చెప్పిన

విద్యను తదంగదీక్షను చెప్పెదను సాదరముగ వినుము; ఓపా ర్వతి నీవడిగినది బాహ్యంగా వెల్లడింపరాని రహస్యము. అయినను మిక్కిలిపవిత్రమును, అద్భుతమును కనుక లోకోపకారమునకై చెప్పుచున్నాను. దీనిని రహస్యాపయువమువలె గోప్యముచే యుము. భువనేశ్వరియగు చిద్విద్య ఉత్కృష్టమయినది. ఆత్మ రూపమగు నీచిద్విద్యయందే విశ్వమంతయును ఇమిడియున్నది. సర్వాధారమగు త్రిపురసుందరియే భక్తులకు సమస్తకోరికలని చ్చునది. కల్పితమగు జగత్తుగూడ ఆత్మయు, మంత్రరాజము నగు దేవియొక్క స్వరూపమేకాని వేఱుకాదని నమ్మవలెను. జడ ములగు సకలోపాధులయందు ఆత్మరూపముగనున్న యీచిద్వి ద్యయందె సకలమంత్రములున్నవి. సమస్తవిద్యలలోను, వేద శాస్త్రవాక్యములలోను, పురాణసంహితాదులలోనున్న సారము నుగ్రహించి పరశురామ, కుమారస్వాములయెదుట సప్తకోటి మహామంత్రములను నిజరూపములోనుద్ధరించి ఆమ్నాయవర్గ ముయొక్క క్రమమును, శాంభవసూత్రమునుగూడ నుద్ధరించి అట్టిసూత్రములయొక్క యావద్రహస్యమును పరశురామునికి చెప్పితిని. వానిలో వేదతంత్రగర్భితమగుసారమై, సర్వసిద్ధాంత సంగ్రహస్వరూపమగు మానసోల్లాసమనెడి నీయద్భుతసంహిత నునీకు చెప్పుచున్నాను. దీనియందు తెలియబడనివానిని గురు ముఖమువలన తెలిసికొనవలెను. అట్లుకానియెడల పాతకములగు నగును. అందులో షణ్మతములయొక్క మంత్రములసారమై, సూక్ష్మమై, మహత్తరమైన రశ్మిమాల అనుపేరుగల సూక్తము సమస్తకోరికలనిచ్చునది. దీనినుచ్చరించుటచేత సమస్తపాతక ములునశించి సమస్తవేదపఠనఫలమును, ఒకసహస్రజపించుటచే

సప్తకోటిమహామంత్రములను కోటికోటిమారులజపించినఫలము
ను, కాశిమొదలగు సమస్తయాత్రలయు, అశ్వమేధము మొద
లగు యాగములయు, తులాపురుషాది సమస్తదానములయు,
ఫలము కలుగును. సమస్తమంత్రస్వరూపురాలగు శ్రీలలి
తాంబకు ఈమహామంత్రములు రశ్మలు (కిరణములు) కనుక
నీమహామంత్రములు రశ్మిమాలయని పేర్కొనబడినవి. చిద్వి
ద్యాజపకర్త ముందుగా రశ్మిమాలామంత్రములను జపముచే
యనియెడల చిద్విద్యామంత్రజపఫలము వెంటనే నశించును.
ప్రాతఃకాలమునందు గురుపాదములకు నమస్కరించి ఒకసారు
గాని, రెండు మూడుమారులుగాని రశ్మిమాల జపముచేయ
తగినది. నీవును లోకులును ఆచరించుటకు నేను నియమించిన
క్రమమిదియే. రశ్మిమాలనొకమారు జపముచేయుటచే పాప
ములు భయములు తొలగును. అన్నికోరికలనుపొందిసాక్షాత్తు
శివుడేయగును. మహాపుణ్యస్వరూపమగు రశ్మిమాలయందు
షణ్మతములయొక్క క్రమము ఉండును. పూర్వమునుండి సిద్ధ
మైన మతములు ఆరు. ఇవి మంత్రదేవతల భేదమువలనను,
ప్రమాణములవలనను, లక్షణములవలనను భిన్నములై యున్నవి
వీనిలో మొదటిది సౌర (సూర్యుని) మతము. రెండవది గణపతి
మతము. మూడవది శివమతము. నాలుగవది విష్ణుమతము.
(లేక రెండవది విష్ణుమతము, మూడవది గణపతిమతము. నాలు
గవది శైవము అని మఱియొకసంప్రదాయము) అయిదవదిశా
క్తమతము, ఆరవది భైరవమతము. ఈమతములుచిద్రశ్మిమా
లయందుండుటవలన నీవిద్య మంత్రసామ్రాజ్యనాయికఅనియు
మహామంత్రరత్నరత్నేశ్వరియనియు చెప్పబడుచున్నది. కనుక

నీమంత్రేశ్వరిని జపించినవారు సమస్తమంత్రజపఫలమును పొందుదురు. సర్వమంత్రసమష్టియనుగల యీచిద్రశ్మిమాలికయందు షణ్మతములును స్థాపింపబడియున్నందున మంత్రిశ్రీమానుష్ఠానముచే దేవతను శరణుపొందువారు ప్రతిదినమును ఈరశ్మిమాలను సాంగోపాంగముగా జపము చేయవలెను.

రశ్మిమాలాస్వరూపము.

ద॥ సం॥ 26 అధ్యాయము॥ మహాదేవఉవాచ॥ శ్రుణు దేవి ప్రవక్ష్యామి నామతో రశ్మిమాలికాం ॥౧॥ మాతా సమస్తదేవానామాఖ్యాం గాయత్ర్యుదీరితా । అథ యంకరవిద్యాథ సావిత్ర్యష్టాక్షరీపరా । ప్రణవాఖ్యాథ గాయత్రీ తురీయాఖ్యాకులాంబికే । మూలవ్యాపకలిలద్వాదశాంతేషు సువ్రతే । బీజభూతమిదం విద్యాపంచకం సర్వసిద్ధిదం । తతశ్చక్షుష్మతీ విద్యా తతో గంధర్వవాయికా । పథిప్రజ్ఞవిద్యాథ తారాజలభయావహా । నాసాత్రయమహావిద్యా స్థానేషూక్తేషు పంచసు ॥౬॥ ధ్యాయేత్పరికరత్వేన విద్యాపంచకమిష్టదం । మహాగణపతేర్విద్యా మహేశద్వాదశాక్షరీ । మృత్యుంజయమహావిద్యా విద్యాధాతురథః పరం । పంచాశదక్షరావిద్యా మాతృకావ్యథ పంచమీ ॥౭॥ స్థానేషు పంచస్వేతేషు రక్షాకర్య ఇమాః స్మృతాః । విద్యా పరశివస్యాథ విద్యా సంపత్కరీపరా । కాలసంకర్షణీవిద్యా మహాశాంభవ్యతః పరం । తతః పరం కళావిద్యా రశ్మివిద్యా ఇమాశ్శుభాః । అధిష్ఠానతయాధ్యేయాః స్థానేష్వేతేషు పంచసు । తతః కుమారీ విద్యాఖ్యా చాన్నపూర్ణా తతః పరం ॥౧౧ అశ్వారూఢామహావిద్యా తతః శ్రీగురుపాదుకా । విద్యాభిరాభిస్సంయుక్తా చతుర్భిర్బ్రహ్మరూపిణీ ॥౧౨॥ నిత్యా సింహాసనా

మ్నాయ విద్యాక్షరపిసంయుతా। మూలాధారే చింతనీయా శ్రీ దేవీ పరదేవతా ।౧౩। లఘుశ్యామాభిధా విద్యా విద్యా వాగ్వాదినీ శుభా । విద్యాక్ష నకులీశ్యామా తతో దేశికపాదుకా ॥ చతుర్విద్యాభిరేతాభిర్యుక్తా శ్రీమంత్రిణీ శుభా । స్వయంవరాఖ్యసుమనా సంయుక్తా శ్రీపరాంబికే ॥ శ్రీశ్యామా బాహ్యాదిస్థయా మహాసిద్ధిప్రదాయినీ। లఘువార్తాలముఖీవిద్యా స్వప్నవార్తాలముఖీ తథా ॥౧౬॥ తిరస్కరిణవార్తాళీ వారాహ్యాః గురుపాదుకా । చతుర్విద్యాభిరేతాభి ర్వింశత్యాఖ్యవిద్యయా ॥౧౭॥ యుక్తా బగళయా తద్వజ్జాతవేదసవిద్యయా । మహావార్తాలముఖీ శ్రేయం ఫాలచక్రే సనాతనీ ॥౧౮॥ స్వర్ణాకర్షణవిద్యా చ ఆపదుద్ధారకభైరవీ । చింతామణిమహావిద్యా కామధేన్వభిధా తతః । చతుర్విద్యాభిరేతాభిర్యుక్తా శ్రీపరదేవతా । శ్రీపూర్ణాఖ్యా బ్రహ్మబిలే సుప్తవ్యాప్తా తతఃపరం ॥౨౦॥ గురోర్గురోః పరస్యాపి గురోశ్చ పరమేష్ఠినః । పరాపరాఖ్యస్య గురో శ్చతుర్విద్యాభిరన్వితా। మహాశ్రీపాదుకాఖ్యయా ద్వాదశాంతే తతఃపరం । శ్రీరశ్మిమాలికాపూర్ణా గాత్రే ఇద్ధం శివో భవేత్ । ఇతి త్రిపురభైరవ్యా తథా సంహారభైరవః। రక్తాభిధానా యోగిన్యా సానసశ్చ తతః పరం। చాముండేతి చిదంబాయా విఘ్నదేవ్యః షడీరితాః । హాసంతీశ్యామలా విఘ్నదేవ్యైకా సంప్రకీర్తితా ॥౨౪॥ స్తంభినీనామ వార్తాళీ విఘ్నదేవీ ప్రకీర్తితా। సమస్తవిఘ్నశమనీ భూతవిద్యా ప్రకీర్తితా॥ సప్తకోటిమహామాత్రా అపి శ్రీరశ్మయః స్మృతాః। తత్త్రియవభూతాఃస్యుః శ్రీయోమిరశ్మయః శ్రవే ॥౨౬॥ బ్రాహ్మే కాలే సముత్థాయ స్మృత్వా దేశికం విభుం। బ్రాహ్మసమయ ఉత్థాయ చింతయేదాదితః శుచిః॥౨౭॥

*** వేదాస్సర్వే సేతిహాసాః సాగమాః శాస్త్రసంచయాః ।
భూతాద్యఖిలవిద్యాశ్చ సూక్తతన్త్రావనశ్చ యే ॥ ౩౭ ॥ సప్తకోటి
మహామన్త్రా అపి సర్వే పరశ్శ్రియః । సమస్తవిద్యా సామ్రాజ్ఞీ
శ్రీవిద్యాతః ప్రకీర్తితా ॥ ౩౮ ॥ ఇత్యాది ॥ బ్రాహ్మేసమయఉత్థాయ
స్మృత్వా ప్రిత్యహమాదరాత్ । ఏకధా వాద్విధా త్రేధా చతు
ర్ధా పంచధాపి వా ॥ ౭౬ ॥ సాక్షాద్బ్రహ్మమయో భూత్వా భవే
త్పరశివాత్మకః । పంచధా ప్రత్యహం రశ్మిసూక్తం స్మర్తవ్య
మాదరాత్ ॥ ౭౭ ॥ చతుర్ధా వా త్రిధా ద్వేధా సకృద్వా నియతః
స్మరేత్ । దక్షిణామూర్తిమీశానం స్మృత్వా గురుతరం గురుం
ఆచార్యపాదుకామన్త్రం స్మరేత్పశ్చాదనుక్రమాత్ । ఓంకా
రాద్యస్మదాచార్యపదాంతే గురునామ చ ॥ ౭౯ ॥ ఉచ్చార్య శ్రీ
పదం పశ్చాచ్చరణారపదాన్వితం । బిందాభ్యాం వ్యాదయోపే
తం విద్యైషా చాద్యపాదుకా ॥ ౮౦ ॥ శయనస్థితఏవాసౌ బ్ర
హ్మరంధ్రే కృతాంజలిః । అరావృత్త్యాథ దశధా పంచధా వా
స్మరేన్మను । మహాత్రిపురసుందర్యై నమఇత్యుచ్చరేత్తతః ॥
పంచవింశతిధా పంచదశధా వా స్మరేచ్ఛివే ॥ ౮౧ ॥ విద్యామే
నాంచ మహతీం పాతకౌఘవిభేదినం । ఏకవింశతిధా పశ్చాత్
శివాభ్యాం నమఉచ్చరేత్ ॥ ౮౨ ॥ శివాంశసంభవాన్పశ్చాదగ
స్త్యాదీన్ స్మరేన్మునీన్ । వసుంధరాం నమస్కృత్య పాదంనిక్షి
ప్య దక్షిణం ॥ ౮౪ ॥ ఆచార్యపాదుకాయుగ్మం సౌవర్ణం రాజతం
తు వా । దృష్ట్వాథ తం నమస్కృత్వా ధృత్వామూర్ధ్నితతఃపరం
తులసీం బిల్వవృక్షంవా నదీంవా మహతీమపి । అరుంధతీం
ధ్రువంపశ్యేత్సప్తబ్రహ్మమునీనపి ॥ ౮౫ ॥ తత ఆచమ్య మేధావీ
సమ్యగాసీనఆసనే । ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్య రశ్మిమాలామ

నుంచ్చరేత్ । భార్గవో భగవాన్ రామో ఋషిరస్యాం ఉదీరితః । గాయత్ర్యాదీని ఛందాంసి సర్వవిద్యామయీ పరా ॥౮౯॥ శ్రీదేవీ దేవతా ప్రోక్తా మహాత్రిపురసుందరీ । సర్వశ్రేయః ప్రసిద్ధ్యర్థం వినియోగ ఉదాహృతః । అసంఖ్యాతమహాపుంజబీజరాజికృతవిగ్రహాం । రశ్మిమాలా మహం వందే మహాత్రిపురసుందరీం ॥౯౦॥ ధ్యాత్వైవం ప్రజపేద్దేవీం జపేచ్ఛ్రీరశ్మిమాలికాం । ఏకవారమనుస్మృత్య శ్రీదేవీరశ్మిమాలికాం । అహోరాత్రికృతైః పాపైః తత్క్షణాదేవ ముచ్యతే । వారద్వయమనుస్మృత్య రశ్మిమాలాం దినేదినే ॥౯౨॥ ఆజన్మసంచితైః పాపైః ముక్తో బ్రహ్మమయో భవేత్ । వారత్రయమనుస్మృత్య ప్రత్యహం రశ్మిమాలికాం । సప్తజన్మకృతైర్ముక్తో మహాపాపోపపాతకైః । బ్రహ్మానందమయం ధామ దేహాంతే ప్రవిశత్యసౌ ॥౯౪॥ చతుర్వారమనుస్మృత్య శ్రీదేవీరశ్మిమాలికాం । శ్రియమష్టగుణాం ప్రాప్య దేహాంతే ముక్తిమాప్నుయాత్ ॥౯౫॥ పంచవారమనుస్మృత్య ప్రత్యహం రశ్మిమాలికాం । సర్వవిద్యానిధీభూత్వా సకలైశ్వర్యసంయుతః । సపుత్రపౌత్రసంపత్తి సహితస్సర్వభాగ్యవాన్ । చిరాయురిహ భుక్త్వాథ దివ్యాన్భోగాంశ్చ మానుషాన్ ॥౯౬॥ సాక్షాన్నారాయణో భూత్వా భవేత్పరశివః స్వయం । శ్రీదేవీరశ్మివిద్యాభిః పూర్ణగాత్రో దినేదినే ॥ పరబ్రహ్మమయో భూత్వా చిన్మయో నిత్యశుద్ధిభాక్ । పరమాచిన్మయో విద్యా తపస్తేజోమయః ప్రభుః ॥౯౭॥ జీవన్ముక్తో భవత్యేవ నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ఇత్యాది॥

తా॥ 1 సమస్త దేవతామాతయగు గాయత్రివిమూలా ధారముసంధును, 3 సంకటభయనాశినియును అభయంకరశక్తి

ను హృదయమునందును, 3 సర్వాస్త్రాక్షరిని ఫాలమందును,
4 పరిణతమైన హ్రీంకారమును బ్రహ్మరంధ్రమునందును, 5 తు
రీయగాయత్రిని (పరోరజసేసావదోం) ద్వాదశాంతమున
దును ధ్యానింపుము. ఏవంభూతమయిన యీ మంత్రములు సర్వ
సిద్ధులనిచ్చును. 1 చక్షుష్మతీవిద్య, 2 గంధర్వరాయివిద్య,
3 మార్గసంకటహారిణియగు పథిప్రముద్రవిద్య, 4 జలమందలిభ
యమును బోగొట్టెడి తారావిద్య, 5 మహావ్యాధులను శమిం
పజేయునట్టి నావాత్రియమహావిద్య, వీనిని పైనిచెప్పిన క్రమము
గానే హృదయము మొదలుకొని ద్వాదశాంతమువరకును ధ్యా
నింపవలయును. 1 మహాగణపతివిద్య 2 శివశక్త్యైక్యరూప
యగు ద్వాదశాక్షరీవిద్య, 3 మృత్యుంజయమహావిద్య, 4 శ్రీ
ధారిణీవిద్య, 5 అకారము మొదలుకొని క్షకారమువరకునుగల
మాతృకావిద్య వీనిని పైనిచెప్పినవిధముననే ధ్యానింపవలయు
ను. హాది పంచదశాక్షరి (పరశివవిద్య) 2 సంపత్కరీవిద్య, 3
కాలసంకర్షణీవిద్య, 4 మహాశాంభవీవిద్య, 5 పరావిద్య వీనిని
పైవిధముగానే ధ్యానింపుము. ఇవిశుభములనిచ్చును. 1 బా
లాత్రిపురసుందరీనవార్ణవిద్య, 2 అన్నపూర్ణావిద్య, 3 అశ్వా
రూఢామహావిద్య, 4 శ్రీగురుపాదుకావిద్య, వీనితో కూడిన
మూలవిద్య (కాదిపంచదశాక్షరిని మూలాధారమునందును,)
1 లఘుశ్యామలావిద్య, 2 వాగ్వాదినీవిద్య. 3 శ్యామాంగనకు
లీవిద్య, 4 శ్యామాంగగురుపాదుకావిద్య వీనితోకూడుకొని మ
హాసిద్ధులనిచ్చు రాజశ్యామలావిద్యను హృదయమునందును,
1 లఘువారాహీవిద్య, 2 స్వప్నవారాహీవిద్య, 3 వారాహ్యం
గతిరస్కరిణీవిద్య, 4 వారాహ్యంగగురుపాదుకావిద్య, ఈనాలు

సౌభాగ్యవిద్యయు, వనదుర్గావిద్యయు, బగళా (బ్రహ్మాస్త్రి) విద్యయు, జాతవేదసమను దుర్గావిద్యయు, వీనితో కూడిన వారాహీవిద్యయు ఫాలమునందును, 1 స్వర్ణాకర్షణభైరవవిద్య, 2 ఆపదుద్ధారకభైరవవిద్య, 3 చింతామణివిద్య, 4 కామధేన్వన్నపూర్ణవిద్య, 5 శ్రీపూర్తి విద్యయనగ కాదిపంచదశీవిద్య వీనిని బ్రహ్మరంధ్రమునందును, 1 గురువు, 2 పరమగురువు, 3 పరమేష్ఠిగురువు, 4 పరమగురుని పరమగురువు, 5 శ్రీమహాపాదుకవిద్య, వీనిని ద్వాదశాంతమునందును ధ్యానింపవలయును. ఇట్లురశ్మిమాలా ధ్యానమువలన శివుడగును. 1 మహాత్రిపురభైరవి, 2 సంహారభైరవి, 3-4 రక్తాభిధానాయోగినులు, 5 సారస్వతి, 6 చాముండ అనునవి లలితావిద్యయును, వాసంతీవిద్య శ్యామలయును, జృంభినీవిద్య వారాహీకని విఘ్నదేవతలనియు, భూతవిద్య సమస్తవిఘ్నశమనియనియు చెప్పబడుచున్నది. సప్తకోటిమహామంత్రములు పరదేవతకు కిరణములనియు అవయవములనియు చెప్పబడుచున్నది. బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి ముందుగాగురుస్మరణచేయవలయును. సర్వవేదములు, ఇతిహాసములు, ఆగమములు, శాస్త్రములు, భూతాదిసమస్తవిద్యలు, రశ్మిసూక్తమంత్రములు, సప్తకోటిమహామంత్రములు మొదలగు సర్వమును రశ్మిమంత్రములలో చేరినది కనుక శ్రీవిద్య సమస్తవిద్యల సమ్రాట్టు అని చెప్పబడుచున్నది. 36. 37. ప్రతిదినమును బ్రాహ్మముహూర్తమందు నిద్రనుండి లేచి శ్రద్ధతో నొకమారుగాని, రెండు, మూడు, నాలుగు, అయిదుమారులుగాని రశ్మి[illegible]స్త్రమును ఆదరణతో స్మరించినయెడల సాక్షాత్తు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపుడై పరశివుడు కాగలడు. మహాగురువగు దక్షిణా

మూర్తియొక్క మంత్రమును, గురుపాదుకామంత్రమును స్మరించి అనంతరము ఓంకారము మొదలుగా తనగురుపాదాంతము వరకు గురునామముచ్చరించి శ్రీచరణారవిందాభ్యాంనమః అని హృదయమునందున్న ఈ ఆచార్యపాదుకయనువిద్యను పరుండిన స్థలమునందే కూర్చుండి బ్రహ్మరంధ్రమునందు అంజలియుంచి (నమస్కరించి) 12 లేక 10 లేక 5 మారులు స్మరించి మహాత్రిపురసుందర్యైనమః అనిఉచ్చరించి 25 లేక 15మారులు మూల మంత్రమును స్మరింపవలెను. ఇట్లుజపించిన మహావిద్య పాపము లన్నిటినిపోగొట్టును. అనంతరము 21 మారు శివాభ్యాం నమః అని ఉచ్చరించి శివాంశసంభవుడగు అగస్త్యమునిని స్మరించి భూమికినమస్కరించిదక్షిణపాదమునుంచవలెను. గురుపాదముల నుగాని బంగారము లేక వెండినిగాని చూచి గురుపాదుకాబుద్ధి తోనమస్కరించి తులసినిగాని, మారేడువృక్షమునుగాని, మహా పదినిగాని, అరుంధతినిగాని, ధ్రువునిగాని, సప్తమహర్షులను గానిజూడవలసినది. పిమ్మట ఆచమనము చేసి ఆసనమునందుకూ ర్చుండి ప్రాణాయామసంకల్పము చేసి రశ్మిమాలామంత్రములను స్మరింపవలసినది. ఈరశ్మిమాలాసూక్తమునకు ఋషి పరశురా ముడు. ఛందస్సులు గాయత్ర్యాదులు. దేవత సర్వవిద్యాస్వ రూపిణి, పరాస్వరూపిణియునగు మహాత్రిపురసుందరి. సమస్త శ్రేయస్సులయొక్క సిద్ధియేఫలము. అపరిమితతేజస్సమూహము చేప్రకాశించు రశ్మిమాలాస్వరూపయగు మహాత్రిపురసుందరిని నమస్కరించి ధ్యానించి మూలదేవతను, రశ్మిమాలామంత్రము లను జపింపవలసినది. శ్రీదేవీరశ్మిమాలను అనుదినము నొక మారు స్మరింపగా అనేకజన్మార్జితపాపములు తత్క్షణమే నశిం

ము. రెండుమారులు స్మరింపగా జన్మించినది మొదలుకొని చేయబడిన పాపములునశించి బ్రహ్మస్వరూపుడగును. మూడుమారులు స్మరింపగా యేనుజన్మములం జేసిన మహాపాతకముల నుపపాతకములను నశించి బ్రహ్మానందస్వరూపుడై దేహాంతమునందు మోక్షమును పొందును. నాలుగుమారులుస్మరింపగా అష్టైశ్వర్యములనుపొంది దేహాంతమందు ముక్తిని పొందును. అయిదుమారులు స్మరింపగా సర్వవిద్యలకు నిధియు, సకలైశ్వర్యపుత్రపౌత్రసంపన్నుడును, చిరంజీవియునై యిక్కడనే దివ్యమానుషభోగములనుభవించి సాక్షాత్తు నారాయణుడై పరశివుడగును. ప్రతిదినము నిట్లు శ్రీదేవిరశ్మిమాలామంత్రములను జపము చేయుటవలన నిత్యశుద్ధచిన్మయబ్రహ్మస్వరూపుడగును. సంశయములేదు.

అగస్త్యమహామునికిని, చర్యానందనాథునికిని హాదివిద్యోపాసనవలన కలిగిన ఫలము.

ద॥ సం॥ 47 అ॥ ఈశ్వర ఉవాచ॥ అతఃపరమహం వక్ష్యే హాదివిద్యామనుత్తమాం। యస్యాః స్మరణమాత్రేణ భవితా శివతా శివే॥ *** ॥ అనంతకోటిజన్మోత్థం పాతకంచోపపాతకం। మహాపాతకసంఘంచ భస్మీకుర్యాదియం స్మృతా॥ ౫॥ కామేశ్వరప్రధానేయం విద్యా హాదిపురస్సరా। అఖండశివతాదాత్మ్యం ప్రయచ్ఛతి మనుస్మృతేః। కామేశ్వరమహావిద్యా స్మృతా భువనసిద్ధిదా। పురేయం జగదీశాని జప్త్వా కుంభభువాపరా జప్త్వేమాం మహతీం విద్యాం హాదిపంచదశాక్షరీం। వర్ణలక్షమిమాం భద్రే మునిఃకలశసంభవః। వారిధింస్సప్త పీత్వాపి ఋషితామప్యధాగమత్ ॥౮॥ ఏవాహం చావయోర్భద్రే సమస్త

జగదన్వయాత్ । ఉత్తరాదిగధోభాగమన్వగాత్కుంసుందరి ॥
దక్షిణాచోర్ధ్వభాగం అగాద్విశ్వాసమన్వయాత్ । మనుచింత
యతఃపశ్చాత్ బ్రహ్మకలశసంభవం । నివేదయామాసమహ్యాం
యథారూపాదివర్ణనాత్ । తతస్సమస్తవిశ్వస్య హరిబ్రహ్మాది
సంయుతః ॥ ౧౧ ॥ కుంభోద్భవః ప్రతికృతిర్దక్షిణాయాందిశీశ్వరి ।
మయా సంస్థాపితస్సోపి మదాజ్ఞా మనుపాలయన్ । స్వకార్యం
కలశేనైవ కృత్వాగానాం శుచివ్రతః । మహోత్సవం వివా
హోత్థం పశ్యన్నేనావయోఃస్థితః । ఈదృశో మహిమా భద్రే
విద్యాయాః శ్రీశ్రియఃపరః । చర్యానందమహాభాగః సంసేవ్య
బహువత్సరం । విద్యామేనామవాప్యాథ లోపాముద్రేసుందరి
శ్రీదేవీరూపతామాప తతస్సోప్యత్తమోమనుః । హాదిపంచద
శార్ణోసౌ కాదిపంచదశాక్షరః । వక్ష్యేతత్త్వంపరేశ్వరి భూమ
రూపం పరాత్పరం । హాదిపంచదశార్ణోయం కల్పితాం పుం
తనుం శ్రయన్ । ప్రవృత్తో మనురాద్భద్రే కాదిపంచదశాక్షరః
స్వీకృత్య కల్పితం రూపం స్త్రీమయం జగదంబికే ॥ ఇత్యాది ।

తా॥ ఓపార్వతీ స్మరణమాత్రముచేత శివస్వరూపము
కాగల హాదివిద్యను వినుము. బహుజన్మములందలి పాతకము
లును, ఉపపాతకములును, మహాపాతకసంఘములును కామేశ్వ
రప్రధానమైన ఈహాదిపంచదశాక్షరీవిద్యను స్మరించుటవలన
భస్మమగును. ఈమంత్రమును స్మరించినవారు సమస్తసిద్ధులను
పొంది శివతాదాత్మ్యమును పొందగలరు. అగస్త్యముని యీ
విద్యను అక్షరలక్షలు జపముచేసి సప్తసముద్రములను బీల్చివేసి
అనంతరము మహర్షి ఆయెను. మనయొక్క వివాహకాలమునం
దు సమస్తలోకములవారిరాకవలన ఉత్తరదిక్కు క్రిందకువాలి

దక్షిణదిక్కు మైకితేచెను. అంతట నేను విచారింపగా అగస్త్య మునియొక్క మహిమను యథార్థముగా బ్రహ్మవాకు చెప్పెను హరిబ్రహ్మాదులతో కూడిన సమస్త జగత్తుకు ప్రతినిధిగా దక్షిణదిక్కునందు అగస్త్యముని నాచేతనియమింపబడి నాయాజ్ఞ నుపరిపాలించుచు తనకార్యభారమును తనకమండలువుచేతదీర్చించి మరలవచ్చి శుచియగు వ్రతముగలవాడై మనరయొక్క వివాహమహోత్సవమును చూచుచుండెను. ఇట్టి మహత్తుగల యీవిద్యను చర్యానాదనాథుడనేకవత్సరములు జపించి లోపాముద్రయను స్త్రీరూపముగ దేవిరూపమును బొందెను. కనుక సిహాదికాదివిద్యలు సర్వోత్తమములనియు, ముఖ్యతత్త్వమనియు, మిక్కిలి ఉత్కృష్టమనియు చెప్పుచున్నారు. ఈహాది పంచదశాక్షరి పురూపమును, కాదిపంచదశాక్షరి స్త్రీరూపమునాశ్రయించెను. అని పార్వతితో నీశ్వరుడు చెప్పెను.

అ॥ నరులకు చిద్విద్యోపాసనవలన సకలపురుషార్థములు సిద్ధించుననియు సర్వయుగములయందును దేవతలుకూడ అట్టి యుపాసనకొరకు నరజన్మము కోరుచుండిరనియు చెప్పబడుచున్నది. దత్తాత్రేయసంహిత 62 అధ్యాయము॥

ఈశ్వరఉవాచ॥ అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి శ్రీవిద్యాశంత్రివైభవం । శ్రవణాద్యస్య సుభగే సాక్షాత్పశుపతిర్భవేత్ ॥౧ సౌభాగ్యపట్కం విశ్వేశి మమయత్తద్భవేద్ధ్రువం । అణిమాద్యష్టకంచాపి ఘుటికాద్యాశ్చ సిద్ధయః । చిద్విద్యాయోగశీలస్య భవంతి భవినస్సదా । చిద్విద్యాయోగశీలస్స యత్ర యత్ర వసేత్పుమాన్ ॥3॥ కాశీక్షేత్రం తదుద్దిష్టం సమంతాద్దశయోజనం । విద్విద్యాయోగకర్తారం సాక్షాత్పశుపతిం యథా ॥౪॥

దృష్ట్వైవ పాతకీ ముక్తః పంచభిః పాతకైర్భవేత్ । విశిష్టవిద్యా
యోగనిష్ఠానాం దృష్ట్వాగచ్ఛేన్నమస్కృతి ॥ ఇత్యాది ॥ నామరూ
పాత్మకం విశ్వం విద్ధి చిన్మయవిగ్రహాం । అహం వదామి విప్రా
విష్ణుర్వా నిత్యబ్రహ్మ ప్రియాపతిః । నసమర్థాః శ్రియోవక్తుం విద్యా
మాహాత్మ్యమంబికే । మహాతారకవిద్యేయం ప్రోక్తా పంచద
శాక్షరీ ॥ ౧౭ ॥ *** ॥ శ్రియః పంచదశార్ణోయం కామేనోపా
సితాపురా । మయాచ శేఖరేణాపి శశ్వజ్జప్తః కులాంబికే ॥
మహతీ కామవిద్యేయం భోగవిద్యేయముచ్యతే । మోక్షవిద్యా
గ్రవిద్యేయం ధర్మవిద్యామిమాం జగుః । తీర్థసర్వస్వభూతేయం
యోగసర్వస్వమారపి ॥ ౨౦ ॥ దానసర్వస్వభూతాయుక్తా తపస్సర్వస్వ
భూతాపి । సర్వకల్యాణభూతేయం విద్యాసామ్రాజ్యనాయికా ।
అపరిచ్ఛిన్నసౌభాగ్యప్రదేయాపునః శ్రియతే । తస్మాత్త్రితయసంప్రాప్తిం
యది హాతుమిహేచ్ఛసి । శ్రీవిద్యాభజనం కార్యం శశ్వద్బంధ
ముముక్షుభిః । మనసా కర్మణా వాచా ప్రాప్తవ్యా సుకృతం న
యత్ ॥ ౨౩ ॥ శ్రీవిద్యాస్మరణం కృత్వా సర్వంప్రాప్నోతి సాధ
కః । కృతత్రేతాద్వాపరేషు తథా కలియుగేశివే । దేవా అపి
జనింభూమౌ వాంఛంత్యాత్మవిముక్తయే । దేవానామపి సర్వే
షాం విద్యేయం దుర్లభోదితా । శ్రియః పంచదశార్ణేయం పర
మేశమ్మహేశ్వరి । లభ్యతే గురువక్త్రేణ తురీయస్యాధికారిణః ।
సాక్షాన్న శంకరోయస్తు పశ్చిమం జన్మయస్యనో । నలభ్యతే
తేనవిద్యా శ్రియః పంచదశాక్షరీ ॥ ౨౪ ॥ ఇత్యాది ॥

తా॥ ఓపార్వతీ శ్రీవిద్యామంత్రమాహాత్మ్యమును వినిన
మాత్రముచేతనే సాక్షాత్తు ఈశ్వరుడుకాగలడు. వానికినాయొ
క్క పద్మకైశ్వర్యములును, అణిమాద్యష్టసిద్ధులుమొదలగునవి

యు, చిద్విద్యాయాగము చేయువానికి సిద్ధించును. ఇక్కడ వాసు న్నస్థలము మొదలుకొని పదియామడవరకు కాశీక్షేత్రము. చి ద్విద్యాయాగకర్తను చూచినంతమాత్రముచేత ఈశ్వరుని చూ చినట్లు పంచమహాపాతకములు నశించును. నామరూపములు గల ప్రపంచమును చిత్స్వరూపముగనే తెలిసికొనును. సదాశివుడు విష్ణువు, బ్రహ్మ మొదలగువారుగాని నేనుగాని యీవిద్యా మాహాత్మ్యమును చెప్పజాలము. ఈపంచదశాక్షరిని బ్రహ్మ విద్య అని చెప్పబడినది. ఈవిద్యను నేను మన్మథుడు శ్రీరివు ను జపము చేయుచుంటిమి. ఇది ధర్మార్థకామమోక్షములనిచ్చు నదియనియు, సమస్తతీర్థములు, యాగములు, దానములు, తప స్సులు మొదలగువానిఫలమును, సకలకళ్యాణములును, మిగు ములేని సౌభాగ్యమును ఇచ్చునదియనియు చెప్పబడుచున్నది. మోక్షేచ్ఛగలవారు శ్రీవిద్యను సేవింపవలెను. మనోవాక్కా యకర్మములచేత పొందబడు సుకృతము శ్రీవిద్యాస్మరణఫలమ కలుగును. కృత, త్రేతా, ద్వాపరయుగములయందును, కలి యుగమందును దేవతలుకూడ మోక్షము (ఆత్మస్వరూపము) ను బొందుకొరకు భూలోకమునందు జన్మమునుకోరుచున్నారు దేవతలకుకూడ ఈవిద్య దుర్లభము. మోక్షాధికారులకు గురు ముఖమువలన పొందబడదగు ఈశ్రీవిద్య సాక్షాత్తు శంకరుడగు వాడును, పునర్జన్మము లేనివాడునుగాని యితరులుపొందలేరని పార్వతితో నీశ్వరుడు చెప్పెను.

ఆ॥ మహిషాసురునియొక్క సంహారానంతరమందు దే వతలందరు పరమేశ్వరిని స్తుతిచేసినట్లును, కలియుగమునందు నరులు మాయచే మోహితులయి పరమేశ్వరియొక్క సేవచే

యుక్త శివవిష్ణ్వాద్యుపాసనలను చేయుచుండినను సదుక్తైన భక్తి
గురుహార్ది చేత శాపబద్ధులైన హరిహరులను సేవించుటచే నేమి
ఫలముకలుగుననియు చెప్పబడుచున్నది.

దేవీభాగవతము పంచమస్కంధము పందొమ్మిదవ అధ్యాయము.

ఇంద్రాదికృతదేవీస్తుతిః॥

వ్యాసః॥ అథ ప్రముదితాస్సర్వే దేవాఇంద్రపురోగమాః
మహిషం నిహతం దృష్ట్వా తుష్టువుర్జగదంబికాం ॥ ౧ ॥ దేవాః॥
బ్రహ్మాసృజత్యవతి విష్ణురిదం మహేశః శక్త్యా తవైవ హరతే
నను చాంతకాలే। ఈశాన తేపిచ భవంతి తయా విహీనాస్తస్మా
త్త్వమేవ జగతఃస్థితినాశకర్త్రీ ॥ ౨ ॥ కీర్తిర్మతిః స్మృతిగతీ కరు
ణాదయాత్వం శ్రద్ధాధృతిశ్చ వసుధా కమలాజపాచ ; పుష్టిః
కలాథ విజయా గిరిజాజయాత్వం తుష్టిః ప్రమాత్వమసి బుద్ధిరు
మారమాచ ॥ ౩ ॥ విద్యాక్షమా జగతికాంతిరపీహ మేధా సర్వం
త్వమేవ విదితా భువనత్రయేస్మిన్ । ఆభిర్వినా తవతు శక్తిభి
రాశుకర్తుం కోవాక్షమస్సకలలోకనివాసభూమే ॥ ౪ ॥ త్వంధారి
ణా నను నచేదపి కూర్మనాగౌ ధర్తుం క్షమౌ కథమిలామమితాం
భవేతాం। పృథ్వీ న చేత్త్వమసివా గగనంస్థ ఏష స్థాతుం బలిష్ఠ
లం బహుభారయుక్తం ॥ ౫ ॥ *** ॥ ౧౦ ॥ ప్రాప్తే కలావహహదుష్ట
తరేచకాలే నత్వాం భజంతి మనుజా నను వంచితాస్తే । ధూ
ర్తైః పురాణచతురైర్హరిశంకరాణాం సేవాపరాశ్చ విహి
తాస్తవ నిర్మితానాం ॥ ౧౧ ॥ జ్ఞాత్వా సురాంస్తవ వశానసురా
ర్దితాంశ్చ యేవై భజంతి భువి భావయుతావిభగ్నాః । ధృత్వా
కరే [illegible] మనుజాః [illegible]

కే ॥౧౩॥ విద్యా త్వమేవ సుఖదాఽసుఖదాప్యవిద్యా మాత
స్త్వమేవ జననార్తిహరా నరాణాం । మోక్షార్థిభిస్తు కలితా
కిల మందభిక్షిర్యా రాధితా జనని భోగపరైస్తథాజ్ఞైః ॥౧౪॥ బ్ర
హ్మా హరశ్చ హరిరప్యనిశం శరణ్యాం పాదాంబుజం తవ భజంతి
సురాస్తథాన్యే । తద్వైన యేఽపి మతయో మనసా భజంతి భ్రాం
తాః పతంతి సతతం భవసాగరే తే ॥ ౧౫ ॥ చండి త్వదంఘ్రిజల
జోత్థరజఃప్రసాదైర్బ్రహ్మా కరోతి సకలం భువనం భవాదౌ ।
శౌరిశ్చ పాతి ఖలు సంహరతే హరస్తు త్వాం సేవతే నమనుజ
స్త్విహ దుర్భగోఽసౌ ॥ ౧౬ ॥ వాగ్దేవతా త్వమసి దేవి సురాసు
రాణాం వక్తుం న తేఽమరవరాః ప్రభవంతి శక్తాః । త్వం చేన్ము
ఖే వససి నైవ యదైవ తేషాం యస్మాద్భవంతి మనుజా నహి
తద్విహీనాః ॥ ౧౭ ॥ శప్తో హరిస్తు భృగుణా కుపితేన కామం
మీనో బభూవ కమఠః ఖలు సూకరస్తు । పశ్చాన్నృసింహ ఇతి
యచ్ఛలకృద్ధరాయాం తాన్ సేవతాం జనని మృత్యుభయం న కిం
స్యాత్ ॥ ౧౮ ॥ శంభోః పపాత భువి లింగమిదం ప్రసిద్ధం శాపేన
తేన చ భృగోర్విపినే గతస్య । తే యే నరా భువి భజంతి కపాలిన
స్తు తేషాం సుఖం కథమిహాపి పరత్ర మాతః ॥౧౯॥ యో భూద్గ
జాననగణాధిపతిర్మహేశాత్ తం యే భజంతి మనుజా వితథప్రప
న్నాః । జానంతి తేన సకలార్థఫలప్రదాత్రీం త్వాం దేవి విశ్వజ
ననీం సుఖసేవనీయాం ॥ ౨౦ ॥ చిత్రం త్వయారిజనతాపి దయా
ర్ద్రభావాద్ధత్వా రణే శితశరైర్గమితా ద్యులోకం । నో చేత్స్వకర్మ
నిచితే నిరయే నితాంతం దుఃఖాతిదుఃఖగతిమాపదమాపతేత్సా
॥౨౧॥ బ్రహ్మా హరశ్చ హరిరప్యుత గర్వభావాజ్జానంతి తేఽపి
విబుధా న తవ ప్రభావం । కేఽన్యే భవంతి మనుజా విదితుం ప్రభు

ర్ధాస్సంమోహితా స్తవగుణై రమితప్రభావైః ॥ ౨౨ ॥ క్లిశ్యంతి
తేపి మునయ స్తవ దుర్విభావ్యం పాదాంబుజం నహి భజంతి
విమూఢచిత్తాః । సూర్యాగ్ని సేవనపరాః పరమార్థతత్త్వం జ్ఞాతం
న తైశ్శ్రుతిశతైరపి వేదసారం ॥ ౨౩ ॥ మన్యేగుణా స్తవభువి ప్రథిత
ప్రభావాః కుర్వంతి యేహి విముఖాన్మను భక్తిభావాత్ ।
లోకాన్స్వబుద్ధిరచితై ర్వివిధాగమైశ్చ విష్ణ్వీశభాస్కరగణేశప
రాన్విధాయ ॥ ౨౪ ॥ కుర్వంతి యే తవపదాద్విముఖాన్నరాగ్ర్యా
న్స్వోక్తాగమై ర్హరిహరార్చన భక్తియోగైః । తేషాంన కుప్యసి
దయాం కురుషేంబికే త్వం తాన్మోహనమంత్రనిపుణా ప్రవధయ
స్యలంచ ॥ ౨౫ ॥ తుర్యేయుగే భవతి చాతిబలం గుణస్య తుర్య
స్యతేన మథితాన్యసదాగమాని । త్వాం గోపయంతి నిపుణాః
కవయః కలౌవై త్వత్కల్పితాన్సురగణానపి సంస్తువంతి ॥ ౨౬ ॥
ధ్యాయంతి ముక్తిఫలదాం భువియోగసిద్ధాం విద్యాం పరాం చ
మునయోఽతివిశుద్ధసత్త్వాః । తే నాప్నువంతి జననీజఠరేతు
దుఃఖం ధన్యా స్తఏవ మనుజా స్త్వయి యేపిలీనాః ॥ ౨౭ ॥ చిచ్ఛ
క్తిరస్తి పరమాత్మని తేనసోపి వ్యక్తో జగత్సువిదితో భవకృత్య
కర్తా । కోన్య స్త్వయావిరహితః ప్రభవత్యముష్మిన్కర్తుం విహ
ర్తుమపి సంచలితుం స్వశక్త్యా ॥ ౨౮ ॥ తత్త్వాని చిద్విరహితాని
జగద్విధాతుం కింవా క్షమాని జగదంబ యతోజడాని । కించేం
ద్రియాణి గుణకర్మయుతాని సంతి దేవిత్వయా విరహితాని ఫలం
ప్రదాతుం ॥ ౨౯ ॥ దేవా మఖేష్వపి హుతం మునిభి స్స్వభాగం
గృహ్ణీయురంబ విధివత్ప్రతిపాదితం కిం । స్వాహా నచేత్త్వమసి
తత్ర నిమిత్తభూతా తస్మాత్త్వమేవ ననుపాలయసీవ విశ్వం ॥ ౩౦
సర్వం త్వయేదమఖిలం విహితం భవాని త్వంపాసి నైహరిహర

ప్రముఖాన్ దిగీశాన్ । కాతేఽస్తి విశ్వమపి తేచరితంభవాద్యా
జానంతి నైవమనుజాః క్వనుమందభాగ్యాః ॥౩౧॥ హత్వాసురం
మహిషరూపధరం మహోగ్రం మాతస్త్వయా సురగణః కిల
రక్షితోఽయం । కాంతేస్తుతిం జనని మందధియో విదామో
వేదాగతిం తవయథార్థతయా నజగ్ముః ॥౩౨॥ కార్యం కృతం
జగతి నోయదసౌ దురాత్మా వైరీహతో భువనకంటకదుర్విభా
వ్యః । కీర్తిః కృతా నను జగత్సుకృపా విధేయా హ్యస్మాంశ్చ
పాహి జనని ప్రథితప్రభావే ॥౩౩॥ వ్యాసః॥ ఏవంస్తుతా సురైర్దేవీ
తానువాచ మృదుస్వరా । అన్యత్కార్యంచ దుఃసాధ్యం బ్రు
వంతు సురసత్తమాః ॥౩౪॥ యదాయదాహి దేవానాం కార్యం
స్యాదతిదుర్ఘటం । స్మర్తవ్యాహం తదాశీఘ్రం నాశయిష్యామి
చాపదం ॥౩౫॥ దేవాః॥ సర్వంకృతం త్వయాదేవి కార్యంనఃఖిలం
సాంప్రతం । యదయం నిహతశ్శత్రురస్మాకం మహిషాసురః ॥
౩౬॥ స్మరిష్యామో యథా తేఽంబ సదైవపదపంకజం । తథాకురు
జగన్మాతర్భక్తిం త్వయ్యవ్యచంచలాం ॥౩౭॥ అపరాధసహస్రాణి
మాతైవ సహతే సదా । ఇతిజ్ఞాత్వా జగద్యోనిం నభజంతేకుతో
జనాః ॥౩౮॥ ద్వాసుపర్ణౌహి దేహేఽస్మింస్తయోస్సఖ్యంనిరంతరం।
నాన్యస్సఖాస్తి యోఽస్మిన్ యోఽపరాధం సహేత హి ॥౩౯॥ తస్మా
జ్జీవస్సఖాయం త్వాం హిత్వా కిన్నుకరిష్యతి । పాపాత్మా మం
దభాగ్యోఽసౌ సురమానుషయోనిషు ॥౪౦॥ ప్రాప్య దేహం సుదు
ష్ప్రాపం నస్మరేత్త్వాం నరాధమః । మనసా కర్మణా వాచా
బ్రూమసత్యం పునఃపునః ॥౪౧॥ సుఖేవాప్యథవా దుఃఖే త్వన్న
శ్శరణముద్భృతం । పాహినస్సతతం దేవి సర్వైస్స్వవరాయుధైః
॥౪౨॥ అన్యథా శరణం నాస్తి త్వత్పాదాంబుజరేణుతః । వ్యాసః॥

ఏవం స్తుతా సురై ర్దేవీ తత్రైవాంతరధీ యత ॥ ౪౩॥ విస్మయం పరమం జగ్ముర్దేవాస్తాం వీక్ష్య నిర్గతాం ॥ ఇతి ॥

తా॥ జనమేజయునితో వ్యాసులు చెప్పుచున్నారు. మహిషాసురసంహారానంతరము ఇంద్రాదిదేవతలు పరదేవతను స్తోత్రము చేయుచున్నారు. ఓతల్లీ నీశక్తిచేతనే బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులు సృష్టి స్థితి లయములు చేయుచున్నారు కాని నిన్ను విడిచినకాలమందు వారు సమర్థులుకారు. ఇట్లు సృష్టి స్థితి లయములు చేయుదానవు నీవే. కీర్తి, మతి, స్మృతి, గతి, కరుణ, దయ, శ్రద్ధ, ధృతి, వసుధ, కమల, జయ, పుష్టి, కల, విజయ గిరిజ, తుష్టి, ప్రమ, (సత్యము) సరస్వతి, ఉమ, రమ, లక్ష్మి విద్య, క్షమ, కాంతి, మేధ మొదలగురూపములు సర్వమునీవే. శక్తులులేక యెవడు నేమియు జేయజాలడు. నీసహాయములేక యీమహాభూమిని ఆదికూర్మము, ఆదిశేషుడు నెట్లుధరింపగలరు. ధరాస్వరూపము నీవుకానియెడల బహుభారయుక్తమయి నగగనమెట్లు నిలిచియుండగలదు. 5.

దుష్టతరమయిన కలియుగమున మనుష్యులు ధూర్తుల కుపౌరాణికులచే వంచితులై నిన్ను సేవింపలేక నివలన నిర్మింపబడిన హరిహరాదులను సేవించుచుందురు. రాక్షసులచేత దేవతలు పీడపెట్టబడి నిన్ను శరణుపొంది సుఖించిరని తెలిసియు, ఆదేవతలనే సేవింతురు. ఇది నిర్మలమయిన దీపమును చేతిలో నుంచుకొనియును పాడునూతిలోపడుటయేగద. సేవించుభక్తుల కుసుఖమునిచ్చు విద్యాస్వరూపురాలవునీవె. నిన్ను సేవింపకుండ మోహపఱచి దుఃఖమునిచ్చు అవిద్యాస్వరూపురాలవు నీవె. నరులకు జననమరణాది దుఃఖములను హరించుదానవును నీవె.

మోక్షమునుకోరువారు నిన్ను ఆరాధింతురు గాని కేవలభోగాస
క్తులగు అజ్ఞులు నిన్ను ఆరాధింపలేరు. హరిహరబ్రహ్మాది దేవ
తలే నీపాదపద్మమును సర్వదా సేవించుచుండగా అల్పబుద్ధిగల
నరులు సుఖమునిచ్చు నీసేవను మానదగునా. ఈనరులు భ్రాంతి
చేత నిన్ను సేవింపక సంసారసాగరమందె పడుచున్నారు. ఓపర
మేశ్వరీ నీపాదపద్మరజోరేణుప్రసాదముచేత బ్రహ్మ సకలభువ
నమును సృష్టిని, విష్ణువు పరిపాలనమును, ఈశ్వరుడు సంహార
మును చేయుచున్నారు. ఈలోకమునందు నిన్ను సేవింపనిమ
నుజుడు అదృష్టహీనుడు. దేవతలకును, రాక్షసులకును నీవు వా
గ్రూపమయియున్నావు. వాగ్దేవతాకటాక్షములేని మనుజులవ
లె నీకటాక్షములేని దేవతలును పలుకలేరు. భృగుమహర్షి శపింప
గా విష్ణుమూర్తి మత్స్యకూర్మాద్యవతారములను బొందెను.
అట్టిఅవతారపురుషులను సేవించువారికి మృత్యుభయముతొల
గునా. ఆభృగుమహర్షి శపింపగా ఈశ్వరునియొక్క లింగము
భూలోకమున దారుకావనమందు తెగిపడెను. అట్టిఈశ్వరుని
సేవించువారికి ఇహపరసుఖములు కలుగునా. భూలోకమునందు
కొందఱు సకలార్థములనిచ్చు నిన్ను సేవింపలేక గణేశుని సేవించి
తమకార్యమును వ్యర్థపఱచుకొనుచున్నారు. ఓతల్లీ నీవు శత్రువు
లనయినను సంహరించి వారి స్వకర్మములకు తగిన నరకమును
పొందింపక దయతో స్వర్గమును పొందించెదవు. మఱియు హరి
హరబ్రహ్మాది దేవతలయినను మోహితులై గర్వముచేత నీప్ర
భావమును దెలియజాలకయుండిరి. మహామహిమగల నీగుణ
ములచేత మోహితులగు జనులు నీప్రభావమును తెలిసికొనలే
రని వేఱె చెప్పనక్కఱలేదు. అచింతనీయమగు నీపాదారవింద

భజనమునుంగని మనుజులు కొందరు పరమార్థమును తెలిసికొన
లేక సూర్యాగ్న్యాదులను సేవింపుచు క్లేశపడుదురు. జననీ ప్రసి
ద్ధములగు నీగుణములచేత మోహితులై నీయందు భక్తిలేక
నానావిధములగు ఆగమముల ననుసరించి విష్ణు శంకర భాస్క
రాది దేవార్చనపరులగుచున్నను వారియందు నీవు కోపముచే
యక దయనేజూపుచు వారినివశ్యాకర్షణాదిమంత్రములయందు
నేర్పరులనుగ జేయుచున్నావు. సత్య (కృత) యుగమందుజన్మిం
చినవారికి అతిశుద్ధసత్వగుణముతో బలముగానుండెను. అతిశుద్ధ
సత్వగుణము తుర్యగుణమనియు, కృతయుగము తుర్యయుగమ
నియు చెప్పబడినది. వారు ఆగుణములచేతనే ఆసదాగమముల
ను మధించుచు సత్యముననుసరించి యుండిరి. 1 కలియుగము,
2 ద్వాపరయుగము, 3 త్రేతాయుగము, 4 కృతయుగము అని
కలియుగము మొదలుకొని వెనుకకు క్రమముచేత కృతయుగ
ము తుర్యయుగమని వ్యాఖ్యానమందు చెప్పబడినది. కలియు
గమునందు నిపుణులైన కవులు నిన్నువిడిచి నీవల్లకల్పింపబడిన
విష్ణ్వీశాది దేవతలనే స్తుతిచేయుచున్నారు. యోగసిద్ధులగు
మునులు ముక్తిఫలమునిచ్చు పరావిద్యాస్వరూపమైన నిన్నే
ధ్యానించుచు నీయందే మనస్సును లీనముచేసి ధన్యులై
తిరిగి తల్లిగర్భమునందు పుట్టరు. పరమాత్ముడు తనచిచ్ఛక్తి
వలననే వ్యక్తమై సంసారకృత్యములను చేయుచున్నాడు.
నీసహాయము లేకుండగ సృష్టి స్థితి సంహారముల నెవడుచే
యగలడు. జడములగు తత్వములు చిత్సహాయములేక జగత్తు
ను కల్పింపగలవా. ఓజననీ యజ్ఞములలో నీవు స్వాహాకార
ముగ సన్నిధినుండవేని దేవతలాహారములను స్వీకరింపలేరు.

కావున నీవే మనుష్యులద్వారా దేవతలకును, దేవతలద్వారా పితృ
లకును తృప్తి కలిగించుచున్నావు. హరిహరాదులను, దిక్పాలు
రను, సకలవిశ్వమును పుట్టించి రక్షించుచు సంహరించు నీమ
హిమను హరిహరాదులే తెలియలేనపుడు మందభాగ్యులగు
మనుజులు తెలిసికొనగలరా; ఓతల్లీ మహిషాసురునిసంహరించి
దేవగణమును రక్షించినావుగద. వేదములే నీయథార్థగుణముల
నుస్తుతిచేయలేకపోయినవి. అల్పబుద్ధిగలమేమెట్లు స్తుతింపగల
ము. మహాప్రభావముగల నీవు మమ్ము దయతో రక్షింపుము.
అనిస్తుతిచేయబడిన పరమేశ్వరి మృదుమధురస్వరముతో ఓదే
వతలారా! మీకసాధ్యమయిన కార్యముతటస్థించినపుడు నన్ను
స్మరింపుడు. నేనువెంటనే మీయాపదలను నశింపచేయుచున్నా
నని పలుకగా దేవతలు మాకుశత్రువైన మహిషాసురునిసంహ
రించుటవలన మాసకలకార్యములు నీచేతచేయబడినవే. మఱి
యు నీపాదపద్మమునందు సర్వదామాకు చలింపనిభక్తియుండు
నట్లు చేయుము. సహస్రాపరాధములుచేసినను జగన్మాత సర్వ
దాసహించునను జ్ఞానముకలిగిన యేజనులు జగత్కారణమయి
ననిన్ను భజింపకయుందురు. ఈదేహరూపమైన వృక్షమునందు
జీవుడు, పరమాత్మ అను రెండుపక్షులు కలవు. వీనికి సర్వదా
సఖ్యముకలదు. అపరాధములను సహించుపరమమిత్రము, ఆత్మ
రూపమునగు నిన్ను సేవింపక జీవుడు సుఖించునా; ఉత్తమదే
హములనుబొందినను పాపాత్ములు నిన్ను స్మరింపలేరని సత్య
ముగ చెప్పుచు పరాయుధధారిణివగు నిన్ను శరణుపొందితిమి.
కావున మాకు సుఖముకలిగినపుడు గర్వింపని, దుఃఖముగలిగి
నపుడు విచారింపని సుబుద్ధినిచ్చి రక్షింపుమని దేవతలు ప్రార్థిం

పగా పరమేశ్వరి యక్కడనే అంతర్ధానము నొందెను. దేవతలు పరమేశ్వరిని చూడక మిక్కిలి ఆశ్చర్యము పొందిరి.

దేవీవేదపాదస్తవము॥ శంకరాచార్యకృతము॥

88 శ్లో॥ త్రికలాఢ్యాం త్రిహృల్లేఖాం ద్విహసద్వరభూషితాం। యోజపత్యాంబ తేవిద్యాం సోశ్నుతే పరమం పదం॥

తా॥ మూడు కకారములు మూడు లకారములు మూడు హ్రీంకారములు రెండు సకారములు రెండు హకారములు గలిగిన యీ త్రివిద్యను ఎవరు జపింతురో వారు ముక్తిని పొందుదురని పరమేశ్వరిని శంకరులు స్తుతిచేసిరి.

II ఉపాసనచేసినవారు.

అ॥ బ్రహ్మ, విష్ణు, ఈశ్వరాది దేవతలును, రాక్షసాదులును పరమేశ్వరిని గొప్పగా పూజించిరని చెప్పబడుచున్నది.

ల॥ స॥ 213 మహాపూజ్యా॥

భా॥ వ్యా॥ పూజ్యానాం శివాదీనామపి పూజ్యత్వాత్।

పద్మ॥ దేవీభాగవతముల॥ శివ, బ్రహ్మ, విష్ణు, కుబేర విశ్వేదేవ, వాయు, వసు, వరుణాగ్ని, శక్ర, సూర్య, సోమ, గ్రహ రాక్షస పిశాచ మాతృగణాది భేదేన తత్తత్పూజనీయ దేవీమూర్తి భేదో మంత్ర శైలేంద్రనీల, స్వర్ణ, రౌప్య, పిత్తళ కాంస్య, స్ఫటిక, మాణిక్య, ముక్తాఫల, ప్రవాళ, వైడూర్య, త్రపు, సీస, వజ్ర, లోహ వికారరూపో విస్తరేణ దర్శితః। అతాగ్ని, శక్ర, సూర్యాః మాణిక్యమయీమేవ ప్రతిమాం పూజయంతి. ఇతరద్యథాసంఖ్యం యోజ్యమ్॥

తా॥ శివుడు మొదలు పిశాచులవరకు చెప్పినవారు మాతృగణాదిభేదముచేత మూర్తిభేదమును పొంది పరమేశ్వరిని శైల

(రోయు) ఇంద్రనీలము, బంగారు, వెండి, యిత్తడి, కంచు, స్ఫటికము, మాణిక్యము, ముత్యము, పగడము, వైడూర్యము, పుష్య. సీసము. వజ్రము, లోహము అనువానిపైని రచింపబడిన శ్రీచక్రములనగా శ్రీచక్రమునందు పూజించిరి.

౧॥ స॥ 231 మహాభైరవపూజితా॥

భా॥ వ్యా॥ పరశివ్రా భైరవః॥

పద్మపు॥ శంభుః పూజయతే దేవీం మంత్రశక్తిమయీం శుభాం। అక్షమాలాం కరేకృత్వా న్యాసేనైవ చ పూర్ణశః॥ ఇతి॥

తా॥ ఈశ్వరుడు అక్షమాలను చేతధరించి శుభమగు మంత్రశక్తిరూపమయిన దేవిని న్యాసముచేత పూజించెను.

౧॥ స॥ 238 మనువిద్యా॥

జ్ఞానార్ణవము — మనుశ్చంద్రః కుబేరశ్చ లోపాముద్రా చ మన్మథః। అగస్త్యో రగ్నిః సూర్యశ్చ ఇంద్ర స్కంద శ్శివ స్తథా। క్రోధభట్టారకో దేవ్యా ద్వాదశామీ ఉపాసకా ఇతి వచనే సంప్రదాయతో ద్వాదశప్రకారాః శ్రీవిద్యాప్రస్తారః॥

తా॥ మనువు, చంద్రుడు, కుబేరుడు, లోపాముద్ర, మన్మథుడు, అగస్త్యమహర్షి, అగ్నిహోత్రుడు, సూర్యుడు, ఇంద్రుడు కుమారస్వామి, ఈశ్వరుడు, క్రోధభట్టారకుడు ఈపండ్రెండుగురును దేవి ఉపాసకులు. పండ్రెండువిధములగు శ్రీవిద్యాప్రస్తారము గలవారు.

౧॥ స॥ 280 పద్మనాభసహోదరీ॥

బ్ర॥ పు॥ కాంచీక్షేత్రే పురా ధాతా సర్వలోకపితామహః శ్రీదేవీదర్శనార్థాయ తపస్తేపే సుదారుణం॥ అత్ర్యేకాగ్రధ్యాన

పగా పరమేశ్వరి యక్కడనే అంతర్థానమాయెను. దేవతలు పరమేశ్వరిని చూడక మిక్కిలి ఆశ్చర్యము పొందిరి.

దేవీవేదపాదస్తవము॥ శంకరాచార్యకృతము॥

88 శ్లో॥ త్రికలాఢ్యాం త్రిహృల్లేఖాం ద్విహసద్వరభూషితాం। యోజయత్యంబ తేవిద్యాం సోక్షరః పరమఃస్వరాట్॥

తా॥ మూడు కకారములు మూడు లకారములు మూడు హ్రీంకారములు రెండు సకారములు రెండుఅచ్చులు గలవిద్యం త్రిమెవరు జపింతురో వారు ముక్తినిపొందుదురని పరమేశ్వరిని శంకరులు స్తుతిచేసిరి.

II ఉపాసనచేసినవారు.

అ॥ బ్రహ్మ, విష్ణు, ఈశ్వరాదిదేవతలును, రాక్షసాదులును పరమేశ్వరిని గొప్పగా పూజించిరని చెప్పబడుచున్నది.

ల॥ స। 213 మహాపూజ్యా॥

భా॥ వ్యా॥ పూజ్యానాం శివాదీనామపి పూజ్యేత్యర్థః॥

పద్మ॥ దేవిభాగవతిములు॥ శివ, బ్రహ్మ, విష్ణు, కుబేర విశ్వేదేవ, వాయు, వసు, వరుణాగ్ని, శక్రి, సూర్య, సోమ, గ్రహ రాక్షస పిశాచ మాతృగణాది భేదేన తత్తత్పూజనీయ దేవీమూర్తి భేదో మంత్ర శైలేంద్రిసిల, స్వర్ణ, రౌప్య, పిత్తళ కాంస్య, స్ఫాటిక, మాణిక్య, ముక్తాఫల, ప్రవాళ, వైడూర్య, త్రపు సీస, వజ్రి, లోహ వికారరూపో విస్తరేణ దర్శితః। అత్రాగ్ని, శక్ర, సూర్యాః మాణిక్యమయీమేవ ప్రతిమాం పూజయంతి. ఇతరద్యథాసంఖ్యం యోజన్తీయం॥

తా॥ శివుడు మొదలు పిశాచులవరకు చెప్పినవారు మాతృగణాదిభేదము చేత మూర్తిభేదముతుపొంది పరమేశ్వరిని శైల

(రోయు) ఇంద్రనీలమును, బంగారు, వెండి, యిత్తడి, కంచు, స్ఫాటికము, మాణిక్యము, ముత్యము, పగడము, వైడూర్యము, పుష్య. సీసము. వజ్రము, లోహము అనువానిపైని రచించబడిన శ్రీచక్రములనగ శ్రీచక్రములయందు పూజించిరి.

౹౹ స॥ 231 మహాభైరవపూజితా ॥

భా॥ వ్యా॥ పరశివుం భైరవః ॥

పద్మపు॥ శంభుః పూజయతే దేవీం మంత్రశక్తిమయీం శుభాం। అక్షమాలాం కరేకృత్వా న్యాసేనైవ భవాబ్ధినా॥ ఇతి॥

తా॥ ఈశ్వరుడు అక్షమాలను చేతధరించి శుభమగుమంత్రశక్తిరూపమయిన దేవిని న్యాసముచేత పూజించెను.

౹౹ స। 238 మనువిద్యా ॥

జ్ఞానార్ణవము – మనుశ్చంద్రః కుబేరశ్చ లోపాముద్రాచ మన్మథః। అగస్త్యో౽గ్ని స్సూర్యశ్చ ఇంద్రస్కంద శ్శివ స్తథా। క్రోధభట్టారకో దేవ్యా ద్వాదశామీ ఉపాసకా ఇతి వచనే సంప్రదాయతో ద్వాదశప్రకారాః శ్రీవిద్యాప్రస్తారః॥

తా॥ మనువు, చంద్రుడు, కుబేరుడు, లోపాముద్ర, మన్మథుడు, అగస్త్యమహర్షి, అగ్నిహోత్రుడు, సూర్యుడు, ఇంద్రుడు కుమారస్వామి, ఈశ్వరుడు, క్రోధభట్టారకుడు ఈపండ్రెండుగురును దేవి ఉపాసకులు. పండ్రెండువిధములగు శ్రీవిద్యాప్రస్తారము గలవారు.

౹౹ స॥ 280 పద్మనాభసహోదరీ॥

బ్ర॥ పు॥ కాంచీక్షేత్రే పురా ధాతా సర్వలోకపితామహః శ్రీదేవీదర్శనార్థాయ తపస్తేపే సుదారుణం॥ అత్రైకధ్యాన

యుక్తస్య తస్య ప్రతపతో ముసేః। ప్రాదుర్బభూవ త్రిపురా పద్మహస్తా సహోదరా॥ పద్మాసనేచ తిష్ఠంతీ విష్ణునా జిష్ణునా సహోత్యాది -

తా॥ సర్వలోకములకు పితామహుడగు బ్రహ్మ పూర్వకాలమున కాంచీక్షేత్రమునందు శ్రీదేవియొక్క దర్శనముకొరకు అఖండతపస్సుచేసెను ఆత్మతోనైక్యమగు ధ్యానముతో తపస్సు చేసిన బ్రహ్మకు త్రిపురసుందరి పద్మాసనాసీనయు, పద్మహస్తయునై సోదరుడగు విష్ణువుతోకూడ ప్రత్యక్షమయ్యెను.

ల॥ స॥ 297 హరిబ్రహ్మేంద్రసేవితా॥

లలితోపాఖ్యానము— శ్రీనగరే అష్టాదశ సప్తదశ ప్రాకారయోర్మధ్యే విష్ణోః। సప్తదశ షోడశయోర్మధ్యే బ్రహ్మణః। పంచదశ చతుర్దశయోర్మధ్యే ఇంద్రాదిలోకపాలానాం దేవీసేవార్థం నివాసస్మరణాత్॥

తా॥ శ్రీనగరమునందు 17-18 ప్రాకారములమధ్యను విష్ణువు, 16-17 ప్రాకారములమధ్యను బ్రహ్మయు, 14-15 ప్రాకారములమధ్యను ఇంద్రాదిమొదలగు లోకపాలకులును దేవిని సేవించుటకై వసించిరి.

ల॥ స॥ 406 శివారాధ్యా॥

భా॥ వ్యా॥ శివేనారాధ్యోపాసితా॥

బ్ర॥ పు॥ శివోపి యాం సమారాధ్య ధ్యానయోగబలేనచ ఈశ్వరస్సర్వసిద్ధీనా మర్ధనారీశ్వరో భవదితి॥

తా॥ శివుడును, ధ్యానయోగబలముచేతఁ బరమేశ్వరినారాధించి సర్వసిద్ధులకు ఈశ్వరుడేకాక అర్ధనారీశ్వరుడునునయ్యెను.

ల॥ స॥ 726 సనకాదిసమారాధ్యా ॥

భా॥ వ్యా॥ బ్ర॥ పు॥ త్వమేవానాదిరఖిలా కార్యకారణరూపిణీ। త్వామేవహి విచిన్వంతి యోగినస్సనకాదయ ఇతి॥

తా॥ ఓపరమేశ్వరీ సమస్తకార్యకారణరూపమయి అనాది స్వరూపురాలవునగు నిన్నే సనకాదిమునులుధ్యానించుచున్నారు.

ల॥ స॥ 817 సత్యవ్రతా ॥

భా॥ భా॥ దేవీభా। తృతీయస్కంధము॥ అనక్షరో మహామూర్ఖో నామ్నా సత్యవ్రతోద్విజః। శ్రుత్వాక్షరం కోలముఖాత్ సముచ్చార్య స్వయంతతః। బిందుహీనం ప్రసంగేన జాతోసౌ విబుధోత్తమః। ఐకారోచ్చారణాదేవ తుష్టా భగవతీ తదా। చకార కవిరాజం తం దయార్ద్రా పరమేశ్వరీత్యాది॥

తా॥ అక్షరజ్ఞానములేని మహామూర్ఖుడయిన సత్యవ్రతుడను బ్రాహ్మణుడు అడవిపందిముఖమువలన అక్షరమునువిని ప్రసంగవశముచేత బిందుహీనమయినను ఐకారము నుచ్చరించుటవలన దయగల పరమేశ్వరి సంతసించి వానిని కవిరాజుగాచేసెను. అనగా కవీశ్వరుడయ్యెను.

త్రిశతి 68 లలాటనయనార్చితా ॥

శంకరభా॥ తృతీయనేత్రవతా శివేన తత్స్వరూపరుద్రైర్వా పూజితేత్యర్థః ॥

తా॥ పరమేశ్వరి మూడవనేత్రముగల శివునిచేతను గాని, అట్టిస్వరూపులగు రుద్రులచేతగాని పూజింపబడెను.

త్రిశతి 230 సనకాది మునిధ్యేయా ॥

శం॥ వ్యా॥ మననశీలాః మునయః। మననశబ్దేన లక్షణయా తత్సాక్షాత్కారవంత ఇత్యర్థః। బ్రహ్మణః మానసికపుత్రాః

జ్ఞానవైరాగ్యాది బహులాః మోక్షమార్గప్రవర్తకాః । [illegible]
అపి యేషాం తే మునయః సనందన, సనాతన, సనత్కుమార
ప్రముఖాః । నిర్విషణ్ణాః నిశ్చింతాః । శ్రద్ధయా ఆత్మాదరేణ
స్వాత్మాఽభేదజ్ఞానేన సర్వదా విషయీకృతేత్యర్థః । "I త్వం
వా అహమస్మి భగవో దేవతే అహంవై త్వమసి" "II క్షేత్ర
జ్ఞంచాపి మాం విద్ధి" "III ఆత్మానం చేద్విజానీయాదయమ
స్మీతి పూరుషః" "IV అథ యోఽన్యాం దేవతాముపాస్తే ఽ
న్యోసావన్యోఽహమస్మీతి న స వేద యథా పశుః" "మృత్యోః
స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి" ఇత్యాది శ్రుతి
స్మృతిశతేభ్యః ॥ ఇతి॥

తా॥ బ్రహ్మయొక్క మానసికపుత్రులును, అధికజ్ఞానవై
రాగ్యములుగలవారును, మోక్షమార్గప్రవర్తకులును, కోరిక
లేనివారును, నిశ్చింతులు నగు సనకసనందనాదిమునులు త్రి
పురసుందరిని ఆత్మస్వరూపముగ శ్రద్ధతో సర్వదా ధ్యానించు
చుందురు. ఈయభేదమును ఈక్రిందజెప్పినరీతిని అనేకశ్రుతిస్మృతు
లుబోధించుచున్నవి. I ఓదేవా నీవే నేను నేనే నీవు. II నన్ను
క్షేత్రజ్ఞునిగా తెలిసికొనుము. III ఆత్మస్వరూపము తానేయని
తెలిసినవాడేమియుకోరక సుఖించును. IV ఎవడు దేవతవేఱని
తానువేఱని భేదభావముచేత దేవతనుపాసించునో వాడు పశు
వువలె నేమియు నెఱుగనివాడు. ఈవిషయములో (అద్వైతభా
వనలేకుండ) నానాత్వము భావించువాడు జన్మమును మరల
మరల బొందును. సౌందర్యలహరీ॥

భగవత్పాదకృతము—శ్లో॥ హరిస్త్వామారాధ్య ప్రణతజనసౌ
భాగ్యజననీ మిత్యాది॥

తా॥ ఓ దేవి! ఆశ్రయించు జనులకు సుఖమునిచ్చునట్టి విష్ణుమూర్తి యారాధన జేసెనని శంకరుల వారిచేత చెప్పబడెను.

జ్ఞానార్ణవము — శ్లో॥ తామారాధ్య దేవేశి కామః సౌభాగ్యసుందరః। హరిశ్చ పరమేశాని త్రిపురారాధనాత్ప్రియే। త్రైలోక్యమోహనో భూత్వా స్థితికర్తాఽభవత్సదా। తస్యా ఆరాధనాత్తు బ్రహ్మా సృష్టికర్తోఽభవత్। చంద్రసూర్యౌ వరారోహే సృష్టిసంహారకారకౌ

తా॥ ఈ రమేశ్వరిని ఆరాధన చేసి మన్మథుడు సౌభాగ్యసుందరుడయ్యెను. త్రిపురసుందరి ఆరాధనవలన విష్ణువు మూడు లోకములకు మోహనరూపమును, పరిపాలకరూపమును పొందెను. సర్వదా ఈమెయొక్క ఆరాధనవలన బ్రహ్మ సృష్టికర్తయును, రవి చంద్రులు సృష్టిసంహారకారకులును అయిరి.

వ్యాసులవారు పుత్రునికొరకు వాగ్బీజమును జపించినట్లును శ్రీశుకులు పుట్టినట్లును చెప్పబడుచున్నది.

దేవీభా॥ ప్రథమస్కంధము పదియవ అధ్యాయము॥

శ్లో॥ మేరుశృంగే మహారమ్యే వ్యాసస్సత్యవతీసుతః। తపశ్చకార సోత్యుగ్రం పుత్రార్థం కృతనిశ్చయః। జపన్నేకాక్షరం మంత్రం వాగ్బీజం నారదాచ్ఛ్రుతం। ధ్యాయన్ పరాం మహామాయాం పుత్రికామస్తపోనిధిః॥ ౧॥ అగ్నేర్భూమేస్తథా వాయోరంతరిక్షస్య చాప్యయం। వీర్యేణ సమ్మితః పుత్రో మమ భూయాదితి స్మహ। అతిష్ఠత్సగతాహారః శతసంవత్సరం విభుః। ఆరాధయన్మహాదేవం తథైవ చ సదాశివాం॥ ౨॥ శక్తిస్సర్వత్ర పూజ్యేతి విచార్య చ పునఃపునః। అశక్తో నింద్యతే లోకే శక్తస్తు పరిపూజ్యతే॥ ౩॥ ఇత్యాది॥

తా॥ సర్వవేత్తృత్తములయిన వ్యాసులు మేరుపర్వతమునందు వాగ్బీజము (ఐం) ను నారదునివలన నుపదేశమునుపొంది నిశ్చలమనస్సుతో జపము చేయుచు మహామాయాస్వరూపనుయిన పరమేశ్వరిని ధ్యానించుచు, పంచమహా భూతతత్త్వజగు పుత్రుడుత్తమకు కలగవలెనని ఉగ్రమయిన తపస్సుతో లోకములో శక్తిగలవానింబూజింతురు. శక్తిహీనునినిందింతురు గావున నంతటను శక్తియే ప్రాధాన్యరాలనియెంచి పరమేశ్వరుని, పరమేశ్వరిని నిరాహారుడై నూరుసంవత్సరములు ఆరాధింపగా శ్రీశుకులుకలిగెను.

అ॥ శ్రీవిద్య ముఖ్యమయినదనియు, హరిహరులును, మన్మథుడును మూడుకాలములయందును జపించినట్లును చెప్పబడుచున్నది.

వామకేశ్వరతంత్రము । చతుర్థపటలము— అతఃప్రధాన విద్యేయం త్రిపురాపరమేశ్వరీ । నైతస్యాస్సదృశీకాచిద్విద్యా దేవేశి విద్యతే ॥ 68 ॥ ఏతామేవ పురారాధ్య విద్యాం త్రైలోక్యమోహినీం । త్రైలోక్యమోహనంరూపమకార్షీద్భగవాన్ హరిః ॥69॥ కామదేవోఽపి దేవేశి మహాత్రిపురసుందరీం । సమారాధ్యాఽభవల్లోకే సర్వసౌభాగ్యసుందరః ॥70॥ మయాప్యేతద్వ్రతస్థేన క్రియతేద్యాపి సువ్రతే । జప్యం త్రిసంధ్య మేతస్యాస్తు దేవత్వదసిద్ధయే ॥ 71 ॥

తా॥ ఓపార్వతీ త్రిపురసుందరీవిద్య ప్రధానమయినది. దీనితో సమమగు విద్యయేదియును లేదు. ఈ త్రైలోక్యమోహన విద్యను ఆరాధనచేసి విష్ణువు మోహినీరూపమును, మన్మథుడు అతిసుందరరూపమును పొందిరి. నేనును ఇప్పటికిని మూడుకా

లములయందును నియమము చేత ఈవిద్యనుపాసనచేయుచుంటి నని ఈశ్వరుడు చెప్పెను

అ॥ బాలాత్రిపురసుందరీవిద్య అత్యుత్తమమనియు, బ్రహ్మ విష్ణువు, ఈశ్వరుడును, ఇంద్రాదులును జపించి సర్వోత్తమపదమును బొందిరనియు చెప్పబడుచున్నది.

దత్తాత్రేయసంహిత 54 అధ్యాయము ॥ శ్లో॥ శ్రుణు దేవి ప్రవక్ష్యామి బాలావిద్యామనుత్తమాం । యస్యాః స్మరణమాత్రేణ సర్వవిద్యానిధిర్భవేత్ ॥౧॥ *** ॥౯॥ అణిమాద్యష్టైశ్వర్యప్రదాత్రీ స్మృతితస్స్మృతా । శంఖపద్మాదినిధిదా సామ్రాజ్యశ్రీప్రదాయినీ ॥౧౦॥ బృహస్పతేరపి గుణశతకోటిప్రదాయినీ । కాలమృత్యుహరీ స్మర్తుర్జగద్వశ్యప్రదాయినీ ॥౧౧॥ మహామహత్తరా విద్యా మంత్రసింహాసనేశ్వరీ । ఇమామహం హరిర్బ్రహ్మా జప్త్వా సర్వోత్తమం పదం ॥౧౨॥ అవాప్తాస్మ మహాభాగే తథాశక్రాదయస్సురాః । ఇత్యాది ॥

తా॥ ఓపార్వతీ స్మరణమాత్రముచేతనే భక్తులకు సకలవిద్యలనిచ్చి రక్షించునట్టి మిక్కిలియుత్తమమయిన బాలాత్రిపురసుందరీవిద్యను వినుము. ఈవిద్య ఒకమారు స్మరణచేతనే అణిమాద్యష్టైశ్వర్యములను, శంఖపద్మాది నిధులను, సామ్రాజ్యలక్ష్మిని యిచ్చును. బృహస్పతికికూడ బహుగుణములనిచ్చెడి మహత్తరమయిన యీమంత్రసింహాసనేశ్వరీవిద్యను నేను, విష్ణువు బ్రహ్మయు ఇంద్రాదులును జపించి సర్వోత్తమపదమును బొందినాము.

అ॥ శ్రీరామమూర్తి పరమేశ్వరిని దేవీనవరాత్రములయందు పూజించి సిద్ధులను బొందినట్లు చెప్పబడుచున్నది.

దేవీభాగవతము-తృతీయస్కంధము 30 అధ్యాయము॥

నారదఉవాచ॥ శృణురామ సదానిత్యా శక్తిరాద్యాసనాతని। సర్వకామప్రదాదేవీ పూజితాదుఃఖనాశిని ॥౨౭॥ కారణంసర్వజంతూనాం బ్రహ్మాదీనాం రఘూద్వహ। తస్యాశ్శక్తింవినాకోపి స్పందితుం నక్షమో భవేత్ ॥౨౮॥ విష్ణోఃపాలనశక్తిః సా కర్తృశక్తిః పితుర్మమ। రుద్రస్య నాశశక్తిః సాత్వన్యాశక్తిః పరాశివా ॥ 30 ॥ యచ్చకించిత్క్వచిద్వస్తు సదసద్భువనత్రయే। తస్య సర్వస్య యాశక్తిస్తదుత్పత్తిః కుతోభవేత్ ॥31॥ నబ్రహ్మా నయదాచిష్ణుర్నరుద్రో నదివాకరః। నచేంద్రాద్యాః సురాస్సర్వే నధరా నధరాధరాః ॥32॥ తదానాంప్రేక్షపూర్ణా పురుషేణ పరేణవై। సంయుతావిహరత్యేవ యుగాంతా నిర్గుణాశివా ॥33॥ సాభూత్వా సగుణాపశ్చాత్కరోతి భువనత్రయం। పూర్వం సంసృజ్య బ్రహ్మాదీన్ దత్వా శక్తీశ్చ సర్వశః ॥ 34 ॥ తాం జ్ఞాత్వా ముచ్యతేజంతుర్జన్మసంసారబంధనాత్ । నావిద్యాపరమాజ్ఞేయా వేదాద్యా వేదకారిణీ ॥35॥ అసంఖ్యాతాని నామాని తస్యాబ్రహ్మాదిభిఃకిల। గుణకర్మవిధానైస్తు కల్పితానిచ కింబ్రువే ॥36॥ అకారాది క్షకారాంతైః స్వరైః వర్ణైస్తుయోజితైః। అసంఖ్యేయానినామాని భవంతి రఘునందన ॥37॥ రామఉవాచ॥ విధింమే బ్రూహి విప్రర్షే వ్రతస్యాస్యసమాసతః। కరోమ్యద్యైవ శ్రద్ధావాన్ శ్రీదేవ్యాః పూజనంతథా ॥ 38 ॥ నారదఉవాచ॥ పీఠంకృత్వా సమేస్థానే సంస్థాప్య జగదంబికాం। ఉపవాసాన్నవైనత్వం కురురామవిధానతః ॥39॥ ఆచార్యోహం భవిష్యామి కర్మణ్యస్మిన్ మహీపతే। దేవకార్యవిధానార్థముత్సాహం ప్రికరోమ్యహం ॥ 40 ॥ వ్యాసఉవాచ॥ తచ్ఛ్రుత్వా

సకలం సత్యం మత్వా రామః ప్రతాపవాన్ । కారయిత్వాథ పీఠం స్థాపయిత్వాంబికాం శివాం ॥౨౧॥ విధివత్పూజనం తస్యాశ్చకార వ్రతవాన్ హరిః । సంప్రాప్తే చాశ్వినే మాసి తస్మిన్ గిరివరే తదా ॥౨౨॥ ఉపవాసపరో రామః కృతవాన్ వ్రతముత్తమం । హోమంచ విధివత్తత్ర బలిదానంచ పూజనం ॥౨౩॥ భ్రాతరౌ చక్రతుః ప్రీత్యా వ్రతం నారదసంమతం । అష్టమ్యాం మధ్యరాత్రే తు దేవీ భగవతీ హి సా ॥౨౪॥ సింహారూఢా దదౌ తత్ర దర్శనం ప్రతిపూజితా । గిరిశృంగే స్థితోవాచ రాఘవం సానుజం గిరా ॥౨౫॥ మేఘగంభీరయా చేదం భక్తిభావేన తోషితా । దేవ్యువాచ॥ రామరామ మహాబాహో తుష్టాస్మ్యద్య వ్రతేన తే ॥౨౬॥ ప్రార్థయస్వ వరం కామం యత్తే మనసి వర్తతే । నారాయణాంశసంభూతస్త్వం వంశే మానవే శుభే ॥౨౭॥ రావణస్య వధార్థాయ ప్రార్థితస్త్వమరైరసి ॥౨౮॥ తతో దాసింతు కాకుత్స్థ జాతో దశరథాత్మజః ॥౩౦॥ ప్రార్థితస్తు సురైస్త్వం రావణేనాతిపీడితైః । కపయస్తే సహాయాస్తు దేవాంశా బలవత్తరాః ॥౩౧॥ భవిష్యంతి నరవ్యాఘ్ర మచ్ఛక్తిసంయుతా హ్యమీ । శేషాంశోప్యనుజస్తేయం రావణాత్మజనాశకః ॥౩౨॥ భవిష్యతి న సందేహః కర్తవ్యోత్ర త్వయానఘ । వసంతే సేవనం కార్యం త్వయా తత్రాతిశ్రద్ధయా ॥౩౩॥ హత్వాథ రావణం పాపం కురు రాజ్యం యథాసుఖం । ఏకాదశసహస్రాణి వర్షాణి పృథివీతలే ॥౩౪॥ కృత్వా రాజ్యం రఘుశ్రేష్ఠ గంతాసి త్రిదివం పునః । వ్యాస ఉవాచ॥ ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవీ రామస్తు ప్రీతిమానసః ॥౩౫॥ సమాప్య తద్వ్రతం చక్రే ప్రయాణం దశమీదినే । విజయాపూజనం కృత్వా దత్వా దానాన్యనేకశః ॥౩౬॥ కపిపతిబల

యుక్తః సానుజః శ్రీపతిశ్చ ప్రకటపరమశక్త్యా ప్రేరితః పూర్ణకామః । ఉదధితటగతో సౌ సేతుబంధం విధాయాత్యహానదమరశత్రుం రావణం గీతకీర్తిః ॥ ౬౧ ॥ యః శృణోతి సరోభక్త్యా దేవ్యాశ్చరితముత్తమం । సభుంక్త్వా విపులాన్ భోగాన్ ప్రాప్నోతి పరమంపదం ॥ ౬౨ ॥ సంత్యన్యాని పురాణాని విస్తరాణి బహూనిచ । శ్రీమద్భాగవతస్యాస్య నతుల్యానీతి మేమతిః ॥ ౬౩ ॥

తా॥ ఓరామా! ఆదిశక్తి నిత్యమయినది. ఆదిమధ్యాంతములులేనిది. పూజించినభక్తులకు దుఃఖములనుబోగొట్టి అన్ని కోరికలనిచ్చునది. బ్రహ్మాది దేవతలకును కారణమయినది. ఆశక్తిలేకుండగ నెవరు నేమియును సమర్థులుకారు. విష్ణువుయొక్క పాలనశక్తియు, నాలుగుతలలుగల బ్రహ్మయొక్క సృష్టిశక్తియు, రుద్రునియొక్క సంహారశక్తియు నామెయే. స్వర్గమర్త్యపాతాళలోకములు మూడింటియందునుగల సమస్తజీవులకుత్పత్తికారణమామెయే. కాని యాశక్తికి కారణమేదియునులేదు. బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులును, సూర్యేంద్రాదిదేవతలును, భూమి, పర్వతములును లేని యాదికాలమందు నామెయే పరశివునితో కలిసి నిర్గుణముగనుండెను. అనంతరము సగుణరూపమునుబొంది మూడులోకములను బుట్టించెను. ముందు బ్రహ్మాదులనుసృజించి వారికి తనశక్తులనిచ్చెను. ఆదిశక్తిని తెలిసి సేవించినవారు జన్మసంసారబంధమునుండి విముక్తులగుదురు. ఆశక్తియే వేదములకు కారణముగానుండును. గుణకర్మతారతమ్యముచేత బ్రహ్మాదులామెకనేకనామములుకల్పించిరి. పెక్కుమాటలేల? ఆపరమేశ్వరి అకారముమొదలుకొని క్షకారమువరకుగల అక్షరములచే ననేకనామములతో నున్నదని నారదుడుచె

ప్పగా రాముడామె యొక్క వ్రతమును, విధిని తనకు పూర్ణముగ
జెప్పుమనియు, శ్రీదేవి యొక్క పూజనిప్పుడే శ్రద్ధతో జేసెదనని
యుపలికెను. సమమయినస్థలమందు పీఠమేర్పర్చి తొమ్మిదిదిన
ములుపవాసములు చేసి శాస్త్రవిధిప్రకారము జగదంబికనుపూ
జచేయుము. ఈకర్మమందు దేవకార్యనిర్వాహమునకై నేనాచా
ర్యునిగా నుండెదనని చెప్పిన నారదునివాక్యమును సత్యమని
రాముడు నిశ్చయించి శుభమయినపీఠము నేర్పర్చి జగదంబికను
పీఠమందావాహన చేసి శరదృతువునందాశ్వయుజశుక్లపాడ్యమి
మొదలుకొని నవమివరకు తొమ్మిదిదినములయందును ఋష్య
మూకపర్వతముమీద నుపవాసవంతుడై జగదంబికయొక్క పూ
జను, హోమమును, బలిదానమును నారదుడు చెప్పినట్లు
తాను తమ్మునితోకూడ భక్తితో విధిప్రకారము పూజించెను.
అష్టమిరోజు మధ్యరాత్రియందు వారిభక్తికిసంతసించిన పరమే
శ్వరి సింహవాహనారూఢయై దర్శనమిచ్చి ఓరామా నీనవరా
త్రివ్రతమునకు సంతోషించితిని. నీవుకోరిన వరము నిచ్చెదను.
విష్ణువగునీవు దేవతలచేత ప్రార్థితుడవై రావణవధకొరకు రఘు
వంశమునందు దశరథమహారాజునకు పుత్రుడవయితివి. దేవ
తాంశగలవారలు నాశక్తియుక్తులయి నీకు సహాయులు కాగ
లరు. ఇంద్రజిత్తును శేషాంశగల నీతమ్ముడు లక్ష్మణుడు తప్పక
సంహరింపగలడు. వసంతఋతువున నన్నతిశ్రద్ధతో సేవించియు
ద్ధములో పాపాత్ముడైన రావణునిసంహరించి 11 వేల సంవత్సర
ములు భూలోకమునందు రాజ్యము జేసి తిరుగ స్వర్గమునకు రా
గలవని పరమేశ్వరి పలికి యంతర్ధానమాయెను. రాముడుసం
తోషముతో నావ్రతమును సమాప్తము చేసి విజయదశమినం

దనేకదానములుచేసి పరమేశ్వరియొక్క ప్రేరణచేత సోదరునితోను సుగ్రీవాది వానరులతోను సేతువునుగట్టి రావణునిసంహారించి కీర్తిని, కోరికలను బొందెను. పరమేశ్వరియొక్క కథను భక్తిచేత వినిన నరులిహభోగములను, మోక్షమును బొందుదురు. పురాణములనేకములున్నవి. కాని యీభాగవతముతో సమానమయినది లేదని నానమ్మకము. ఇట్లని జనమేజయునికి వ్యాసులు చెప్పిరి.

క్లీంబీజోపాసనచే సుదర్శనమహారాజునకు కలిగిన ఫలము.

దేవీభాగవతము—తృతీయస్కంధము॥ 17వ అధ్యాయము॥

వ్యాసఉవాచ॥ మునిబాలగతః క్రీడన్నిర్భయః సర్వతః శుభః॥ 33॥ ఏకస్మిన్సమయే తత్ర విదల్లం సముపాగతం। క్లీబేతి మునిపుత్రస్తమామంత్రయ తదంతికే॥ 34॥ సుదర్శనస్తు తచ్ఛ్రుత్వా దధార కాకురం స్ఫుటం। అనుస్వారయుతం తచ్చ ప్రోవాచాతిపునఃపునః॥ 35॥ బీజంవై కామరాజాఖ్యం గృహీతం మనసాతదా। జజాప బాలకోఽవ్యగ్రం ధృత్వా చేతసి సాదరం॥ 36॥ భావియోగాన్మహారాజ కామరాజాఖ్యముత్తమం। స్వభావేనైవ తేనేత్థం గృహీతం బాలకేనవై॥ 37॥ తదాసౌ పంచమే వర్షే ప్రాప్య మంత్రమనుత్తమం। ఋషిచ్ఛందో విహీనం చ ధ్యానన్యాసవివర్జితం॥ 38॥ జపన్మనసా నిత్యం క్రీడత్యపి స్వపిత్యపి। విసస్మార నతంమంత్రం జ్ఞాత్వా సారమితి స్వయం॥ 39॥ వర్షేచైకాదశే ప్రాప్తే కుమారోఽసౌ నృపాత్మజః। మునినాచోపనీతోఽథ వేదమధ్యాపితస్తథా॥ 40॥ ధనుర్వేదం తథా సాంగం నీతిశాస్త్రం విధానతః। అభ్యస్తా సకలా విద్యా తేన మంత్రబలాద్విభు॥ 41॥ కదాచిద్గోఽపి ప్రత్యక్షం దేవీరూపం దదర్శహ।

రక్తాంబరం రక్తవర్ణం రక్తసర్వాంగభూషణాం ॥ ౪౨ ॥ గరుడే
వాహనే న్యస్తాం నైరృత్యాం శక్తిమద్భుతాం । దృష్ట్వా ప్రసన్న
వదనః సభయాన న్యపాత్యత ॥ ౪౩ ॥ ఏతేతస్మిన్ క్షితిః సాధ [illegible]
[illegible] । [illegible] సేవమానస్య విజయాయ నదీక్షితః ॥
౪౪ । శరాసనం చ సంప్రాప్తం విశిఖాశ్చ శిలాశితాః । [illegible]
కవచం తస్మై దత్తం చాంబికయా నసే ॥ ౪౫ ॥ ఇత్యాది ॥

18 అ॥ రక్తాంబరః సమభ్యాపి యాతి యాని సుదర్శనః ।
అక్షౌహిణీ సమాస్తృతత్వ భాతి సతేజసా ॥ ౨౬ ॥ ప్రతాపో
మంత్రబీజస్య నాన్యః కశ్చన భూపతే । ఏవం వై జగత్త్రయే ప్రీతి
యుక్తస్య సర్వదా ॥ ౨౭ ॥ సంప్రాప్య సద్గురోర్బీజం కామరా
జాఖ్యమద్భుతం । జపేద్యస్తు శుచిః శాంతః సర్వాన్ కామాన
వాప్నుయాత్ ॥ ౨౮ ॥ నతస్య దుర్లభం కించిద్దివి వాపి సుదు
ర్లభం । ప్రసన్నాయాః శివాయాశ్చ యత్ప్రాప్యం నృపోత్తమ
౨౯ ॥ తే మందా [illegible] సముద్భ్రమితాః ।
యేషాం చిత్తే న విశ్వాసో భవేదంబార్చనాదిషు ॥ ౩౧ ॥ యా
మాతా సర్వదేవానాం యుగాంతా పరికీర్తితా । ఆదిమాతేతి
విఖ్యాతా నామ్నా [illegible] ॥ ౩ ॥ నజానంతి నరాయే
వై మోహితా మాయయా కిల । నభజంతి కుతర్కజ్ఞా దేవీం
విశ్వేశ్వరీం శివాం ॥ ౩౨ ॥ బ్రహ్మవిష్ణుస్తథా శంభుర్వాసవో వరు
ణో యమః । వాయురగ్నిః కుబేరశ్చ త్వష్టా పూషాశ్వినౌ భగః ॥
౩౩ ॥ ఆదిత్యా వసవో రుద్రా విశ్వేదేవా మరుద్గణాః । సర్వే ధ్యా
యంతి తాం దేవీం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణీం ॥ ౩౪ ॥ ఇత్యాది ॥

23 అ॥ జజాపైకాక్షరం మంత్రం కామరాజమనుత్తమం ।
నిర్భయో వీతశోకశ్చ వత్స్యే సహానశోభయా ॥ ౧౧ ॥ ఇతీస్వే

మహీపాలాః కృత్వా కోలాహలం తదా । ఉత్థితాః సైన్యసంయు
క్తా హర్తుకామాః కన్యకాం ॥౧౨॥ కాశీరాజస్తు తాన్ దృష్ట్వా
హంతుకామో బభూవ హ । నివారితస్తదా తత్ర రాఘవేణ
జిగీషితా ॥౧౩॥ తతోఽపి నేదుః శంఖాశ్చ భేర్యశ్చానకదుందుభిః
సుబాహోశ్చ నృపాణాం చ పరస్పరజిఘాంసతాం ॥౧౪॥ శత్రుజి
త్తు సుసంవృత్తః స్థితస్తత్ర జిఘాంసయా । యుధాజిత్తత్సహా
యార్థం సన్నద్ధః ప్రబభూవ హ ॥౧౫॥ కేచిచ్చ కౌతుకాస్తస్య సహా
స్వకైః స్థితాస్తదా । యుధాజిదగ్రతో గత్వా సుదర్శనముపస్థితః ॥
౧౬॥ సశత్రుజితైవ సహితో హంతుం భ్రాత్రిరమానుజః । పర
స్పరం బాణౌఘైస్తతక్షుః క్రోధమూర్ఛితాః ॥౧౭॥ సంమర్దః సు
మహాంస్తత్ర సంప్రవృత్తః సుమార్గణైః । కాశీపతిస్తదాతూ
ర్ణం సైన్యేన బహునావృతః ॥౧౮॥ సాహాయ్యార్థం జగామాశు
జామాతరమనిందితా । ఏవం ప్రవృత్తే సంగ్రామే దారుణేలో
మహర్షణే ॥౧౯॥ ప్రాదుర్బభూవ సహసా దేవీసింహోపరిస్థితా ।
నానాయుధధరా రమ్యా వరభూషణభూషితా ॥౨౦॥ దివ్యాంబ
రపరీధానా మందారస్రక్సుసంయుతా । తాం దృష్ట్వా తేఽథ భూపా
లా విస్మయం పరమం గతాః ॥౨౧॥ కేయం సింహాసనారూఢా
కుతేవేతి సముత్థితా । సుదర్శనస్తు తాం వీక్ష్య సుబాహుమితి
చాబ్రవీత్ ॥౨౨॥ పశ్య రాజన్ మహాదేవీ మాగతాం దివ్యద
ర్శనాం । అనుగ్రహాయ మే నూనం ప్రాదుర్భూతా దయాన్వితా
॥౨౩॥ నిర్భయోఽహం మహారాజ జాతోఽస్మి నిర్భయాదపి । సుద
ర్శనః సుబాహుశ్చ తామాలోక్య వరాననాం ॥౨౪॥ ప్రణామం
చక్రతుస్తస్యాముదితౌ దర్శనేన చ । ననాద చ తథా సింహో
గజాస్త్రస్తాశ్చ కంపిరే ॥౨౫॥ వవుర్వాతా మహాఘోరా దిశ

ర్భ్యసర్ సదారుణాః। సుదర్శనస్తదా ప్రాహ సజాం సేనాపతిం ప్రతి ||౨౬|| మార్గే వ్రజత్వం తరసా భూపాల యత్ర సంస్థితాః| కింకరిష్యంతి రాజానః కుపితా దుష్టచేతసః ||౨౭|| శరణార్థంచ సంప్రాప్తా దేవీ భగవతీహినః। నిరాతంకైశ్చ గంతవ్యం మార్గేస్మిన్ భూపసంకులే ||౨౮|| స్మృతామయా మహాదేవి రక్షణార్థ ముపాగతా। తచ్ఛ్రుత్వా వచనం సేనాపతిస్తేనపథా ప్రవ్రజత్ ||౨౯|| యుధాజిత్తు సుసంక్రుద్ధ స్తానువాచ మహీపతీన్। సంస్థితా భయసంత్రస్తా నిఘ్నంతు కన్యకాన్వితం ||30|| అపమృత్య చ నః సర్వాన్ బలహీనో బలాధికాన్। కన్యాం గృహీత్వా సంయాతి నిర్భయస్తరసాశిశుః ||31|| కింభీతాః కామినీం పశ్య సింహోపరి సుసంస్థితాం। నోపేక్ష్యోహి మహాభాగా హంతవ్యాస్తే సమాహితైః ||32|| హత్వైనం సంగ్రహీష్యామః కన్యాం చారువిభూషణాం। నాయం కేసరిణాదత్తాం ఛేత్తుం ప్రాప్నోతి జంబుకః ||33 ఇత్యుక్త్వా సైన్యసంయుక్తః శత్రుజిత్సహితస్తదా యోద్ధుకామః సుసంప్రాప్తో యుధాజిత్క్రోధసంవృతః ||34|| ముమోచ విశిఖాంస్తూర్ణం సమపుంఖాన్ శిలాశితాన్। ధనురాకృష్య కర్ణాంతం కర్మారపరిమార్జితాన్ ||35|| హంతుకామః సుమేధాః సుదర్శనవధోపరి। సుదర్శనస్తు తాన్ బాణైశ్చిచ్ఛేదాపతతః క్షణాత్ ||36|| ఏవం యుద్ధే ప్రవృత్తేథ చుకోప చండికా భృశం। దుర్గాదేవీముమోచాథ బాణాన్ యుధాజితం ప్రతి ||37|| నానారూపా తదాజాతా నానాశస్త్రధరా శివా। సంప్రాప్తా తుములం తత్ర చకార జగదంబికా ||38|| శత్రుజిన్నిహతస్తత్ర యుధాజిదపి పార్థివః। పతితౌ తౌ రథాభ్యాంతు జయశబ్దస్తదాభవత్ ||39|| విస్మయం పరమం ప్రాప్తా భూపాః

సర్వత్రైలోక్యతారిణీ। నిస్సంశం మాతులస్యాపి భాగినేయస్య సం
యుగంధర॥ సుబాహురపి తద్దృష్ట్వా నిహతం సంయుగే తయోః॥
తుష్టావ పరమప్రీతో దుర్గాం దుర్గార్తినాశినీం ॥౨౧॥ సుబాహురు
వాచ॥ నమో దేవ్యై జగద్ధాత్ర్యై శివాయై సతతం నమః॥
ఇత్యాది॥

తా॥ సుదర్శనమహారాజును గూర్చి దేవీభాగవతము 14 అ
ధ్యాయము మొదలుకొని 24 అధ్యాయము వరకును శ్లోకముల
యొక్క మూలము ముద్రింపబడియున్నందున తాత్పర్యసంగ్ర
హము వ్రాయబడుచున్నది. కోసలదేశాధిపతియగు ధ్రువసంధి
మహారాజు వేటకుబోయి సింహముచేత చంపబడెను. ఆయనకు
జ్యేష్ఠభార్యయగు మనోరమయందు సుదర్శనుడు, ద్వితీయభా
ర్యయగు లీలావతియందు శత్రుజిత్తు అను పుత్రులిద్దరు కలరు.
వసిష్ఠమహాముని రాజ్యమును గూర్చి విచారించి సుదర్శనుని
యొక్క పట్టాభిషేకమును జేయ నిశ్చయించెను. పిదప
తన పుత్రుని గూడ చంపుదురను భయముచే మనోరమ సతిని
తీసికొని భరద్వాజాశ్రమమునకు బోయెను. సుదర్శనుని చంపు
టకై శత్రుజిత్తుయొక్క మాతామహుడగు యుధాజిత్తు సేన
తో భరద్వాజాశ్రమమునకు వచ్చెను. సుదర్శనుడు తమ్ము శరణు
పొందినాడనియు, వానిని సంహరింపరాదనియు తమకుగల మ
హాప్రభావమును వసిష్ఠమహర్షి చెప్పగా శత్రుజిత్తు మొదలగు
వారు మరలిపోయిరి. సుదర్శనునితోనున్న నపుంసకుని క్లీబా
రమ్మనుమని మునిపిల్లలు పిలువగా సుదర్శనుడు దానిని విని క్లీబా
యను పదములోని "క్లీ" బీజముకు బిందువును చేర్చి భవిష్య
ద్యోగముచే [illegible] "క్లీం" బీజ

ముకు స్వయము సంగ్రహించి అత్యాదరముతో ఋషి ఛందస్సు ధ్యానము న్యాసము మొదలగునవి లేకయే తరచుగను, స్ఫుటముగను, క్రీడయందును, నిద్రయందునుగూడ నిదేపారమని మఱునక మనసా సర్వకాలము జపించుచుండెను. ఆబాలునికి 11వ వత్సరమందు మునులచేత నుపనయనము విద్యాభ్యాసము చేయఁబడెను. సకలవిద్యలు నామంత్రబలముచే నతవింబొందెను కొంతకాలము నకామంత్రాధిష్ఠానదేవతయగు బాలాత్రిపురసుందరి రక్తవర్ణముగలదై సర్వాంగభూషణములతో గరుడవాహనారూఢురాలై సుదర్శనునకు తనదివ్యరూపముచు కనపర్చి ధనస్సు తీక్ష్ణమయినబాణములు, అంబులపొది, కవచము మొదలగువానినిచ్చెను. అంత సుదర్శనుడు కాశీరాజుకుమార్తె శశికలయొక్క స్వయంవరమునకుబోదలచి రథమందుకూర్చుండినపుడితడామంత్రప్రభావమున నక్షోహిణీసేనతో నన్నటులితరులకు కనపించెను. కనుక సద్భుతచరిత్రగల కామరాజబీజమైన 'క్లీం' కారమును సద్గురువువలనఁబొంది శుచికలిగి శాంతులై జపించువారికి సమస్తకోరికలు సిద్ధించుననుటకు సందియములేదు. పరమేశ్వరి ప్రసన్నురాలైనపుడు భక్తులకు పొందబడని వస్తువేదియను భూలోకమునందుగాని, స్వర్గమందుగాని యుండదు. ఆమెయొక్క జపార్చనాదులయందు విశ్వాసములేని మూఢులు అన్నవస్త్రహీనులును, రోగపీడితులు నగుదురు. సర్గాదియందు సకలదేవతలకు తల్లి యామెయే. మాయామోహితులీపరమేశ్వరియొక్క తత్వమును తెలిసికొనలేరు. బ్రహ్మ, విష్ణువు, శివుడు, ఇంద్రుడు, వరుణుడు, యముడు, వాయువు, అగ్నిహోతుడు, కుబేరుడు, విశ్వకర్మ, సూర్యుడు, అశ్వినీదేవతలు, ద్వా

దశాదిత్యులు, అష్టవసువులు, ఏకాదశరుద్రులు, విశ్వేదేవతలు
మొదలగువారు సృష్టిస్థితిలయకారిణియగు యాదేవిని ధ్యానించు
చుండిరి. శశికలాస్వయంవరమునకు అనేకదేశపు మహారాజులు
ను, సుదర్శనుడును కాశికివచ్చిరి. శశికల తల్లిదండ్రులెన్ని చెప్పి
నను పతిస్థలికిరావనియు, సుదర్శనునికే వివాహముచేయుమని
యు చెప్పగా మరునాడు స్వయంవరమని కాశీరాజు చెప్పెనందున
రాజులందరును తమతమబసలకేగిరి. ఆరాత్రియే సుదర్శనునకు
వివాహముచేసిరి. సుదర్శనుడును, భార్యయును భారద్వాజాశ్ర
మమునకు పోవుచుండగా తక్కినరాజులందరు తమ్ము వంచించి
రనేకోపముతో సుదర్శనుని సంహరించి ఆతనిభార్యను హరింప
వలయునని తమతమసేనలతో అడ్డమువచ్చిరి. వారిలో ముఖ్యు
లయిన శత్రుజిత్తును ఆతనిమాతామహుడును ముందుగా సుద
ర్శనునితో యుద్ధముచేయుచు విడిచినబాణములను సుదర్శనుడు
ఖండించెను. ఇతడుచేయుజపముచేత నప్పుడు భక్తవాత్సల్యము
గలపరమేశ్వరి సింహమునందు కూర్చుని అనేకాయుధములను
అనేకాలంకారములను ధరించి పీతాంబరధారిణియయి ప్రత్యక్ష
మాయెను. వధూవరులిద్దరు నామెకు నమస్కరించిరి. ఆమెవా
హనమయిన సింహముచేసిన గొప్పధ్వనిచేత శత్రువుల యేను
గులుమొదలగునవి జడిసి వణకుచుండెను. నన్ను రక్షించుటకు
పరమేశ్వరివచ్చినది భయములేదు. రథమునడుపుమని సారథితో
సుదర్శనుడుచెప్పెను. శత్రుజిత్తుయొక్క మాతామహుడు తక్కి
నరాజులతోను, సేనలతోను సింహమందున్న స్త్రీనిచూచి జడి
యవద్దని చెప్పి సుదర్శనునిపైని విడిచిన పదునైన బాణములను
అతడు ఖండించెను. ఇట్టియుద్ధములో దుర్గాదేవి భక్తునియందు

గలవయు చేత సతికోపముతో సనేకరూపములు ధరించి యుధాజిత్తుమీదను, శత్రుజిత్తుమీదను, వారిసేనమీదను అనేక బాణములను విడువ వారు మృతులైరి. అప్పుడు పరమేశ్వరిని సుదర్శన మహారాజును అతనిమామగారగు సుబాహుమహారాజును ఇతరులును జయశబ్దములచేత స్తుతించిరి. సుబాహుమహారాజు ప్రార్థింపగా సామెయిచ్చిన వరముచేత తనరాజధానియగు కాశి యందాలయముకట్టించి దుర్గాదేవిని స్థాపించి తానును తనజనులును పూజించుచుండిరి. సుదర్శనమహారాజు కోసలదేశమునకు రాజై తానును తనరాజ్యములోనివారును దేవ్యాలయములు కట్టించి పరమేశ్వరినిపూజించుచుండిరని జనమేజయునితో వ్యాసులు చెప్పిరి.

III భాగము— స్వల్పభక్తివిషయము.

ల॥ స॥ 353

శక్తిరహస్యము— అక్రమేణార్థభక్త్యావా భవాన్యాః కృతమర్చనం। జన్మాంతరే క్రమప్రాప్త్యై పూర్ణభక్త్యైచ కల్పతే ఇతి।

తా॥ పరమేశ్వరియొక్క ఆరాధన క్రమహీనముగగాని, స్వల్పభక్తిచేతగాని చేసినను అందువలన జన్మాంతరమునందు క్రమముగు ఆరాధనయు పూర్ణభక్తియు కలుగును.

ల॥ స॥ 869 క్షిప్రప్రసాదినీ

భా॥ వ్యా॥ క్షిప్రం స్వల్పదినైరేవ ప్రసీదతి—

I శివపురాణము— అల్పకాలేపి యోమర్త్యః పాతి జన్మత్రియాత్పరం। నయోనియంత్రపీడాయై భవిష్యతి నసంశయః ఇతి।

II సౌరపురాణము— క్రమేణాల్పభక్తేష్వేషాం ముక్తిరారాధనాద్ద్విజాః। ఆరాధనాదుమేశస్య తస్మిన్ జన్మని ముచ్యతే ఇతి। ఇదంతు తీవ్రతరభక్తిమత్పురుషభాగధేయపరం॥

III తంత్రరాజము—అన్యథా సంప్రదాయేన జపహోమార్చనాదికం। కృతం జన్మాంతరే సమ్యక్సంప్రదాయాయ కల్పత ఇతి॥

తా॥ I ఈశ్వరునియందు భక్తి అల్పమైనను మూడుజన్మములకు పైని తిరిగి జన్మింపడు. సంశయము లేదు.

II ఇతరదేవతల నారాధించుటచేత కొన్నిజన్మములకుగాని ముక్తి కలుగదు. ఈశ్వరారాధనచేత నాజన్మమునందే ముక్తి కలుగును. ఈముక్తి తీవ్రతరభక్తిగలపురుషశ్రేష్ఠులకులభ్యము.

III క్రమముకాని సంప్రదాయముచేత జపహోమార్చనాదులు చేసినను, జన్మాంతరమునందు క్రమమగు సంప్రదాయము సిద్ధించును.

అయిదవ ప్రకరణము

దీక్షాఫలకథనము.

అ॥ సమస్తమంత్రములకును దీక్ష ముఖ్యమనియు, దీక్ష లేకుండ చేసిన జపము ఫలింపదనియు, శ్రుతిస్మృతిపురాణాదులు చెప్పుచున్నవి.

త్రిశతి 207 హ్రీంకారభాస్కరరుచయే నమః॥

శం॥ భా॥ గురుకృపాపాంగావలోకనరూపదీక్షావశేన ప్రతి

జంఘసదురితాపగమే పరదేవతారూపం హ్రీంకారః పురశ్చర్య
యా సాక్షాద్వ్యాప్తార్థా పరోక్షజ్ఞానహేతుర్భవతి ॥

తా॥ దీక్షచేత పాపములు నశింపగా స్వమంత్రపురశ్చరణ
ముచే సుప్రీతమైన హ్రీంకారరూపయగు పరదేవత భక్తులకు
అపరోక్షజ్ఞానమును గలిగించును.

అ॥ సమస్తమంత్రములకు దీక్ష ఆవశ్యకము॥

కులార్ణవము 14 ఉల్లాసము॥

అదీక్షితాయే కుర్వంతి జపపూజాదికాక్రియాః। నఫలంతి
ప్రియే తేషాం శిలాయాముప్తబీజవత్ ॥ దేవీదీక్షావిహీనస్య
నసిద్ధిర్నచ సద్గతిః। తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన గురుణా దీక్షితో
భవేత్ ॥

తా॥ ఓపార్వతీ దీక్షలేకుండ చేసిన జపపూజాది క్రియలు
“రాతియందు విత్తిన బీజమువలె” ఫలింపదు. దేవీదీక్షలేనివా
నికి మంత్రసిద్ధిలేదు. సద్గతియునులేదు. కనుక నన్నియత్నముల
చేత గురువునుండి దీక్షితుడు కావలయును.

దీక్షాస్వరూపము॥

సూ॥ సం॥ య॥ వై॥ ఖం॥ 34 అ॥

*** విలిఖ్య మండలం సాక్షాద్గురూక్తేనైవ వర్త్మనా।
ఏవం మంత్రేణ సంపూజ్య కుసుమైః చందనాదిభిః। పారంపర్య
క్రమంబుద్ధ్వా సంచింత్య శ్రద్ధయాసహ। స్థాపయిత్వా గురు
శ్శిష్యం మండలస్యతుమధ్యమే॥ కృతాంజలిపుటంపూర్ణప్రకాశ
నికాత్మకే। శివానందే సమాసీనమేవం భావనయాయుతం॥
దేశికస్స్వాత్మనాత్మానమవలోక్య సునిశ్చలః। శిష్యం చాత్మత
యాసాక్షాద్దృథం సంచిత్య సాక్షిణః॥ స్వాత్మనో న్యతయా

భూంతం స్వాత్మమాత్రతయాస్వరం । చింతయేన్నిశ్చలోవం
త్రిం జపిత్వా పూర్వమేవతు । గ్రంథిచ్ఛేదం పునఃకుర్యాన్మాయా
శక్త్యైవ వర్త్మనా । కృతే కాయే శక్త్యైవ మాచార్యేణ ద్విజో
త్తమాః । మహాదేవో మహానందో మహాకారుణికోత్తమః ।
స్వాత్మభూతాం పరాంశక్తిం ప్రేరయత్యేవ సువ్రతాః ॥ ఇత్యాది ॥

తా ॥ గురుపరంపరాక్రమము చేత మండలమును లిఖించి పుష్పచందనాదుల చేత మూలమంత్రముతో పూజించి పారంపర్యక్రమముగా శ్రద్ధతో మండలమధ్యమునందు శిష్యునికూర్చుండబెట్టి పూర్ణమగు ప్రకాశానందస్వరూపమును భావనచేయుచు, ఆచార్యుడు లోకదృష్టిచే తనకంటె వేరుగాభాసించుచున్న శిష్యునిస్వాత్మరూపముగా నాలోచించి నిశ్చలుడై ముందుగా మంత్రమును జపించి గురుపరంపరాక్రమముచేత మరల శిష్యునియొక్క బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, గ్రంథులను భావనామూలమున ఛేదింపవలెను. ఆచార్యునిచేత నిట్లుచేయబడగా ఆనందస్వరూపుడగు మహాదేవుడు దయతో ఆత్మస్వరూపమగు పరాశక్తిని ప్రేరణచేయును.

అ ॥ అంతరదీక్ష బహిర్దీక్ష యనుచు రెండువిధములనియు, బహిర్దీక్ష దక్షవామ మార్గములచే రెండువిధములనియు, అంతరదీక్ష యుత్కృష్టమనియు చెప్పబడుచున్నది.

ద ॥ సం ॥ 12 అ ॥ ఈశ్వర ఉవాచ । సర్వజ్ఞాసి మహేశాని తంత్రిత్వాగమోద్భవం । ప్రకాశయామి దీక్షాయాం సావధానమనాశ్శృణు ॥ గ ॥ బాహ్యాంతర్భేదతో దీక్షాద్వైవిధ్యముచ్యతే । బాహ్యద్రవ్యప్రయుక్తాతు బహిర్దీక్షా ఇతి స్మృతా ॥ గా ॥ అంతరైరాంతరాఖ్యాతా దుర్లభా బాహ్యయోగినాం ।

బహిర్ద్వారాపి చేచేత్ భిద్యతే క్రమయోగతః ॥ ౨౦ ॥ సమ్యాసనపక్ష
యోగేన చిత్తాదాత్మ్యఫలార్థినా । శ్రుతిస్మృత్యుదితో మార్గః
కేవలస్సన్య ఉచ్యతే ॥ ౨౧ ॥ సంహితాతంత్రతంత్రేషు సర్వశాస్త్రాగ
మేష్వపి । ఉపదిష్టోహి యోమార్గ స్సోపసవ్య ఉదీరితః ॥ ౨౨ ॥
దక్షవామాత్మనామార్గౌ ఖ్యాతౌ ద్వౌ మంత్రసిద్ధిదౌ । ఉభౌ
వప్యంతౌ బాహ్యస్యా బాహ్యదర్శ్యవ్యయోగతః ॥ ౨౩ ॥ అంతరః
పరమోమార్గో మానసద్రవ్యసంభవః । యత్రాధికారీ పూర్వ
స్మిన్ సంస్థితిం సముపాశ్రయేత్ । పాపీయాన్ జాయతేబాహ్య
ద్రవ్యశక్త్యపిలాభ్యభావాత్ । అంతరేపరమేమార్గే స్థితః కశ్చిత్తు
చంచలః ॥ ౨౪ ॥ సంస్థితిం బ్రహ్మపరమాం దుర్లభామపి గచ్ఛతి ।
మార్గౌయౌ బాహ్యనామానౌ మందప్రజ్ఞస్సమాశ్రయేత్ ॥
౨౫ ॥ భావనా పరమో యోగీ సిద్ధః పూర్వోక్తసంశ్రయాత్ ।
శ్రేయోదద్బాహ్యేతరం మార్గం దీక్షాసందగ్ధకల్మషః ॥ వామావ
సవ్యదర్శ్యేభ్యో మార్గోఽదృష్ట ఉచ్యతే । అపసవ్యం తథా ప్రో
క్తం మద్యం మాంసంచ మైథునం ॥ ౨౬ ॥ ఏతదభ్యర్చనపరం
వామాచారం జగుర్బుధాః । బిలస్థలోపనీతత్వాద్బాహ్యమిత్యా
హురాగమాః ॥ ౨౭ ॥ తథాన్యరాజ్యసుఖాని సర్వాణిత్యేవసై
శివ । గీతాని శంభునాపూర్వం ఏతదభ్యర్చనకర్తృః ॥ ౨౮ ॥ ***
సర్వేషామపి మంత్రాణాం దీక్షామాదౌ ప్రయోజయేత్ ।
అదీక్షితస్య జననం వృథేత్యాహుర్మనీషిణః ॥ జన్మైవ దీక్షిత
స్యోక్తమపుసర్జనాస్పదం । తస్మాత్సకలమంత్రాదౌ దీక్షయా
దీక్షితోభవేత్ ॥ తత్రాపి విద్యా సామ్రాజ్ఞీ యేనయస్యార్చ
ద్విజే ॥ అనంత
వాజమేధాఘటికాయాం దీక్షితోనసః । యశ్చిద్విద్యామనసం

ధ్యానవిక్షేపయో విఘ్నో భవేత్ । దీక్షితో రాజసూయే వా వాజపేయమహావ్రతయోః । పౌండరీకద్వాదశాహ విశ్వజిత్స్వపి దీక్షితః ॥ అదీక్షితో బ్రహ్మవిద్యా దీక్షాయాం సనదీక్షితః । అదీక్షితోశ్వమేధాదౌ వాజపేయాదికేష్వచ ॥ దీక్షితశ్చేద్బ్రహ్మవిద్యా దీక్షాయాం సహి దీక్షితః । అదీక్షితస్య విద్యాయాం వృథా జన్మకులం వయః ॥ అదీక్షితస్య విద్యాయాం వృథాదారసుహృత్సుతాః । దీక్షితో నవసీమ్నత్ర వింధ్యదేశేపి కీటకే ॥ తందేశం దేవతాక్షేత్రం ముక్తిదం ప్రాహురాగమాః । ఆచార్యానుగ్రహాద్దేవి దీక్షాం లబ్ధ్వా శివో భవేత్ ॥ ౧౧ ॥ తస్మాచ్ఛివత్వసంసిద్ధిదీక్షాం ప్రాప్య సుఖీభవేత్ ॥ ఇతి ॥

తా॥ శివాద్వైత సమస్తాగమములవలన బుట్టిన గుహ్యమగు జ్ఞానము వినుము. దీక్ష రెండువిధములు. బాహ్యద్రవ్యములతో కూడినది బాహ్యదీక్ష. అంతఃకల్పితద్రవ్యములతోఁ గూడినది ఆంతరదీక్ష. ఆంతరదీక్ష బాహ్యయోగులకు దుర్లభము. జ్ఞానయోగులకు సులభము. సవ్యమని అపసవ్యమని బహిర్దీక్ష రెండువిధములు. శ్రుతిస్మృతులలో చెప్పిన మార్గము కేవలముసవ్యమనియు, సంహితలయందును, తంత్ర, పురాణ, ఆగమముల యందును చెప్పిన మార్గము అపసవ్యమనియు చెప్పబడును. మంత్రసిద్ధిని దక్షవామమార్గములు రెండును సమర్థములు. ఇవి బాహ్యద్రవ్యములచే చేయబడును. మనఃకల్పితద్రవ్యములవలన నాచరింపబడు ఆంతరమార్గము శ్రేయము. ముందు చెప్పిన బాహ్యమార్గములలో దేనియందున్నవాడైనను ముక్తినిబొందలేక మరలజన్మమును బొందును. కనుక ఉత్కృష్టమయిన యాంతర మార్గమందు చలనము లేనివాడై దుర్లభము, ఉత్కృష్టమునగు

బ్రహ్మానందమును బొందును. మందబుద్ధులకు బాహ్యమార్గము తే
లిగినది. భావనచేయుటకు శక్తిగల్గియుండి, దీక్షచేత సకలపాప
ములను నిర్మూలించి సంసిద్ధుడగు బాహ్యమార్గమును విడిచి
ముక్తి కారణమగు అంతరమార్గమునే అవలంబించవలయును.
అపవిత్రద్రవ్యములు (పంచమకారములు) తో చేయబడు అర్చన
వామమార్గము. ద్రవ్యములు బీజమువలన కలిగినవిగనుక బా
హ్యమని ఆగమములు చెప్పుచున్నవి. అక్షతాదులును సద్య
ప్రశస్తములనబడును. ఇట్లు అర్చనాగమము శంకరునిచే చెప్పబ
డినది. దీక్షయనునది మరల జన్మములేకుండచేయునట్టిజన్మమని
చెప్పబడినది. కనుక అన్నిమంత్రములకును ముందుగా దీక్షను
బొందవలెను. దీక్షలేనివానిజన్మము జననమరణరూపసంసార
మును తొలగింపలేకపోవుటచేత వ్యర్థమని పెద్దలు చెప్పుదురు.
మంత్రరాజమగు శ్రీవిద్యనుపదేశించునప్పుడు మొదట సిద్ధిదాయ
కమగు దీక్ష పొందవలెను. అనేకాశ్వమేధములదీక్షయు నీదీ
క్షతో సమముకాదు. శ్రీవిద్యానుసంధానదీక్షనుబొందనివాడ
రాజసూయ, వాజపేయాతిరాత్ర, పౌండరీక, ద్వాదశాహ,
విశ్వజిత్ క్రతువులతో దీక్షితుడైనను దీక్షితుడు కాజాలడు.
అశ్వమేధము, వాజపేయము మొదలగు క్రతువులయందు దీక్ష
లేకపోయిన శ్రీబ్రహ్మవిద్యయందు దీక్షితుడయినయెడల వాని
టను దీక్షితుడే. దీక్షలేనివానియొక్క విద్యయు, జన్మము,
కులము, వయస్సు, భార్య, బంధువులు, కుమారులును వ్యర్థము
లు. దీక్షితుడు నివసించినది వింధ్యదేశమయినను, కీకటదేశమ
యినను అది దేవతాక్షేత్రమనియు, ముక్తినిచ్చునదనియు సర్వా
గమములు చెప్పుచున్నవి. గుర్వనుగ్రహమువలన దీక్షను పొం

శివయొక్క శిష్యుడుగాగలడు కనుక శివజీవైక్యమును సంపాదించు
టకై దీక్షనుబొంది సుఖింపవలయును.

అ॥ దీక్ష మూడువిధములనియు, దీక్షకు మూడుకాలముల
నియు చెప్పబడుచున్నది.

దా॥ సం॥ 68 అ॥ పరమాత్మా పరానందః సర్వజ్ఞః పరమే
శ్వరః। యస్య పంచముఖేభ్యశ్చ పంచామ్నాయా వినిర్గతాః॥
పూర్వశ్చ పశ్చిమశ్చైవ దక్షిణశ్చోత్తర స్తథా। ఊర్ధ్వామ్నా
యశ్చ పంచైతే మోక్షహేతవ ఈరితాః॥ పూర్వామ్నాయ
స్తథా ఋగ్వేదో యజుర్వేదస్తు దక్షిణః। పశ్చిమస్సామవేదశ్చ
స్యాదథర్వణ ఉత్తరః॥ సర్వేషామపి వేదానాం ఊర్ధ్వామ్నాయః
ప్రకీర్తితః॥ ఇత్యాది॥ పరంతు। అవశ్యం దీక్షితో భూత్వా పశ్చా
దాచార్యాజ్ఞాపురస్సరం। శ్రీవిద్యాం ప్రజపేద్ధీమాన్ బ్రహ్మానంద
రసాప్తయే। దీక్షా స్త్రిస్రః సమాఖ్యాతాః సర్వపాపప్రణాశనాః
ఆద్యా పాశుపతీ దీక్షా శైవీ చైవ తతః పరం। అపరా త్రైపురీ
దీక్షా మహాసిద్ధికరీ స్మృతా॥ ఏకత్ర దీక్షితో వాపి శుచిర్భవతి
సంతతం॥ దీక్షాద్వితయసంయుక్తో భవేద్బ్రహ్మా సభాపతిః।
దీక్షాత్రితయసంయుక్తో త్రిమూర్తిర్భవితా శివః॥ ఏకత్రి దీక్షి
తో వాపి సమస్తాఘవివర్జితః। జప్తుం సకలవిద్యానా మధికారీ
భవేచ్ఛుచిః॥***॥ అనేన దీక్షావిధినా దీక్షితో యో భవేద్భువి
అశ్వమేధసహస్రేషు దీక్షితస్స భవేన్నరః॥ త్రిధా దీక్షా సమా
ఖ్యాతా హ్యుత్తమా మధ్యమా ధమా। చూడామణి మహా
యోగే నవరాత్రవ్రతే శివే॥ ఉత్తమా సా సమాఖ్యాతా దీక్షా
సంపూర్ణదక్షిణా। అర్ధోదయాదౌ యా దీక్షా మధ్యమా సా
ప్రకీర్తితా। శుభమాసే శుభదినే దీక్షా స్యాదధమా శివే।

ఆచార్యానుగ్రహాదిష్టం దీక్షితస్సనరోత్తమః ॥ అవశ్యం మహా
తీంసిద్ధిం ప్రాప్నోత్యేవ నసంశయః ॥ ప్రజపేన్మహతీం విద్యాం
న్యాసధ్యానాదిపూర్వకం ॥ ఇ॥

తా॥ పరమాత్ముడు, పరాపరుడును, సర్వజ్ఞుడు నగు పరమే
శ్వరుని యైదుముఖములవలన పూర్వము, పశ్చిమము దక్షిణము
ఉత్తరము, ఊర్ధ్వము ననెడి అయిదామ్నాయములు పుట్టెను.
అవి మోక్షకారణములు. పూర్వామ్నాయము ఋగ్వేదమని
యు, దక్షిణామ్నాయము యజుర్వేదమనియు, పశ్చిమామ్నా
యము సామవేదమనియు, ఉత్తరామ్నాయము అథర్వణవేద
మనియు, ఊర్ధ్వామ్నాయము ఉపనిషత్తులయొక్క సమూహ
మనియు చెప్పబడుచున్నది. బుద్ధిమంతుడు బ్రహ్మపదప్రాప్తి
కొరకు గుర్వాజ్ఞానుసారముగ దీక్షను ముఖ్యముగబొంది శ్రీవి
ద్యను విశేషముగా జపము చేయవలెను. సర్వపాపహరములగు
దీక్షలుమూడు. వానిలో మొదటిది పాశుపతదీక్ష. రెండవది
వైష్ణవదీక్ష. మూడవది మహాసిద్ధులనిచ్చు త్రిపురసుందరీదీక్ష.
ఒకదీక్షగలవాడయినను సర్వదా శుచిమంతుడగును రెండుదీక్ష
లుగలవాడు బ్రహ్మసభాధిపతియగును. మూడుదీక్షలుగలవాడు
బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రరూపుడయిన పరమేశ్వరుడు కాగలడు.
ఏకదీక్షగలవాడైనను అన్నిపాపములు నశించుటవలన శుచియ
యి అన్నివిద్యలను జపముచేయుటకర్హుడగును. ఇట్లు విధిచేత
దీక్షితుడగువాడు సహస్రాశ్వమేధములదీక్షగలవాడగును. దీక్ష
ఉత్తమము మధ్యమము, అధమమని మూడువిధములుగనున్నది.
ఓపార్వతీ మాఘమాసమహాయోగకాలమునందును, నవరాత్రి
వ్రతమునందును చేసినదీక్ష సంపూర్ణదక్షిణతోగూడిన ఉత్త

మదీక్షయనియు, అర్ధోదయాకాలయందు చేసిన దీక్ష మహోదయ దీక్షయనియు, శుభమాసమున శుభదినమునందు చేసిన దీక్ష అనఘదీక్షయనియు చెప్పబడెను. సాధకోత్తముడగు శిష్యుడు ఈ ప్రకారము గురువనుగ్రహము వలన దీక్షనుపొంది గొప్పసిద్ధిని బడయ పొందగలడు. ఈయుత్కృష్టవిద్యను న్యాసములతోను, ధ్యానాదులతోను జపింపవలెను.

ల॥ స॥ 122 శాంభవీ యను నామభాష్యమునందు

కల్పసూత్రము—దీక్షాస్త్రిస్రః శాక్తీ శాంభవీ మాంత్రీ చేతి

తా॥ శాక్తదీక్ష, శాంభవదీక్ష, మాంత్రిదీక్ష యని మూడు విధములు.

పరశురామకృత—కల్పసూత్రమునందు॥

« తత్ర సర్వథా మతిమాన్ దీక్షేత » 31 సూత్రము॥

వ్యా॥ శ్రీవిద్యోపాసనాఽవ్యవహిత పూర్వవృత్తి దీక్షయాఽపిష్టం భావయేదితి॥ సర్వథా అవశ్యం మతిమాన్ ప్రాగుక్త భూమికామారురుక్షుః తత్పదస్వారస్యాదేవాయమధికారీ విధురపి ప్రాగుక్తభూమికారురుక్షోరేవాధికారో నాన్యస్యేతి సిద్ధః॥ *** దీక్షిత ఉపాసీతేతి ఉపాసనాధికారి స్వావశ్యకత్వాత్ । తత్ర దీక్షాయాః ఫలం కిమితి చేదుచ్యతే। అనంతకోటిజన్మసంచితం పాపరూపం మలం తన్నాశః। తదుక్తం। నిశాటనామవ్యాఖ్యానే సూత్రాలోకే॥ «దీక్షయా గళితేప్యంతరజ్ఞానే పౌరుషాత్మని ధిగస్యానివృత్తత్వాద్వికల్పోపి హి సంభవేత్। దేహాంతఏవ మోక్షస్యాత్పౌరుషజ్ఞానహానితః। బౌద్ధజ్ఞాననివృత్తౌ తు వికల్పోన్మూలనాద్ధ్రువం। తత్రైవ మోక్ష ఇత్యుక్తం ధాత్రా శ్రీమన్నికేతన ఇతి। అస్యార్థః॥ పౌరుషం బౌద్ధం చేతి ద్వివిధం జ్ఞానం।

తత్ర పౌరుషం జ్ఞానం స్వస్వరూపాత్మకం బౌద్ధంచ యస్మి
హావాక్యజన్యం చరమవృత్తిరూపం తద్విజ్ఞాన మిత్యుచ్యతే।
ఏతదావరణరూపం అజ్ఞానమపి ద్వివిధం। పౌరుషం పురు
షనిష్ఠపాతకం, బౌద్ధం భేదబుద్ధిః, తత్ర దీక్షయా పౌరుషాజ్ఞాన
నాశేఽపి బౌద్ధమలస్య శాస్త్రజ్ఞానేనైవ నాశ్యత్వాత్। దీక్షా
నంతరమాగమసిద్ధాంతజ్ఞానసంపాదనే తదైవ మోక్షః। యది
శాస్త్రజ్ఞానం నసంపాదితం। కేవలదీక్షైవ జాతా తస్య దేహాం
తేముక్తిరితి॥ నచ బౌద్ధమలసత్వే కథం దేహాంతేవా ముక్తిరితి
శంకనీయం। త్రిపురార్ణవే॥ "దీక్షావంతస్తు దేహాంతే ప్రా
ప్యలోకం పరాత్పరం। సదాశివేన తే సమ్యక్ ప్రబుద్ధాశ్శివరూ
పిణః।" ఇతి। శాస్త్రశ్రవణం కాయా నిరస్తత్వాత్॥ ఏవం శ్రౌతా
గ్నిష్టోమాది దీక్షావాదేఽపి పాప్మనోపహతిరితి శ్రూయతే। ఏవం
పూర్వభాగానామపి దీక్షాయాః యాగజన్యాపూర్వో
త్పత్తౌ సన్యాద్యుత్పత్తౌ కర్మణామివ స్థలస్యాత్మనః శోధకత్వమేవ
సిద్ధాంతితం। బ్రహ్మోత్తరఖండే॥ ప్రథమాధ్యాయే॥ రాజ్ఞః
పంచాక్షరమంత్రస్య కర్ణప్రవేశమాత్రేణ తచ్ఛరీరాదనేకాః
కాకాః నిర్గతా ఇతి లింగంచ। ఏవం పరమానందతంత్రే దీక్షా
నామనిరుక్తౌ॥ దీయతే శివసాయుజ్యం క్షీయతే పాశబంధనం।
అతో దీక్షేతి కథితేతిచ। నిత్యోత్సవనిబంధే। శ్రేయస్కా
మోహ మముకవిద్యాగ్రహణార్థమముకగురోర్దీక్షాం గృహీష్యా
మీతి తత్వత్యం కాన్యథానలిఖితం। ఇత్యాది॥ తద్భాష్యే విశే
షః ద్రష్టవ్యః॥

తా॥ శ్రీవిద్యోపాసనపూర్వము వ్యవధిలేకుండ పొందిన
దీక్షచేత కోరినఫలమును బొందును. త్రిపురయందరిమొక్క భా

దీక్షనుపొందగోరినవారికిన్నీ గ్రమమునుబట్టి యుపాసనాధికారము
గలుగు దీక్షా విధియును చెప్పబడినది. అట్టిభూమిగల్గియున్నవారే
శివిద్యాధికారముగలవారు. గాని ఇతరులు కారు. దీక్షచేత
అనేకకోటిజన్మములందలి పాపరూపముల మలము నశించును.
తంత్రాలోకనిశాటనామవ్యాఖ్యానమునందు నిట్లు చెప్పబడెను.
దీక్షచేత పురుషనిష్ఠమగు పాతకమును, భేదబుద్ధిచేతగలుగుపా
పమును నశించును. పౌరుషము, బౌద్ధము, అని జ్ఞానము ద్వివి
ధము. అందులో స్వస్వరూపజ్ఞానము పౌరుషమనబడును. మ
హావాక్యవిమర్శనమువలన కలిగిన పరమశివవ్యాప్తి బౌద్ధము.
(తత్త్వజ్ఞానము) అనబడును. అజ్ఞానమును అవరించెడి అజ్ఞానము
గూడ ద్వివిధమే. (పౌరుషము, పురుషనియందలి పాతకము.
(బౌద్ధము) భేదబుద్ధివలనకలిగిన పాతకము, అని. అందులో పౌ
రుషమగు అజ్ఞానము దీక్షచేత నశించును. బౌద్ధమగు అజ్ఞానము
ను శాస్త్రజ్ఞానమే పోగొట్టును. కావున దీక్షానంతరము ఆగమ
సిద్ధాంతజ్ఞానముచే ముక్తికలుగును. బౌద్ధమలముండగా దేహాం
తముందెట్లు ముక్తికలుగునని శంకింపరాదు. దీక్షావంతులు దే
హాంతమందు సర్వోత్కృష్టలోకమునుబొంది శివునితో సైక్య
ముపొందుదురని త్రిపురారహస్యమందు చెప్పబడినది. ఇట్లు
పూర్వమీమాంసయందు కొంతమందును చెప్పబడినది. బ్ర
హ్మోత్తరఖండమున ప్రకమాధ్యాయమునందు రాజుకు పంచా
క్షరియంత్రము కర్ణమునందు ప్రవేశించినమాత్రముచేతనే మల
ములను పాపము కాకరూపముగా పోయినదని చెప్పబడినది.
పరమానందతంత్రమునందు। దీక్షయను శబ్దములో దీవర్ణమునకు
శివసాయుజ్యమనియు, క్షవర్ణమునకు పాపక్షయమనియు అర్థ

ము చెప్పబడెను. నిత్యోత్సవనిబంధనమునందు శ్రేయస్సునకొ
రకు నేను ఆమూలవిద్యను గ్రహించుకొరకు గురువువలన దీక్షను
గ్రహించుచున్నానని చెప్పబడెను.

దీక్షాకాలనిర్ణయము.

వైశాఖే శ్రావణేవాపి ఆశ్వినే కార్తికే తథా। ఫాల్గునే
మార్గశీర్షేవా కుర్యాన్మంత్రస్య దీక్షణం॥ ఇతి సిద్ధాంతశేఖరే॥

తా॥ వైశాఖ, శ్రావణాశ్వయుజ, కార్తిక, ఫాల్గుణ, మా
ర్గశిరమాసములయందు మంత్రముయొక్క దీక్షను చేయవల
యును.

శరత్కాలేచ వైశాఖే దీక్షా శ్రేష్ఠఫలప్రదా। ఫాల్గునేమా
ర్గశీర్షేచ జ్యేష్ఠే దీక్షాతు మధ్యమా॥ ఆషాఢే శ్రావణే మాఘే
కనిష్ఠా నక్షరాహ్వాతా। నిందితాన్యపి మాసాని పౌషోభాద్రపద
స్తథా॥ నిందితేష్వపి మాసేషు దీక్షోక్తా గ్రహణే శుభా। ఇతి
మాసనిర్ణయః॥

తా॥ ఆశ్వయుజ, కార్తిక, వైశాఖమాసములయందుచే
యుదీక్ష శ్రేష్ఠఫలమునిచ్చును. ఫాల్గున, మార్గశిర, జ్యేష్ఠమా
సములయందు చేయుదీక్ష మధ్యమము, ఆషాఢ, శ్రావణ, మా
ఘమాసములయందు కనిష్ఠము అని చెప్పబడెను. పౌష, భాద్ర
పదమాసములు కేవలనిందితములు. అనిందితమాసములయం
దైనను సూర్య చంద్రగ్రహణములయందు పొందినదీక్ష శుభ
మునిచ్చును.

తిథులు.

పూర్ణిమా పంచమీచైవ ద్వితీయా సప్తమీ తథా। త్ర
యోదశీచ దశమీ ప్రశస్తా సర్వకర్మదాః॥ ద్వితీయాపంచమీ
వాపి షష్ఠీచాపి విశేషతః। ద్వాదశ్యామపి కర్తవ్యం త్రియో

దశ్యా మథాపివా॥ శుక్లచిన్నిషిద్ధత్వం। షష్ఠీత్రయోదశో ర్మధ్యమాత్వా॥

తా॥ పూర్ణిమ, పంచమి, ద్వితీయ, సప్తమి, త్రయోదశి, దశమి యను తిథులు ప్రశస్తము. ద్వితీయ, పంచమి, షష్ఠి, ద్వాదశి, త్రయోదశి తిథులయందు విశేషముగలదు. ఒకాను కష్టలమునందు షష్ఠి, త్రయోదశితిథులు మధ్యమమని చెప్పబడినది.

షష్ఠీ భాద్రపదేమాసి ఇషే కృష్ణత్రయోదశీ। కార్తికే నవమీశుక్లా శ్రావణే కృష్ణపంచమీ॥ ఏతాని దేవపర్వాణితీర్థ కోటిఫలానిచ। కృష్ణాష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం పంచపర్వదినే తథా। గ్రహణాదౌ వ్యతీపాతే పరివేషేందుసూర్యయోః। న వారమాసదోషోస్తి గ్రహణే సూర్యచంద్రయోః। గ్రహణే దేవదవేరే కాలస్సుద్ధిదినావధిః॥ ఇతి॥

తా॥ భాద్రపదశుక్లషష్ఠి, ఆశ్వయుజబహుళ త్రయోదశి, కార్తికశుక్లనవమి, శ్రావణబహుళపంచమి యనునవి దేవపర్వములు. కోటితీర్థఫలము నిచ్చునవి. అట్లు కృష్ణాష్టమి. కృష్ణచతుర్దశి, పంచపర్వదినములు, గ్రహణములు, వ్యతీపాతము, సూర్యచంద్రులపరివేషములు ఫలప్రదములు. సూర్యచంద్రులగ్రహణములయందేమ దినములవరకును వార మాసదోషములు లేవు.

నక్షత్రములు.

అశ్వినీ, రోహిణీ, స్వాతీ, విశాఖా, హస్తభేషుచ। జ్యేష్ఠో త్తరాత్రయేష్వేవ కుర్యాన్మంత్రాభిషేచనం। శ్రవణార్ద్రాధని ష్ఠాచ పుష్యః శతభిషస్తథా। దీక్షానక్షత్రజాతాని హ్యేషాం మంత్రార్థకోవిదాః॥ ఇతి॥

తా॥ అశ్విని, రోహిణి, స్వాతి, విశాఖ, హస్త, జ్యేష్ఠ, ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ, ఉత్తరాభాద్ర యీనక్షత్రములయందు దీక్ష చేయవలయును. శ్రవణము, ఆర్ద్ర, ధనిష్ట, పుష్యమి, శతభిష నక్షత్రములయందలి దీక్ష జన్మనక్షత్రమైనను మంచిదని తంత్రవేత్తలు చెప్పిరి.

వారములు.

రవౌ గురౌ విధౌ దీక్షా కర్తవ్యా బుధశుక్రయోః। మంత్రారంభే రవౌ శుక్రే బుధే జీవే విశేషతః। శనౌ మృత్యుః క్షయం భౌమే సోమే సర్వంచ నిష్ఫలం॥ ఇతివచనాత్సోమస్య మధ్యమత్వం॥

తా॥ ఆదివారమందును, గురు, బుధ, శుక్రవారములయందును దీక్ష చేయవలెను. ఆది, శుక్ర, బుధ, గురు వారములయందు మంత్రారంభము మంచిది. శనివారమందు మృత్యువు మంగళవారమందు క్షయము, సోమవారమందు సర్వమునిష్ఫలమనియు చెప్పబడెను.

ఇతరపర్వములు.

గురుశుక్రోదయే శుద్ధే లగ్నే సద్వారశోభితే। చంద్రతారానుకూల్యేచ గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః। దీక్షావిధేయా మంత్రజ్ఞైః పురుషార్థప్రసిద్ధయే। నమాసతిథివారాది శోధనం సూర్యపర్వణి। దదాతీష్టంచ కృష్ణాయాం త్తస్మిన్ కాలే గురోర్మనుః సిద్ధిర్భవతి మంత్రస్య వినాభ్యాసేన కేవలం। ప్రబుద్ధే బలసంయుక్తే శుక్రే దేవగురౌ తథా। శుక్లపక్షేచ కృష్ణేవా దీక్షా సర్వశుభావహా॥ కాలోత్తరే॥ ముక్తికామైః కృష్ణపక్షే భూతికామైస్సితేసదా॥ ఇతి॥ నూతనసంహితాయాం॥ మేషకర్కట

కన్యాసు తులాయాం వృశ్చికే తథా । కుంభేచ మకరే చైవ దీక్షా సర్వశుభావహా ॥ రుద్రయామళే॥ సత్తీర్థే వా విధుగ్రాసే (చమఇతి) సుదమనపర్వణి । మంత్రదీక్షాం ప్రకుర్వాణో మాస ర్క్షాదీన్నశోధయేత్ । చైత్రే దమనకీ పూజాం కృత్వా దీక్షాం సమాచరేత్ । అష్టమీ ద్వాదశీ భూతా చతుర్థీ రవిసప్తమీ । శ్రావణే తంతుపూజాయాం కృత్వా సంస్కారమాచరేత్ ॥ ఇత్యాగమేచ ॥ సత్తీర్థే వా విధుగ్రాసే పుణ్యారణ్యే వనేషుచ । పుణ్యక్షేత్రే కురుక్షేత్రే దేవీపీఠ చతుష్టయే । ప్రయాగే శ్రీగిరౌ కాశ్యాం కాలాకాలౌ నశోధయేత్ ॥

తా॥ గురు, శుక్రులయుదయమందును, తారాబలచంద్రబలములుగల శుద్ధమగులగ్నమందును, చంద్రసూర్యులగ్రహణములయందును, చతుర్విధపురుషార్థసిద్ధికొరకు మంత్రవేత్తలు దీక్షనాచరింపదగును. సూర్యపర్వమునందు మాస, తిథి, వారశోధనమునవసరము. అట్టికాలమందు కోరికగలమంత్రిముగ్రహింపవచ్చును. అట్టిమంత్రము పురశ్చరణలేకయె సిద్ధించును. గురుశుక్రులు బలసంయుక్తులయియుండగా శుక్లకృష్ణపక్షములలో దేనియందైనను దీక్ష సర్వశుభములనిచ్చును. ముక్తినికోరినవారు కృష్ణపక్షమందును, భుక్తిని కోరినవారు శుక్లపక్షమునందును దీక్షను పొందవలయును.

తత్వసారసంహితాయాం ॥ తిథింవినాపి దీక్షాయాం విశిష్టావసరం శృణు । దుర్లభే సద్గురూణాంచ సకృత్సంగఉపస్థితే; తదనుజ్ఞా యథాలబ్ధా సదీక్షావసరో మహాన్ । గ్రామేవాయదివారణ్యే క్షేత్రేవా యదివా నిశి । ఆగచ్ఛతి గురుర్దైవాత్ యదా దీక్షా తదా భవేత్ ॥ ఇతి ॥

తా॥ గ్రహవిషయము చెప్పబడిన తిథి కాకున్నను విశేష కాలము విరుమ. సద్గురువులయొక్క సమావేశము దొరకుట దుర్లభము. అదిదొరికి వారనుజ్ఞ యిచ్చినయెడల నట్టిసమయమే మంచిది. గ్రామమందుగాని, అరణ్యమందుగాని, క్షేత్రమందుగాని, రాత్రియందుగాని, దైవవశము వలన గురువచ్చిన కాలమందే దీక్షను పొందవలయును.

ముముక్షుంప్రతి నకాలనియమః॥ నిందాన్యపిచ పర్వాణి ప్రశస్తాని విముక్తయే॥ వైశంపాయనసంహిత॥ సంధ్యాగర్జిత నిర్ఘోష భూకంపోల్కానిపాతనే। ఏతానన్యాంశ్చ దివసాన్ స్మృత్యుక్తాంశ్చ పరిత్యజేత్॥ ఇతి కామివిషయః॥ తదేవలగ్న మితి సామాన్యదీక్షా కాలః॥

తా॥ ముక్తినికోరినవారిని గురించి కాలనియమము లేదు. నిషిద్ధమయిన పర్వములును మోక్షమునకు శ్రేష్ఠమయినవే. సంధ్యాకాలమందును, గాలివాన, భూకంపము, కొరువులు పడుట లోనిత్తో(చూచినకాలమందును, స్మృతులలో కూడదనిచెప్పిన అన్యదివసములయందును దీక్ష చేయకూడదని చెప్పినని షేధము కామివిషయములో వర్తించును. సంకల్పముకలిగినసమయమందే లగ్నమని సామాన్యదీక్షా కాలము చెప్పబడినది.

గరుడపురాణము॥ 13 అధ్యాయము॥

వ్రతినో మంత్రపూతస్య సాగ్నికస్య ద్విజస్యచ। బ్రహ్మనిష్ఠస్య యతినో నహి రాజ్ఞాం చ సూతకం॥

వ్యా॥ వ్రతినః బ్రహ్మచారిణః తేన గురుశుశ్రూషా నత్యాజ్యా ఇతి। యద్వా చాంద్రాయణాది మహావ్రతయుక్తస్య తేనాపి వ్రతభంగో నకర్తవ్యశ్చేతి భావః। మంత్రపూతస్య

మహామంత్రజపైః సదాపవిత్రస్య జపత్యాగో నోచితఇతి। సా
గ్నికస్య హావనస్యావశ్యకత్వాత్ । బ్రహ్మనిష్ఠస్య గృహస్థస్యాపి
తస్యాతివర్ణాశ్రమిత్వాద్వర్ణాశ్రమోచితం సూతకం నాస్త్యేవ।
జన్మమరణయోరవాస్తవత్వాచ్చేతి। యతినః సంన్యాసినః త
స్యాపి లోకేషణాయాప్యుత్థితత్వాత్ । రాజ్ఞాం మూర్ధాభిషిక్తా
నాం దానం గ్రాహ్యమేవేతి భావః ॥ 23 ॥

తా॥ వ్రతముగలవానికిని, మహామంత్రజపము చేయువానికిని
నిత్యాగ్నిహోత్రునకును, బ్రహ్మనిష్ఠగలవానికిని, యతికిని,
చక్రవర్తికిని ఆశౌచము లేదు. ఏమనగా, వీరిజ్ఞాతులకు ఆశౌచ
మువచ్చినప్పటికి నియతమైన బ్రహ్మచర్యవ్రతముగలవాడు గురు
శుశ్రూషను మానరాదు. లేక నియతముగ చాంద్రాయణవ్ర
తము చేయువాడావ్రతమును మానరాదు. సదా మహామంత్ర
మును జపించుచు పవిత్రుడయినవాడు జపమును మాననవసర
ములేదు. నిత్యాగ్నిహోత్రి అగ్నిహోత్రమును మానన
క్కరలేదు. వర్ణాశ్రమధర్మములను దేహాభిమానముతోగూడ
వదిలినవాడగుటవలనను, జననమరణములు మాయాకల్పితము
లుకాని వాస్తవముకానందునను గృహస్థాశ్రమములో నున్నను
బ్రహ్మజ్ఞానిని దారేషణ, ధనేషణ, పుత్రేషణలను వదలుటచేత
యతిని పూజింపక పోరాదు. నిత్యదాతయగుటవలన చక్రవర్తి
నుండి దానమును పట్టక పోరాదు. కనుక నీకారణములచే వీరికి
ఆశౌచము లేదు.

ఆరవ ప్రకరణము

చిచ్ఛక్తి బహురూపకథనము.

అ॥ చిచ్ఛక్తి సమస్తతత్వస్వరూపిణియు, ప్రపంచస్వరూపిణియు, సమస్త మంత్రదేవతా స్వరూపిణియు అని చెప్పబడుచున్నది. హంసవాహనా—త్రిశతి 110 నామము

శం॥ వ్యా॥ బ్రాహ్మీరూపేణేత్యర్థః॥

తా॥ పరమేశ్వరి బ్రాహ్మీశక్తిరూపము చేత హంసవాహనముగలది.

త్రిశతి 23 ఏకానేకాక్షరాకృతిః।

శం॥ వ్యా॥ ఏకం ఈశ్వరప్రతిబింబోపాధితయా శుద్ధసత్వప్రధానం అక్షరమజ్ఞానం। అనేకాని మలినసత్వప్రధానతయా జీవోపాధిభూతాన్యక్షరాణి అజ్ఞానాని। "మాయాచావిద్యాచ స్వయమేవ భవతి" ఇతి శ్రుతేః। ఏకంచానేకానిచ। ఏకానేకానిచ। తానిచ అక్షరాణిచ తాని తథా— "మాయాంతు ప్రకృతిం వింద్యాన్మాయినం తు మహేశ్వర" మితి శ్రుతేః। తేషామాకృతయః ప్రతిబింబాన్యవచ్ఛిన్నానివా। చైతన్యాని ఘటస్థోదకావచ్ఛిన్నప్రతిబింబితాకాశవద్యస్యాః సా తథా। అథవా ఏకానిచ ప్రణవాద్యాని, అనేకానిచ అకారాది క్షకారాంతాని అక్షరాణి వర్ణాః ఆకృతిః స్వరూపం యస్యాః సా। మాతృకాస్వరూపత్వేనవా। అకారాది క్షకారాంతా మాతృకేత్యభిధీయతే। ఇతివచనాత్। అథవా ఏశ్చకశ్చ ఏకారకకారౌ తౌచ ఇతరాణ్యనేకాక్షరాణిచ సర్వంమిళిత్వా పంచదశవర్ణాత్మికా। మూలవిద్యా, ఆకృతిః స్వరూపం శోధితతత్త్వం పదార్థసామరస్యాత్మకం యస్యాః సా తథా॥

తా॥ "మాయాచావిద్యాచ స్వయమేవ భవతి" అను శ్రుతివలన మాయయని అవిద్యయని రెండువిధములగ చిచ్ఛక్తియే యగుచున్నది. అజ్ఞానరూపమయి శుద్ధసత్వప్రధానమగు మాయయందొకరూపముగ ప్రతిబింబించి యీశ్వరసంజ్ఞను బొందెను. అజ్ఞానరూపమయి మలినసత్వప్రధానమగు అవిద్యయందు అనేకరూపములుగ ప్రతిబింబించి అనేకజీవసంజ్ఞను బొందెను. లేక "మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యాన్మాయినంతు మహేశ్వరం" అను శ్రుతివలన నీచిచ్ఛక్తి మహాకాశమువలె మాయయందుండి ప్రతిబింబించి వశీకృతమాయుడైన మహేశ్వరరూపముగను బహువిధములగు దేహస్థాంతఃకరణోపాధులందు అనేకఘటములందున్న జలములలో మహాకాశమువలె ప్రతిబింబించి మాయకధీనములగుచున్న అనేకజీవరూపములుగనున్నది. లేక ఈచిచ్ఛక్తి ఓంకారరూపమగు ఏకాక్షరముగను, అకారము మొదలగుచు క్షకారమంతమందుగల పంచాశద్వర్ణరూపముగ నున్నది. "అకారాది క్షకారాంతా మాతృకేత్యభిధీయతే" అనువచనమువలన బహువిధములుగ విస్తరించిన భాషకు తానొకమాతృకగనున్నది. లేక ఈచిచ్ఛక్తి ఏకార కకారములును వీనికంటె భిన్నములగు ఈకార లకారాదులును గలిసి పదునేను వర్ణములుగల పంచదశీమంత్రరూపముగనున్నది. లేక అనేకాంతఃకరణోపాధులందు ప్రతిబింబించిన జీవులు "తత్త్వమసి" యనుమహావాక్యమును విమర్శించునపుడు మాయాప్రతిబింబుడై సర్వజ్ఞుడగుచు నొకడగు నీశ్వరుడనే వాచ్యార్థమును, అవిద్యాప్రతిబింబుడై కించిజ్ఞులగుచు ననేకజీవులనే వాచ్యార్థమును జహదజహల్లక్షణచేత కొంతభాగమగు నుపాధులనుమాత్రము

కడకుత్రోసి కొంతభాగమగు చైతన్యమనే లక్ష్యార్థమును గ్రి
హింపగా మాయావిద్యల రెంటింటియందు నున్న నిత్యచైతన్య
మొకటియేయగుచున్నది. కొంతభాగమును వదలుట జహత్తని
కొంతభాగమును వదలకుండుట అజహత్తని యీరెంటింటి
మేళనముగల లక్షణ జహదజహల్లక్షణయని ఆలంకారికసిద్ధాం
తము. ఈజహదజహల్లక్షణచేత వాచ్యార్థములగుచు కించిజ్జ్ఞ
సర్వజ్ఞత్వధర్మములుగల జీవేశ్వరులకు సంభవింపని యేకత్వము
సకలోపాధులందు సాక్షియై, యేధర్మములులేని లక్ష్యార్థమగు
నిత్యచైతన్యమొకటిగా జూచుటయే అద్వైతబ్రహ్మజ్ఞానమని
వేదాంతిమతము. చిచ్ఛక్తి యీప్రకారము ఏకాకారముగను,
అనేకాకారముగ నున్నది.

త్రిశతి 45 ఈశానాది బ్రహ్మమయీ ॥

శం॥ వ్యా॥ ఈశాన తత్పురుషాఘోర వామదేవ సద్యోజా
తాఖ్యాని పంచబ్రహ్మాణి । తన్మయం స్వరూపమస్యా అస్తీతి
తథా । అథవా ఈశానః ఆదిర్యేషాం తే తథా । అధికారిపురు
షాః విష్ణు బ్రహ్మేంద్రాదయః తేషామపి తత్తన్నామరూపవిశి
ష్టానాం అహంబుద్ధిమతాం అంతర్యామిస్వరూపేణ బుద్ధిప్రేరక
సచ్చిదానందస్వరూపబ్రహ్మానందప్రకాశాత్మనాస్ఫురతీతి తథా॥

తా॥ ఈశాన తత్పురుషాఘోర వామదేవ సద్యోజాతము
లను ఐదుబ్రహ్మములును చిచ్ఛక్తిస్వరూపములే. అధికారిపు
రుషులగు ఈశ్వర, బ్రహ్మ, విష్ణు, శక్రాదులు అహంబుద్ధిగల
వారు. అంతర్యామియగు చిచ్ఛక్తి వీరిబుద్ధిని ప్రేరేపించుచు
సచ్చిదానందప్రకాశబ్రహ్మస్వరూపముగ స్ఫురించును.

త్రిశతి 154 కాంతా ॥

శం॥ వ్యా॥ అత్యంతమనోహరతమేత్యర్థః । మదనగోపాల విగ్రహా । "కదాచిదాద్యా లలితా పుంరూపా కృష్ణవిగ్రహా । వంశనాదవినోదేన కరోతి వివశం జగదితి త్రిపురాతాపిని శ్రుతిః ॥

తా॥ ఆదిశక్తియగు లలితాత్రిపురసుందరి భక్తులకు ప్రీతికై మిగుల మనోహరమైన రూపముగలది. లేక ఒకానొకప్పుడు పురుషరూపకృష్ణవిగ్రహయయి వేణునాదముచేత జగత్తును వివశముచేసెను. అను త్రిపురాతాపిన్యుపనిషత్తువలన గోపాలస్వరూపముగలది.

ల॥ స॥ 199 సర్వశక్తిమయీ ॥

భా॥ వ్యా॥ బాలాబగళాది నిఖిలశక్త్యభేదాత్, సర్వశక్తిమయీ । బ్రహ్మమయం జగదిత్యాదావివ మయడభేదార్థకోపి సర్వదేవశక్తిసమూహరూపత్వాదపి సర్వశక్తిమయీ । తదుక్తం పాంచరాత్రేలక్ష్మీతంత్రే యోగీంద్రంప్రతి దేవ్యైవ । శ్లో॥ మహాలక్ష్మీరహం శక్ర పునస్స్వయంభువేస్తరే । హితాయసర్వదేవానాం జాతా మహిషమర్దినీ । మదీయాశ్శక్తిలేశాయే తత్తద్దేవ శరీరగాః । సంభూయ తే మహాభూవన్ రూపం పరమశోభనం । ఆయుధానిచ దేవానాం యానియాని సురేశ్వర । మచ్ఛక్తయస్తదాకారా ఆయుధాని తథాభవన్నితి। మార్కండేయపురాణే త్వయమర్థో విస్తరేణ ద్రష్టవ్యః ॥

తా॥ బాలా, బగళ మొదలగు శక్తులన్నియు లలితాత్రిపురసుందరియే. "కనకమయం కటకం" అనువాక్యమునందు బంగారము మురుగుగమారినదని మయట్ ప్రత్యయమునకర్థము

ఉన్నట్లు సర్వశక్తిమయీ అనుపదమునందున్న మయట్ ప్రత్య
యమునకు లలితాత్రిపురసుందరి బాలా బగళా మొదలగురూప
ములుగ మారినది అను యర్థము చెప్పరాదు. ఏలయనగా—
బ్రహ్మమయం జగత్ అను వాక్యములోనున్న మయట్ ప్రత్యయ
మునకు అభేదము అర్థము చెప్పి జగత్తుయొక్క సత్తబ్రహ్మ
సత్తకంటె వేరుకాక బ్రహ్మసత్తయే యగుటవలన జగత్తు బ్ర
హ్మమేయని జగద్బ్రహ్మములకు అభేదము చెప్పినట్లు సర్వశక్తి
మయీ అనుపదములోనున్న మయట్ ప్రత్యయమునకు అభేద
ము అర్థము చెప్పగా సకలదేవతలయందున్న శక్తి యీచిచ్ఛక్తి
కంటె వేరుకాక చిచ్ఛక్తియే యగును. పాంచరాత్ర లక్ష్మీతం
త్రములందు పార్వతి యింద్రునితో చెప్పినదేమనగా— నేనే
మహాలక్ష్మిని. స్వాయంభువమన్వంతరమందు దేవతలక్షేమము
కొఱకు పొందిన మహిషమర్దినిరూపమును నేనే. సకలదేవతల
యందున్న నాశక్తిలేశములన్నియు గలిసి మనోహరమగు
నాయీరూపమయినది. దేవతలకేయే ఆయుధములుగలవో అవి
యన్నియు నాయొక్క శక్తులే. మార్కండేయపురాణమందు
ఈయర్థము సవిస్తరముగ చెప్పబడినది.

ల॥ స॥ 267 గోవిందరూపిణీ॥

భా॥ వ్యా॥ గోవిందస్త్వద్య ఈశ్వరో విష్ణుః। సఏవరూపమస్యాః॥

తా॥ గోవిందుడనగా విష్ణువు. అతడే రూపముగాగలది.
లలితకు గోవిందునకు భేదము లేదు.

ల॥ స॥ 757 క్షరాక్షరాత్మికా॥

క్షరాణి- అనియతసంఖ్యాకాన్యక్షరాణి వర్ణాని, ఆత్మా
స్వభావః యస్యాః సా॥

వరాహపురాణము— ఏకాక్షరేతి విఖ్యాతా సర్వాక్షరమ
యీశుభా। సైవ విశ్వేశ్వరీదేవీ సైవ శ్వాస్యమితాక్షరేతి।
యద్వా— క్షరస్సర్వాణి భూతాని కూటస్థో క్షరఉచ్యతే। తదు
భయమాత్మస్వరూపం యస్యాః। సదసత్, క్షరమక్షరమితి।
మహాభారతే,॥ విష్ణుభాగవతేపి॥ విష్ణోస్తు త్రీణిరూపాణి పురు
షాఖ్యాని విదుః। ప్రథమం మహతస్స్రష్టా ద్వితీయ స్త్వండ
సంస్థితం। తృతీయం సర్వభూతస్థం తాని జ్ఞాత్వా విముచ్యతఇతి॥

తా॥ ఈ లలితామహాదేవి అనేకసంఖ్యగల అకారాదివర్ణ
ములు స్వరూపముగలది. పరమేశ్వరి ఏకాక్షరరూప. అనేకా
క్షరరూప అని వరాహపురాణమునందు చెప్పబడెను. లేక సకల
భూతస్వరూపురాలు, కూటస్థస్వరూపురాలు అనియర్థము. క్షర
స్సర్వాణి భూతాని కూటస్థో క్షరఉచ్యతే అని గీతావచనము.
సత్ అనునది అక్షరమనియు, అసత్ అనునది క్షరమనియు,
మహాభారతమునందు చెప్పబడినది. విష్ణువునకు మూడు రూప
ములు. మొదటిది సృష్టిచేయురూపము. రెండవది అండరూప
ము. మూడవది సమస్తభూతరూపము. ఇట్లు తెలిసికొనినవారు
ముక్తులు.

ల॥ స॥ 824 బహురూపా॥

భా॥ వ్యా॥ బహూని రూపాణి యస్యాః సా।

I దేవీపురాణము— అరూపాపరభావత్వాద్బహురూపా
క్రియాత్మికేతి॥ [నేకేతి॥

II గౌడపాదసూత్రము— భండాసురహననార్థమేకైవా

III దేవీపురాణపవ ప్రఘుట్టకాంతరే—బహూని యస్యా
రూపాణి స్థిరాణిచ చరాణిచ। దేవమానుషతిర్యంచ బహు
రూపా తతస్స్మృతేతి।

IV సూ॥ సంహిత॥ ఏకధాచ ద్విధాచైవ తథా షోడశధా స్థితా। ద్వాత్రింశద్భేదభిన్నా వాయా తాంనందే పరాత్పరామితి॥ ద్విధా స్వరవ్యంజనరూపావా। అకారాది స్వరభేదాత్ షోడశధా। కకారాది భేదేన ద్వాత్రింశద్విధా ఇత్యాది॥

తా॥ I రూపములేనిది బ్రహ్మము. బహురూపమయినది జగత్తు.

II భండాసురుని సంహారముకొరకు ఒకేశక్తి అనేక రూపములుబొందెను.

III స్థిరములు, చరములు, దేవతలు, మనుష్యులు, తిర్యగ్జంతువులు ఇవియన్నియు చిచ్ఛక్తిరూపములే గనుక బహురూపయని చెప్పబడినది.

IV ఒకటిఅనగ చిచ్ఛక్తి. రెండనగ అచ్చులు, హల్లులు. పదునారనగ అచ్చులు. ముప్పదిరెండనగ హల్లులు. ఇటువంటి పరాత్పరురాలగు పరమేశ్వరిని నమస్కరించుచున్నాను.

ల॥ స॥ 838 ముకుందా॥

భా॥ వ్యా॥ ముక్తింददాతీతి ముకుందా। విష్ణురూపత్వాద్వా। తదుక్తం॥ తంత్రరాజె గోపాలమంత్రభేదారంభే-కదాచిదాద్యా లలితా పుంరూపా కృష్ణవిగ్రహా। సంవేశనాదనారంభా దకరోద్వశం జగత్। తతస్సగోపీసంజ్ఞాభిరావృతోభూత్స్వశక్తిభిః। తదా తేన వినోదాయ స్వం షోఢాకల్పయద్వపురిత్యాది॥

తా॥ ముక్తినిచ్చునది గనుక ముకుంద, లేక విష్ణురూపిణి. ఒకానొకప్పుడు లలితాత్రిపురసుందరి పురుషరూపముగ కృష్ణుడై వేణుగానముచేత జగత్తును పరవశముగ జేసెను. అనంతర

ము గోపికలనెసి తనశక్తులచేత నావరింపబడి వినోదముకొరకు తనదేహము నానావిధములుగా గల్పించెను.

ల॥ స॥ 893 విష్ణురూపిణీ॥

భా॥ వ్యా॥ విష్ణురేవరూపమస్యాః। తదుక్తం॥

I లలితోపాఖ్యానము—మన్మథం పౌరుషం రూపంగోపికాజనమోహనమితి దేవీవచనాత్ ॥

II వీరభద్రంప్రతి విష్ణువచనం— ఆద్యాశక్తిర్మహేశస్య చతుర్ధా భిన్నవిగ్రహా। భోగే భవానీరూపా సా దుర్గారూపా చ సంగరే। కోపేచ కాళికారూపా పుంరూపాచ మదాత్మికేతి॥

III కూర్మపు॥ హిమవత్కృతదేవీస్తవము— సహస్రమూర్ధానమనంతశక్తిం సహస్రబాహుం పురుషం పురాణం। శయానమబ్ధౌ లలితే తవైవ నారాయణాఖ్యం ప్రణతోస్మిరూపమితి॥

IV సనత్కుమారసంహిత—ప్రభాకరాఖ్యస్య రాజ్ఞో విష్ణుభక్తిం తన్మహిష్యాః పద్మిన్యాఖ్యాయాశ్చ పార్వతీభక్తిం వర్ణయిత్వోక్తం। ఏవం దేవ్యాత్మనా స్వేనరూపేణచ జనార్దనః। దంపత్యోరేకకార్యత్వాదేకఏవ ద్విధార్చితఇతి॥

V బృహత్పరాశరస్మృతి—దుర్గాం కాత్యాయనీం చైవ యజన్వాగ్దేవతామపి। చేతసా సుప్రసన్నేన విష్ణులోకమవాప్నుయాత్ ॥

VI పద్మపురాణము—చండికాం స్నపయేద్యస్తు ఇక్షువేణా రసేనచ। సౌవర్ణేన సయానేన విష్ణునాసహ మోదతెఇతి॥

VII ఆదిత్యశివపురాణములు— యాతస్య పార్శ్వగాబాలా సా పార్వత్యంశజోహరిరితి॥ [అని పరమేశ్వరి చెప్పెను.

తా॥ I గోపికలను మోహింపచేసిన పురుషరూపము తానే

II ఈశ్వరునియొక్క ఆదిశక్తి నాలుగువిధములయ్యెను. భోగకాలమునందు పార్వతిగాను, యుద్ధకాలమునందు దుర్గగాను, కోపకాలమునందు కాళిగాను, తనస్వరూపము నీపురుషుడుగాను నుండెనని విష్ణువు వీరభద్రునితో జెప్పెను.

III సహస్రశిరస్సులు, సహస్రబాహువులు, అపరిమితశక్తులుగలిగి సముద్రమునందు శయనించియున్న నారాయణుడనుపేరుగల నీస్వరూపమును నమస్కరించుచున్నానని హిమవంతుడు పార్వతిని స్తుతించెను.

IV సత్రాభాకరమహారాజుయొక్క విష్ణుభక్తిని, ఆయన భార్య పద్మినియొక్క పార్వతీభక్తిని వర్ణించి పార్వతీరూపము గాను, స్వకీయరూపముచేత విష్ణువుగాను దంపతులను ఏకకార్య మగుటవలన విష్ణువు రెండువిధములుగ బూజింపబడెనని చెప్పబడినది.

V దుర్గను, కాత్యాయనిని, సరస్వతిని వీరిలో నెవరినిగానినిర్మలచిత్తముతో నారాధించినవారు విష్ణులోకమును పొందుదురు.

VI చెఱకురసముతో చండికకు అభిషేకముఁ జేయువారు గరుడవాహనారూఢులై విష్ణువుతో కలిసి సంతోషించెదరు.

VII శివునియొక్క పార్శ్వమునుపొందిన బాలిక పార్వత్యంశసంభూతయగు విష్ణుమూర్తియే.

త్రిపురోపనిషత్తు— మదంతికా మానినీ సమంగళా చ సుభగా చ సా సుందరీ సిద్ధిమత్తా। లజ్జామతిస్తుష్టిరిష్టా చ పుష్టా లక్ష్మీ రుమా లలితా లాలపంతి ॥ 6 ॥

భా॥ వ్యా॥ క్షేత్రేషు వివిధేషు నామభేదేన యా వివిధరూపే పురాణేషు తంత్రేషు చోపలభ్యంతే। తాని సర్వాణ్యాస్వా

ఏవేత్యుపదేష్టుం షష్ఠీన్యాచమాహ। మదంతికేతి। పద్మపురాణే దేవీతీర్థపరిగణనావసరే కతిపయాని రూపాణ్యుక్తాని। ప్రయాగే లలితాదేవీ గయాయాంమంగళగౌరికా। లంకాయాం శాంకరీదేవీ త్రికూటే భద్రసుందరీ। కరవీరే మహాలక్ష్మీ రుమాదేవీ వినాయకే। దేవదారువనేపుష్టి ర్మేధా కాశ్మీరమండలే। తుష్టిర్వజ్రేశ్వరీ తత్రేత్యాదీని। అన్యాన్యపిరూపాణి తత్రతత్రోక్తాని। మదంతికేత్యాది చతుర్దశ। వారణస్యాంవిశాలాక్షీత్యాదీనాముపలక్షణం। యద్దేవీ తద్దేవీరూపం తత్త్వేనలాలప్యమానాది నైవేత్యర్థః॥ లాలపంతిపదం లాలప్యమానాపదం ప్రాతిపదికార్థచ్చరంతివిభక్తిః। ప్రాతిపదికార్థవిశేషక ఇత్యాపంతి శాబరభాష్యే ప్రయోగదర్శనాత్। అథవా, పంచదశాక్షరాణాం పంచదశైవ దేవతాః। క్షేత్రభేదేన దేవతానామభేదాః॥ 6॥

తా॥ పురాణ, తంత్రములలో ననేకక్షేత్రములయందు నామభేదముచేత ననేకరూపములుగా చెప్పబడినది. అవియన్నియు పరదేవతాస్వరూపమేయని 6వ ఋక్కును చెప్పుచున్నారు.

ప్రయాగయందు లలిత, గయయందు మంగళగౌరి, లంకయందు శాంకరి, త్రికూటమందు భద్రసుందరి, కరవీరమందు మహాలక్ష్మి, వినాయకక్షేత్రమందు ఉమ, దేవదారువనమందు పుష్టి, కాశ్మీరమునందు మేధ, వజ్రమునందు తుష్టి యను పేరులతో పరదేవతయే యుండెనని పద్మపురాణమునందు చెప్పబడినది. అన్యమయిన రూపములు అక్కడక్కడ చెప్పబడినవి. మదంతిక మొదలగునవి పదునాలుగు. కాశియందు విశాలాక్షి మొదలగురూపములు గలవు.

ఏడవ ప్రకరణము

తంత్రి వైదికమార్గకథనము.

వర్ణనము—

శ్రీదేవినర్చించుటకు తంత్ర వైదికములను మార్గములు రెండు కలవు. వేదబాహ్యులకు తంత్రమార్గముమాత్రమే, కాని వేదవేత్తలకు తంత్ర వైదికమార్గములు రెండును చెప్పబడి నవి. ఈగ్రంథమునందు చెప్పబడినవిద్యలు శ్రుతిసమ్మతమయి నవి. శ్రుతిసమ్మతమయిన విద్యలకు తంత్రమార్గము నిషిద్ధము కాదని దత్తాత్రేయసంహిత మొదలగువానివలన స్పష్టముగాతెలియు చును. "ఇట్లుండగా నివి వైదికములు కావనియు, తాంత్రిక ములనియు, సౌందర్యలహరీవ్యాఖ్యానకర్త మొదలగువారు చె ప్పిరి. కాని ప్రమాణము లేదనియు, శ్రుతిసమ్మతమయినవని ప్రమాణములు చూపించుచు సేతుబంధము ప్రథమపటలము 22శ్లోకభాష్యమునందు వైదికములుకావని చెప్పినవారి యభిప్రా యము ఖండించి వైదికములేయని చెప్పిరి."

త్రిశతి 223 సకలాగమసంస్తుతా॥

శ॥ వ్యా॥ ఆసమంతాత్ గమయంతీతి ఆగమాః। సకల పదార్థగోచరసవికల్పకప్రమాజనకవేదా ఇత్యర్థః। సకలైరన్యా నానతరకేణేతిహాసపురాణసహిత యావదంగోపాంగ రహస్యాది యోగిత్వాం సకలశబ్దార్థః। తైః సంస్తుతాః॥

తా॥ లలితాదేవి సకలపదార్థములను గోచరింపజేయుజ్ఞాన మును గలిగించు ఇతిహాసపురాణాది యావదంగోపాంగసహిత ములగు వేదములచేత లెస్సగా స్తోత్రము చేయబడునది.

శ్రీమద్భాగవతము- ఏకాదశస్కంధము॥ కరభాజనోపదేశే।
ద్వాపరపూజావిధానే। కలిపూజాయాం చ వచనాని యథా—
యజంతి వేదతంత్రాభ్యాం పరం జిజ్ఞాసవో నృప। నానాతంత్ర
విధానేన కలావపి యథాశృణ్వితి। కలౌ తంత్రమార్గస్య ప్రా
ధాన్యం దర్శయతి॥ అని శ్రీధరవ్యాఖ్య॥

ఏవం ఉద్ధవోపదేశే। వైదికైః తాంత్రికాద్యైశ్చ ఇతి మే
ద్వివిధో మఖః। ఉభాభ్యాం వేదతంత్రాభ్యాం మహ్యంతూభ
యసిద్ధయ ఇతి। వైదికతాంత్రికభేదేన ద్విప్రకారపూజా శ్రీభగ
వతోపదిష్టా। సర్వైరుపలభ్యతే—

తా॥ వేదముచేతను, తంత్రముచేతను, బ్రహ్మజ్ఞానేచ్ఛగల
వారు నానామంత్రవిధులచేతను, కలియుగమునందు దేవతా
రాధన చేసెదరని కరభాజనుడు యదుమహారాజునకిట్లు కలియు
గమునందు తంత్రమార్గప్రాధాన్యమును చెప్పెను. ఈప్రకారమే
ఆస్కంధమునందే శ్రీకృష్ణుడు తనపూజ వైదికతాంత్రికభేద
ముచే ద్వివిధముగనున్నదని ఉద్ధవునకి ఉపదేశించెను.

శ్రీమద్భాగవతము—బ్రహ్మస్తుతి॥ రూపం తవైతత్పురుషర్ష
భేజ్యం శ్రేయోర్థిభిర్వైదికతాంత్రికేణేతి॥

తా॥ ఓకృష్ణా, నీస్వరూపము శ్రేయస్సుగోరినవారిచేత వై
దిక తాంత్రికమార్గములతో ఆరాధింపతగినది.

బ్రహ్మోత్తరఖండము—ప్రదోషమాహాత్మ్యము॥ ప్రదోష
పూజా తాంత్రికసరణ్యా బ్రాహ్మణరాజపుత్రయోరుపదిష్టా॥

తా॥ ప్రదోషకాలపూజ బ్రహ్మక్షత్రియులకు తాంత్రికక్ర
మముచేత నుపదేశింపబడినది.

శ్రీమహాభారతము- అర్జునస్తుతి॥ ఆమ్నాయాగమవేద్యాయ శుద్ధబుద్ధాయ తే నమః ఇతి॥

తా॥ ఆమ్నాయముల చేతను, ఆగమముల చేతను తెలియబడు శుద్ధజ్ఞానస్వరూపుడవయిన నీకొరకు నమస్కారమని అర్జునుడు కృష్ణుని స్తుతిచేసెను.

శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణము— లక్ష్మణప్రశ్న॥ బ్రాహ్మక్షత్రాది వర్ణానామాశ్రమాణాంచ మోక్షదం। స్త్రీశూద్రాణాంచ రాజేంద్ర సులభం ముక్తిసాధనం। తవభక్తాయ మే భ్రాత్రే బ్రూహి లోకోపకారకమితి। తదుక్తం శ్రీరామఉవాచేత్యారభ్య। దశావరణపూజాం నైహ్యాగమోక్తాం ప్రకారయేత్। హోమం కుర్యాత్ప్రయత్నేన విధినా తంత్రికోవిదః। అగస్త్యోక్తేన మార్గేణ కుండనాగమవిత్తమఇతి॥ ఏవంబ్రాహ్మణాదీనాం వైదికానాం బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమిణాంచ మోక్షోపాయప్రశ్నే ఆగమోక్తపూజా కర్తవ్యేతి॥

తా॥ బ్రాహ్మణాదివర్ణములకును, బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమములకును, స్త్రీశూద్రులకును, సులభమయిన ముక్తిసాధనమును భక్తుడైన నాకు ఉపదేశింపుమని లక్ష్మణుడు కోరగా తంత్రముచేత, దశావరణపూజను, హోమమును జేసి అగస్త్యమహర్షిచే చెప్పబడిన మార్గముచేత తః పూజను చేయవలయునని తంత్రప్రాధాన్యమును శ్రీరామమూర్తి తమ్మునకు చెప్పెను.

సూతసంహిత॥ పూజాశక్తేః పరాయాస్తు ద్వివిధాపరికీర్తితా। బాహ్యాభ్యంతరభేదేన బాహ్యాచ ద్వివిధామతా। వైదికీతాంత్రికీచేతి ద్విజేంద్రాః తాంత్రికీతు సా। తాంత్రికస్యైవ

వాన్యస్య వైదికీ వైదికస్యహి । ఇత్థం సమస్తదేవానాం పూజా విప్రావ్యవస్థితా ॥ ఇతి ॥

తా॥ పరాశక్తియొక్క పూజ అంతర్యాగ, బహిర్యాగభేదములచేత రెండువిధములనియు, బాహ్యపూజ వైదికతాంత్రికభేదముచేత రెండువిధములనియు, తాంత్రికపూజ ఆగమవేత్తలకును, వైదికపూజ వైదికులకును ఇట్టివ్యవస్థతో పూజ సర్వదేవతలకుం డెననియు సూతుడు మహర్షులతో చెప్పెను.

ద॥ సం॥ 26 అ॥ ఉపాసనాచ ద్వివిధా వేదబాహ్యాచ వైదికీ ॥ 101॥ వేదాంతగతవిద్యానా ముపాస్తిర్వైదికీ స్మృతా। ఉపాస్తిః వైదికీవర్ణ్యవిప్రాణామేవ కథ్యతే॥ 102 ॥ ఉపాస్తిర్వేదబాహ్యాతు శూద్రాదీనాముదాహృతా । శ్రుతితంత్రవిమిశ్రాశ్చ విద్యాయూష్వముదాహృతాః ॥ 103 ॥ ఏతాసామపి విద్యానాముపాస్తిర్వైదికీపరా। శుద్ధతంత్రోదీరితానాం విద్యానాం తును వల్లభే ॥104॥ శ్రుతిబాహ్యేన మార్గేణ శూద్రాదీనాముపాసనా। వేదబాహ్యోపాసకానామైహికం విద్యతే సుఖం ॥ 105 ॥ నాముష్మికీతి సంప్రోక్తా జన్మకోటిశతేష్వపి। శ్రౌతమార్గేణ విద్యానాముపాస్తినిరతాత్మనాం ॥ 106 ॥ బ్రహ్మతాదాత్మ్యతా ముక్తిర్భవేదేకేన జన్మనా। ఏతన్మయోక్తం సచ్ఛాస్త్రం సర్వవేదాంతభూషణం ॥107॥ మహాసారస్వతంతంత్రం తద్వద్వేదాంతభూషణం। సంహితా సనకస్యాపి సనందనమునేరపి ॥ 108 ॥ సనత్కుమారస్యమునేస్సనాతనమునేస్తథా। సంహితాః స్సర్వపుణ్యార్థసిద్ధిదాః శ్రుతిసమ్మతాః ॥109॥ సంహితా భగవద్దత్తాత్రేయస్యేయం మహత్తరా। సమస్తపుణ్యఫలదా ప్రఖ్యాతా సా మహేశ్వరి ॥ 110 ॥ ముక్త్యాదికాఖిలం సర్వం కృతవాన్మదనుగ్ర

హాత్ । సంహితాం పరమాం పుణ్యామానసోల్లాసగర్భితాం ।
నానయా సదృశీపుణ్యా విద్యతే సంహితా భువి । ఉద్ధారమా-
త్రం విద్యానామత్ర యద్యదుదీరితం ॥113॥ విద్యాజాలం తదఖి-
లం శ్రౌతమేవ నసంశయః । నవేదబాహ్యవిద్యానా ముద్ధార
శ్చాత్ర నిరూప్యతే । తస్మాద్వేదేషు వేదాంతపురాణేష్వాగమేష్వపి
సారభూతమిదం శాస్త్రముక్తం వేదాంతభూషణం ॥ అథదాశ
రథీయాచ సంహితా హనుమత్కృతా । బ్రహ్మవిద్యావిలాసా-
ఖ్యం తంత్రం పాశుపతం మహత్ ॥116॥ దధీచిసంహితాపుణ్యా
వామదేవస్య సంహితా । వాసిష్ఠసంహితా వేదవ్యాసపుత్రస్య
సంహితా ॥ వైనతేయకృతం శాస్త్రమేతత్సర్వం తు వైదికం ।
శాస్త్రం నారాయణీయాఖ్యం నారదీయం తథైవచ ॥ తంత్రం
చైదంబరమపి నందికేశ్వరకల్పితం । రహస్యభూతం తదపి
విశుద్ధం వైదికం మహత్ ॥118॥ జ్ఞానార్ణవం మహాశాస్త్రం
లలితా సంహితాభిధం । మహాత్రైపుర సిద్ధాంతం లలితా
జ్ఞానమవ్యయ ॥119॥ లలితాసంహితాఖ్యం చ తంత్రం కామే-
శ్వరాభిధం । లలితాపరిశిష్టంచ కల్పసూత్రమతఃపరం ॥120॥
ఏతాని శుద్ధతంత్రాణి వైదికాని నసంశయః । రుద్రయామళ
ముఖ్యాని మతకృతాన్యపి కానిచిత్ ॥ వామవైదికమిశ్రాణి
తంత్రాణి కులసుందరి । మత్స్యసూక్తాది తంత్రాణి వామాన్యే
వ నసంశయః ॥122॥ మిశ్రకం శుద్ధవామంచ తంత్రం త్యాజ్యం
బుధోత్తమైః । ఛిన్నమస్తాది విద్యానాం వామమార్గేణ వర్తతే
యత్రోపాస్తిర్నిగదితా తత్తంత్రం వామముచ్యతే । తదేవ
శాక్తం సుమహాతంత్రం వేదైర్నిషిధ్యతే ॥ తత్తంత్రం వేదబా-
హ్యంస్యాత్తచ్ఛస్త్రం సూక్తదర్శనం । గణేశోచ్ఛిష్టవిద్యానాం

యత్ర మాహాత్మ్యముచ్యతే ॥125॥ గాణాపత్యం మహాతంత్రం వేదబాహ్యం తదుచ్యతే। భైరవాది మహావిద్యోపాస్తిశ్రుతి బహిష్కృతా॥ తత్కాపాలికమిత్యుక్తం వేదబాహ్యం మమ ప్రియే। ఇత్యాది॥

తా॥ ఉపాసన వేదబాహ్యమని, వైదికమనియు రెండువిధములు. ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన మంత్రోపాసన వైదికము. ఆయుపాసన బ్రాహ్మణులకు చెప్పబడినది. వేదబాహ్యోపాసన శూద్రులు మొదలగువారికి చెప్పబడినది. శ్రుతితంత్రములు రెంటియందు చెప్పబడిన విద్యోపాసన వైదికము. కేవల తంత్రములయందు చెప్పబడినవిద్యోపాసన వేదబాహ్యులకు చెప్పబడినది. వేదబాహ్యోపాసకులకు ఇహలోకఫలమేగాని వారు కోట్లజన్మములకైనను పరలోకఫలము లేదు. శ్రుతిమార్గము చేతనుపాసనచేయువారికి బ్రహ్మజ్ఞానముచేత నొకజన్మమందే ముక్తికలుగును.

మహాసారస్వతతంత్రము వేదాంతభూషణము. సనక, సనందన, సనత్కుమార, సనాతనసంహితలును, ఇవి సమస్తపుణ్యాగసిద్ధులనిచ్చునవి, శ్రుతిసమ్మతమయినవి.

మహత్తరమయిన ఈదత్తాత్రేయసంహిత। నామముచేతగూడ ప్రసిద్ధమయి సమస్తపుణ్యఫలము నిచ్చునదియును, నావలన సమస్తవిద్యలను చదివి నాయనుగ్రహమువలన దత్తాత్రేయునిచేత చేయబడినదియు, ఉత్కృష్టమయిన పుణ్యమునిచ్చునదియు, మనస్సుకు ఆనందమునిచ్చునదియు నగు, ఈదత్తాత్రేయసంహితతో సమానమయిన పుణ్యసంహిత భూలోకమునందు లేదని పరమేశ్వరుడు పార్వతికి చెప్పి మరలనిట్లనియె, ఈదత్తా

త్రేయసంహితయందు చెప్పబడిన విద్యాప్రకారమంతయు వేదస
మ్మతమే; సంశయము లేదు. వేదబాహ్యమయిన విద్యలు యీ
దత్తాత్రేయసంహితయందు చెప్పబడలేదు. కనుక నిది వేద,
వేదాంతపురాణాగమములందును సారభూతమయి వేదాంతము
సకలంకారముగనున్నది. ఇవియే కాక ఆంజనేయులచేత చెప్పబ
డిన దాశరథిసంహిత, బ్రహ్మవిద్యావిలాసయును పాశుపతసం
హిత, దధీచిసంహిత, పుణ్యమయిన వామదేవసంహిత, వసిష్ఠ
సంహిత, శుకసంహిత, వైనతేయసంహిత, ఇవి యన్నియు
వైదికములు. నారాయణసంహిత, నారదతంత్రము, చిదంబర
తంత్రము, నందికేశ్వరతంత్రము నను నివియు రహస్యమును,
శుద్ధమునయి వేదసమ్మతమయినవి.

లలితాసంహితయను జ్ఞానార్ణవము, త్రిపురాసిద్ధాంతము,
వామకేశ్వరతంత్రమును లలితాసంహిత, లలితాపరిశిష్టము,
కల్పసూత్రములు (పరశురామసూత్రములు) ఇవి యన్నియు
శుద్ధములు వైదికములు. సంశయము లేదు. నాచేత చెప్పబడిన
రుద్రయామళము మొదలగు కొన్ని తంత్రములు వామవైదిక
ములతో కలిసి మిశ్రమములుగానున్నవి. వామమనగ వేదబాహ్య
ము. మత్స్యసూక్తము మొదలగు తంత్రములు కేవలవామము
లు. సంశయము లేదు. మిశ్రమము, కేవలవామమునయు తం
త్రములు వైదికులచేత విడిచిపెట్టతగియున్నవి. ఛిన్నమస్త మొ
దలగు దేవతోపాస్తిని చెప్పు తంత్రములు కేవలవామములు.
ఆ తంత్రములే శాక్తమనునవి. అవి వేదబాహ్యములు. కనుక
వైదికులచేత విడువతగినవి. రశ్మిసూక్తములయందు చెప్పిన
విద్యలుమాత్రము శుద్ధమయినవి. ఉచ్ఛిష్టగణపతిమాహాత్మ్య

క్షునువర్ణించు తంత్రములు వేదబాహ్యము. భైరవాదిమహాతంత్రో పాసన వేదబాహ్యము. అదే కాపాలికమని చెప్పబడుచున్నది.

ద॥ సం॥ 12-26 అధ్యాయములు సీవప్రకరణమునకు సంబద్ధము. 12 అధ్యాయము 5వ ప్రకరణమునందును, 26 అధ్యాయము 15 ప్రకరణమునందును వ్రాయబడినవి.

దేవీభాగవతము- 3 స్కంధము 25 అధ్యాయము॥

సుబాహురపి కాశ్యాంతు దుర్గాయాః ప్రతిమాం శుభాం। కారయిత్వాచ ప్రాసాదం స్థాపయామాస భక్తితః ॥41॥ తత్ర తస్యాజనాస్సర్వే ప్రేమభక్తిపరాయణాః। పూజాం చక్రుర్విధానేన యథా విశ్వేశ్వరస్యహ ॥42॥ విఖ్యాతా సాబభూవాథ దుర్గాదేవీ ధరాతలే। దేశేదేశే మహారాజ తస్యా భక్తిస్త్వవర్తత ॥43॥ సర్వత్ర భారతేలోకే సర్వవర్ణేషు సర్వథా। భజనీయా భవానీతు సర్వేషామభవత్తదా ॥44॥ శక్తిభక్తిరతాః సర్వే మానవాశ్చాభవన్నృప। ఆగమోక్తైరథస్తోత్రైర్జపధ్యానపరాయణాః ॥45॥

తా॥ సుబాహుమహారాజు కాశియందు దుర్గాలయముకట్టించి దుర్గాదేవియొక్క ప్రతిమనుంచి భక్తితో తానును కాశియందుగల ప్రజలును విధిచేత విశ్వేశ్వరునివలెనే పూజించిరి. అనంతరము భూతలమున దుర్గాదేవి ప్రసిద్ధిగాంచెను. ప్రతిదేశమందును ఆమెయందు భక్తివృద్ధిబొందెను. ఆకాలమున భరతఖండములోని జనులందరు ఆగమోక్తములగు జపధ్యానస్తోత్రపూజలచే దుర్గామహాదేవిని భక్తితో పూజించి దుర్గాప్రసాదమున పూజనీయులయిరి.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

కలియుగోపాసనకథనము.

అ॥ కలియుగమునందు జనించిన మనుజులకు జన్మమాత్రముచేతకలుగు నింద్యములగు పాపములు పరాశక్తియొక్క ధ్యానాదులవలన నశించునని చెప్పబడుచున్నది.

కలిదోషహరా॥ త్రిశతి 15 నామము॥

శ్లో॥ వ్యా॥ కలేః నింద్యాః జాయమానానాం పురుషాణాం జన్మమాత్రేణ యే దోషాః పాపాని ఆయాంతి, తాన్ దృష్టా, శ్రుతా, కీర్తితా, సంస్తుతా, పూజితా, ధ్యాతా సతీ హరతీతి తథా. కలేః అన్యోన్యవాదినాం కలహాత్ తత్తన్మతాభినివేశవశాజ్జాయమానా యే దోషాః పరబ్రహ్మవిషయే అస్తిత్వదేహాదివ్యతిరిక్తత్వ భిన్నత్వాభిన్నత్వగుణిత్వాది సాధకయుక్త్యాభాస తదనుగుణసంమత్యాభాస శ్రుతితాత్పర్యవిఘటనాన్యథాకరణ దురాగ్రహజన్య కామక్రోధపరుష పరవశక్రియమాణ నిందాపహాసాదిరూపాః బహువిధాః దోషాః। తాన్ సద్వైతబ్రహ్మజ్ఞానసాధనముక్తిరూపేణ హరతీతి—

తా॥ కలియుగమునందు జనించినపురుషులకు జన్మమాత్రముచేతనే కలిగెడి నింద్యములగు పాపములన్నిటిని పరమేశ్వరి తనను చూచుట, వినుట, కీర్తించుట, స్తోత్రముచేయుట, పూజించుట, ధ్యానించుట మొదలగు భక్తిమార్గములచే హరింపచేసును. అట్లు కలియందు అన్యోన్యవాదులయొక్క కలహమువలన వారివారి మతాభిమానమువలనపుట్టిన దోషములకు పరబ్రహ్మము (ఆత్మవస్తువు) ఉన్నదని, లేదని, దేహరూపమని

దేహమేయంతెలు విలక్షణమని, ఈవిధముగా ననేకవిధములయిన యుక్తులచేతను సక్షయింపబడిన ఆభాసజ్ఞానమువలనను, వేదములకు విరుద్ధతాత్పర్యకల్పనవలనను, హసనింద మొదలగువాని వలనను, పుట్టిన అనేకవిధపాపములను పోగొట్టునదియుతాత్పర్యము.

శ్రీ॥ సి॥ కలౌశక్తింకనా న్యాణాం పరదానహా విద్యతే।

తా॥ కలియుగమునందు మనుష్యులకు శక్తికంటె నితరులు పరములనిచ్చువారు లేరు.

లిం॥ పు॥ కలౌ ధ్యానావసం శంభో రాగమేనైవ నాన్యథేతి॥

తా॥ కలియుగమునందు ఈశ్వరోపాసన ఆగమములచేతనే చేయవలయును. మరియొకవిధముగా చేయకూడదు.

రహస్యాగమము— కలౌయుగే మహాదేవీ బ్రాహ్మణాద్యై స్సుపూజితా॥ తా॥ కలియుగమునందు పరదేవత బ్రాహ్మణాదులచేత చక్కగా పూజింపబడుచున్నది.

శ్రీమద్భాగవతము— యజంతి వేదతంత్రాభ్యాం పరం జిజ్ఞాస్వ నృప। నానాతంత్రవిధానేన కలావపి యథా శృణు ఇతి

తా॥ కలియుగమునందు ఆత్మజ్ఞానేచ్ఛగలవారు వేద, తంత్రమార్గములచేత దేవతోపాసనచేయుచున్నారని శుకులవారు పరీక్షిన్మహారాజునకు చెప్పిరి.

॥ స॥ లిపన కలికల్మషనాశనే

భా॥ న్యా॥ కలియుగే కల్మషపాపకస్యాపరస్యాత్మాత్రిన్యాశమనస్యపాద్యమేవ కరోతి॥ లిదుత్వం॥

I కూ॥ పు॥ శమాయామలం జలం వహ్నిస్తమసో భాస్కరోదయః। శాన్తిర్కలే రఘౌఘస్య దేవనామానుకీర్తనమితి॥

II బ్ర॥ పు॥ కృతస్యాఖిలపాపస్య జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోపివా ।
ప్రాయశ్చిత్తం పరంప్రోక్తం పరాశక్తేః పదస్మృతిః ॥

తా॥ కలియుగమునందు కలుగు మహాపాపములన్నిటిని పరదేవతకంటె నితరదేవతలు నశింపచేయలేరు.

I ఉదకమువలన అగ్నియు, సూర్యునివలన చీకటియు నశించునట్లుల కలియందు నపాపసంఘములు నశించుటకు పరదేవతయొక్క నామకీర్తనము సమర్థము.

II జ్ఞానమువలనగాని, అజ్ఞానమువలనగాని చేయబడిన సమస్తపాపములకు పరదేవతయొక్క నామోచ్చారణమే ప్రాయశ్చిత్తము.

త్రొమ్మిదవ ప్రకరణము

పంచదశీమంత్రజపాదివివరణము.

అ॥ హాది కాదివిద్యలలో త్రిపురోపనిషత్తు, త్రిశతినామములు, బ్రహ్మాండపురాణము, దత్తాత్రేయసంహిత, సాంఖ్యాయనసూత్రము, వామకేశ్వరతంత్రము, అంతరవరివస్య మొదలగు గ్రంథములవలన కాదివిద్య ప్రధానమని కనబడును. వరివస్యారహస్యముయొక్క వ్యాఖ్యానము పూర్ణమైన పాండిత్యములేనివారికి గురుసంప్రదాయమువలనను, పరదేవతయొక్క కటాక్షమువలనను, దెలియదగినదై యున్నది. అధికమస్తివయస్కుడను, అల్పప్రజ్ఞుడనైనను. అనల్పకాలసేవితయగు పరదేవతయొక్క కటాక్షప్రేరణావశము చేత వరివస్యాయొక్క మూలమును, వ్యాఖ్యానమునందలి కొంతతాత్పర్యమును వ్రాసితిని.

జపాదికములు అర్థము తెలిసి చేయుటముఖ్యము—
రెండవఅంశము—

శ్లో॥ నార్థజ్ఞానవిహీనం శబ్దస్యోచ్చారణం ఫలతి। భస్మని వహ్నివిహీనే నప్రక్షిప్తం హవిర్జ్వలతి ॥ 1 ॥

అర్థమజానానానాం, నానావిధశబ్దమాత్రపాఠకానాం, ఉపమేయశ్చక్రీవాన్ మలయజభారస్య వోఢేవ ॥ 2 ॥

పురుషార్థానిచ్ఛద్భిః పురుషైరర్థాః పరిజ్ఞేయాః। అర్థానాదరభాజాం నైవార్థాః ప్రత్యుతానర్థాః ॥ 8 ॥

తా॥ అగ్నిలేనిభస్మమందుంచబడిన హవిస్సు హుతముకానట్లు అర్థముతెలియక శబ్దమునుచ్చరించుటచేత ఫలములేదు. అర్థముతెలిసికొనక అనేకశబ్దములను పఠించువారికి చందనపుకఱ్ఱలబరువును మోయుచు దానిపరిమళమును గ్రహించనిగాడిదకువలెనే ఫలములేదు. పురుషార్థములు కోరెడివారు అర్థమును తెలిసికొనవలెను. అర్థమునందనాదరణకలవారికి పురుషార్థములునులేవు. అనర్థములుగూడకలుగును. మొదటిఅంశము.

కామో యోనిః కమలేత్యేవం సంకేతితైః శబ్దైః వ్యవహరతి నపరికాశం యాం విద్యాం వేదపురుషోపి ॥ 8 ॥

శ్రుతి॥ కామో యోనిః కమలా వజ్రపాణిర్గుహాహసా మాతరిశ్వాభ్రమింద్రః పునర్గుహా సకలామాయయాచ పురూచ్యేషా విశ్వమాతాదివిద్యా ।

తా॥ వేదపురుషుడు కాదివిద్యను కామః, మొదలగు సంకేతశబ్దములచేతనే చెప్పెను. కాని స్పష్టముగా చెప్పలేదు. 8 ।

కామః ககారము । యోనిః ఏకారము । కమలా ఈకారము ।

వజ్రపాణిః లకారము। గుహా హ్రీంకారము। హసా- హవ। మాతరిశ్వా కకారము। అభ్రం హకారము। ఇంద్రః లకారము। పునర్గుహా హ్రీంకారము। సకలావకల। మాయా హ్రీంకారము। జగన్మాతయగు ఈ ఆదివిద్య విశేషముగా పూజింపతగినది. కనుకనే అతిరహస్యమని సమర్థింపబడినది.

హృల్లేఖాయాః స్వరూపంతు వ్యోమాగ్ని ర్వామలోచన।
బింద్వర్ధచంద్రరోధిన్యో నాదనాదాంతశక్తయః ॥12॥ వ్యాపికా సమనోన్మన్య ఇతి ద్వాదశవంహతిః। బింద్వాదీనాం నవానాం తు సమష్టిర్నాదఉచ్యతే ॥ 13 ॥

తా॥ హ్రీంకారము హ్, ర్, ఈ, బిందువు అర్ధచంద్రుడు రోధిని, నాదము, నాదాంతము, శక్తి, వ్యాపిక, సమన, ఉన్మని యను పండ్రెండుస్వరూపములుగలిగియున్నది. బిందువు మొదలుకొని ఉన్మన్యంతమువరకుగల తొమ్మిదింటికి నాదమని పేరు. ఈతొమ్మిది సూక్ష్మ, సూక్ష్మతర, సూక్ష్మతమ, కాలములచే నుచ్చరింపబడు ధ్వనివిశేషములని, లేక అక్షరవిశేషములని చెప్పబడుచున్నవి.

ప్రథమేఽష్టాదశవర్ణా ద్వావింశతిరక్షరాణి మధ్యే స్యుః।
ప్రథమేన తుల్యమంత్యా సంఘాతేనాష్టపంచాశత్ ॥ 14 ॥

తా॥ అచ్చుతోకూడిన హల్లు రెండువర్ణములును, అచ్చు ఒకవర్ణమును, గనుక మొదటికూటమునందు "క" వర్ణముకు 2 "ల" వర్ణమునకు 2 "ఏ" వర్ణముకు 1 "ఈ" వర్ణముకు 1 హ్రీంకారమునకు 12ను కలిసి మొత్తము పదునెనిమిది. రెండవకూటమునందు "హ,స,క,హ,ల వర్ణములకు ఒక్కొక్కదానికి రెండుచొ॥ పది. హ్రీంకారమునకు 12 మొత్తము 22। మూడవ

[illegible]మునందు "స,క,ల" అను వర్ణములను 6 । హ్రీంకారము
లను 12 మొత్తము 18.

వర్ణములనుచ్చరించవలసిన కాలము ॥

మాత్రాద్వితయోచ్చార్యా కామకలాచ త్రికోణాచ । బిం
దురహిత హ్రల్లేఖా మాత్రాకాలత్రయోచ్చార్యాః ॥ ౧౫ ॥
అన్యేషాంవర్ణానాం మాత్రాకాలోర్ధమాత్రయాసహితః । బిం
దోరర్ధం మాత్రా పరేపరేచాపి పూర్వపూర్వార్ధా ॥ ౧౬ ॥
సంహృత్యైకలవో నోమాత్రాకాలస్య నాదస్య ॥

తా॥ లఘుఅక్షరమునకు ఒకమాత్రకాలమును, గుర్వక్షర
ములకు రెండుమాత్రలకాలమును, కేవలహల్లులకు అర్ధమా
త్రకాలమును కనుక "ఏ, ఈ" లకు రెండేసిమాత్రల కాలము—
బిందువులేని "హ్రీ" కారమునకు మూడుమాత్రలకాలము.
("హ్రీ"లోని "హ్, ర్" అనువానికి ఒకమాత్రకాలము । ఈకా
రమునకు రెండుమాత్రలకాలము") అకారముతో కలిసినతక్కిన
పవియక్షరములకు ఒక్కొకదానికి ఒకటిన్నరమాత్రలకాలము
బిందువు వ్యంజనమగుటచేత మాత్రలో అర్ధకాలము । అనం
తరము క్రమముగా అర్ధచంద్రుడు, రోధిని, మొదలగునవి
వెనుకనున్న వానికాలములో సగముసగముకలవి అనగా బిందువు
యొక్క కాలములో సగము అర్ధచంద్రునికి, అర్ధచంద్రుని
కాలములో సగము రోధినికి । ఈక్రమముగానే కాలముకలదు।
రెండువందలయేబదియారు (256) లవములు ఒకమాత్రకాల
ము । లవమనగా తామరాకును సన్నసూదిచేత గ్రుచ్చుటకు
పట్టినకాలము । కనుక అర్ధమాత్రముగల బిందువుకు 128
లవములు । అర్ధచంద్రునికి 64, రోధినికి 32, నాదముకు 16,

నాదాంతమునకు 8, శక్తికి 4, వ్యాపికకు 2 లవములు। సమనకు
ఒకలవము। ఉన్మనికి కాలము లేదు॥

ఏకాదశ వాక్కూటే సార్ధా ఏకాదశోదితా మధ్యే॥ 17॥
సార్ధా అష్టౌశక్తౌ వేకైకలవ్యూనితా మాత్రాః। సంహత్యైక
త్రింశన్మాత్రా మంత్రే లవత్రయన్యూనాః॥ 18॥

తా॥ మొదటిది వాగ్భవకూటము। రెండవది కామరాజకూ
టము। మూడవది శక్తికూటము। మొదటికూటములోని "క"
వర్ణమునకు 1½ లవర్ణమునకు 1½ "ఏ, ఈ" లకు ఒక్కొక
దానికి రెండు వా॥ 4 హ్రీంకి 3. బిందువు మొదలుకొని ఉన్మన్యం
తమువరకు ఒకలవము తక్కువ ఒకమాత్ర। మొత్తము ఒకల
వముతక్కువ పదునొకండుమాత్రలు। రెండవకూటమునందు
హ్రీంకారమునకు ఒకలవముతక్కువ నాలుగు। తక్కిన అయి
దువర్ణములకు ఒక్కొకదానికి పకటిన్నర చొ॥ యేడున్నర।
మొత్తము ఒకలవముతక్కువ 11½ మాత్రలు। మూడవకూట
మునందు పైవిధముననే ఒకలవముతక్కువ యెనిమిదిన్నర।
మొత్తము మూడులవములుతక్కువ ముప్పదియొకమాత్రలకా
లములో మంత్రము ఒకమారుచ్చరింపవలెను॥ 18॥

అక్షరములయొక్క ఉత్పత్తిస్థానమును,
యత్నములను చెప్పుచున్నారు॥

కంఠేచ కంఠతాలుని తాలుని దంతేషు మూర్ధ్ని నాసాయాం
స్పృష్టవివారాద్యాంతరబాహ్యైర్యత్నైస్సదక్షరోత్పత్తిః॥ 19

తా॥ కకారములు మూడును, హ్రీంకారములలోని హకా
రములు మూడును, రెండవకూటములోని హకారములు రెండు
ను, వాట్లులమీదనుండిన అకారములు పదియును, కంఠస్థాన

మునందమును, ఎకారము కంఠతాలువునందును, హ్రీంకారము లలోని మూర్ధ ఈకారములును, మొదటికూటములోని ఈకారము తాలువునందును, లకార సకారములు దంతముల యందును, హ్రీంకారములలోని రేఫలు శిరస్సునందును, బిందాదినవకము మూడును నాసికయందును ఉత్పన్నమగును॥

కకారములు స్పృష్టమనిడియు, ఈకారములు, ఎకారము వివృతమనియు, రేఫ, లకారములు ఈషత్స్పృష్టమనిడియు, హకార, సకారములు ఈషద్వివృతమనిడియు, బిందువు మొదలగు తొమ్మిది, విశేషముగా సంవృతమనిడియు, ప్రయత్నము లుకలవి। ఈక్రమముగా నీవర్ణములకు లోపలప్రయత్నము॥

కకారములు– వివార, శ్వాస, అఘోష, అనెడి బాహ్యయత్నముకలవి। సకారములు–మహాప్రాణమనెడు బాహ్యయత్నముకలవియు, వివారమనెడు ప్రయత్నముకలవియును, అన్ని అచ్చులు ఉదాత్తమనే బాహ్యయత్నముకలవి। రేఫ, లకారములు– సంవార, నాద, ఘోష, అల్పప్రాణమనెడు బాహ్యయత్నముకలవి। హకారములు–సంవార, నాద, ఘోషమనెడు బాహ్యయత్నములు। మహాప్రాణమనెడు బాహ్యయత్నమును కలవి। బిందువు మొదలగునవి అత్యంతమునుండెడి సంవార, నాద, ఘోష, మహాప్రాణమనెడు నాలుగు బాహ్యయత్నములు కలవి। ఈవర్ణములకు ఇవి వెలపలయత్నములు॥19॥

మంత్రవర్ణముల యొక్క స్థితిని, స్థానమును,
రూపమును, ఆకారమును చెప్పుచున్నారు॥

ప్రళయాగ్నినిభం ప్రథమంమూలాధారాదనాహతంస్పృశతి
తస్మాదాజ్ఞాచక్రం ద్వితీయకూటంతు కోటిసూర్యాభం ॥ 20 ॥

తస్మాల్లలాటమధ్యం తా త్రీయం కోటిచంద్రాభం। మాలా మణివద్వర్ణాః క్రమేణ భావ్యా ఉపర్యుపరి ॥ 21 ॥

తా॥ మొదటికూటము ప్రళయకాలమందైన అగ్నివలెనే కాంతిగలిగి మూలాధారము మొదలుకొని అనాహతము (హృదయము) వరకును, రెండవకూటము కోటిసూర్యులకాంతికలిగి అనాహతము మొదలుకొని ఆజ్ఞాచక్రము (భ్రూమధ్యము) వరకును, మూడవకూటము కోటిచంద్రులకాంతికలిగి ఆజ్ఞాచక్రము మొదలుకొని లలాటమధ్యమువరకును వ్యాపించుచున్నది॥ మాలికలోనుండు మాణిక్యములువలెనే మూడుకూటములలో నుండు వర్ణములు వరుసగా ఒకఅక్షరముమీద మరియొకఅక్షరమున్నట్లుల భావనచేయవలయును। బింద్వాదినవకమునకుమూందు చెప్పబడును. సహస్రారమందున్న సుషుమ్నయను నాడి తన స్థానమునుండి మూలాధారమువరకును, మూలాధారమునుండి సహస్రారమువరకును తిరుగుచుండును. మూలాధార సహస్రారములమధ్యను ఎనిమిది, ఆరు, మొదలగుదళములుగల ముప్పది పద్మములున్నవని సవిస్తరముగా స్వచ్ఛందసంగ్రహాది గ్రంథములయందు చెప్పబడినది।

మూలాధారమనెడు నాలుగుదళములపద్మము గుదస్థానము కంటె రెండుఅంగుళములమీదను, స్వాధిష్ఠానమనెడు ఆరుదళములపద్మము లింగమందును, మణిపూరమనే పదిదళముల పద్మము నాభియందును, అనాహతమనే పండ్రెండుదళముల పద్మము హృదయమందును, విశుద్ధమనే 16 దళములపద్మము కంఠమందును, ఆజ్ఞాచక్రమనే రెండుదళముల పద్మము భ్రూమధ్యమందును ఉండును.

రెండు రెండు గ్రంథులచేతను మధ్యయందు వ్యాపింపబడిన చక్రములనే పేరుగలిగిన ఆఱుపద్మములున్నవని శాస్త్రసవిస్తరముగా చెప్పబడెను॥ 21 ॥

శ్లో॥ ఆధారోత్థితనాదో గుణఇవ పరిభాతి వర్ణమధ్యగతః।

తా॥ మూలాధారమునుండి బయలుదేరిన నాదము ఈఅక్షరములమధ్యను (మణులమధ్యనున్న సూత్రమువలెనే) ప్రకాశించును. శబ్దసృష్టియొక్క ప్రక్రియ ఎట్లనగా— మర్రివిత్తనములో నున్న మర్రిచెట్టుయొక్క సూక్ష్మరూపముతో సమానమయి నట్టి శబ్దసృష్టియొక్క సూక్ష్మరూపశాలియగు త్రిపురసుందరియె అట్టిసూక్ష్మముగల ప్రకృతి, నిమిత్తక, మగు, పరా శబ్దము చేత చెప్పబడుచున్నది. తెలిసికొనునది, తరింపచేయునది, ప్రకాశింపచేయునది అను అర్థముల చేత ఆమెయే మాతృకయని చెప్పబడును.

ఘటమునందు మృత్తువలెనే అక్షరములయందు నాదమును అనుసరించియున్నది. అట్టినాదము ప్రతిరెండక్షరములయొక్క మధ్యభాగమందును, ప్రతిఅక్షరముయొక్క లోపలిభాగమందును, (రెండుమణులయొక్క మధ్యయందున్న పరిశుద్ధధారము వలెనే) ప్రకాశించును. మిగిలిన బిందువుమొదలుకొని ఉన్మన్యంతమువరకుగల తొమ్మిదింటియొక్క స్థితిని, స్థానమును, రూపమును, ఆకారమును చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ మధ్యే ఫాలం బిందుర్దీపఇవాభాతి వర్తులాకారః॥22॥ తదుపరి మతోర్ధచంద్రోన్వర్థః కాంత్యా తథాకృత్యా। అధరోధోపి తదూర్ధ్వం త్రికోణరూపాచ చంద్రికాకాంతిః॥23॥ నాదస్తు పద్మరాగపదంపద్మేయు మధ్యవర్తి సివసిశా ॥ నాదాంతస్తటిదా

భః సవ్యస్థితబిందుయుక్తలాంగలవత్ ॥24॥ తిర్యక్బిందుద్వితయే వామోర్ధ్వచ్ఛత్రిరాకృతిశ్శక్తిః । బిందూర్ధ్వచ్ఛత్ర్యశ్రాకారాథ వ్యాపికా ప్రోక్తా ॥25॥ ఊర్ధ్వాధో బిందుద్వయరేఖాకృతి స్సమనా । సైవోర్ధ్వబిందుహీనా స్మనా తదూర్ధ్వం మహాబిందుః ॥ 26॥ శక్త్యాదీనాం తు వపుర్ధ్వాదశరవికాంతిపుంజాభం ॥ 26½ ॥

తాత్పర్యము.

బిందువు—ఫాలమధ్యమందు దీపమువలె కాంతికలిగి గుండ్రముగానున్నది.

అర్ధచంద్రుడు—బిందువుపైని కాంతిచేతను, ఆకారముచేతను, అర్ధచంద్రునివలెనున్నది.

రోధిని—అర్ధచంద్రునిపైని వెన్నెలవలెకాంతికలిగి త్రికోణరూపముగా నున్నది.

నాదము—పద్మరాగకాంతికలిగి రెండుబిందువులమధ్య వర్తిగానున్నసిర (లింగము) వలె నున్నది.

నాదాంతము—మెరుపువలె కాంతియు, యెడమభాగమునందు బిందువునుకలిగి నాగలివలె నున్నది. నాగలిమీదఅగ్రము పక్షీణపులంచుగలది.

శక్తి—అడ్డముగానుండు రెండుబిందువులలో యెడమభాగబిందువుపైని ఊర్ధ్వముగా బయలుదేరు సిరయొక్క ఆకారముగలది.

వ్యాపిక—బిందువుతోకలిపికొనిన త్రికోణముయొక్క ఆకారము కలది. 25॥

సమన—మీదను క్రిందను బిందువులతోకూడిన రేఖయొక్క ఆకారముకలది.

ఉన్మని—మీఁదను బిందువు లేకుండ క్రిందబిందువుతోకూడిన రేఖ యొక్క ఆకారముగల సమనయే ఉన్మని యన బడును. అనగా రూపాంతరమునుపొందిన మనస్సును నిలువునదే! ఉన్మనియనబడును. ఉన్మనికి పైని మహాబిందువు కలదు. 26॥

శక్తి, వ్యాపిక, సమన అనునవి చంద్రసూర్యులయొక్క కాంతికలవి.

బింద్వాదిస్వరూపములు స్వచ్ఛంద సంగ్రహమునందు సవిస్తరముగా చెప్పబడినవి.

శ్లో॥ ఇత్యేవం వర్ణానాం స్థానం జ్ఞాత్వోచ్చరేద్యత్నాత్ ॥27

తా॥ ఇట్లు ప్రతిఅక్షరమునకును, ఉత్పత్తిస్థానమును, స్థితిస్థానమును తెలిసికొని ఆంతరబాహ్యప్రయత్నములతో నుచ్చరింపవలయును.

మానసికజపమునందు ఉచ్చారణలేనందున నీనియమము లేదు. గాని అపుడును వర్ణములయొక్క స్థానములను, యత్నములను భావనమాత్రము చేయవలయును.

నాదః ప్రాథమికస్తు ద్వితీయకూటేన సాకముచ్చార్యః।
ద్వైతీయీకం నాదం తార్తీయేనోచ్చరేన్నపృథక్ ॥ 28॥

తా॥ మొదటికూటమందైన బింద్వాదినవకముయొక్క నాదము రెండవకూటముతోను, రెండవకూటముయొక్క ఆనాదమును మూడవకూటముతోను కలిపి ఉచ్చరింపవలయును. కాని వేరుగానుచ్చరింపరాదు.

బింద్వాది నవకయోస్తు ప్రాక్తనకూటస్థయో రసయోః।
సంమేలనేన శబలం తార్తీయీకం విభావయేత్కూటం ॥ 29॥

తా॥ బింద్వాది నవకనాదము మొదటిరెండుకూటములయం దంతర్భూతముగను, మూడవకూటమునందు స్పష్టముగాను భావింపవలెను.

బింద్వాదికసమనాంతం క్రమేణ తార్త్రీయముచ్చరేన్నాదం
ఉన్మన్యంతర్లీనం విభావయేదేతదుచ్చరణం ॥ 30 ॥

తా॥ మూడవకూటమునందు బిందువుమొదలుకొని సమన వరకు క్రమముగా నాదమునుచ్చరించుచు దీనిని ఉన్మనియందు లీనమయినటుల భావింపవలెను.

ఇదివరకు విద్యయొక్క స్వరూపకాలము చెప్పబడినది।
ఇప్పుడుచ్చారణకాలమును చెప్పుచున్నారు॥

ఆద్యే దశ మధ్యే తాః సార్ధాస్తార్త్రీయకూటేఽన్త్యే।
ఏకలవోనా ఊనత్రింశన్మాత్రా మనోర్జపేకాలః ॥ 31 ॥

మొదటికూటమునందు పది। రెండవకూటమునందు పదిన్నర మూడవకూటమునందు ఒకలవముతక్కువ యెనిమిదిన్నర మాత్రలకాలము। కనుక ఒకమారు మంత్రముజపించుటకు ఒకలవ ముతక్కువ యిరువదితొమ్మిదిమాత్రలకాలము పట్టును. ఈ కాలానియమము వాచికజపమునకేగాని మానసికజపమునకు కాదు. జపకాలమునందుగాక, సంధ్యావందనాదులయందును, న్యాసాదులయందును, ప్రత్యేకకూటము నుచ్చరించునపుడు మొదటి రెండుకూటములయందుకూడ బింద్వాదులనుచ్చరింపవలెను॥

అ॥ ఈకూటములకు వ్యష్టి సమష్టి భేదములచే నాలుగువిధ ములుగానున్న స్వరూపవిశేషమును చెప్పుచున్నారు॥

వ్యష్టిసమష్టివిభేదాదస్యాం చత్వారి బీజాని।
సృష్టిస్థితిసంహారానాఖ్యారూపాణి భావనీయాని ॥ 32 ॥

తా॥ ఈకూటములందు వ్యష్టి సమష్టిభేదములవలన నాలుగుబీజములు. సృష్టి, స్థితి, సంహార, అనాఖ్య యను నాలుగు రూపములుగా భావింపతగినవి. అనాఖ్య అనగా తిరోధాన, అనుగ్రహములయొక్క సమష్టి. లేక ఉదాసీనావస్థతో కలసిన సృష్టి, స్థితి, లయము, లయినను నాలుగు ॥ మూడుకూటములను వ్యష్టిచేత మూడుబీజములు। సమష్టిచేత ఒకేబీజము। మొత్తమునాలుగు॥

పుట ధామ తత్త్వపీఠాన్వయ లింగక మాతృతత్సమష్టీనాం।
రూపాంతరాణి బీజాన్యమూని చత్వారి చింతనీయాని ॥33॥

తా॥ పుట, ధామ, తత్త్వ, పీఠ, అన్వయ, లింగ, మాతృ, అనువానికిని, వీనియొక్కసమష్టికిని, రూపాంతరములుగా నాలుగుబీజముల నాలోచింపతగినవి.

(1) పుటములు, జ్ఞాతృ, జ్ఞాన, జ్ఞేయరూపములు, తత్సమష్టి ఒకటియు,

ధామసప్తకమనగా— చక్ర, నాథ, దశా, శక్తిత్రయ, ఆత్మరూపములు. అనగా— [చక్రమును,

(2) 1 చక్రాణి—అగ్ని, సూర్య, సోమ చక్రములు, బ్రహ్మ

2 నాథాః—మిత్రీశనాథ, షష్ఠీశనాథ, ఉడ్డీశ నాథులు, చర్యానందనాథునును, [మును,

3 దశాః—జాగ్రదవస్థ, స్వప్నము, సుషుప్తియు, తురీయ

4 శక్తయః—వామా, జ్యేష్ఠా, రౌద్రియు, శాంతయును,

5 2 ఇచ్ఛా, జ్ఞాన, క్రియా శక్తులును, అంబికయును, [మహాత్రిపురసుందరియును,

6 3 కామేశ్వరీ, వజ్రేశ్వరీ, భగమాలినీ శక్తులును

7 ఆత్మానః—ఆత్మ, అంతరాత్మ, పరమాత్మయు, జ్ఞానాత్మయును, ఇవి ధామసప్తకము॥

(3) తత్త్వములు—ఆత్మతత్త్వము, విద్యాతత్త్వము, శివతత్త్వము, సర్వతత్త్వమును, [ఓఢ్యాణపీఠమును,

(4) పీఠములు— కామగిరి, పూర్ణగిరి, జాలంధరపీఠములు,

(5) అన్వయములు అనగా ఆమ్నాయములు. } పూర్వామ్నాయ, దక్షిణామ్నాయ, పశ్చిమామ్నాయములు, ఉత్తరామ్నాయమును,

(6) లింగములు—స్వయంభులింగము, బాణలింగము, ఇతరలింగము, పరలింగమును,

(7) మాతృకలు—పశ్యంతి, మధ్యమ, వైఖరియు, పరయును, ధామపదార్థముగా చెప్పబడిన మూడుశక్తులుకూడా మాతృకాశబ్దమునకు అర్థము.

ఇవి పుటాదిషట్కము॥ 33 ॥

ఏకైకస్మిన్కర్మణి సృష్ట్యాది విభేదతస్త్రివిధే । బ్రహ్మాద్యా అధిపతయో భారత్యాది స్వశక్తిభిస్సహితాః ॥ 34॥

బ్రహ్మాదయస్త్రయోమీ భారత్యాద్యాశ్చ శక్తయస్తిస్రః ప్రత్యక్షరస్వరూపాః శాక్తాస్తే వక్ష్యమాణయారీత్యా ॥ 35 ॥

తా॥ సృష్టి, స్థితి, లయములనెడు మూడువిధములగు కర్మములందు సరస్వతి మొదలగు శక్తులతోకూడిన బ్రహ్మాదులు ప్రభువులు.

సృష్టికర్మము మూడువిధములు—సృష్టిలో సృష్టి, సృష్టిలో స్థితి, సృష్టిలో సంహారము అని ; [ము.

ఇట్లేస్థితికర్మము—స్థితిలో సృష్టి, స్థితిలో స్థితి, స్థితిలో సంహార

ఇట్లు సంహారకర్మయును—సంహారములో సృష్టి, సంహారములో స్థితి, సంహారములో సంహారము.

ఇచ్చటి ప్రతిమూడింటియందును బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులు ముగ్గురు, భారతి, పృథివి, రుద్రాణి సయితముగా అధిపతులు.

ఇట్లయితే "క" బ్రహ్మ, "ఏ" సరస్వతి, "ఈ" విష్ణువు, "ల" లక్ష్మి, హ్రీంకారములోని "హ" రుద్రుడు, "ర్" రుద్రాణి, "ఈ" శాంతాంబికలమిథునమునని బీజస్వరూపములు। ఇవి ప్రథమకూటము। ద్వితీయకూటములోని రెండవహకారమును తీసివేయుగా మిగిలినఅక్షరములకు పైవిధముగానే అర్థము. అనగా. "హ" బ్రహ్మ, "స" సరస్వతి, "క" విష్ణువు, "ల" లక్ష్మి, హ్రీం పైవిధముగానే బీజస్వరూపములు। ఇవి ద్వితీయకూటము। రెండవకూటములో తీసివేసిన రెండవహకారమును మూడవకూటములో మొదట చేర్చినయెడల పైప్రకారమే బీజస్వరూపములు। తృతీయకూటము శక్తికూటప్రాధాన్యము చేత ముందుగా సరస్వతీరూపమగు సకారము చేత ప్రారంభించబడెను.

మిగిలిన బిందువుమొదలగు వాని రూపమేమనగా—

శ్లో॥ హ్యార్థే ఖా కామనే లా సపరార్ధకలాత్తు కుండలినీ।
నాదాశ్చక్రిత్రితయతిత్రయమాత్మానో విభావ్యాస్యు॥

తా॥ సపరార్థకల అనగా సకారమునకు పరమందున్న అక్షరము "హ" కారము. ఆహకారము విసర్గఅని, రెండుబిందువుల స్వరూపమని చెప్పబడెను. కనుక అందులో అర్థకల ఒకబిందువు. అదియే సపరార్థకలయనబడును. అట్టిబిందుకలమూడుహ్రీంకారములలోని ఈకారములయందుండి "కుండలి" యనబడును ఆమూడుఈకారములయందుగల మూడునాదములకు నాదమొ

కటిక మూడుచక్రములనా॥ త్రిమ్మది చక్రములు. ఆబిందు కల ఒకటి, రెండు, మూడు, కూటములయందు క్రమముగా వహ్ని కుండలి, సూర్యకుండలి, చంద్రకుండలి, అని చెప్పబడును. వహ్నికుండలియొక్క స్వరూపము గురుముఖమువలననే తెలిసి కొనతగినది. ఆనాదము బిందువుమొదలుకొని ఉన్మనివరకుగల త్రొమ్మిదింటికి సమష్టిరూపముగానుండి దీపముయొక్క శిఖాగ్ర మందు కాటుక రేఖపుట్టువిధమున సపరార్ధకలవలననే పుట్టును. అనాహతచక్రమునుండి ఆజ్ఞాచక్రమువరకును బయలుదేరిన ప్రథమకూటమందలి నాదము, త్రైలోక్యమోహనము, సర్వా శాపరిపూరకము, సర్వసంక్షోభణము, అను చక్రనామములు గలదై సృష్టిచక్రముయొక్క నామాంతరముగనున్నది. ఆజ్ఞా చక్రమునుండి బిందుస్థానమువరకును బయలుదేరిన రెండవకూ టమందలి నాదము, సర్వసౌభాగ్యదాయకము, సర్వార్థసాధక ము. సర్వరక్షాకరము, అను చక్రనామములుగలదై స్థితిచక్ర ముయొక్క నామాంతరముగ నున్నది. బిందుస్థానమునుండి ద్వాదశాంతమువరకు బయలుదేరిననాదము, సర్వరోగహరము, సర్వసిద్ధిప్రదము, సర్వానందమయము, అను చక్రనామములు గలదై సంహారచక్రముయొక్క నామాంతరముగనున్నది. ఇట్లు భావన చేయవలయును.

అవస్థాపంచకమును, శూన్యషట్కమును, విషువత్సప్తకము ను, జపకాలమునందు భావన చేయవలయునని చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ ఇంద్రియదశక వ్యవహృతిరూపా యా జాగరావస్థా।
తత్ర ప్రకాశరూపో హేతుర్భావ్యస్తృతీయగే రేఫే॥ 37॥

తా॥ వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థలనెడి కర్మేం

పంచేంద్రియములచేతను, ఘ్రాణము, రసనము, చక్షువు, త్వక్కు, శ్రోత్రములనెడి జ్ఞానేంద్రియములచేతను వ్యవహరింపబడు కాలము జాగరావస్థ. అచ్చట కారణమయిన జ్ఞానమునకు రూపము లేనందున ప్రకాశస్వరూపముగా మూడవకూట రేఫస్థానమునందు భావన చేయతగినది. ఇదియే మొదటిఅవస్థ ॥ 37 ॥

శ్లో॥ అంతఃకరణమాత్రేణ వ్యవహారః స్వాప్నికావస్థా ।
సా తార్తీయేకారాత్ బోధ్యాపి గలస్థలే చింత్యా ॥38

తా॥ అంతఃకరణరూపమగు మనస్సు, బుద్ధి అహంకారము, చిత్తము అనెడు నాలుగింటిచేతను వ్యవహరింపబడు కాలము స్వప్నావస్థ। దానినిపుట్టించు ప్రకాశరూపము మూడవకూటహ్రీంకారములోని ఈకారమునందు భావన చేయతగినప్పటికి ద్వితీయకూటలకారమునందే భావన చేయవలయును॥38॥

శ్లో॥ అంతరన్యత్తేర్లయాత్ లీనప్రాయస్య జీవస్య ।
వేదనమేవ సుషుప్తిః చింత్యా తార్తీయబిందౌ సా॥39

తా॥ చిత్తవృత్తినాశమువలన నశించినవానితో సమానమగు జీవునియొక్క అవస్థయే సుషుప్తియనబడును। దానిని మూడవకూటబిందువునందు అనగా లలాటస్థానమునందు భావింపతగినది॥

వివరణమతమందు ఆత్మ, సుఖాజ్ఞానములు విషయముగాగల అవిద్యావృత్తులు మూడును స్వీకరింపబడినవి. వృత్తియనగ అంతఃకరణపరిణామము. వార్తికమతమందు వృత్తిశూన్యమే సుషుప్తి ॥ 39 ॥

శ్లో॥ తుర్యావస్థా చిదభివ్యంజకనాదస్య వేదనం ప్రోక్తం ।
తద్భావనార్ధచంద్రాదికం వ్యాప్య కర్తవ్యా ॥ 40 ॥

తా॥ జ్ఞానమును ప్రకటనచేయు నాదమును తెలిసికొనుట తుర్యావస్థ అనబడును. అట్టిప్రకాశరూపము అర్ధచంద్ర, రోధిని నాదము అను మూడింటియందు వ్యాపించినదిగా భావనచేయ వలయును.

శ్లో॥ ఆనందైకఘనత్వం యద్వాచామపి నగోచరోస్యాణాం।
తుర్యాతీతావస్థా సా నాదాంతాది పంచకే విభావ్యా ॥41॥

తా॥ పూర్ణముగ ఆనందావస్థ నరులకు చెప్పనలవికాదు. అట్టి తుర్యాతీతావస్థను నెడు ప్రకాశస్వరూపమును నాదాంతము, శక్తి, వ్యాపిని, సమన, ఉన్మని యను నయిదుస్థానముల యందును భావనచేయవలయును ॥41॥

శూన్యషట్కమును చెప్పుచున్నారు॥

శ్లో॥ తార్తీయీకే రేఫస్థానే బిందౌచ రోధన్యాం నాదాం
తవ్యాపికయోః పంచక్రమేణ తుల్యాని పంచశూన్యాని ॥ 42 ॥
ఉన్మన్యాం నిరూపం షష్ఠం చింత్యం మహాశూన్యం।

తా॥ మూడవకూటమందలి హ్రీంకారములోని రేఫస్థానము బిందువు, రోధిని, నాదాంతము, వ్యాపిక, అను అయిదింటియందును నెమలిపింఛమందుండు కన్నులతో సమానములగు అయిదు శూన్యములును, ఉన్మనియందు స్వరూపములేని ఆరవశూన్యమును భావనచేయవలయును. నెమలిపింఛముయొక్క అగ్రమునుపొందిన చంద్రునివలె ఆకారముగలది శూన్యము. అదే స్వచ్ఛందసంగ్రహమునందు నెమలిపింఛమువలెనే చమత్కారముగ మండలములతో కూడుకొనిన శూన్యపంచకమును ధ్యానముచేయువానికి పరమందు ఆకాశస్వరూపమువలె సర్వోత్కృష్ట గల గొప్పశూన్యము భాసించుచున్నదని చెప్పబడినది ॥ 42॥

విషువత్సప్తకమాహ ॥

ప్రాణాత్మమనసానాం సంయోగః ప్రాణవిషువాఖ్యః ॥43॥

తా॥ ప్రాణములకు, ఆత్మకు, మనస్సుకు, ఐక్యము చేయుటయే ప్రాణవిషువము. అకారాది అక్షరరూపమగు వాయువే ప్రాణవిషువమని కొందరిమతము. మంత్రవిషువము॥

ప్రాథమికకూటనాదే త్వనాహతాద్బ్రహ్మరంధ్రాంతే ।
వ్యష్టిసమష్టివిభేదాత్ బీజచతుష్కస్యచ స్వస్య ॥ 44 ॥
ఐక్యేన నాదమయతా విభావనం మంత్రవిషువాఖ్యం ।

తా॥ తనయొక్క మూలాధారమునుండి బయలుదేరిన నాదమును, ప్రథమకూటసంబంధమగు నాలుగుబీజములతోను, ప్రథమకూటనాదముతోను ఐక్యముచేసి అనాహతము మొదలు బ్రహ్మరంధ్రమువరకు వ్యష్టి, సమష్టి, అనుభేదమువలన నాదమును భావనచేయుట మంత్రవిషువము ॥

నాడీవిషువము॥

ఆధారోత్థితనాదస్యోచ్చారాత్ బ్రహ్మరంధ్రాంతం ॥45॥
షట్చక్రాణాం గ్రంథీన్ ద్వాదశభిందన్ సుషుమ్నయైవ
పథా నాడినాదార్ణానాం సంయోగో నాడికావిషువం ॥ 46॥

తా॥ మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధము, ఆజ్ఞా, అనెడు ఆరుచక్రములకు ఒక్కొకచక్రమునకు క్రిందను, మీదను, రెండురెండు చొ॥ పండ్రెండు గ్రంథులు। వానిని భేదించుచు సుషుమ్నానాడి మూలాధారమునుండి బ్రహ్మరంధ్రమును పొందుచున్నది। అట్టిమార్గముచేతనే సుషుమ్నానాడి నాదములకు, వర్ణములకు కలసియున్నట్లు భావనచేయుచు ఉచ్చరించుట నాడీవిషువము ॥45.46॥

ప్రశాంతవిషువము॥

రేఫేకామకలాస్వీ హార్ధకలాయాంచ బింద్వాసా ।
నాదాంతావధినాదః సూక్ష్మతరో జాయతే తత్ర ॥ 47 ॥
శక్తేర్మధ్యే తల్లయచింతనముదితం ప్రశాంతవిషువాఖ్యా ।

తా॥ మూలాధారమునుండి బయలుదేరిన నాదము మూడవకూటమందలి రేఫ, ఈకార, హార్ధకల, బిందు, అర్ధచంద్ర, రోధిని, నాదమనెడు స్థానములయందును, నాదాంతపర్యంతమును, మిక్కిలిసూక్ష్మముగనుండును. ఆనాదము శక్తియొక్క మధ్యమున లీనమయినట్టుల భావన చేయుట ప్రశాంతవిషువము అట్టినాదముయొక్క ధ్వని కంచుతాళము కొట్టినతరువాత క్రమముగా అణగుకాలముయొక్క ధ్వనివలెనుండును.

శక్తి, కాల, విషువములు॥

శక్త్యంతర్గతనాదం సమనాయాం భావయేల్లీనం ॥ 48 ॥
శక్తిస్థానాదూర్ధ్వం పునరప్యుజ్జీవితస్య నాదస్య ।
సమనాగతమున్మన్యామేతే ద్వే శక్తి కాలవిషువాఖ్యే ॥ 49 ॥

తా॥ శక్తియొక్క లోపలనున్న నాదము మిక్కిలిసూక్ష్మముగా వ్యాపికను అతిక్రమించి, సమనయందు లీనమగుట శక్తివిషువము. సమనకు పరమగు మిక్కిలిసూక్ష్మముగా ఉన్మనియందు లీనమగునాదము కాలవిషువము ॥

తత్వవిషువము॥

శ్రీవిద్యాకూటావయవేషు కకారాదిషూన్మనాంతేషు ।
అకులాదికోన్మనా తత్ప్రదేశసంస్థేషు కమలేషు ॥ 50 ॥
అధ్యుష్టనిమేషోత్తరసప్తదశాధికశతత్రయత్రుటిభిః ।
ఉచ్చరితే నాదేసతి తస్యాంతే తత్వవేదనం భవతి ॥ 51 ॥

తదిదం చైతన్యాత్మిక్యా క్రియాశక్త్యా తత్త్వవిషువాఖ్యం ॥51॥

తా॥ కకారాదులు మూలాధారము మొదలుకొని ఉన్మన్యంతమువరకుగల కూటములయొక్క అవయవములయందును, అకులాదికములు, ఉన్మనియుగల ఆయాప్రదేశకమలముల యందును, 10817 త్రుటులపర్యంతము నాదముచ్చరింపగా తత్త్వజ్ఞానమగుచున్నది. బ్రహ్మానందాత్మాకారమునకు కారణమగు ఈఉచ్చారణ తత్త్వవిషువమనబడును. చెప్పబడిన 32 పద్మములలో క్రిందనున్న రెండును, అగ్నిచక్రంబునందున్నదియు అకులపద్మములు. మిగిలినవి కులపద్మములు. ఆలోచింపగా మూలాధారమనెడు అకులపద్మమువలననే మంత్రముయొక్క అక్షరములకు ప్రారంభమగును. కాని చక్రరాజముయొక్క సకలాఖ్యభావన క్రింది సహస్రదలకమలము మొదలుకొని ఆరంభమని (అకులే విషుసంజ్ఞేచ) ఇత్యాదినా। చతుశ్శతి (సేతుబంధము) యందు చెప్పుటచేతను, చక్రమునకును, మంత్రమునకును. అభేదము చేత మంత్రమునకుకూడా క్రిందిసహస్రారమువలనే ఆరంభమని తంత్రములయందు చెప్పబడినది.

అధ్యుష్టమనగా మూడున్నర। నిమేషమనగా నేత్రముయొక్క రెప్పపాటుకాలము। మూడువేలత్రుటులు ఒకనిమేషము। “స్వస్థే నరే సమాసీనే యావత్స్పందతి లోచనం। తస్య త్రింశత్తమోభాగః తత్పరః పరికీర్తితః॥ తత్పరస్య శతాంశస్తు త్రుటిరిత్యభిధీయతే” ఈవచనమునందు మనుష్యుడు స్వస్థచిత్తుడై కూర్చుండియుండగా నేత్రముయొక్క రెప్ప యెంతకాలములో వాల్చబడునో అదినిమేషమనియు, ఆనిమేషములో ముప్పదియవభాగము తత్పరమనియు, దానిలో నూరవభాగము త్రుటి

యనియు చెప్పబడెను. ఇట్లు 10817 త్రుటులపర్యంతము మంత్రముయొక్క అవయవములను, స్థానములను, కలిపి నాదమును చ్చారణచేయగా తనకును, బ్రహ్మమునకును, అభేదమనే బోధ యగుచున్నది. ఇట్లుచ్చరించుట తత్త్వవిషువము ॥ 51॥

ఏవమవస్థాశూన్యే విషువచ్చక్రాణి పంచషట్సప్తనవచ ।
మనోరర్థాంశ్చ స్మరతోర్ణోచ్చారణంతు జపః ॥ 52 ॥

తా॥ ఈవిధముగా 5 అవస్థలను, 6 శూన్యములను, 7 విషువములను, 9 చక్రములను, మంత్రముయొక్క 15 అర్థములను స్మరించుచు అక్షరములను ఉచ్చరించుటయే జపము ॥

మూడునాదములును, మూడుచక్రములుగా భావింపుమని పూర్వమందే చెప్పబడెను. చక్రసంకేతమనెడు గ్రంథమునందు సకల, నిష్కల, సకలనిష్కల మని చక్రభావన మూడువిధములుగాఁగూడ చెప్పబడినది.

అకులసహస్రారము, మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధము. అనెడు ఆరుచక్రములయందును, సూక్ష్మజిహ్వా, భ్రూమధ్యము, బిందుస్థానములయందును, మొత్తము 9 స్థానములయందును, త్రైలోక్యమోహనము, 2 సర్వాశాపరిపూరకము, 3 సర్వసంక్షోభణము, 4 సర్వసౌభాగ్యదాయకము, 5 సర్వార్థసాధకము. 6 సర్వరక్షాకరము 7 సర్వరోగహరము, 8 సర్వసిద్ధిప్రదము, 9 సర్వానందమయము అను 9 చక్రములను భావించుట సకలభావనయనబడును.

బిందువు, అర్థచంద్రము, రోధిని, నాదము, నాదాంతము, శక్తి, వ్యాపిక, సమన, ఉన్మనులయందు తొమ్మిదిచక్రములను భావించుట నిష్కలభావన.

ఉన్మన్యంతముగా గల మహాబిందువునందే 9 చక్రములను భావించుట సకలనిష్కలభావన.

ఇట్లు మంత్రముయొక్క అర్థములను భావించువారికి మంత్రమందైన 58 అక్షరములలో మొదటి రెండు కూటములయందున్న బిందువుమొదలగు 18ని విడిచి మిగిలిన 40 అక్షరములను చ్చరించుటయే జపమనబడును.

అంతరపరివస్య—రెండవఅంశము॥

అ॥ పంచదశికి అక్షరములవలెనే యర్థములును పదునయిదుగలవు॥

మొదటిది పూర్ణగాయత్రియొక్క అర్థము। 2 భావార్థము, 3 సంప్రదాయార్థము, 4 నిగర్భార్థము, 5 కౌలికార్థము, 6 రహస్యార్థము, 7 మహాతత్త్వార్థము. 8 నామార్థము, 9 శబ్దరూపార్థము, 10 నామైకదేశార్థము, 11 శాక్తార్థము, 12 సామరస్యార్థము, 13 సమస్తార్థము, 14 సగుణార్థము, 15 మహావాక్యార్థము. వీనిలో మొదటిఅర్థము 13వ ప్రకరణమునందును, 7-15 అర్థములు పదునయిదవప్రకరణమునందును వ్రాయబడును.

భావార్థము మొదలగు ఆరు అర్థములు యోగినీహృదయోక్త ప్రకారము చెప్పబడుచున్నవి.

2 భావార్థము॥

వామేచ్ఛా బ్రహ్మభారత్యౌ జ్యేష్ఠాజ్ఞానే హరిక్షితీ।
రౌద్రీ క్రియా శివాపర్ణే ఇత్యేతన్మిథునత్రయం॥ 11॥
త్రిభిఃకూటైః క్రమాద్వాచ్య మీంకారత్రితయే నతు।
ఏతత్త్రయసమష్ట్యాత్మ వాచ్యం శాంతాంబికాత్మకం॥ 12॥

తా॥ ప్రకాశయొక్క అంశభూతములగు వామ, జ్యేష్ఠ, రౌద్రి

యను శక్తులుమూడును, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులు అను పురుష
రూపములుగనున్నవి. వీనిసమష్టి శక్తి శాంతయనబడును.

విమర్శయొక్క అంశభూతములగు ఇచ్ఛా, జ్ఞాన, క్రియా, శక్తు
లుమూడును, బ్రహ్మాదులభార్యలగు సరస్వతి, పృథివి, పార్వతి,
అను ప్రసిద్ధమగు స్త్రీరూపములుగనున్నవి. వీనియొక్క సమష్టి
శక్తి అంబికయనబడును. వీనిలో మొదటిమూడు మిథునములు
క్రమముగ ఈంకారముగాక మిగిలిన మూడుకూటములకు అన
గా ఒక్కొక్కకూటమునకు ఒక్కొకమిథునము అర్థము. ఈంకా
రములకు నాలగవమిథునమగు శాంతాంబికలు అర్థము. ముం
దు చెప్పబోవు శాక్తార్థమందైతే ప్రతికూటములోను రేఖాంత
మువరకుగల ఆరువర్ణములకును, మొదటిమూడుమిథునములు
ను అర్థము. ఈభావార్థమునకును, శాక్తార్థమునకును,
ఇట్టిఅర్థభేదముకలదు. ఇందుకు యోగినీహృదయమునందు—
“అక్షరార్థోహి భావార్థః కేవలః పరమేశ్వరి। యోగినీభిః
తథావీరైర్వీరేంద్రైః సర్వదాప్రియె। శివశక్తిసమాయోగా
జ్జనితో మంత్రరాజకః” అను శ్లోకమునందు సరస్వతిమొదలగు
యోగినులతోను, వీరేంద్రులయి ఉపాసనశ్రేష్ఠులగు బ్రహ్మాదు
లతోను, వీరులైన ఉపాసకులతోను, శివశక్తులయొక్క సమష్టి
తోను, మంత్రరాజము పుట్టెను. ఉపాసకులు మూడువిధములు
సకలులు, ప్రళయకలులు, విజ్ఞానకేవలులు, అని “అహమిప్రళ
యంకుర్వన్నిదమః ప్రతియోగినః। పరాక్రమపరో భుంక్తే స్వా
త్మానమశివాపహం” అను శ్లోకమునందు ఇదంశబ్దార్థమగు
సకలవస్తువులను తనయందు లయముచేయు వీరుడు పరాక్రమ
ముగలవాడై సమస్తఅమంగళములను పోగొట్టునట్టి ఆత్మరూప

ము ను అనుభవించుచున్నాడని చెప్పబడినది. ఈమొదలగు శ్లోక
ములందును, పరాపంచాశిక యనుగ్రంథమునందును, ఇతరస్థ
లములయందును, వీరశబ్దమునకు ఉపాసకులని అర్థము చెప్పబడి
నది. కనుక బ్రహ్మమొదలగు వీరేంద్రులు ముగ్గురు, సరస్వతి
మొదలగు యోగినులు ముగ్గురు, సకలులు మొదలగుఉపాసకులు
ముగ్గురు, హ్రీంకారముగాక మిగిలినమూడుకూటములందలిబీజ
ములచేతను క్రమముగా చెప్పబడుచున్నారు. "హ్రీంకారఉభ
యాత్మకః" అనువచనమువలన హ్రీంకారములకు శివశక్తుల
యొక్క సమష్టిరూపమగు నాలగవమిథునము అర్థము. ఈ
మంత్రరాజము ఇట్లు యోగినులు మొదలగువారితో కూడికొని
యున్నదని అర్థము. పై అర్థమే చెప్పబడుచున్నది.

యద్వాగీస్సకలబ్రహ్మప్రభృతీనాం త్రయం త్రయం।
త్రికూటవాచ్యం మాయాయాస్తురీయం మిథునం మతం॥13

తా॥ లేక, పైనిచెప్పిన వీరపదము భారతీమొదలగు యోగి
నులకే విశేషణము. కాని స్త్రీలింగముమాత్రముకాదు. అందు
వలననే బ్రహ్మమొదలగువారికి వీరులయొక్క భర్తలను చెప్పు
నట్టి వీరేంద్రశబ్దముచేత వ్యవహారముకలిగెను.

శాస్త్రార్థమునందు భారతి మొదలగువారిని చెప్పునట్టి ఆరు
అక్షరములు, యోగిని, వీరేంద్ర, పదములచేత గ్రహింపవల
యును. శివశక్తిసమాయోగమనేపదముచేత కామకల (ఈకా
రము) చెప్పబడినది. కామకలయందు శివశక్తులయొక్కసంబం
ధము సవిస్తరముగా ముందు చెప్పబడును. ఒక్కొకఆవృత్తికి
ఏడుఅక్షరములచేతను మూడుఆవృత్తులుగల మంత్రరాజముపుట్టి
నది. ఈయేడుగురుదేవతలయొక్కరూపాంతరమగుటచే ఈమం

త్రము దేవతాస్వరూపమే. మంత్రమునకు పుట్టుకను అంగీకరిం
చినను అనాదిత్వమునకు భంగములేదు. నిర్గుణబ్రహ్మముకంటె
వ్యతిరిక్తమగు సమస్తము శాస్త్రప్రామాణ్యము వలన పుట్టుక
కలదే. పుట్టుకలేదియు, అనాదియునగు చిచ్ఛక్తివలె మంత్ర
ము పుట్టుకలేని అనాది అనరాదు. పుట్టుకగల అనాది కావచ్చు
ను. పుట్టుకనంగీకరించినను పరంపరా అనాదిఅనుటకు బాధలే
దు. స్థూలసూక్ష్మరూపములుగల సర్వకార్యములు పుట్టుకకు
పూర్వముకూడ కారణములోపల సూక్ష్మరూపముగ నుండుట
చేత కార్యము నిత్యమని అంగీకరించుటవలన ప్రవాహానాదిత్వ
మును నిత్యవాక్యములకు భంగములేదు. కావున ఈరెండుపక్ష
ములయందును చెప్పిన పుట్టుకయొక్క అర్థము సమంజసము
కాదు. ఉత్పత్తిగ్రంథమునందు భారతీదేవిమొదలగువారియొక్క
సమాప్తిరూపముగ చదివిన మంత్రముకంటె వేరుకాదని చెప్పుట
శబ్దార్థములకు భేదములేదని వారించు మాయొక్క మతమునకు
విరుద్ధముకాదు.

శ్లో॥ తన్మయీం పరమానందనందితాం స్పందరూపిణీం ।
సమస్తమంత్రకం దేహం జ్ఞాత్వా స్వైరముపాసతే॥

తా॥ నిత్యానందస్వరూపమై సత్త్వచిత్తత్త్వములుగ పరిణా
మించినను తత్త్వములంతయు భిన్నముకాని త్రిపురసుందరిని మం
త్రముకంటెను, జగత్తుకంటెను భిన్నముకాదని తెలిసి పూజిం
పవలయును. ఇట్లు దేవతయే మంత్రము, మంత్రమే దేవతయని
రెంటింటికి అభేదమును చెప్పి మంత్రోద్ధారమును గ్రంథకర్త చెప్ప
బోవుచున్నాడు.

శ్లో॥ శివశక్త్యాత్మసంఘట్టరూపే బ్రహ్మణి శాశ్వతే।
తత్త్వధాప్రసరాశ్లేషశాలిన్యం ద్రోపలక్షితే॥
జ్ఞాతృజ్ఞానమయాకారకరణాన్మంత్రరూపిణీం।
తేషాం సమష్టిరూపేణ పరాశక్తిస్తు మాతృకాం॥

తా॥ ఆద్యంతములు లేనిచిచ్ఛక్తి శాకాక్షిన్యాయమున సగుణరూపముతో భక్తులకు అభీష్టములిచ్చునట్టి యాకారమును ధరించి గురూక్తజ్ఞానస్వరూపమును మననము చేయువారిని జ్ఞానాకారమును బోధించి నిర్భయులను జేయుచు రక్షించుటవలన మంత్రమని వ్యుత్పత్త్యర్థము. భారతిమొదలగు సమస్తదేవతాసమష్టిరూపమగు పరాశక్తియే మంత్రరాజమనబడును.

తత్త్వరూపురాలు, తత్త్వములకంటే భేదము లేనిది యని చెప్పుటచేత దేవతారూపమగు ప్రపంచమునకును, మంత్రమునకును భేదములేదని సూచన చేయబడినది. ఇట్లు మంత్రమునకు, దేవతకు, ఆత్మకు, భేదము లేదని ధ్యానము చేయుచు మంత్రమును జపము చేయవలసినదని విధించుచున్నది.

ఇట్లు పరదేవతకును, మంత్రమునకును అభేదమును జెప్పి మంత్రపదమునకు అవయవశక్తి గూడకలదని చెప్పుచున్నారు.

కలిసియున్న శివశక్తులయొక్క సామరస్యరూపమయినదియు, ఆద్యంతములులేనిదియు, బ్రహ్మముయొక్క విస్తారమగు జగద్రూపము బ్రహ్మముయొక్క సంబంధముచేత ప్రకాశించుచున్నను, జగత్తులయొక్క ఐశ్వర్యములతో బ్రహ్మము కలిసియుండలేదు. సత్యము, జ్ఞానము, మొదలగు ధర్మములతో కలిసిన శుద్ధబ్రహ్మము ఒకటియే విషయముగాగల నిర్వికల్పకజ్ఞానముగల భక్తశ్రేష్ఠునకు జ్ఞానమగు యీబ్రహ్మాకారము కలదో

అట్టిఅకారముకుచేయుటవలన, అట్టిజ్ఞానరూపముగా మననము చేయువారిని భయమునుపుట్టించునట్టి సమస్తనిరీతులను అనగా ద్వైతమునుతొలగించి రక్షించుచున్నది.

పైనిచెప్పిన ఆఖరుఅర్థమును సిద్ధాంతముగా శ్లోకరూపము చేత చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ వామేచ్ఛాద్యాంకుశాంత ఇతి సప్తభిరక్షరైః ।
త్రిరావృత్తైరియం విద్యా సంజాతా తేనతన్మయీ ॥14॥
వామాది సప్తశక్తీనాం సమష్టిః పరదేవతా ।
షట్త్రింశత్తత్త్వరూపాస్మాన్మాత్రయాపి నభిద్యతే ॥15॥

తా॥ వామ, ఇచ్ఛ, మొదలగుశక్తులను చెప్పెట్టి అనుఅక్షరములను, ఈకారమును కలిసి యేడు అక్షరములచేత మూడావృత్తులుగల ఈపంచదశీవిద్య దేవతాస్వరూపముయినది. అట్టి యేడుశక్తులయొక్క సమష్టిస్వరూపమును, షట్త్రింశ (36) త్తత్త్వస్వరూపమును గు పరదేవతకును ఈ అంశమునను భేదము కొంచమైనను లేదు. మంత్ర మందుగల మూడవదైనట్టి యీకారము జ్యేష్ఠాశక్తిచిహ్నముచేతను, వామమొదలగు 6 శక్తులలో కలిసియుండుటచేతను హ్రీంకారములలోని ఈకారములనే చెప్పబడినందున మూడుఆవృత్తులు అనుటకు విరోధములేదు. వామ మొదలగు ఆరుశక్తులకును, ఈకారమునకును భేదము లేదని శాస్త్రమందు చెప్పబడెను. ఈకారాంతమువరకుగల యేడుఅక్షరములతో భేదములేని మంత్రమునకును, షట్త్రింశ (36) త్తత్త్వరూపమగు పరదేవతకును, భేదము లేదని భావార్థము చెప్పబడెను. కనుక శాస్త్రభావార్థములకు చాలా భేదము కలదు. లేక మంత్రరాజమనెడి శివశక్తులసమావేశమువల్ల

నసే సకలమంత్రములు, సకలచరాచరములును గలిగినందున శివశక్తులయొక్క వ్యష్టిరూపములగు జగత్తునకు, మంత్రములకు, పరదేవతకును నామభేదమే గాని వాస్తవభేదము లేదని తెలిసికొనుటయే భావార్థము. శివుడు శక్తితో గూడి జగత్తును పుట్టించును. శక్తితో గూడని కాలమందు ఏమియు చేయలేడని శ్రీశంకరాచార్యులవారివలన సౌందర్యలహరి ప్రథమశ్లోకమునందు చెప్పబడుటచేత సంసారచక్రరూపమగు సృష్టికి శక్తియే మహాకారణము.

బ్రహ్మపరిణామమగు సృష్టి అర్థమయము, శబ్దమయము, అని ద్వివిధము. చక్రమయము, దేహమయము, అని మరి రెండు సృష్టులున్నవి, బాలురు ఆటకై పెద్దయిండ్లవలె కట్టిన చిన్నయిండ్లను పోలియున్నందున ఇది అర్థసృష్టిలో చేరునదే కాని అర్థసృష్టికంటె వేరుకాదు. శబ్దమేదియు అర్థమును విడిచియుండదు కనుక అర్థమును బోధించు పార్వతీపరమేశ్వరులవలె కలిసియుండెడి యీ శబ్దార్థములకు భేదము లేదు. ఈ చతుర్విధసృష్టికి బిందువే మూలము. దీనికంటె పూర్వము మిగుల సూక్ష్మమగు నిర్గుణపరబ్రహ్మమే యున్నది. శక్తిసహితమయిన యీ బ్రహ్మము సృష్టికాలమున బ్రహ్మవిష్ణ్వాకాశవాయ్వాది నామములచే వ్యవహరింపబడినను శబ్దార్థములకు భేదములేనందున శబ్దబ్రహ్మమని నిర్దేశింపబడును. ఈ శబ్దబ్రహ్మము పర, పశ్యంతి, మధ్యమ, వైఖరి, యని నాలుగువిధములు. ఇట్లు శబ్దబ్రహ్మమయమగుచు బహునామములచే నిర్దేశింపబడినను కల్పితవిశేషములు మిథ్యయగుటవలనను, ప్రకాశాకారమొకటియె యగుటవలనను, ఏకశబ్దమున్సర్వం అను శ్రుతి బ్రహ్మము అనిర్దేశ్యమనిచె

స్యమున్నది. శబ్దసృష్టికి అర్థసృష్టి మూలమగుటచేత శబ్దబ్రహ్మ
ము అని చెప్పబడినను నిది ప్రకాశైకరూపమగు నిర్గుణపరబ్ర
హ్మముకంటె నన్యముకాదు. కేవలప్రకాశము సృష్టికారణము
కానేరదు. కేవలశివునకుగాని, కేవలశక్తికిగాని సృష్టికర్తలు కాజా
లరనియు. శివశక్తులసమష్టియే సృష్టిహేతువనియు, కామకలా
విలాసవ్యాఖ్యయందు చెప్పబడెను. అకారము శివస్వరూపము
శివవాచకము. హకారము శక్తిస్వరూపము శక్తివాచకము.
ఈఅకారహకారములసమష్టి పరమేశ్వరరూపమని లతిసూక్ష్మ
మనియు చెప్పబడినది. పరామొదలగువారియొక్క సృష్టికార
ణమగు బీజమయిన బిందువు వ్యక్తము, అవ్యక్తము, విలక్షణ
మని చెప్పబడుచున్నది. బిందువునుపుట్టుచు పరబ్రహ్మ అవ్య
క్తమగు (స్పష్టముకాని) అవయవములుగల శూన్యరూపమని
చెప్పబడెను. "యతో వాచో నివర్తంతే" ఇత్యాది శ్రుతుల
యందు యేబ్రహ్మమును వాక్కులుకూడా చెప్పలేక మళ్లిపో
వుచున్నవో అని చెప్పుటచేత నిర్గుణస్వరూపమని యర్థము. ఈ
శ్రుతిలో వాచః అనెడు బహువచనముచేత పరాదులుగాని
వైఖరివరకుగల ఈనాలుగుగ్రహింపబడినవి. అస్తి అహమిత్యేక
మద్వైతం యత్ప్రకాశాత్మవిగ్రహమః। అకారః సర్వవర్ణాగ్ర్యః
ప్రకాశః పరమః శివః। హకారోంత్యః కలారూపో విమర్శాఖ్యః
ప్రకీర్తితః। అనయోస్సామరస్యం యత్ పరస్మిన్నహమితి స్ఫుటం
అనెడుస్మృతియందు అహం అనునది ఒకఅద్వితీయవస్తువనియు
అన్నిఅక్షరములలో మొదటిదగు అకారము ప్రకాశరూపమగు
పరశివుడనియు, ఆఖరుఅక్షరమగు హకారము కల, విమర్శము
అను నామములుగల శక్తియనియు, ఈరెంటియొక్క సా

ష్టిరూపమే - ఉత్కృష్టమగు అహం అనియు స్పష్టపర్చబడినది. భగవద్గీతలలో « అక్షరాణాం అకారోస్మి 10-33 » అక్షరములలో అకారరూపుడనని చెప్పబడినది. యోగినీహృదయమునందు «శూన్యాకారాద్విసర్గాంతాత్ బిందుప్రస్పందసంపద» అనెడు శ్లోకమువల్లన అచ్చులలో 16 అక్షరముయొక్క అంత్యమునున్న శూన్యస్వరూపముగల విసర్గవల్లనే బిందువిశేషము పుట్టినదని అర్థము. విసర్గలు ఉచ్చారణయందు స్ఫుటముకాని హాకారముతో తుల్యమగుటచేతను అకారము అక్కడనుండుటచేతను 16వ అచ్చును చెప్పుట ప్రసక్తమయినది. అకారహాకారములు రెండును బిందు (నిర్గుణ) రూపములుగా తెలిసికొనవలెను.

సృష్టిక్రమము.

సూర్యునకెదురనున్న అద్దమునందు ప్రవేశించిన సూర్యకిరణములు గోడమొదలగువానియందు స్ఫురించునట్లు, ప్రకాశరూపమగు బ్రహ్మము సృష్టినిజేయతలచి తనశక్తికి అభిముఖుడైనపుడు ఆబ్రహ్మమే శుక్లబిందురూపముగను, తచ్ఛక్తి రక్తబిందురూపముగనై మిశ్రబిందువయ్యెను. అక్కడ «హా» యొక్క అర్ధకలారూపమగు పదార్థమొకటి పుట్టును. వాచ్యము (చెప్పదగినది) కాని యాపదార్థమును సద్గురుకృపవలననే గ్రహింపవలెనుగాని వ్రాయనలవికాదు. అట్టిబిందువు సమష్టిస్వరూపముచేత నొకటిగానుండి శివశక్తిసామరస్యమును స్ఫుటమయిన పేరుకలదై «కామోరవిరగ్నిసోమాత్మక» అనువాక్యమువలన అగ్నిచంద్రులయొక్క సమష్టిరూపమగు కాముడనియు, సూర్యుడనియు వ్యవహరింపబడును. ఆసమష్టిబిందువే వ్యష్టిరూపముచేత రెండుగానున్నప్పుడు శుక్లబిందువు చంద్రుడనియు, రక్తబిందువు అగ్ని,

యనియు, ఆరెండుబిందువులయొక్క స్వరూపము విసర్గయనియు వ్యవహరింపబడుచున్నది. కనుకనే సూర్యుని, రాత్రి అగ్నియందును, అమావాస్యరోజున చంద్రునియందును, ప్రవేశించునని చెప్పిన శ్రుతివాక్యమువలన సమష్టిబిందువుకు సూర్యుడనే నామము సిద్ధించినది. ఈప్రకారముగా కాముడనే పేరుగల మిశ్రబిందువు విసర్గలతో కలిసి "హ" యొక్క అర్థకలయునను మూడుఅవయవములుగల ఒక పదార్థము (అణు మొదలగు త్రిత్వాహారములవలెనే) కామకళయని చెప్పబడుచున్నది. ఇదియే సమస్తప్రపంచమునకును సృష్టిబీజము.

ఈబిందువులకుమూలభూతమగుబ్రహ్మము నాలగవబిందువని చెప్పబడును. అకారహకారములవలన చెప్పబడుచు యావరహితమయిన బ్రహ్మమగు కామకల వ్యష్టిసమష్టి విలక్షణమై అహంశబ్దముచే చెప్పబడును. అహంశబ్దమునకు అకారహకారసమష్టియు, శివశక్తిసమష్టియు, ముఖ్యమగుఅర్థము. కనుకనే సమస్తసృష్టులు అహంశబ్దముచేత చెప్పబడుచున్నది. ఉదుంబరబీజమువలనపుట్టిన పత్రములు, పుష్పములు, ఫలములు, కీటకములు, మొదలగునవి అన్యోన్యము భేదము కలవైనను వానికి ఉదుంబరపత్రములు, ఉదుంబరకీటకములు, మొదలగు వ్యవహారమొక్కటిగనో ఆప్రకారమే "బ్రహ్మవా ఇదమగ్ర ఆసీత్ తదాత్మానమేవావేదహం బ్రహ్మాస్మి" 3-4-10 ఇతి బృహదారణ్యకే॥ "త్వం వా అహమహం వై త్వమసి" తైత్తిరీయకే। "కస్త్వమిత్యహమితిహోవాచ త్వమేవేదం సర్వం తస్మాదహమితి సర్వాభిధానం" ఇతి లావనియే। అన్యశ్రుతులయందును ప్రపంచముఅహంశబ్దముచేత చెప్పబడినది. పాణినిచేతను సర్వనామముగ అస్మ

చ్ఛబ్దమునకు సత్యము అని అర్థము చెప్పబడినది. ఉపనిషత్తుల
యందే మరియొకస్థలమునందు "తద్యో ఏతద్బ్రహ్మవేదయం"
మొదలగు శ్రుతులచేతను అహంశబ్దమునకు బ్రహ్మమును చెప్పి
బ్రహ్మముయొక్క యుపాసన పూర్ణమగు అహంభావనారూప
మయినదని "హంసస్సోహం" మొదలగువానిచేత చెప్పుచున్నా
రు. అట్టి ఉపాసనపద్ధతి అనుగ్రహాత్మకమగుటవలన గురుచరణము
చేతనే లభించవలసినది. ఛాందోగ్యమునందు "అహమేవాధస్తా
దహముపరిష్టాదహం పశ్చాదహం పురస్తాదహం దక్షిణతోఽహ
ముత్తరతోఽహమేవేదం సర్వం" ఈ శ్రుతియందు అహంచేత
నే శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపము చెప్పబడినది. [illegible]పంచాశిక
యందు "స్వపరావభాసనక్షమ ఆత్మా విశ్వస్య యః ప్రకాశోఽ
స్తి। అహమితి సప్రకాశోఽహంతాస్ఫురితిర్భృశం తస్య" శుద్ధబ్ర
హ్మమున్నతను గోచరించుటకు సమర్థమయి ప్రపంచమును ప్రకా
శింపచేయునట్టి స్వాత్మను ప్రకాశతో అదే అహమని ప్రసిద్ధము
గా చెప్పబడినది. బ్రహ్మమున్ను "అహం" రూపము చేతనున్నదని
అనేక వేదవచనములు చెప్పబడినవి. "అన్యాయోఽనేకశబ్దత్వం"
అనేకార్థ్యయములవలన అకారమునకు అనేకశబ్దములర్థమగుట న్యా
యమే. బిందువులందు దాని అవయవములయిన అకార హకారం
ములు కనుపించకపోయినను శాస్త్రనిదర్శనమువలన సూక్ష్మ
రూపముతో నున్నవని స్వీకరింపవలసినది. ఇకారమునకు హార్ధ
కలాసంబంధము కలిగినయెడల దీర్ఘము వచ్చుచున్నది. కనుక
ఈకారము కామకలారూపమనబడుచున్నది. ** అకార హకా
రములస్వరూపమే కామకల. ఈ కామకలవలన పుట్టిన మంత్రము
లో నిత్యమైన అక్షరములందు వైఖరీరూపముగ (స్పష్టముగ)

లేకున్నను మఱి వృక్షమునందును దీనికొమ్మలయందును, ఆకులయందును, ఉన్న వటబీజమువలె సూక్ష్మమైన పరరూపముగ నున్నది. రహస్యమగుటచే నిరూపమును ఇందుల స్పష్టపర్చ లేదు.

శ్లో॥ అహాకారౌ శివశక్తిరూపాన్యాకారౌ పరస్పరాశ్లిష్టౌ।
స్ఫురణప్రకాశరూపావుపనిషదుక్తం పరబ్రహ్మ॥ 16॥

తా॥ అకారహకారస్వరూపులును, స్ఫురణ ప్రకాశస్వరూపులును, బిందుస్వరూపులునయి అన్యోన్యము కలిసియున్న శివశక్తులే. ఉపనిషత్తులయందు చెప్పబడిన పరబ్రహ్మము. 16

2౦॥ ధ్యానార్థము॥

విశ్వం సిసృక్షుః శివతః స్వార్ధాం శక్తిం విలోకయన్ బ్రహ్మ।
బిందూభవతి తయా సం ప్రవిశతి శక్తిస్తు రక్తబిందుతయా॥

తా॥ ప్రపంచమును సృష్టిచేయు కోరికవలన తనయొక్క అర్ధభాగమైన శక్తిని చూచుచున్న శివుడు శుక్లబిందురూపుడగుచున్నాడు. శక్తి రక్తబిందువై ఆశుక్లబిందువునందు ప్రవేశించుచున్నది. శివబిందువు తెల్లనిదై చంద్రస్వరూపమును, బిందుమును, చెప్పనదియగుటవలన బకారరహితమగు ఇందుశబ్దమునకు చంద్రుడని యర్థము కలిగినది. 17॥

ఏతత్పిండద్వితయం విసర్గసంజ్ఞం హకారచైతన్యం।
మిశ్రస్తు తత్సమష్టిః కామాఖ్యో రవిరకారచైతన్యం॥ 18॥

తా॥ రక్త, శుక్లబిందువులు రెండును విసర్గయనబడును. ఆ విసర్గ హకారమునకు రూపాంతరము. మిశ్రబిందువు కాముడనియు, రవియనియు అనబడును. అది అకారమునకు రూపాంతరము కనుక అకార హకారములు ఉపాస్యమైన బిందురూపములు. 18॥

ఏషాహం పదతుర్యస్వరకామకలాది శబ్దనిర్దేశ్యా ।
వాగర్థసృష్టిబీజం తేనాహంతామయం విశ్వం ॥19॥

తా॥ "అహం" అనుపదముచేతను, ఈకారముచేతను చెప్పబడు బ్రహ్మము శబ్దార్థములసృష్టికి బీజము. కనుక ప్రపంచము అహంతాస్వరూపముగనున్నది. 19॥

అంత్యప్రథమే మధ్యచతుర్థే మంత్రేపి తౌ వ్యక్తౌ ।
తేనాంబామనుజగతామభేదవర్త్మ భావార్థః ॥ 20 ॥

తా॥ అక్షరకూటములోని మొదటిసకారములోగల అచ్చు అయిన అకారమునందును, మధ్యమకూటముయొక్క నాలగవ వర్ణమగు హకారమునందును, శివశక్తులు స్పష్టపరుపబడినారు కనుక దేవికిన్ని మంత్రమునకును, జగత్తుకును అభేదమే. భావార్థము భావః అనుదానికి పుట్టుకఅర్థము. "భావస్సత్తాస్వభావాభిప్రాయచేష్టాత్మజన్మసు" ఇత్యమరః । పుట్టుకను తెలిసికొన తగినది భావార్థము. భావార్థము ముగిసెను.

3 సంప్రదాయార్థము.

శ్లో॥ వ్యోమాది జనక హాకరసలార్ణ ఘటనేన పంచభూత మయీ । పంచచతుస్త్రిద్వ్యేకగ శబ్దాది గుణాత్మ పంచదశ వర్ణాః ॥ 21 ॥

తా॥ పంచదశిమంత్రము హ,క,ర,స,ల అనుఅక్షరములతో కలిసియుండుటచేత పంచమహాభూతస్వరూపమయి పంచమహాభూతములతో భేదములేనిదిగానున్నది. ప్రకాశవిమర్శలయొక్క విశ్వస్వరూపమువలననే శబ్దార్థములయొక్క సృష్టి చెప్పబడెను. ప్రకాశాంశవలన అర్థసృష్టియు, విమర్శాంశవలన శబ్దసృష్టియు పుట్టును. వానికి అన్యోన్యము ఒకదానిఅపేక్ష మరియొకదానికి

కలిగియుండుటచేతనే తమతమకార్యములు పుట్టించుటయందు శ్రుతిస్మృతులలో చెప్పినప్రకారము ఒకటితనకార్యము చేయు నెడల రెండవది ఆకార్యమునకు కారణముగానుండును. కనుక కారణమునకును, విశేషణవిశేష్యభావములకును, నియమము లేకపోవుటచేత ప్రకాశ విమర్శలు రెండును పరస్పరకారణమగు చున్నది, అట్టితాత్పర్యముచేతనే తంత్రములయందు ఒకదానికి కారణము తెలియచేయు వాక్యములున్నవి. "శబ్దఇతి చేన్నాతః ప్రభవాత్ప్రత్యక్షానుమానాభ్యాం" అనువ్యాససూత్రమునందు జగత్తు శబ్దమువలన పుట్టినట్టు శ్రుతిస్మృతులలోనున్నదని చెప్ప బడినది కాని సూత్రభాష్యమునందు యుక్తిగా చెప్పబడినది. ముందుగా విమర్శశక్తివలన హకార,కకార,రేఫ,సకార,లకార ములుపుట్టినవి. అనంతరము ప్రకాశచేత హకారమువలన ఆకా శమును, కకారమువలన వాయువును, రేఫవలన అగ్నియును, సకారమువలన జలమును, లకారమువలన పృథివియునుపుట్టినవి. ఇట్లుపంచమహాభూతములుపుట్టినను విమర్శముతోకలిసిన ప్రకా శము ఆకాశమునుగురించి కారణమగుటచేత ఆకాశబీజమయిన హకారమునకు ప్రకాశమునయితము కారణమగును. ఇట్లే కకారాదులయందును తెలిసికొనవలయును.

గుణములు—ఆకాశమందు శబ్దమొకటి. వాయువునందుశబ్ద స్పర్శములు రెండు. వహ్నియందు శబ్దస్పర్శరూపములు మూడు జలమందు శబ్దస్పర్శరూపరసములు నాలుగు. పృథివియందు శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములయిదు. మొత్తము 15 గుణములు. మంత్రమునందలి పదునయిదక్షరములచేతను చెప్పబడుచున్నవి.

శ్లో॥ తత్తజ్జనకైర్వర్ణైస్సత్త్వందైవ్యస్తు తద్గుణా [illegible]

తా॥ ఆయాభూతములను పుట్టించు హకార, కకార, రేఫ, సకార, లకారములవలన పంచమహాభూతములందున్న శబ్దాదులగు 15 గుణములు పుట్టినవి. హ్రీంకారములయందలి హకారములు మూడును, రెండవకూటమందలి హకారములు రెండును, మొత్తము అయిదింటిచేతను పంచభూతములందున్న నయిదుశబ్దములుపుట్టినవి. కనుక హకారములకు శబ్దములే అర్థము. ఏయే అక్షరములు ఏయేగుణములను పుట్టించునో ఆయా అక్షరములకు ఆయాగుణములే అర్థమని చెప్పబడుచున్నవి.

స్తవమువలన శివశక్తులస్వరూపమునకు మూలబీజములయిన అకార హకారములు రెండును మిక్కిలి సూక్ష్మరూపములని చెప్పబడినవి. కాని వైఖరీరూపస్థూలహకారములే శబ్దములను చెప్పుచున్నవి.

మధ్యమకూటమందైన మధ్యహకారమునందుగల ధ్వన్యంశపరబ్రహ్మమును, అక్షరాంశశబ్దమును చెప్పవని తెలిసికొనవలెను. వాయువును పుట్టించు కకారములు నాలుగువిధములై స్పర్శలను పుట్టించుట ముఖ్యము. కాని విద్యయందు నాలుగు కకారములు లేనందున నెట్లు సందర్భమందు వేని

శ్లో॥ కామకలాభిస్స్పర్శాస్తాః ర్తియాకారతశ్చత్వారః ॥ 32 ॥

తా॥ హ్రీంకారములలోని మూడు ఈకారములచేతను విద్యయందుగల మూడవ అక్షరమైన ఈకారముచేతను మొత్తము నాలుగింటిచేతను నాలుగుస్పర్శలుపుట్టినవి. కాని కకారములచే తిపుట్టలేదు. "మహామాయా త్రయేణాపి కారణేనచ బిందునా। వాయ్వగ్నిజలభూమీనాం స్పర్శానాంచ చతుష్టయం। ఉత్పన్నం భావయేద్దేవి స్థూలసూక్ష్మవిభేదతః॥" అనునీశ్లోకమువలన

పైనివ్రాసిన అర్థమే చెప్పబడినది. ఈకారములు బిందురూపము
లు. బిందునా అనేశబ్దము నాలుగు ఈకారములకు విశేషణము।
ఈకారములు నాలగవబిందువుచేత పుట్టింపబడునవి. దీనిచేత వా
యుమండలమునకు బిందువుచేత చిహ్నకలదని తెలియదగినది.
వాయువుయందుగలస్పర్శ స్థూలమయినది. అగ్ని జల భూముల
యందుగల స్పర్శ సూక్ష్మమయినది. హ్రీంకారములలోనిమూ
డురేఫలచేత మూడువిధములగు రూపములు పుట్టింపబడుచున్న
వి. “రూపాణాం త్రితయంతద్వత్ త్రిభిరేఫైర్విభావితం” అను
వచనము ప్రమాణము। “విద్యాస్థైశ్చంద్రబీజైస్తు స్థూలసూ
క్ష్మో రసస్మృతః॥ అనువాక్యమువలన విద్యయందలి చంద్రబీ
జములైన సకారములచేత స్థూలసూక్ష్మరూపములగు రెండుర
సములు పుట్టినవని చెప్పబడినది. భూమియందుగల రసము సూ
క్ష్మమయినది. ఉదకమందుగల రసము స్థూలమయినది. “వసుం
ధరాగతో గంధః తల్లిపిర్గంధవాచికేతి” అను వాక్యమువలన
లకారముచేత భూమియు, గంధమును చెప్పబడుచున్నవి.

ఒకలకారముచేతనే గంధము సిద్ధించినపుడు తక్కినరెండు
లకారములకు ఫలమేమనిన చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ భువనత్రయసంబంధాదాసీత్త్రిధా లకారోపి।
యేయే యద్బీజకాః తేషాం తేషాం తయేవార్థః॥28॥

తా॥ మూడుభువనములతోసంబంధమువలన మూడులకార
ములున్నవి. ఏయేఅక్షరములు ఏయేభూతములను పుట్టించునో
ఆయాఅక్షరములకు ఆయాభూతగుణములే అర్థము. ఇచట “భు
వనత్రియసంబంధాత్ త్రిధా త్వంతు మహేశ్వరి” అను వచ
నము ప్రమాణము. 28॥

కకారములకు వాయువును పుట్టించు అర్థముగాక మరియొక అర్థమున్నదని చెప్పుచున్నారు॥

శ్లో॥ కకారత్రయవాచ్యాస్తు సకలాః ప్రలయాకలాః।
విజ్ఞానకేవలాశ్చేతి త్రిప్రకారా ఉపాసకాః ॥ 24 ॥

తా॥ మూడుకకారముల చేత సకలులు, ప్రళయాకలలు, విజ్ఞానకేవలులు అని మూడువిధములగు ఉపాసకులు చెప్పబడుచున్నారు॥

పశవః-సాధకాః-ప్రమాతారః అనియును, లేక అధమా-మధ్యమా-ఉత్తమా అనియును, లేక అశుద్ధులు-మిశ్రులు-శుద్ధులు అనియును, లేక సకలులు, ప్రళయాకలులు, విజ్ఞానకేవలులు, అనియును ఉపాసకులు మూడువిధములుగ చెప్పబడుచున్నారు. వీరిలో శివోహం అను భావన లేకుండగ భేదదృష్టితో కర్మము నాసక్తిగలవారు అధములు. పాపకర్మములందు పరిపాకమును బొంది "చితిశ్చేత్యంచ చైతన్యం చేతనద్వయకర్మచ। జీవః కలాశరీరంచ సూక్ష్మం పుర్యష్టకంభవేత్" అనువాక్యమందు చెప్పిన సూక్ష్మపుర్యష్టకసంబంధము చేత ప్రకాశించుచున్నవారై కర్మమార్గమందును, జ్ఞానమార్గమందును సమదృష్టిగలవారు మధ్యములు. భేదబుద్ధిలేకుండ అంతట శివభావము కలిగిన పూర్ణజ్ఞానులు ఉత్తములు. వీరిసంగతి స్వచ్ఛందసంగ్రహము నందు విశేషముగా చెప్పబడినది. "అశుద్ధశుద్ధమిశ్రాణాం ప్రమాతౄణాం పరంవపుః। క్రోధీశత్రితయేనాస్య విద్యాస్థేన ప్రకాశితం" అనువచనము పై అర్థమునే బోధించెను. అచ్చులైన అకారములకు ముందు వేరుగా అర్థము చెప్పబడును. హకారము కకారము మొదలగువానిలో హల్లుస్వరూపమున కే పైనివాని యర్థము చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అకారైర్దశసంఖ్యాకై రుచ్యంతే జీవరాశయః।
విద్యాయాః ప్రాణభూతస్సంస్తద్వాచ్యైకాదశస్వరః॥125

తా॥ పదిఅకారముల చేతను జీవరాసులు చెప్పబడినవి. ఎట్లన‌గ వటబీజమునుండి పుట్టినవృక్షము వటవృక్షమే యనబడును గద. ఈవటబీజము ఆమూలబీజమునుండి కలిగినదే కనుక అకారరూపమూలబీజమగు బ్రహ్మమునుండి కలిగినజీవులను అకారవాచ్యమనుటకు సంశయము లేదు. అచ్చులలో పదునొకండవది యయిన "ఏ" అనునది విద్యకుప్రాణమై పరబ్రహ్మమును చెప్పును। "ఏ, ఈ" అనుఅక్షరములు రెండింటిని, హ్రీంకారములు మూడింటిని విడిచిపెట్టగా మిగిలినఅక్షరములయందు పదిఅకారములున్నవి। వానికి జీవరాసులర్థము। జీవులనేక అకారముచే చెప్పదగియున్నను జీవులనంతమనే సూచనకొరకు పదిఅకారములచేత చెప్పబడినవి। మూడవకూటములోని సకారమందలి అకారము మూలబీజమని భావార్థప్రకరణమునందు ధ్వన్యర్థముగ చెప్పుటచేత నిక్కడ దానితో విరోధము లేదు॥ "ఏ" విద్యాస్వరూపమనేమూలబీజమువలన పుట్టినవృక్షమునకు లోపలనున్న ముఖ్యమయినప్రాణముకూడ వృక్షమునే చెప్పును॥

శ్లో॥ బిందుభిస్త్రిభిరుచ్యంతే రుద్రేశ్వరసదాశివాః।
శాంతిః శక్తిశ్చ శంభుశ్చ నాదత్రితయబోధకాః॥126

తా॥ మూడుబిందువులచేతను రుద్ర, ఈశ్వర, సదాశివులును, మూడునాదములచేతను శాంతి, శక్తి, శంభు అను ముగ్గురును చెప్పబడుచున్నారు. రుద్రుడు తేజస్తత్త్వము. అందువలన పురుష, నియతి, కాల, రాగ, విద్యా, మాయలు అను ఆరును తేజస్తత్త్వమని గ్రహింపబడును। స్వచ్ఛందసంగ్రహమునందు

"పురుషాదిక్షమాయాంతం తేజస్తత్త్వం మహేశ్వరి॥ అనువాక్యమును, "రుద్రోవాపయదగ్నిః" అనుశ్రుతియు, రుద్రుని అగ్నిహోత్రునిగఁజెప్పినవి. శాంతి, ప్రకృతి, శుద్ధవిద్య యనునవియు, అర్థచంద్రుడు మొదలు ఉన్మనాంతమువరకుగల యేవిదిందియును నాదపదముచేత చెప్పబడును.

శ్లో॥ ఏవం సప్తత్రింశత్సంఖ్యాకపదైర్మహావిద్యా।
షట్త్రింశత్తత్త్వానాం తత్త్వాతీతస్య చాభిధాత్రీయం॥

టీ॥ వెనుకటి అగుశ్లోకముల చేతను విద్యయందు ఆకాశబీజములైన హకారములు 5 కామకలలు 4 చంద్రబీజములైన సకారములు 2 రేఫలు 3 లకారములు 3 కకారములు 3 బిందువులు 3 నాదములు 3 అకారములు 10 ఏకారము ఒకటి మొత్తము 37 ఉన్నవని చెప్పబడెను. వానికి 36 తత్త్వములును, తత్త్వములనతిక్రమించిన అద్వితీయబ్రహ్మమును, అర్థము.

శివ, శక్తి, సదాశివ, ఈశ్వర, శుద్ధవిద్య, మాయా, కలా విద్యా, రాగ, కాల, నియతి, పురుష, ప్రకృతి, అహంకారము బుద్ధి, మనస్సు, శ్రోత్రము, త్వక్కు, నేత్రము, జిహ్వ, ఘ్రాణము, వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థ, శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము, ఆకాశము, వాయువు అగ్ని, జలము, భూమి, యను ముప్పదియారు తత్త్వములు। వీని యొక్క స్వరూపవివరణము, ఉత్పత్తిక్రమము, సౌభాగ్యసుధోదయమను గ్రంథమునందు సవిస్తరముగ కనబడును। వీనిలో శివ, శక్తి, శుద్ధవిద్య, ప్రకృతి అను తత్త్వములునాలుగును ప్రతిబిందువునకును అర్థము। సదాశివతత్త్వము మొదలుకొని పురుషాంతతత్త్వమువరకుగల పదితత్త్వములలో శుద్ధవిద్య చింన్వాగ

ములో చేరినందున తక్కిన 9 తత్వములు నాదముకు అర్థము! శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములయిదును, ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, భూములయిదును, శ్రోత్ర, త్వక్కు, నేత్ర, జిహ్వ ఘ్రాణములయిదును, వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థ అను అయిదును, మొత్తము ఇరువదితత్వములును, హకారము మొదలగువానికి అర్థము। అహంకారము బుద్ధి, మనస్సుఅను తత్వములు మూడును, మూడుకకారములకును, పదిఅకారము లకును అర్థము. ఏకారమునకు తత్వాతీతమైన బ్రహ్మము అర్థ మని తెలిసికొనవలెను. హకారాదులకు శబ్దాదులు అర్థమని చెప్పినటుల ఇంద్రియములు మొదలగునవి ఈయీఅక్షరములక ర్థమని చెప్పలేదు. కాని అచ్చులు హల్లులుయొక్క విభాగము చేత 36 తత్వములును, తత్వములనతిక్రమించిన బ్రహ్మమును చెప్పునట్టి ఈమహావిద్య నాచేత నుపాసన చేయబడుచున్నదని "స్వరవ్యంజనభేదేన సప్తత్రింశత్ప్రబోధినీ। సప్తత్రింశత్ప్రభే దేన షట్త్రింశత్తత్వరూపిణీ। తత్వాతీతస్వభావాచ విద్యైషా భావ్యతే మయా" అనుశ్లోకముచేత చెప్పబడుచున్నది.

ఇక్కడఫలితార్థమేమనగా— మంత్రమందైన మిగిలినఅక్ష రములకు హాద్యర్థముచేతను, లఘ్వర్థముచేతను చెప్పబడిన 36 తత్వములును, ఏకారముచేత చెప్పబడిన తత్వాతీతబ్రహ్మ మేకాని వేఱుకాదు. మంత్రావయవములచే చెప్పబడు విశ్వము విద్యారూపమగు మంత్రముకంటె వేఱుకాదు. జన్యము (పుట్టిం చబడిన) ఘటము. జనక (పుట్టించెడి) మృత్తుకంటె వేఱుకాదు. వాచ్యమగు నర్థము వాచకమగు శబ్దముకంటె వేఱుకాదు. కలశము అను శబ్దము కలశము అనే అర్థమును చెప్పవస్తువును

విడిచియుండదు. ఇట్లు బ్రహ్మమునుండిపుట్టిన ఏకారవాచ్యమగు జగత్తు ఏకారేతరబీజవాచ్యమయినను బ్రిహ్మ జగత్తులకు అభేదమనియు, నీజగత్తునకు విద్యతో అభేదమనియు, గురు శిష్యపరంపరవలన నీయర్థమును తెలియవలయుననియు నని గురుసంప్రదాయము.

జన్యజనకయోః భేదాభావాత్ వాచ్యస్య వాచకేనాపి ।
బ్రహ్మణి జగతో జగతిచ విద్యాఽభేదస్తు సంప్రదాయార్థ॥

తా॥ శబ్దార్థములవలెనే పుట్టినదానికిని పుట్టించుదానికిని భేదములేనందున బ్రహ్మమందు జగత్తుకును, జగత్తుయందు విద్యకును, అభేదమే సంప్రదాయార్థము. యోగ్యమైనగురు పారంపర్యక్రమముచేత నివ్వబడినది కనుక సంప్రదాయార్థము.

4 నిగర్భార్థము॥

పరమశివే నిష్కలతా తదభిన్నత్వం స్వదేశికేంద్రస్య ।
తత్కరుణాతస్స్వస్మిన్నపి తదభేదో నిగర్భార్థః ॥ 29 ॥

తా॥ పరశివుడైన బ్రహ్మమందు నిర్గుణత్వమును, అట్టిబ్రిహ్మముతో తనగురువరునకు అభేదమును, అట్టి గురుకృపవలన శివగర్భమువందు ప్రివేశముగల తనకు వారితో నభేదమే నిగర్భార్థము. 29 ॥

5 కౌలికార్థము॥

పరదేవతకును, మంత్రమునకును, శ్రీచక్రమునకును, గురువునకును, తనకును, అభేదమే కౌలికార్థము.

ఈ అయిదింటిధర్మము సమానముగుటచేత భేదములేదు. తంత్రరాజమునందు “ గణేశగ్రహనక్షత్రయోగినీరాశిపీఠతః ” అనుశ్లోకమువలన పరదేవత గణేశులు మొదలగు ఆఱుగురియొక్క స్వరూపమని చెప్పబడినది కనుక సమానధర్మము॥

ముందుగాపరదేవతయందు గణేశత్వమునుచెప్పుచున్నారు:
మాతా నిరుపమతేజోమయ్యా స్వస్యానురీతియూపాణాం।
ఆవరణదేవతానా మీశత్వాదుచ్యతే గణేశీతి ॥ 30 ॥
తా॥ సాటిలేని తేజస్సుగల పరదేవత తనకిరణములగు 111 రు ఆవరణదేవతలను, తంత్రభేదముచేత నితరదేవతలను నియమించుటచేత గణేశి అని చెప్పబడుచున్నది.

ఇచ్ఛాది త్రిసమష్టిః గుణత్రయూధ్యాఽనలేందురవినేత్రా।
ఏవం నవభిర్యోగాత్ గ్రహరూపేత్యుచ్యతే మాతా ॥ 31॥
తా॥ సూర్య చంద్రాగ్నులనెడి నేత్రములు మూడును సత్త్వరజస్తమోగుణములు మూడును, ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశక్తులుమూడును మొత్తము 9 చే పరదేవత గ్రహరూపురాలనబడును.

శ్లో॥ ఇంద్రియపదశకే నాంతఃకరణచతుష్కేణ విషయదశకేన। ప్రతిపురుషం గుణతత్త్వైః (ప్రకృతిగుణపురుషతత్త్వైః) జాతా నక్షత్రరూపిణీ మాతా ॥ 32 ॥

తా॥ శ్రోత్రము, త్వక్కు, నేత్రము, జిహ్వా, ఘ్రాణములను జ్ఞానేంద్రియములు 5, వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థలను కర్మేంద్రియములు 5, ప్రకృతి, అహంకారము, బుద్ధి, మనస్సులు 4, శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము మాట్లాడుట, గ్రహించుట, నడచుట. విడిచిపెట్టుట, ఆనందించుట అనువిషయములు 10 సత్త్వరజస్తమోగుణములు 3 (లేక ప్రకృతి, గుణ, పురుష, తత్త్వములు 3) మొత్తము 27ను ప్రతిపురుషునియందును గలవు గనుక జగద్రూపయగు పరదేవత నక్షత్రరూపురాలు.

శ్లో॥ నరపతి రవికాష్టా వట్సముద్రిద్విసంఖ్యై రకడబవహాపూర్వై రక్షరై శ్శ్వప్రితాభిః। డరలకసహవర్ణా ద్యాకినీభిస్త్వదిభ్యః ఘటితతనురితీయం కథ్యతే యోగినీతి ॥ 33 ॥

తా॥ అకారాది అచ్చులు 16 కకారాది ఠకారాంతమువరకు 12 డకారాది ఫకారాంతమువరకు 10 బకారాది లకారాంతమువరకు 6 వకారాది సకారాంతమువరకు 4 హక్షలనునవి 2 మొత్తము 50 అక్షరములతోను. డాకినీ, రాకినీ, లాకినీ, కాకినీ, సాకినీ, హాకినీ అను ఆరుశక్తులతోను కలిసియున్న శరీరము గలది. గనుక పరదేవత యోగిని అని చెప్పబడుచున్నది.

I 16 దళములుగల విశుద్ధిచక్రమునందు చర్మమునకు ప్రభువగు డాకినీశక్తి అకారాది అచ్చులు 16 ను చెప్పు అమృతా మొదలగు దేవతలతోను.

II 12 దళములుగల అనాహతచక్రమునందు రక్తమునకు ప్రభువగు రాకినీశక్తి కకారాది 12 అక్షలములను చెప్పు కాలరాత్రి మొదలగు శక్తులతోను,

III 10 దళములుగల మణిపూరకచక్రమునందు మాంసమునకు ప్రభువగు లాకినీశక్తి డకారము మొదలుగాగల 10 అక్షరములను చెప్పు డామర్యాదిశక్తులతోను,

IV 6 దళములుగల స్వాధిష్ఠానచక్రమునందు మెదడునకు ప్రభువగు కాకినీశక్తి బకారాది ఆరక్షరములను చెప్పు బందిన్యాది శక్తులతోను,

V 4 దళములుగల మూలాధారచక్రమునందు ఎముకలకుప్రభువగు సాకినీశక్తి వకారాది నాలుగక్షరములను చెప్పు వరదా మొదలగు శక్తులతోను,

VI 2 దళములుగల ఆజ్ఞాచక్రమునందు కొవ్వునకు ప్రభు వగు హాకినీశక్తి "హం, క్షం" అను రెండక్షరములనుచెప్పు హంస వతి, క్షమావతి యను శక్తులతోను ఆవరింపబడియున్నవి. అట్టి డాకిని మొదలగు శక్తులతోను, ఆవరణదేవతలతోను కూడియు న్న శరీరముగలది గనుక పరదేవత యోగిని అని చెప్పబడును. ధాతువులేనని ప్రసిద్ధము. అట్టిధాతువులకు ప్రభువగు యాకినీ శక్తి, అమృతా మొదలగు సమస్తశక్తులతో సహస్రమునం దు ఆయాసంఖ్యలుగల దళములయందు ఉండునని తంత్రముల యందుప్రసిద్ధము. అట్లే షోఢాన్యాసమందును ఒక్కొక స్థల మందు చూడబడును. గాని యోగినీహృదయమునందు చెప్పిన ట్లే ఆరున్యాసములుమాత్రమిక్కడ చెప్పబడెను.

పంచభిర్నాగకూర్మాద్యైః ప్రాణాపానాది పంచభిః ।
జీవాత్మపరమాత్మాభ్యాం చైవా రాశిస్వరూపిణీ ॥ 34 ॥

తా॥ నాగ, కూర్మ, కృకర, దేవదత్త, ధనంజయ మను నయిదు నుపవాయువులు. ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన అను నయిదువాయువులు. జీవాత్మ, పరమాత్మ అను నవి రెండు మొత్తము 12 యొక్క స్వరూపమగుటవలన పరదే వత రాశిస్వరూపురాలు.

గణేశాదులకువలెనే పీఠములకును సంఖ్య సమానము కనుక వేరుగా చెప్పలేదు.

విద్యయందు గణేశాదిత్వమును చెప్పుచున్నారు.

అకథాదిక షోడశాక్షరాత్మక తార్తీయక కామవాగ్భవైః ॥
ఘటితాచ వరాది వాగ్గణై రితి విద్యాపి గణేశరూపిణీ ॥ 35 ॥

తా॥ అకారాది 16 అచ్చులును శక్తి కూటను. కకారాది

16ను కామరాజకూటము. శకారాది 16 ను వాగ్భవకూటము. పరా, పశ్యంతీ, మధ్యమా, వైఖరీరూపములుకూడా వ్యష్టిసమష్టిభేదములచేత నీమూడుకూటములే. అందువలన శబ్దసమూహామునకు అధిష్ఠానమగు నీవిద్య గణేశరూపమని చెప్పబడెను.

శ్లో॥ బిందుత్రయ నాదత్రయ తదన్యకూటైర్గ్రహత్వమిహ ।
నక్షత్రత్వంచ దశాకారాణాం వ్యంజనైరపార్థక్యాత్ ॥

తా॥ మూడుకూటములలోని బిందువులుమూడును, నాదములు మూడును, బిందునాదములకంటె నన్యమయిన బీజకూటములు మూడును కలిసిన మొత్తము 9 కనుక "బీజబిందుధ్వనీనాంచ త్రికూటేషు గ్రహాత్మికా" అనువచనమువలన విద్య గ్రహరూపము.

సంప్రదాయార్థప్రకరణమునందు విద్యకు హల్లులమీదనుండు అచ్చులను పదింటిని వేరుగా లెక్కచేసి 37 అక్షరములు చెప్పబడినవి. అట్లువేరుచేయనియెడల 27 అక్షరములు. కనుక నక్షత్రరూపమయినది. "హృల్లేఖాత్రయసంభూతైః తిథిసంఖ్యైస్తథాక్షరైః। అన్యైర్ద్వాదశభిర్వ్యక్తైరేషా నక్షత్రరూపిణీ" అను వచనము ప్రమాణము.

హృల్లేఖాభిస్తిసృభిః తదన్యకూటైశ్చ యోగినీయోగాత్ ।
రాశీభూతా హ్యేషా తిసృణాం పూర్వాత్మకైరైక్యాత్ ॥ 37 ॥

తా॥ హ్రీంకారములు 3 వీనికంటె అన్యమైనకూటములు3 మొత్తము 6 గనుక నీవిద్య యోగిని యనబడును. విద్యయందు గల15 అక్షరములలో లకారములు మూడును హ్రీంకారములతో నైక్యము చేసినపుడు 12అక్షరములు గనుక రాశిరూపము.

శ్లో॥ దేవ్యా రూపాంతరత్వేన విద్యాయా స్తదభేదతః।
గణేశగ్రహనక్షత్ర యోగినీరాశిపీఠతా ॥ 38 ॥

తా॥ విద్య దేవియొక్క రూపాంతరము. కనుక గణేశగ్రహ నక్షత్రయోగినీరాశిపీఠములు దేవికివలె విద్యకును గలవు.

చక్రరాజమందు గణేశాదిత్వమును చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ రేఖాదలకోణగణైః ఘటనాచ్చక్రే గణేశత్వం।
త్రైలోక్యమోహనాద్యైః నవభిః చక్రైః గ్రహత్వంచ ॥

తా॥ చక్రమునందు చతురశ్రములు 3 వర్తులములు 3 దళములు 24 కోణములు 43 ఉండుటవలన చక్రమునకు గణేశరూపము. త్రైలోక్యమోహనచక్రము మొదలుకొని సర్వానందమయచక్రమువరకు 9 చక్రములు కనుక నవగ్రహస్వరూపము.

వృత్తత్రయ ధరణీత్రయ మన్వశ్రాణాం విభజ్య గణనేన।
సప్తభిరితరై శ్చక్రైః చక్రే నక్షత్రరూపత్వం ॥ 40 ॥

తా॥ చక్రమునందు వృత్తములు 3 భూపురములు 3 మన్వశ్రములు 14 ఇతరమగుచక్రములు 7 మొత్తము 27 ఉండుట వలన నది నక్షత్రరూపము. ॥ 40 ॥

శ్లో॥ పంచచతుశ్శక్త్యనలాబిందుర్వృత్తంచ భూబింబం।
ఏవం ద్వాదశసంఖ్యై ర్ఘటనాచ్చక్రస్య రాశిత్వం ॥41॥

తా॥ చక్రమునందు శక్తిచక్రములు 5 (తనకు అభిముఖముగా అగ్రకోణములు గలవి) శివచక్రములు 4 బిందువు 1 వృత్తము 1 భూపురము 1 మొత్తము 12 ఉండుటవలన రాశి రూపము. వృత్తమనగా రెండుపద్మములతో కలిసినది.

శ్లో॥ చక్రం విద్యాత్మకం రేవ జననాత్తదభేదవత్ ।

దేవ్యా రూపాంతరత్వాచ్చ తేనయుక్తోక్త రూపతా ॥42

తా॥ చక్రము విద్యాక్షరములచేత పుట్టుటవలనను, దేవి యొక్క రూపాంతరమైన మంత్రముతో అభేదమగుటవలనను, చక్రమునకు దేవీస్వరూపముకలుగుట యుక్తమే.

శ్లో॥ యావన్మాతృకముద్రితాన్యేకనమేతాని పంచాశత్ ।
పీఠాని పునర్గణితాన్యోజాపూర్ణకాని చత్వారి ॥ 43 ॥

తా॥ మాతృకాక్షరములవలెనే పీఠములును ఏబదియొకటి। అవిగాక ఓఢ్యాణ, జాలంధర, పూర్ణగిరి, కామగిరి అనెడు నాలుగుపీఠములు కూడాకలవు.

శ్లో॥ గణపగ్రహాభాదీనాంశశినిధితారర్తుసూర్యసంఖ్యానాం
మేలనతః పీఠాని జ్ఞేయాన్యేతేషు పంచపంచాశత్ ॥44

తా॥ గణపతి 1 గ్రహములు 9 నక్షత్రములు 27 యోగినులు 6 రాసులు 12 మొత్తము 55 పీఠములుగా తెలిసికొనవలెను.

చక్రరాజము మంత్రముయొక్క అక్షరములచేత పుట్టినదని రెండుశ్లోకములచేత చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ కత్రితయాదీకారాత్ బిందుర్జాతః తదగ్రిమేచక్రే।
హృల్లేఖాభిస్తత్పరచక్రత్రితయం హకారాభ్యాం ॥
ఏకారేణచ తత్పరచక్రం జాతే సకారాభ్యాంచతు
రశ్రాణి లకారై రేవం విద్యాక్షరేణ చక్రజనిః ॥ 46 ॥

తా॥ శ్రీచక్రమందలి బిందువు ఈకారముచేతను, మూడు కకారములచేతను, త్రికోణ, వసుకోణములు రెండును, మూడు హ్రీంకారములచేతను, అంతర్దశార, బహిర్దశార, చతుర్దశారములు మూడును, రెండు హకారములచేతను, ఏకారముచేతను, నాగదళ, షోడశారములు 2ను, సకారములచేతను, చతురశ్రము,

లకారములు మూడింటిచేతను పుట్టినవి. కనుక విద్యాక్షరము
లచేత శ్రీచక్రోత్పత్తియయినది.

శ్లో॥ ఏతత్త్రితయాభిన్న స్వగురు స్తదభేదభావనాదార్ఢ్యాత్ ।
తేన గణేశాదిమయ స్తద్వయయాచ స్వయంతథారూపః॥

తా॥ మంత్రము, దేవత, చక్రము, అనునీమూడింటికి దృఢ
మైన అభేదధ్యానమువలన తనగురువు ఆమూడింటితో భేదము
లేనివాడును, గణేశ గ్రహనక్షత్ర యోగినీరాశిపీఠములయొక్క
స్వరూపుమను, గురుకృపచేత తానును (సాధకుడు) అట్టిరూప
ముగలవాడే. ॥ 47 ॥

శ్లో॥ ఇత్థం మాతా విద్యా చక్రం స్వగురు స్స్వయంచేతి ।
పంచానామపి భేదాభావో మంత్రస్య కౌలికార్థోయం ॥

తా॥ ఇట్లు పరదేవతకు, మంత్రమునకు, చక్రమునకు, తన
గురువునకు, తనకును భేదము లేకపోవుటయే కౌలికార్థము. ॥48

కౌలికార్థము సమాప్తము.

6 సర్వరహస్యార్థము॥

శ్లో॥ ద్వాదశ షోడశ దశభి స్తపన శశి దహన కలాభిరాకీ
ర్ణైః । పంచాశద్భిర్వర్ణై రభిన్న దేహాకులీనకుండలినీ ॥ 49 ॥
బిసతన్వీ తటిదాభా మూలాధారస్థ పద్మశృంగాటాత్ । భిత్వా
మూలహృదాజ్ఞాగతవహ్నిరవీందుమండలత్రితయం ॥ 50 ॥

తా॥ సూర్యకళలైన తపిన్యాదులు 12ను కకారము మొదలు
కొని క్రమముగా ముందుకు పండ్రెండక్షరములతోను, భకా
రము మొదలుకొని క్రమముగా వెనుకకు 12 అక్షరములతోను,
చంద్రకళలైన అమృతాదులు 16ను అకారాది 16 అచ్చులతో

న్ను, అగ్నికళలయిన ధూమ్రార్చి మొదలగునవి పదియును యకారము మొదలుకొని పదియక్షరములతోను, కూడికొనియున్నవి. ఇట్లు ఏబదియక్షరములతో నైక్యముకలది కులకుండలియనబడును. ఆకుండలి త్రికోణమునకు పైని మూడున్నరచుట్లు వలయాకారముకలిగి అధోముఖముగనుఱ్చుండినదై యోగమర్యాద తెలిసిన యోగులచేత ఊర్ధ్వముఖముగా లేపబడుచున్నది ఆకుండలి తామరకాడలోని దారమువలె సూక్ష్మముగనుండి మెరుపుతీగవంటికాంతితో మూలాధారపద్మమునుండి బయలుదేరి మూలాధార, అనాహత, ఆజ్ఞాచక్రములందలి అగ్ని,సూర్య చంద్రమండలములు మూడింటిని భేదించుచున్నది.

శ్లో॥ సా వ్యోమ్ని చిచ్ఛరీరక మండలమధ్యేఽకులేన (వ్యోమని చిచ్ఛశిమండలమధ్యేత్వకులేన) సంగమ్య। ఉభయాంగ సంగజన్యం ప్రవాహయంతీ సుధాపూరం॥ 51॥

తా॥ మూలాధారమునుండి బయలుదేరిన కులకుండలి పరమవ్యోమయందు జ్ఞాన, చంద్రమండలమందలి అధోముఖసహస్రదళకమలములమధ్యనున్న అకులకుండలితోకలిసికొని రెండింటియొక్క సంబంధమువలన పుట్టిన అమృతధారను ప్రవహింపచేయుచు డాకిన్యాదులయొక్క మండలములను తడుపుచున్నది. పరమవ్యోమ యనగ లలాటమునకు పైని కపాలోర్ధ్వభాగమున కంఠమున రెండుఅంగుళములకు పైనున్న ద్వాదశాంతమనెడి శిరస్సుయొక్క ప్రదేశము॥ 51॥

శ్లో॥ స్వయమపి తత్పానవశాత్ మత్తాభూత్వా పునశ్చ తేనైవ। (సుషుమ్నా) మార్గేణ పరావృత్య స్వస్మిన్ స్థానే సుఖం స్వపితి॥ 52॥

తా॥ అమృతపానసంబంధమువలన కుండలియును మదించి తిరిగి ఆసుషుమ్నామార్గముచేతనే వెనుకకువచ్చి తనస్థానము నందు సుఖముగా నిద్రించుచున్నది. ఇవి యోగులకు అనుభవసిద్ధము శాస్త్రము తెలిసి అనుభవములేనపుడు గురుముఖము వలననే విచారణచేసి తెలిసికొనతగినది.

సాతుర్ద్విధైవ్యేషా నతతో భిన్నా (శివా) జగన్మాతా।
అస్యాస్స్వాభిన్నత్వం శ్రీవిద్యాయా రహస్యార్థః॥ 55॥

తా॥ ఈకుండలినియు శ్రీవిద్యయే కాని యన్యము కాదు. కనుక ఈకుండలి, శ్రీవిద్య, పరదేవత, తాను సకరూపులే కాని వీరికి భేదమేమియు లేదు.

8 నామార్థము—9 శబ్దరూపార్థము॥

శ్లో॥ తత్తద్వర్ణార్థేయం తత్తద్వర్ణస్వరూపేయం।
ఇతితు శ్రీవిద్యాయాః నామార్థః శబ్దరూపార్థః॥ 56॥

తా॥ ఈపరదేవత విద్యయందుగల ఆయావర్ణములకు అర్థమయినది గనుక నామార్థము. ఆయావర్ణశబ్దములచేత కకారము మొదలగు ఏబదియెనిమిది వర్ణములు గ్రహింపబడుచున్నవి కనుక శబ్దరూపార్థము. నామార్థము మూడు విధములు. 58 వర్ణములుగలది అని 37 వర్ణములు గలదని లేక 15 వర్ణములు గలదని॥

10 నామైకదేశార్థము॥

శ్లో॥ కల్యాణ్యేకాక్షర్యా వీశత్రీచాపి లలితాచ। ఇత్థం నామ త్రిశతీ వాచ్యోర్థః తత్తదక్షరస్యాపి॥ 57॥ తిథిమిత బిందుగణోత్తరగజరసగిరిదస్రనామసంఖ్యాకాః। అర్థాభవంతి యోగాత్ నామ్నో నామైకదేశస్య॥ 58॥

తా॥ కల్యాణి, ఏకాక్షరి, ఈశిత్రి, లలిత, అని ఆయా అక్షరములకు అర్థము త్రిశతినామములలో చెప్పబడినది. నామమునకును, నామములో కొంతభాగమునకును సంబంధమువలన 15 బిందువులు అంతమునందుగల 8-6.7-2-3 సంఖ్యగల అర్థములగును. నామార్థ, శబ్దరూపార్థ, నామైకదేశార్థముల లో మూడవదైన నామైకదేశార్థమందు నామములో కొంత భాగమయిన ఒక్కొక అక్షరమునకు 19 విధములయినఅర్థము చెప్పుటవలన ఇన్నిఅర్థములగును. “ అంకానాం వామతో గతిః ” అను శాస్త్రమువలన ముందుగా 15 బిందువులను వ్రాసి వానికి వామభాగమునందు 8 మొదలగు సంఖ్యలను క్రమముగా వ్రాయవలయును. ఈప్రకారము అంకెలను వ్రాయగా 327 పరార్థములు 68 అంత్యములుగల అర్థభేదములు త్రిశతికి కలుగుచున్నవి. (327 68 000000000000000) ఒకటి, పది, నూరు, వెయ్యి, పదివేలు, లక్ష, పదిలక్షలు, కోటి అనియు, అర్బుదం, అబ్జం, ఖర్వం, నిఖర్వం, మహాపద్మం, శంఖం, అనియు, తరువాత జలధి, అంత్యం, పరార్థం అనియు క్రమముగా పదిరెట్లు ఎక్కువకలిగినపేర్లు లీలావతియందున్నవి.

11 శాక్తార్థము॥

శాక్తార్థము రెండువిధములు। అవయవార్థము, శక్తి సమూహార్థము అని॥ అవయవార్థమనగా పరదేవతయొక్క అవయవములను వర్ణించుట॥

శ్లో॥ వాక్కామశక్తికూటైరవయవశో విగ్రహోమాతుః ।
ప్రతిపాద్యోత్రాకంఠా దామధ్యాదాచ పాదాగ్రాత్ ॥

తా॥ ఈఅవయవార్థమునందు కంఠపర్యంతమును, కంఠము

మొదలు మధ్యమమువరకును, మధ్యమము మొదలు పాదాగ్ర మువరకును, వాగ్భవ, కామరాజ, శక్తికూటములను భేదము చేత పరదేవతకు అవయవవిభాగము చెప్పబడినది.

శక్తిసమూహార్థము॥

శ్లో॥ వేధో భారత్యౌ మాధవలక్ష్మ్యౌ రుద్రపార్వత్యౌ।
రేఫాంతవర్ణషట్కస్యార్థాః క్రమశో విజానీయాత్॥

తా॥ రేఫవరకుగల ఆరక్షరములకు క్రమముగా బ్రహ్మయు సరస్వతి, విష్ణువు, లక్ష్మీదేవి, శివుడు, పార్వతి అనువారర్థము.

శ్లో॥ తావేతాస్సకలాఅపి కామకలావేవ నతతోన్యాః।
సామానాధికరణ్యాదీకారేణాయమర్థోస్య॥ 61॥

తా॥ వాణీబ్రహ్మాదులనుచెప్ప రేఫాంతవర్ణషట్కముతో కామకలారూపమగు ఈకారము సమానమంత్రమందు చెప్పబడి నందున వీరుఆరుగురును కామకలారూపులేకానియితరులుకారు.

శ్లో॥ అయమేవ కూటయోరపి పరయోరర్థః పరంతుతా తీయే। ద్వైతీయీక ద్వైతీయీక హాకారస్సకారతఃపూర్వః॥ 62॥ అన్వయిలిపోత్యక్షరశక్త్యక్తైః శక్తైః నిభావ్యత్వాత్। వామే చ్ఛాదికశక్తిమయతోక్తే రేవశాక్తార్థః॥ 63॥

తా॥ ఇట్లే తక్కినరెండుకూటములకును అర్థము. కానిరెం డవకూటమందున్న రెండవహాకారము మూడవకూటమునందు సకారముకంటె పూర్వమునందు (మొదటనున్నదిగా) అక్షర క్రమమువలన అన్వయము చెప్పవలయును. దీనివలన మూడుకూట ములు సమానవర్ణములగును. వాణీ బ్రహ్మాదులను చెప్పెడి యీయారక్షరములే వామేచ్ఛాది శక్తిరూపములగుటవలన మంత్రమునకు శక్తిసమూహము అర్థము.

12 సామరస్యార్థము॥

శ్లో॥ కహయోర్లసయోరర్థా శివశక్తీశుద్ధయోరచోశ్శక్తిః॥
ఉభయోస్సమరసభావో హ్రల్లేఖాయాః పరంబ్రహ్మ॥

తా॥ కకార హకారములకు శివుడును, లకార సకారములకు శక్తియు అర్థము. కేవలముఅచ్చులగు ఎ,ఈలకు శక్తి అర్థము. హ్రీంకారములకు శివశక్తులిద్దరియొక్క సామరస్యమే అర్థము. అదే పరబ్రహ్మము.

బ్రహ్మైవ శివశ్శక్తిశ్చేతి ప్రత్యేకకూటార్థః।
శివశక్తిసామరస్యాద్విద్యాయాఏవ సామరస్యార్థః॥

తా॥ శివుడును, శక్తియు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపమని ప్రతికూటమునకు అర్థము. శివశక్తులసామరస్యమువలననే విద్యకును ఈసామరస్యార్థము కలిగెను. "కత్రయం హద్వయం చైవ శైవో భాగః ప్రకీర్తితః। శక్త్యక్షరాణి శేషాణి హ్రీంకార ఉభయాత్మకః" ఈవచనముచేత కకారములు మూడు హకారములు రెండును శివబీజములు. హ్రీంకారములు మూడును ఉభయస్వరూపబీజములు. మిగిలినవి శక్తిబీజములు అని చెప్పబడెను.

13 సమస్తార్థము॥

కనదీప్తావితిధాతోః ప్రకాశకత్వం కకారార్థః।
అధ్యయనార్థకతేజస్యాదేకార స్తదీయకరణార్థః ॥ 66॥

తా॥ కనధాతువు ప్రకాశను చెప్పును. దీనివలన కకారమునకు ప్రకాశింపచేసుట అర్థము. ఎకారమునకు ప్రకాశకలుగ చేయుటని అర్థము.

శ్లో॥ వర్ణద్వయమేలనతః ప్రకాశికాబుద్ధిరిత్యర్థః।
ఈవ్యాప్తావితి ధాతో స్తస్యావ్యాప్తిస్స్థితియువర్ణార్థః॥

తా॥ ఈ రెండు అక్షరముల సమష్టివలన ప్రకాశింపచేయుబుద్ధి అని అర్థము. ఈఅ నేధాతువునకు వ్యాపించుట అని అర్థమగుట వలన ఈకారమునకు బుద్ధి వ్యాపించుట అర్థము.

శ్లో॥ తస్యాలహార్యాధిక్యం తన్నిర్మాణం లకారార్థః। హన హింసాయామితి వైశౌర్యం ప్రత్యర్థి హననకరణత్వాత్ ॥ 68 ॥

తా॥ అట్టిబుద్ధిని అధికముగా వ్యాపింపచేనుట లకారమునకు అర్థము. హనధాతువు హింసను చెప్పును. గనుక హాకారమునకు అంతశ్శత్రువులయొక్క నాశమునకు కారణమగు పరాక్రమము అర్థము.

శ్లో॥ సంభోగసాధనం ధనముపభోగార్థాత్ । స్యతేః సునోతేర్వా । కముకాంతావితి ధాతోరిచ్ఛావిషయోంగనాదిః కం ॥

తా॥ విశేషభోగములకు సాధనమగు ధనము సోధాతువువలనగాని, సుధాతువువలనగాని పుట్టినసకారమునకు ఉపభోగము అర్థము. కముధాతువునకు ఇచ్ఛ యర్థము. కనుక కవర్ణమునకు ఇచ్ఛలోవిషయమగు స్త్రీమొదలగునవి అర్థము.

శ్లో॥ ఏషాం గమనం ప్రాపణమోహాఙ్ గత్యర్థధాతుజన్యం హం। తస్యాతిశయోలహరీ తత్రశ్లిష్టస్సవర్ణదీర్ఘేణ ॥ 70 ॥ ఈకారస్స్యార్థః కీర్తిస్సర్వాసు దిక్షు దీప్తత్వాత్ । ఈవ్యాప్తావితి ధాతోర్న్నిర్మితిరనయోర్మకారార్థః ॥ 71 ॥

తా॥ పరాక్రమమును, ధనమును, స్త్రీమొదలగు వానిని పొందించుటయే గత్యర్థముగల హాకారమునకు అర్థము. అట్లు విశేషముగా పొందించుటయే లహరీ అను మూడు అక్షరములకు మిళితార్థము. ఈకారమునందు సవర్ణదీర్ఘము చేత రెండుఈకారములు కలిసియున్నవి. ఒకఈకారమునకు

కీర్తియు, రెండవ ఈకారమునకు వ్యాప్తియు, మకారమునకు వీనిని వ్యాపింపచేసుటయు అర్థము.

శ్లో॥ వాగ్భవకూటస్యార్థః సూక్ష్మమతివ్యాపనాధిక్యం ।
శౌర్యధనస్త్రీ (శ్రీ) యశసామాధిక్యం కామరాజార్థః ॥72॥

తా॥ సూక్ష్మబుద్ధిని అధికముగా వ్యాపింపచేసుట వాగ్భవకూటమునకు అర్థము. పరాక్రమము, ధనము, స్త్రీ, కీర్తి, వీనియొక్క ఆధిక్యము కామరాజకూటమునకు అర్థము.

ఏతే సమ్యక్కలయతి సకలహాతే హాకారస్యాత్ ।
నిఖిలజగత్సంహర్త్రీత్యర్థస్తస్యాపి వర్ణస్య ॥ 73 ॥

తా॥ ఈ రెండుకూటములఅర్థమును లెస్సగా కలిగించుట సకలశబ్దమునకర్థము. హృధాతువునకు హరించుట అర్థముండుటవలన సమస్తలోకములను సంహరించునదియని హ్రాకారమునకర్థము.

ఈకారః ప్రశిష్టస్సృష్టిస్థితిరూపదీప్తికర్త్ర్యర్థః ।
యద్వా హృదిఖే దహరే ప్రకాశతే తేన మాతాహ్రీః ।

తా॥ మిగిలిన ఈకారమునకు సృష్టి, స్థితి, రూపమగు కాంతిని చేయునదని అర్థము. లేక హృదయాకాశమునందు ప్రకాశించుచున్నది గనుక పరదేవత హ్రీః అని చెప్పబడుచున్నది.

సకలాంతేన పదేన హ్రీంకారే కర్మధారయః కార్యః ।
తస్య విశేష్యమస్యానాదార్థ స్సంవిదర్థో వా ॥ 75 ॥

తా॥ సకలశబ్దము అంతమందుగల పదమునకును, హ్రీశబ్దమునకును కర్మధారయసమాసము చేయతగినది. దానికి విశేష్యమగు మకారమునకు నాదముగాని, జ్ఞానముగాని అర్థము కనుక బుద్ధి, శౌర్యము, ధనము, స్త్రీ, కీర్తి యనువానిని విశే

వముగా చేయునదియు, సమస్త జగత్సృష్టి స్థితి సంహారముల ను చేయునదియు, హృదయాకాశమునందు న్నదియు, నాద, జ్ఞాన స్వరూపమయినదయు నగు బ్రహ్మమే. మంత్రమునకు అర్థము.

శ్లో॥ ధాతోర్బహ్వర్థత్వాత్ బహులగ్రహణాత్ పృషోదరాదిత్వాత్ । ఆకృతిగణపాఠేన స్వేచ్ఛానుగుణాదుణాది కల్పనతః॥ 76॥ ఛందసి సర్వవిధీనాం వైకల్పికతావశా దముష్యమనోః । సిద్ధైః కథితేర్థేస్మిన్ వైయాకరణానుశాసనానుమతిః ॥ 77 ॥

తా॥ ధాతువు అనేకర్థములుకలదగుటవలన బహులశబ్దము యొక్క గ్రహించుటవలనను, పృషోదరాది ఆకృతిగణమందు పఠించుటవలనను తనఇచ్ఛకు అనుగుణముగా ఉణాదిప్రత్యయములను చేయుటవలనను ఛందస్సునందు సమస్తశాస్త్రములకు వికల్పముండుటవలనను, మంత్రమునకు ఈఅర్థము చెప్పుట వ్యాకరణశాస్త్రసమ్మతమయియున్నది. ॥ 76-77 ॥

శ్లో॥ బహుతరసమాసయోగాత్సమస్తపురుషార్థసాధనత్వోక్తేః । సంక్షేపాత్సారోక్తేః శ్రీవిద్యాయాస్సమస్తార్థః ॥ 78 ॥

తా॥ అనేకసమాసములయొక్క సంబంధమువలనను, అనేక పురుషార్థములకు సాధనముగా చెప్పుటవలనను, స్వల్పశబ్దమువలన నే ముఖ్యార్థము చెప్పుటవలనను శ్రీవిద్యకు ఇదిసమస్తార్థము.

14 సగుణార్థము.

శ్లో॥ విధిరేకారో హరిరకార ఈశస్తవార్థమీడపదం ।
ద్విస్వరమధ్యగతస్య డకారస్య లకారాదేశః ॥ 79 ॥

తా॥ క కారము బ్రహ్మను, ఏకారము విష్ణువును, అకారము శివుని చెప్పును. ఆఅకారము ఏకారమునందు పూర్వరూపము

చేత కలిసియున్నది. ఈడశబ్దమునకు స్తోత్రము అర్థము. రెండు అచ్చులైన ఈకారమునకును, డకారముమీదనున్న అకారమునకును మధ్యనున్న డకారమునకు లకారమాదేశమగును.

తేన ఋగ్వేదాత్మత్వం సూచితమాద్యస్య కూటస్య।
క్రమశో్గ్రిమకూటయుగే తేనయజుస్సామతా సిద్ధా ॥ 80॥

తా॥ కనుక మొదటికూటమునకు ఋగ్వేదరూపత్వము సూచింపబడినది. క్రమముచేత తక్కిన రెండుకూటములకు యజుర్వేద సామవేదరూపములని సిద్ధించినది.

హ్రీమితి నామవిశేష్యం నపుంసకం బ్రహ్మలతకత్వేన।
విధిహరిగిరిశైరీడ్యం బ్రహ్మేతి ప్రథమకూటార్థః ॥ 81 ॥

తా॥ హ్రీం అనునది విశేష్యము. బ్రహ్మను చెప్పుటచేత నపుంసకలింగము. బ్రహ్మ విష్ణు శివులచేత స్తోత్రముచేయుబడు బ్రహ్మమని మొదటికూటమునకు అర్థము.

శ్లో॥ హసకంతు హసద్వదనం మతం కకారస్య వదనవాచిత్వాత్ । యద్వా హస ఆనందః కస్సూర్యో హస్తు చంద్రస్స్యాత్ ॥ 82 ॥ ఏతౌ లౌ నయనే యస్యైశత్కహాలం రవీందునేత్రమితి। తేన ప్రకాశకత్వాత్ చిద్రూపత్వంచ నిగదితంభవతి॥

తా॥ "హస" శబ్దమునకు ప్రకాశించుటయు, "క" శబ్దమునకు ముఖమును అర్థము. కనుక "హసక" శబ్దమునకు ప్రకాశించుచున్న ముఖముకలదని అర్థము. లేక "హస" శబ్దమునకు ఆనందము అర్థము. కకారమునకు సూర్యుడును, హాకారమునకు చంద్రుడును, లకారమునకు నేత్రములును అర్థము. కనుక "హసకహల"అనుశబ్దముచేత పరమేశ్వరి సూర్యచంద్రులు నేత్రములుగల్లదై ఆనందరూపయగుటవలన చిద్రూపమనిసిద్ధించినది.

విధిహరిగిరిశేడ్యత్వే హేతూపతే హసత్వ కహలత్వే।
తేనాత్మమితానందం చిద్బ్రహ్మేతి ద్వితీయకూటార్థః॥84॥

తా॥ రెండవకూటముచేత పరమేశ్వరి సూర్య చంద్రులు నేత్రములుగలదై ఆనందరూపయగుటవలన బ్రహ్మవిష్ణుశివులచేత స్తోత్రముచేయబడు పరమానందమయిన చిద్బ్రహ్మమని చెప్పబడుచున్నది.

సకలాభిన్నహితం సకలం బ్రహ్మేతు తృతీయకూటార్థః।
ఇత్థం గుణగణకథనాత్. విద్యాయా ఏవ సగుణార్థః॥85॥

తా॥ మూడవకూటమందలి సకలశబ్దముచేతపరమేశ్వరిసమస్తకళల (విద్యల) తోకూడిన పరబ్రహ్మమని చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లు గుణసమూహమును చెప్పుటచే విద్యకు ఇది సగుణార్థము.

10 వ ప్రకరణము

గురుశిష్యలక్షణకథనము.

గురూపదేశములేని విద్య నిష్ప్రయోజనము. సద్గురువువలన సచ్ఛిష్యునకుపదేశింపబడు నెడల పురుషార్థములు సిద్ధించును. కనుక గురుశిష్యలక్షణములు ముఖ్యముగ దెలియవలయును.

త్రిశతి 71 లక్ష్యార్థా॥

శం॥ వ్యా॥ మనోవిలయరూప హఠ రాజయోగాది సాధనపరిపాకవశేన సాక్షాత్కృతం చైతన్యం లక్ష్యమిత్యుచ్యతే। అర్థ్యతే యాచ్యతే గురుంప్రతి ఇతి అర్థః। లక్ష్యోయోఽర్థః। చిత్స్వరూపపరమానందరూపః। సోపి సైవేతి తథా॥

తా॥ మనోలయరూపములగు హఠయోగము, రాజయోగముమొదలగు దృఢసాధనములచేత సాక్షాత్కరింపబడిన చైతన్యము లక్ష్యమనబడును. గురువులనాశ్రయించి తెలియదగిన చిదానందస్వరూపమే చిచ్ఛక్తి. వాచ్యార్థమును విడిచి యీ లక్ష్యార్థమును గ్రహించుటకు గురుశిష్యలక్షణము చెప్పతగినది.

వరివస్యారహస్యము— శ్లో॥ సద్గురుకులతః కృపయా లబ్ధా కామానియం సూతే। నిజబుద్ధిమాత్రజన్యా పాపం కన్యా యథా స్వైరా ॥

సద్గురుకృపచేత పొందబడిన ఈవిద్య ధర్మార్థకామమోక్షములనిచ్చును. స్వబుద్ధిమాత్రముచే గ్రహించిన విద్య తనకన్యనుపొందినంతపాపమునిచ్చును.

ద॥ సం॥ 10అ॥ గురుశిష్యవిధిం దేవి సమ్యగ్వక్ష్యామ్యసంశయం ।**॥ జితేంద్రియో జితక్రోధో బ్రహ్మవిద్యాపరాయణః । బ్రహ్మనిష్ఠః శుచిర్దాంతో దుష్ప్రతిగ్రహవర్జితః । మేధావీ వీతరాగశ్చ శాంతో దాంతస్సమాహితః । శ్రద్ధావాననసూయశ్చ సమ్యగాగమతత్త్వవిత్ । అంతర్యాగపరో నిత్యం న్యాసత్రియ విశోధితః । చిద్విద్యార్థసమాధిస్థః సాంప్రదాయ విచక్షణః ॥ 4 ॥ సమ్యక్సంపుటితజ్ఞానీ సదాచారపరో ఋజుః । ప్రత్యగ్బ్రహ్మైక్యనిపుణ శ్చిద్విద్యాకర్మతత్పరః । బాహ్యార్చనపరిత్యాగీ సదాంతర్యాగయోగవిత్ । బాహ్యాంతరాత్మసందృష్టి నిర్ధూతాఖిలకల్మషః । శక్తిమాత్రపరిజ్ఞానీ శక్తితత్త్వార్థవిత్తమః । ఏతాదృశో గురుశ్రేష్ఠో బ్రహ్మవిద్యాపరిగ్రహే ॥ 7 ॥

తా॥ ఈబ్రహ్మవిద్యను అపేక్షించువాడు ఇంద్రియనిగ్రహము, క్రోధనిగ్రహము, బ్రహ్మవిద్యయందు ఆసక్తి, బ్రహ్మ

ధ్యానము, పరిశుద్ధి, మనోనిగ్రహము, దుష్టప్రతిగ్రహము లేక పోవుట, మంచిబుద్ధి, వైరాగ్యము, శమము, దమము, సమాధి శ్రద్ధ, అవమానము లేకపోవుట, ఆగమములను బాగుగా తెలిసికొనుట, అంతర్యాగము, షోఢా, మహాషోఢా, శ్రీచక్ర, న్యాసములను తెలిసియుండుట, చిద్విద్యయొక్క అర్థమును విచారణచేయుట, సాంప్రదాయములు తెలిసియుండుట, యుక్తమగు జ్ఞానము, సదాచారమునందాసక్తి, న్యాయప్రవృత్తి, జీవబ్రహ్మములకు ఐక్యబుద్ధి కలిగియుండుట, చిద్విద్యాకర్మలయందాసక్తి, బాహ్యార్చననువిడిచి సదా అంతర్యాగమునందాసక్తి, సర్వత్ర ఆత్మదృష్టిచేత పాపములులేకపోవుట, శక్తిసూత్రములనెరిగియుండుట, పరదేవతయొక్క తత్వమును తెలిసియుండుట మొదలగు గుణములుగల గురువును ఆశ్రయింపవలయును.

పరివస్య॥ శ్లో॥ బంధనం యోనిముద్రాయా మంత్రాణాం వీర్యయోజనం। గురోర్లక్షణమేతావదాదిమాద్యంతువేదయేత్.

తా॥ యోనిముద్రను కూర్చుటయు, మంత్రములయొక్క తాదాత్మ్యవిమర్శమును, అకార హకార స్వరూపవిమర్శమును తెలిసియుండుటయే గురువుయొక్క లక్షణము॥

కులార్ణవము— ఆనందాద్వైయజపస్తోత్రధ్యానహోమార్చనాదిభిః। జ్ఞానోపదేశసామర్థ్యం మంత్రశుద్ధిమపీశ్వరి। బోధకత్వంచ విజ్ఞాయ శిష్యోభూయాన్నచాన్యథా॥

తా॥ ఆనందశాంత్యాదులుగలిగి వానిచేతను, జప, స్తోత్ర, ధ్యాన, హోమార్చనాదులచేతను, జ్ఞానమునుపదేశించు సామర్థ్యమును, మంత్రశుద్ధియును, శిష్యునికిబోధచేయు నేర్పుము గల గురువునే శిష్యుడు ఆశ్రయింపవలసినది.

క్రియాసాగరము॥ శ్రీగురుః పరమేశాని శుద్ధవేషో మనో హరః। సర్వలక్షణసంపన్న స్సర్వావయవశోభితః॥ అగ్రగణ్యో గభీరశ్చ పాత్రాపాత్రవిశేషవిత్। శివవిష్ణుస్సమ స్సాధుర్న చ దర్శనదూషకః। నిత్యే నైమిత్తికే న్యేచ రతః కర్మణ్యానిందితే। యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టో గుణదోషవిభేదకః। ఇత్యాదిలక్షణో పేతః శ్రీగురుః కరుణావహః॥

తా॥ ఓపార్వతీ దంభవేషములేకుండ మనోహరమయిన ఆకారము, సర్వావయవశోభితుడు, సర్వలక్షణములు, సుస్వభావము గలిగి, అగ్రగణ్యుడు, గంభీరుడు, పాత్రాపాత్రవివేకవిచక్షణుడు, శివవిష్ణుసమభావుడు, సాధువు, అన్యమతమునుదూషించనివాడు, అనిందితనిత్యనైమిత్తికకర్మనిరతుడు, యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టుడు, గుణదోషవివేచకుడు నగు గురువు తనకరుణచే శిష్యునిఁదరింపచేయగలడు.

ఆగమము— శ్విత్రీచైవ గళత్కుష్ఠీ నేత్రరోగీచ వామనః। కునఖీ శ్యావదంతశ్చ స్త్రీజితో హ్యధికాంగకః। హీనాంగః కపటీ రోగీ బహ్వాశీ బహుజల్పకః। ఏతైర్దోషైర్విహీనో యః సగురుశ్శిష్యసంమతః॥ ఇతి॥

తా॥ శ్వేతము, కుష్ఠము, నేత్రరోగము, మిగులపొట్టితనము పుప్పిగోళ్ళు, పుప్పిదంతములు, విశేషకామము, అధికాంగములు, హీనాంగములు, కాపట్యము, రోగము, అతిభోజనము, అతిసంభాషణము మొదలగుదోషములులేని గురువు శిష్యునిచే సేవింపతగినవాడని ఆగమము చెప్పుచున్నది.

పరీక్షాకాలము॥

జ్ఞానేనక్రియయావాపి గురుశ్శిష్యం పరీక్షయేత్। సంవత్స

రం తదర్ధంవా తదర్ధంవా ప్రియత్నతః। శిష్యోపి లక్షణై రే తైః కుర్యాద్గురుపరీక్షణం ॥ ఇతి ॥

తా॥ గురువు శిష్యునియొక్క తెలివిని, గుణములను, వ్యాపారములను, ఒకసంవత్సరముగాని, ఆఱునెలలుగాని, అధమమ్ము మూడునెలలుగాని పరీక్షించి వానిని గ్రహింపవలయును. శిష్యుడును గురువుయొక్క జ్ఞానవ్యాపారములను అల్లే కనిపెట్టి వానిని ఆశ్రయింపవలయును.

సూ॥ సం॥ ఉత్తమః పంచధా ప్రోక్తో గురుర్బ్రహ్మానువేదిభిః బ్రహ్మచారీ గృహస్థశ్చ వానప్రస్థశ్చ భిక్షుకః। అతివర్ణాశ్రమీ చేతి క్రమాచ్ఛ్రేష్ఠో విచక్షణః॥

తా॥ బ్రహ్మచారి, గృహస్థు, వానప్రస్థు. సంన్యాసి, అవధూత అను వీరైదుగురిలో క్రమముగ మొదటివారికంటె తరువాతివారు శ్రేష్ఠులని బ్రహ్మవేత్తలు చెప్పెదరు.

గురుః గృహస్థఏవైకో నకదాచిద్యతిర్గురుః।
కేవలకామ్యపరోయం నియమః॥

తా॥ గృహస్థే గురువుగాని యతీశ్వరుడు గురువుగా నుండ కూడదు అనునిషేధము కామ్యవిషయములోగాని మోక్షవిషయములోగాదు. మోక్షవిషయమందు గురువుగానుండవచ్చునని భావము.

సూ॥ సం॥ రు॥ ఖం॥ 4 అధ్యాయము॥

త్రిచతుర్వత్సరం శిష్యం పరీక్ష్య సతతం పునః। ఈశ్వరాదేశతో దేయో మంత్రోయం మంత్రిసత్తమైః। అపరీక్ష్య ప్రదానేన శీఘ్రం మృత్యుమవాప్నుయాత్। అర్జితః పురుషార్థోపి వృథా భవతి తస్యతు ॥ ఇతి ॥

తా॥ శిష్యుని మూడు నాలుగు సంవత్సరములు నిరంతరము పరీక్షించి ఈశ్వర ప్రేరణమువలన మంత్రము నుపదేశింపవలసి నది. పరీక్షింపక నుపదేశించుటచేత శీఘ్రముగా మృత్యువు ప్రాప్తించును. తనపురుషార్థముగూడవ్యర్థమగును. అనగా సంపాదించిన పురుషార్థము చెడుట శీఘ్రమరణము మొదలగు దోషములు గురువునకు తటస్థించును.

సూ॥ సం॥ యు॥ ఖం। 4 అధ్యాయము॥

ఆచార్యముఖతఃప్రాజ్ఞా స్సిద్ధ్యత్యేవాచిరేణతు ।
ఆచార్యరహితో మంత్రః పుంసోనర్థస్య కారణం ॥

తా॥ గురువుచేతనుపదేశింపబడిన మంత్రము శీఘ్రకాలములోనే సిద్ధించును. గురూపదేశము లేకుండగ నభ్యసించిన మంత్రము ఆపదనుపుట్టించును.

పరీక్షలేకపోవుటవలన కలుగు హాని॥

శ్లో॥ గురుశిష్యావుభౌ మోహాదపరీక్ష్య పరస్పరం । ఉపదేశం దదద్గృహ్ణన్ ప్రాప్నుయాత్తాం పిశాచతాం ॥ అశాస్త్రీయోపదేశంతు యోగృహ్ణాతి దదాతిచ । భుంజాతే తావుభౌ ఘోరాన్నరకానేకవింశతిం ॥ అనర్హో మంత్రవిజ్ఞానం నలిప్తతి కదాచన । తస్మాత్పరీక్ష్య వక్తవ్యం అన్యథా నిష్ఫలంభవేత్ ॥ యఃస్నేహభయలోభాద్యై రయోగ్యం యది దీక్షయేత్ । దేవతాశాపమాప్నోతి కృతంచేన్నిష్ఫలం భవేత్ ॥

తా॥ ఒకరినొకరు పరీక్షింపక మోహమువలన గురువుఉపదేశించినను, శిష్యుడుఉపదేశమును పొందినను, ఉభయులు పిశాచరూపమును బొందుదురు. శాస్త్రసమ్మతముకాని యుపదేశము చేసినవారును, పొందినవారును ఉభయులు నిరువదియొక్క నర

కములను బొందుదురు. అయోగ్యునియందు మంత్రశక్తి మా
స్నడును ఉండదు. గనుక పరీక్షించి ఉపదేశింపవలయును. లేని
యెడల వ్యర్థమగును. ఎవరైనను స్నేహము, భయము, లో
భము మొదలగు కారణములచేత అయోగ్యునకు దీక్ష నిచ్చిన
యెడల వారిని దేవతలు శపింతురు. వారు చేసినదియు నిష్ఫల
మగును.

గురుదోషములు.

సూ॥ సం॥ శూద్రాణాంచ తథా స్త్రీణాం గురుత్వం నక
దాచన । ఇతి శివః ॥ [లుకారు.

తా॥ స్త్రీలుగాని, శూద్రులుగాని, ఉపదేశించుటకు అర్హు

శ్లో॥ నాస్తికాన్ భిన్నమర్యాదాన్ కృతఘ్నాన్ వేదనింద
కాన్ । మంత్రోపదేశేతు దూరతః పరివర్జయేత్ ॥
ఇతి సనత్కుమారశ్చ ॥

తా॥ పరలోకము లేదనువారిని, వర్ణాశ్రమమర్యాదకు భి
న్నముగా ప్రవర్తించువారిని, ఉపకారమును మరచినవారిని,
మంత్రోపదేశమునందు గురువులనుగాఁ బొందక దూరముగా
విడువవలయును.

శిష్యలక్షణాని—దత్తాత్రేయసం॥ 10 అ॥

శ్లో॥ నిత్యకర్మరతశ్శాంతో నిర్మలజ్ఞానదీపితః । నిర్ద్వంద్వో
నిష్పరిగ్రాహీ ప్రయతశ్శాంతకల్మషః । గురుసేవాపరో నిత్యం
గుర్వర్పితధనక్రియః ॥ 11 ॥ చిద్రైక్యావ్యగ్రచిత్తాత్మా సదా
ధ్యానపరాయణః । విద్యావిశుద్ధధీర్నిత్యం సత్సంసర్గపరో మృదుః
పరస్త్రీవిముఖో బ్రహ్మ సమర్పితవిధిక్రియః । గురుపుత్రకళ
త్రేషు తత్పౌత్రాదిషు సక్తధీః । సమర్పితాత్మనిచయో వేద
శాస్త్రవిచక్షణః । బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా వానప్రస్థో

భిక్షుకః। గుణై రేతైర్వి శిష్టశ్చేచ్ఛిష్యత్వేతం నియోజయేత్ ॥

తా॥ నిత్యకర్మపరాయణుడు, శాంతుడు, నిర్మలమగు జ్ఞానముకలవాడు, శత్రుమిత్రభావము, సుఖదుఃఖభేదములేనివాడు, పరిగ్రహము చేయనివాడు, నియమముగలవాడు, తనధనవ్యాపారములను గురువునకర్పించెడివాడు, ఆత్మధ్యానమునందే స్థిరచిత్తముగలవాడు, జ్ఞానముకలవాడు, సత్పురుషులతో సహవాసమునపేక్షించువాడు. పరస్త్రీవిముఖుడు, బ్రహ్మార్పణబుద్ధిచే కర్మములుచేయువాడు, గురు పుత్ర పౌత్ర కళత్రాదులయందు భక్తిగలవాడును, తనవిగాభావించెడి చిత్తేంద్రియశరీరవ్యాపారధనాదులను గురుదేవతార్పణము చేయువాడును, వేదశాస్త్రములయొక్క విమర్శగలవాడు నగు బ్రహ్మచారిగాని, గృహస్థుగాని, వానప్రస్థుగాని, సన్యాసిగాని, శిష్యుడుగా గ్రహింపబడదగినవాడు.

ద॥ సం॥ 10అ॥ శ్లో॥ కళయా తాడితోవాపి క్రోధతో భర్త్సితోపివా। మహాప్రసాద ఇత్యేవ గురుం ప్రత్యనుమోదయేత్। గురుం త్వంకృత్య హుంకృత్య గురుపుత్రాదికానపి। అరణ్యే నిర్జలే ఘోరే భవతి బ్రహ్మరాక్షసః। గుణై రేతైర్విశిష్టంతు శిష్యం సేవాపరాయణం। వర్షత్రయేణ దేవేశి గుణవంతం పరిగ్రహేత్। చిద్విద్యాలాభమన్విచ్ఛన్ శిష్యో వర్షత్రయం ధనైః। సంపూజయేదథాచార్యం ధనలోభవివర్జితః। పరిచర్యాపరో భూయాత్కామక్రోధవివర్జితః। యతోజాతస్త్వయం దేహస్తౌ మాతాపితరౌ స్మృతౌ। శతాంశైః పితృతః శ్రేష్ఠా మాతాభరణపోషణైః। శతాంశైర్మాతృతః శ్రేష్ఠో గురురిత్యేవ కీర్త్యతే ॥

తా॥ గురువు తనను కొరడాతో కొట్టినను, తనమీద కోపము చేసినను, జడిపించినను, శిష్యుడువాటినన్నిటిని గుర్వనుగ్రహముగానే తలంపవలెను. శిష్యుడు మహాప్రసాదమని అందుకుబ్రీతిగా గురువును సంతోషింపచేయవలెను. గురువునుగాని గురుపుత్రాదులనుగాని నీవునీవుఅని యేకవచనము ప్రయోగింపక బెదిరింపకయుండవలెను. కానిఅట్లుతిరస్కరించు నెడలశిష్యుడు ఉదకములేని ఘోరారణ్యమునందు బ్రహ్మరాక్షసుడగును. శిష్యుని మూడుసంవత్సరములు పరీక్షించి గుణవంతుడైనవానినే గ్రహింపవలయును. చిద్విద్యాలాభమును బొందగోరిన శిష్యుడు మూడుసంవత్సరములు ధనముచే నాచార్యునిబూజించుచు ధనలోభమును, కామక్రోధములను విడిచి శుశ్రూష చేయవలెను. దేహమునకు కారణము తల్లితండ్రులు. భరణపోషణములంబట్టి తండ్రికంటె తల్లి నూరురెట్లు అధికురాలు. తల్లికంటె గురువు నూరురెట్లు అధికుడు.

శ్లో॥ గురౌ సన్నిహితే దారపుత్రాదీన్న తథా యజేత్ । అభావే స్వగురోర్దారపుత్రాదీన్గురువద్యజేత్ ॥ గురోస్సకాశాద ప్రాప్తం రహస్యం తత్సుతాల్లభేత్ । అసంప్రాప్తో గురోరాత్మ దీక్షాం తత్సుతతో లభేత్ ॥ ఇతి ద॥ సం॥ 10 అ॥

తా॥ గురుసన్నిధానమందు గురుభార్యను, గురుపుత్రాదులను గురువునువలె పూజింపనక్కరలేదు. గురువులేని కాలమందు గురుభార్యాదులను గురువునువలెనే పూజింపవలెను. గురువువలన ప్రాప్తింపనిరహస్యము గురుపుత్రునివలన తెలిసికొనవలెను. గురువువలన తరువాయిపడ్డ దీక్షను గురుపుత్రునివలన పొందవలెను.

శ్లో॥ నదేయమర్ధలుబ్ధాయ పిశునాయాస్థిరాయచ। భక్తి శ్రద్ధావిహీనాయ శుశ్రూషావిముఖాయచ॥ ఇతి అర్ణవే॥

తా॥ ద్రవ్యలుబ్ధుడు, తంత్రములుచెప్పువాడు, స్థిరచిత్తము లేనివాడు, భక్తిశ్రద్ధలులేనివాడు, శుశ్రూషనుచెయ్యనివాడు నగు శిష్యునకుపదేశింపగూడదు.

శ్లో॥ స్వాహాప్రణవసంయుక్తం మంత్రం శూద్రే దదద్ద్విజః శూద్రశ్చండాలతామేతి విప్రశ్శూద్రత్వమేవహి॥ ఇతి అర్ణవే॥

తా॥ స్వాహాకారము, ఓంకారములతో కలిసిన మంత్రమును శూద్రునికి బ్రాహ్మణుడుపదేశించినయెడల నుభయులకు హాని కలుగును.

శ్లో॥ దాసస్య శివభక్తస్య హితప్రియకరస్యచ। శూద్రస్యాపి ప్రదాతవ్యం నమోంతం ప్రణవంవినా॥ వినా మంత్రైః ప్రణవేన స్త్రీశూద్రాణాం ప్రసాదకః। ప్రణవేనసమాయుక్తః స్త్రయోర్దేవి వినాశకః॥ ఇతి ఆగమే॥

తా॥ దాసుడై శివభక్తుడై మంచిబుద్ధిగల శూద్రునకు ఓంకారమునువిడిచి నమశ్శబ్దము అంతమందుంచి మంత్రమునుపదేశింపతగును. శూద్రులకు ఓంకారములేనిమంత్రమే క్షేమమును చేయును. కాని ఓంకారముతో కలిసినయెడల వినాశమగును.

శ్లో॥ అమాత్యదోషో రాజానం భార్యాదోషం పతింయథా తథా శిష్యకృతో దోషో గురుంప్రాప్నోత్యసంశయః॥ తస్మాచ్ఛిష్యం గురుర్నిత్యం పరీక్ష్యైవ పరిగ్రహేత్॥

తా॥ మంత్రిచేసినదోషము రాజును, భార్యచేసిన దోషము భర్తను పొందునటుల శిష్యుడుచేసిన దోషము గురువును

పొందును. కనుక శిష్యునిపరీక్షించి ఉపదేశింపవలయును.

ల॥ స॥ 713 గురుమండలరూపిణీ॥

వ్యా॥ అవిచ్ఛిన్నగురుపరంపర్యక్రమాగతమిదం రహస్యం నతు పుస్తకే లిఖ్యతఇతి భావః॥ అతఏవోక్తం యోగినీహృదయే॥ కర్ణాత్కర్ణోపదేశేన సంప్రాప్తమవనీతలఇతి॥

తా॥ ఎడతెగని గురుపరంపరాక్రమముచేత నీరహస్యవిద్య సంప్రాప్తమయినది. కాని పుస్తకమునందు లిఖించినదానినిపట్టి కాదు. అని యిందులభావము. అందుచేతనే యోగినీహృదయమునందు ఒకరిచెవినుండి మరియొకరిచెవియందు ఉపదేశించుటచేత భూలోకమునకు సంప్రాప్తమయినదని చెప్పబడినది.

ల॥ స॥ 171 లోభనాశినీ॥ లోభస్సర్వగుణాన్ హంతీతి నిందితం లోభం భక్తానాం నాశయతీతి తథా॥

తంత్రరాజే గురులక్షణకథనదశాయాం॥ అసంశయస్సంశయచ్ఛిన్నిరపేక్షో గురుర్మతఇత్యుక్త్వా తయోర్విశేషణయోర్లక్షణముక్తం॥

తా॥ లోభము సమస్తగుణములను హరించుటచే నిందింతమగును. పరమేశ్వరి భక్తులయొక్క అట్టిలోభమును నశింపచేసును.

తంత్రరాజమునందు గురులక్షణప్రస్తావములో తనకు సంశయములేక యితరులసంశయములను పోగొట్టగలిగి దేనియందును అపేక్షలేనిగురువును సేవింపవలయునని గురువుయొక్కవిశేషలక్షణములుగూడ చెప్పబడినవి.

6వ గౌడపాదసూత్రవిద్యారణ్యభాష్యమునందు— యథా ఘటశ్చ కలశః కుంభశ్చైకార్థవాచకః। తథా దేవశ్చ మంత్ర

శ్చగురుశ్శక్తిశ్చకార్యఉచ్యతఇతి సుందరీతాపనీయే॥ తస్మాదీశ్వరఏవ మంత్రిః ఈశ్వరఏవ గురుః సఏవ మంత్రాధిష్ఠానదేవతా। భేదాభావాత్ ఈశ్వరో గురురాత్మేతి వచనాత్ ॥

గుకారస్సదితి ప్రోక్తో రుకారో జ్ఞానవాచకః। సదోభ్ధానందసంజ్ఞోయం గురురిత్యభిధీయతే॥ గుకారస్త్వంధకారస్యాద్రుకారస్తన్నివారకః। అంధకారనివర్తిత్వా ద్గురురిత్యభిధీయతే॥ ఇతి వచనాత్తదైవాభేదః॥

తా॥ ఘటము, కలశ, కుంభము అనునవి ఒకేవస్తువును చెప్పునట్లే దేవత, మంత్రము, గురువు అనునవి యొకస్వరూపమే అని సుందరీతాపినీయశ్రుతియందు చెప్పబడినది. కనుక ఈశ్వరుడే మంత్రిస్వరూపుడు. గురుస్వరూపుడు. కనుక నీమూడును భేదముగలవికావు. గుకారము బ్రహ్మమును, రుకారము జ్ఞానమును చెప్పును కనుక గురుశబ్దమునకు బ్రహ్మజ్ఞానమును బోధచేయునదియని యర్థము. మఱియు గుకారమునకు అంధకారమును, రుకారమునకు తన్నివారణయును అర్థము. కనుక గురుశబ్దమునకు అంధకారనివృత్తి చేయునదని అర్థము. కనుక గురుమంత్రిదేవతలకు అభేదము.

11 వ ప్రకరణము

సిద్ధారి (మిత్రశత్రుమంత్ర) వివరణము.

సిద్ధారిచక్రమునుబట్టి కొన్ని మంత్రములు మిత్రవర్గములోను కొన్ని మంత్రములు శత్రువర్గములోను నుండును. అట్టిమంత్రములు పరీక్షించి పొందవలెను. కొన్ని మంత్రములకు సిద్ధారిశోధనమవసరము లేదు. అందులవివరణమేమనగా:—

హ్రీంకారాదులకు సిద్ధారిశోధన మవసరములేదు.

ద॥ సం॥ 10అ॥ ప్రణవస్త్ర్యక్షరీమాయా వ్యోమబీజాదికో మనుః । ప్రాసాదమంత్రశ్చిద్విద్యా షడిమేస్యుః సమాస్స్మృతాః॥ సౌరా యేవైష్ణవాయేచ నృసింహాస్యచ యేస్మృతాః । ఏతే మనవస్సర్వే సిద్ధారిపరివర్జితాః॥ సపిండబీజమంత్రాణాం వారాహాస్వప్నలబ్ధయోః । పితృదత్తే మాతృదత్తే గుర్వనుగ్రహాలబ్ధకే । నపుంసకాభిధే మంత్రే హంసార్ణమనవా అపి । ఏకద్వి త్ర్యాదిబీజేచ మనౌ పంచాక్షరే మనౌ । ఏకాక్షరేచ మాలాయాం వేదసిద్ధమనుష్వపి । మంత్రే ప్రేమాస్పదేవాపి సిద్ధారీన్నైవ శోధయేత్ ॥ వైరిమంత్రాశ్చ యేకేచిజ్జప్తామాతృకయా శ్శివే । వింశత్సంఖ్యాయుతశతోపేత సాహస్రవర్ణయా । ద్వ్యష్టత్రస్త్రశతార్ణాఖ్య మంత్రావా కులసుందరి । తే శత్రుభావముత్సృజ్య మిత్రభూతాశ్చ సిద్ధిదాః । శత్రుమప్యపిచ మిత్రేష్వమాయాకామత్రియశ్శివే । నిత్యశ్యవానులోమేన ప్రతిలోమేనవా జపేత్ । వైరిమంత్రాశ్చ సిద్ధ్యర్థఫలదామిత్రభావతః । కేవలేనాపి తారేణ యుక్తస్సర్వఫలప్రదః । యస్య యస్మిన్ భవేద్భక్తిస్సోపి తస్య ఫలప్రదః॥

తా॥ ఓంకారము, మూడుఅక్షరములుగల బాలామంత్రము మాయాబీజమైన హ్రీంకారమంత్రము, వ్యోమబీజమైన హాకారాదిమంత్రము, ప్రాసాదమంత్రము, చిద్విద్యయను త్రిపురసుందరీమంత్రము, ఇవియారును సమానములు. వీనికివి సౌర, వైష్ణవ, నృసింహమంత్రములకును, సిద్ధారివిమర్శ మవసరము లేదు. మఱియు సపిండబీజమంత్రములున్ను, వరాహామంత్రమును, స్వప్నలబ్ధమంత్రమును, పితృదత్తము, మాతృదత్తమున

యువమంత్రములును, గురువుయొక్క అనుగ్రహమువలననియ్య
బడిన మంత్రమును, నపుంసకమంత్రములును, హంసమంత్రము
లును, ఒకటి రెండు మూడు బీజములుగల మంత్రములును, పం
చాక్షరీమంత్రమును, మాలామంత్రములును, వేదసిద్ధమంత్ర
ములును, శ్రీమాన్పదమగుమంత్రములును. సిద్ధాదిశోధనమవ
సరము లేనివి. శత్రువర్గమందున్న మంత్రములను మాతృకాక్ష
రములతో మేళనము చేసినను, 112౦గాని 102గాని వర్ణములు
గల మాలామంత్రములును జపము చేసినవానికి ఆమంత్రములు
మిత్రభావముచే సిద్ధినిచ్చును. శత్రుమంత్రములయందును, మిత్ర
మంత్రములయందును మాయా కామశ్రీబీజములైన హ్రీం క్లీం
శ్రీం అను బీజములను చేర్చి వానిని అనులోమ విలోమములుగా
జపము చేయునెడల శత్రుమంత్రములునుగూడ మిత్రభావమును
పొంది సిద్ధినిచ్చును. కేవలము ఓంకారము చేర్చినను అన్నికోర్కె
కలనిచ్చును. ఎవరికేమంత్రమందు భక్తి కలుగునో వారికి అది
ఫలమునిచ్చును.

ద॥ సం॥ 6అ॥ చిన్మనా మంత్రరాజేస్మిన్ నపరీక్షాం క్వచిత్ప
రం। మర్త్యదేహమిమం బిభ్రజ్జీవో యోగ్య స్స్వయం భవేత్ ॥
నోపాసీత మహావిద్యాం యది కోన్యః పశుర్వద। వాంఛంతి
జన్మమానుష్యం భువి దేవాః శతక్రతుః॥***॥ మానుష్యంజన్మ
లబ్ధ్వాపి భువి బ్రహ్మాది దుర్లభం। నోపాస్తే శ్రీశ్రీయోవిద్యాం
యస్తతోన్యః క ఆత్మహా॥ ఇత్యాది॥

తా॥ మంత్రరాజమగు ఈచిన్నమంత్రమునందు పరీక్ష యెవ్వ
డును అవసరము లేదు. జీవుడు యోగ్యమయిన మనుష్యశరీర
మునుపొంది మహావిద్యనుపాసన చేయనియెడల నింతకంటె పశు

త్వమేమున్నది. భూలోకమునందు మనుష్యజన్మము ఇంద్రాదిదేవతలచేతగూడ కోరబడుచున్నది. భూలోకమునందు బ్రహ్మాది దేవతలకును దుర్లభమయిన మనుష్యజన్మమును పొందియు నీవిద్యను ఉపాసన చెయ్యనివానికంటె నాత్మఘాతి యితరుడులేడు.

---

12 వ ప్రకరణము

మానసిక విశేషము.

జపము చేయు విధములు మూడు. నిగదము, అనగ బిగ్గరగ ఉచ్చరించుట ఉపాంశు అనగ తనశ్రోత్రములకుమాత్రము వినబడుట. మానసికము అనగ మనస్సుచేతనే ఉచ్చరించుట. వీనిలో మానసికము అత్యుత్తమము. జప హోమార్చనాదులు మానసికముచే చేయుటవలన అనంతఫలముగలదు. ఎట్లనగా-

వామకేశ్వరతంత్రము పంచమపటలము 39 శ్లో॥

సంయతేంద్రియసంచారం ప్రోచ్చరేన్నాదమాంతరం ।
ఏషఏవ జపః ప్రోక్తో నచ బాహ్యాజపో జపః ॥

వ్యా॥ సంయతేః నిరుద్ధఇంద్రియాణాం జ్ఞానకర్మేంద్రియాణాం సంచారః స్వస్వవిషయాభిముఖీ ప్రవృత్తిః యస్మిన్ కర్మణి తద్యథా భవతి తథా । అంతరం అంతరక్రతిప్రమతయా ప్రసరంతంనాదం అనాహతంప్రోచ్చరేత్ । ఏషఏవజపః సర్వవర్ణ ప్రకృతిభూతనాదాభ్యాసేన సర్వమంత్రాణాంయుగపదేవసిద్ధిజనకత్వాత్ । బాహ్యస్తు ఖరీ రూపవర్ణాను పూర్వీవిశేషోచ్చారణరూపో జపోనజపో నాఖిలమంత్రసిద్ధిదాయకః । తత్తదానుపూర్వీమాత్రసిద్ధిజనకత్వాదితిభావః ॥

తా॥ జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములనెడు పదియింద్రియములచేతను కలుగు బాహ్యవ్యాపారమును మఱచి అంతరంగమున సహజముగ ప్రసరించుచున్న అనాహతనాదము ననుభవించుటయే మానసికజపము। ఈనాదము సకలాక్షరములకు మూలము। అక్షరములు సర్వమంత్రములకు మూలము। కావున నాదానుభవమే సకలమంత్రసిద్ధిని గలిగించును। వర్ణములను వెలుపలికి బిగ్గరగా నుచ్చరించు వైఖరీరూపజపమువలననామంత్రమొకటియే సిద్ధించును, కానినాదానుభవము వలె సకల మంత్రసిద్ధికలుగదు.

అరుణోపనిషది— "యద్ప్రవిశేత్ మిథోచరిత్వా ప్రవిశేదితి" శ్రీవిద్యోపాసకానాంమార్గేరహస్యంప్రాప్త్యైవ ప్రవిశేదితి తదర్థః। మిథోన్యోన్యార్థవిభావనం। ప్రకాశామర్శహస్తాభ్యామవలంబ్యోన్మనీస్రుచా। ధర్మాధర్మకలాస్నేహం పూర్ణవహ్నౌ జుహోమ్యహం॥ ఇతి॥

తా॥ రహస్యమును సంపాదించుమార్గమునందు ప్రవేశించవలయునేని అన్యోన్యార్థములను విమర్శింపవలయును. ప్రకాశవిమర్శలనెడు హస్తములచేత ఉన్మనియను స్రుక్కునుబట్టి ధర్మాధర్మములనే ఆజ్యమును పరిపూర్ణాత్మయనెడు అగ్నియందుహోమమును చేయుచున్నానని ఉపనిషత్తుయందు చెప్పబడెను.

సే॥ బం॥ ౫ప॥ 40శ్లో॥ తావదగ్నౌ నహోతవ్యం తత్త్వం త్రోదితం యథా। యావదాత్మమహావహ్నౌ మనః పూర్ణాహుతిం హునేత్ ॥

వ్యా॥ సంకల్పవికల్పాత్మకస్య మనఏవ। మనఏవ విశ్వస్వరూపం హవిః। ఆత్మైవ సర్వభక్షకత్వాదగ్నిః। అతఏవ శక్తి

సూత్రం॥ "చిద్వహ్నౌ రవరోహపదే చ్ఛన్నోపి చిన్మాత్రయా మేయేంధనం పుష్యతీతి" తతశ్చ యావదాత్మాగ్నౌ విశ్వస్య పూర్ణాహుతిర్నహుతా తావత్తత్తంత్రోక్తమగ్నౌ హోమి వ్యం। తత్తత్ హోతవ్యం నభవతి। హవిషోఽప్రక్షీణత్వాత్। మనస్యాత్మని హుతేతు బాహ్యాహోమేఽపి హోమఏవేత్యర్థః॥ తదుక్తం॥ "అంతర్నిరంతరనిరింధనమేధమానే మోహాంధకార పరిపంథిని సంవిదగ్నౌ। కస్మింశ్చిదద్భుత మరీచివికాసభూమౌ విశ్వం జుహోమి వసుధాది శివావసానం" ఇతి॥ పూర్ణాహుతి పదేవ విశ్వవిషయకామనోవికల్పావృత్తిరూపా యావంతః తా వతాం సర్వేషాం విలాపనముచ్యతే॥ "హోమో విశ్వవిక ల్పానామాత్మన్యస్తమయోమతః" ఇతి తంత్రిరాజోక్తేః॥

తా॥ సంకల్పవికల్పాత్మకమయి ప్రపంచస్వరూపమగు మన స్సేహవిస్సు. సర్వభక్షకమగు ఆత్మస్వరూపమే అగ్ని. ఆత్మయ నెడు అగ్నియందు ప్రపంచమును హోమముచేయుటముఖ్య ము. ఈహోమము సిద్ధింపకముందు ఆయాతంత్రములయందు చెప్పినరీతిగా అగ్నియందు హోమము చేయవలయును. ప్ర పంచస్వరూపమగు హవిస్సు క్షీణింపకపోవుటవలన నది న్యా యమైన హోమముకాదు. ఆత్మయందు మనస్సు హూము మైనపక్షమందు బాహ్యహోమముకూడ హోమమగును. అంతరంగమున నిరంతరము కట్టెలులేకుండగ వెలుగుచు మో హమనె అంధకారముకు శత్రువయి అద్భుతమయిన కాంతుల చేత ప్రకాశించుచున్న చిదగ్నియందు సగుణబ్రహ్మ మొదలు కుని భూమివరకునుండు సమస్తప్రపంచమునుహోమము చేయు చున్నాను. పూర్ణాహుతిపదము చేత ప్రపంచసంబంధమయిన

ధీతి తుర్యార్థః । స్పృథివీమహీలకార స్తృతీయ తుర్యాంఘ్రిబోధ కామాయా ॥ ౪ ॥

తా॥ వ్యాఖ్యానమునను వరించి ఈతాత్పర్యము చెప్పబడుచున్నది. గాయత్రియందైన తత్... పదమునకు బ్రహ్మము అర్థము. ఇందుకు " ఓంతత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణస్త్రివిధస్స్మృతః" ఓం తత్ సత్ అనెడు మూడువిధములుగ బ్రహ్మమును చెప్పినట్టి స్మృతియు, " తదితి బ్రహ్మ శాశ్వతం " అను శ్రుతియు ప్రమాణములు.

మంత్రమందైన క కారమునకును బ్రహ్మము అర్థము. " కం బ్రహ్మ " అను శ్రుతిప్రమాణము. కామః కామేశ్వరుడే బ్రహ్మము.

సవితుః...సవితృశబ్దమునకు ప్రాణులయొక్క ఉత్పత్తికి కారణమైన యోని అర్థము. అట్టికారణము ఇతరత్రా వుండదని వరేణ్యం (శ్రేష్ఠము) వరేణ్యం అని చెప్పబడినది. సవితుః వరేణ్యమను రెండుపదములచేత శ్రేష్ఠమైన జగద్యోనిత్వము సిద్ధించినది. కనుక కామేశ్వరి అర్థము.

ఏ కారమునకును యోని అర్థము. ఏకారము నాగర (సంస్కృత) లిపియందు మూడుకోణములుగ నుండును. సవితుర్వరేణ్యమితిపూజ్యప్రాణిప్రసవే సవితా ప్రాణినస్సూత ఇత్యుపక్రమ్య " త్రికోణా శక్తిరేఖారేణ మహాభాగేన ప్రసూతే తస్మాదేకారవద గృహ్యతే" ఇత్యాదిశ్రుతులును " యదేకాదశమాధారం బీజం కోణత్రయోద్భవం । బ్రహ్మాండాది కటాహాంతం జగదద్యాపి దృశ్యతే " అనెడు స్మృతియు ప్రమాణములు.

భర్గో దేవస్యధీ...దేవపదమునకు సర్వాంతర్యామియనియు,

ధీవర్ణమునకు జగదాధారమనియు, భర్గపదమునకు తేజస్సు అని యు అర్థము. కనుక సర్వాంతర్యామియు, సమస్తజగత్తులకా ధారమునగు శివుడని సిద్ధించినది.

ఈ కారమునకుగూడ ఇదే అర్థము. "భర్గో దేవస్యేత్యాస్య వక్రిమ్య తురీయమక్షరం సర్వాంతర్యామితం" తస్మాద్భర్గో దేవస్యధీత్యేవ మీకార" అను శ్రుతి ప్రమాణము. ఈకారము మంత్రమునందు మూడవదైనను మాతృకాక్షరములలో నాల గవది కనుక తురీయమక్షరమని చెప్పబడినది.

మహీ...అను శబ్దమునకు భూమండలమనియు, గొప్పది, కఠినమైనదనియు అర్థము. ఇట్లుపంచమహాభూతములకును సూ చన చేయబడినది.

ల కారమునకు నీయర్థమే. మహీ హాస్యవ్యాఖ్యానం ఇది మొదలు ససాగరం సకాననం ఇత్యాదినా భూమండలం ప్రతీయాత్ । "భూమండలమేవోక్తం లకారేణ" అను శ్రుతి ప్రమాణము.

ధియోయోనఃప్రచోదయాత్...అనుపదములకు నామొద లగువారియొక్క బుద్ధులను నిర్గుణవస్తువిషయమై ప్రేరణచేయు చుపరతత్వము విషయముగాగల జ్ఞానముతుపుట్టించునని అర్థము

పరోరజసే సావదోం (గాయత్రియొక్క నాలగవపాదము) పరోరజసే అనుపదమునకు రజోగుణమును మించిన నిర్మలమని గాని, నిర్గుణమనిగాని అర్థము. సావదోం అనుపదమునకు ఓం కారము బ్రహ్మమును చెప్పుటకు శక్యమైనది, శక్యముకానిదియు నని అర్థము. పరతత్వము (బ్రహ్మము) నందు అర్థములను చెప్పు నట్టి ధర్మము లేనందున నది శబ్దముల చేతను, అర్థక్రియము చేతను

చెప్పశక్యము కానిది. అయినను సత్యజ్ఞానాదిశబ్దముల కర్థమయి తాదాత్మ్యసంబంధముచేత ప్రకాశించుచున్నది. గనుక లక్షణయా చెప్పబడుచున్నది. "యతో వాచో నివర్తంతే" "వేదైశ్చ సర్వైరహమేవ వేద్యః" అనెడిశ్రుతులును, "లక్ష్యార్థా లక్షణాగమ్యా" అనుస్మృతియు ప్రమాణములు. పరతత్వమును చెప్పునట్టి ఓంకారము అకార ఉకార మకారములచేచెప్పబడు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రుల రూపము.

హ్రీంకారమునకు నీయర్థమే. హృదయమనెడి గృహమునందు హ్రీంకారమున్నది. "హృదయాగారవాసినీ హృల్లేఖా" అనుశ్రుతి ప్రమాణము.

ఫలితార్థమేమనగా:— జగత్సృష్టియందు ఇచ్ఛగలకామేశ్వరుడును, కారణమైన కామేశ్వరియును, సర్వాంతర్యామియు, సమస్తమునకాధారమైనదియు, పంచమహాభూతములు మొదలగు స్వరూపములచేత పరిణమించినదియు, బ్రహ్మమును గురించిన నిర్వికల్పకజ్ఞానమును పుట్టించునదియు, గుణములు లేనిదియు, దోషములు లేనిదియు, వేదములచే లక్షణయా గమ్యమగునదియు, మరియొకవిధమున గమ్యముకానిదియు, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రుల రూపమయినదియు నగు బ్రహ్మమే పూర్ణగాయత్రికిని, మంత్రమందలి మొదటికూటమునకును అర్థము. 8

2, 3 కూటములకు అర్థము॥

శ్లో॥ త్రిపదీ త్రివర్ణబోధ్యా తుర్యస్తదుపరి పదత్రికగమకః। అథతార్తీయే వర్ణద్వితయం త్రిపదీ పదత్రికగమకం॥9 కూటద్వితయే శేషం పూర్వవదున్నేయమితితు శ్రీవిద్యాయాః। గాయత్ర్యర్థస్త్రిపురోపనిషది కథితస్తథైవ భాగవతే॥ 10 ॥

తా॥ గాయత్రియందలి "తత్ సవితుః వరేణ్యం" అను మూడుపదములకును పైని చెప్పిన అర్థమే ద్వితీయకూటమందలి "హసక" అను మూడుబీజములకు అర్థము. "తత్" అను పదమునకు బ్రహ్మము అర్థము. హకారమునకు పరశివుడు (బ్రహ్మము) అర్థము. లెదితి "పరమాత్మేత్యారభ్య హకారాక్షరం శివరూపమిత్యాదినా ఉక్త్వా అంతే తత్పదవ్యాఖ్యానృత్తిమాదాయ శక్తిః దర్శయతి" అను శ్రుతిలో పరమాత్మస్వరూపమును ముందుగా చెప్పి హకారమునకు శివరూపమునే మొదలగు అర్థములను చెప్పి అనంతరము తత్ అనేశబ్దముయొక్క అర్థమును తీసికొనిరి. గనుక హకారమునకు బ్రహ్మము అర్థమని శ్రుతివలన సిద్ధించినది. సవితుః అనేపదమునకుగల అర్థమే సకారమునకును వరేణ్యమునకుగల అర్థమే కకారమునకును, "భర్గోదేవస్యధీ" అనుపదమునకుగల అర్థమే రెండవకూటమందలి నాలగవహకారమునకును అర్థము. "తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్యధీ"అను పదములకుగల అర్థమే మూడవకూటమందలి "సకల" అనుబీజములకర్థము. "ల హ్రీం" అను బీజములకుగలఅర్థమే ప్రథమకూటమునందు చెప్పినరీతిగా తక్కిన గాయత్రియొక్క అర్థము. ఈప్రకారము ఒక్కొకకూటమునకు ఒకపూర్ణగాయత్రియొక్క అర్థము. గనుక మూడుకూటములకు మూడుమారులు పూర్ణగాయత్రి జపముచేసిన ఫలము కలుగును. ఇట్లు విద్య (మంత్రము) కు గాయత్రియొక్క అర్థమని త్రిపురోపనిషత్తుయందును, దేవీభాగవతమునందును చెప్పబడినది. భగవతీసంబంధముకలది గనుక భాగవతము. దేవీభాగవతమందు ప్రథమశ్లోకము— 'సర్వచైతన్యరూపాం తాం ఆద్యాం విద్యాం చ

ధీమహి। బుద్ధిం యోనః ప్రచోదయాత్ ॥ అనిమూడుపాదము లుగల ఏవిద్యమాయొక్క బుద్ధిని సత్కర్మములయందు ప్రేరణ చేయుచున్నదో అట్టివిద్యను (ప్రసిద్ధమయి సమస్తజ్ఞానస్వరూపమైన మంత్రరాజమును) ఉపాసనచేయుచున్నానని అర్థము. ఈశ్లోకమునందు శ్రీవిద్యకును, గాయత్రి మొదలగు వానికిని విద్యాశబ్దముచేత బ్రహ్మమని చెప్పినఅర్థము ఆశ్లోకవ్యాఖ్యానముచూచువారికి స్పష్టమగును. న్యాయముచేత హయగ్రీవుడుచెప్పిన బ్రహ్మవిద్యయు, వృత్రాసురునియొక్కవధయు, గాయత్రీమంత్రముచేత ప్రారంభమును, ఉన్న గ్రంథమును భాగవతముగా చెప్పినారు. ఈలక్షణములు దేవీభాగవతమందున్నవి కాని 'జన్మాద్యస్య యతః' అనుశ్లోకమాదియందుగల గ్రంథమందు లేనందున నది భాగవతశబ్దమునకర్థము కాదు.

---

14 వ ప్రకరణము

భక్త్యాది విశేషకథనము.

జనులకు భక్తి యెక్కువఅయినకొలది ఉపాస్యదేవతలకు ప్రీతి యెక్కువకలుగును. ఆభక్తి, బాహ్యభక్తి, అంతరభక్తి, యని ద్వివిధము. ఈదేవికి అంతరభక్తియే తృప్తికరము.

ఎట్లనగా:— లబ్ధభక్తిసులభా॥ త్రిశతి 192 నామము

శం॥ వ్యా॥ భక్తిః సామాన్యవిశేషాకారేణ ద్వివిధా। తత్రాద్యాఆర్తజిజ్ఞాస్వర్థార్థిభిః యైర్లబ్ధా। తత్తత్ఫలోద్దేశేన సమయ విశేషే. విచ్ఛిద్య విచ్ఛిద్య ప్రాప్తాం తేషాం సులభా ॥ ద్వితీయ

భక్తిస్తు బ్రహ్మసాక్షాత్కారవతా పురుషేణ యోనైకభక్తితయా లబ్ధా ॥ 'ఏకభక్తిర్విశిష్యతే' ఇతిస్మృతేః ॥ తస్యసులభా 'భక్త్యామామభిజానాతి' ఇతిస్మృతేః ॥

తా॥ సామాన్యభక్తి, విశేషభక్తి, అని భక్తి రెండువిధములు. రోగనివృత్తిగాని, ఈశ్వరానుగ్రహముగాని, ధనముగాని కోరుచు చేయబడినది సామాన్యభక్తి. భక్తసులభురాలయిన పరమేశ్వరి భక్తులయుద్దేశానుసారముగ ఫలమునిచ్చును.

బ్రహ్మసాక్షాత్కారముగల పురుషుడు నిష్కాముడైసలుపు భక్తి విశేషభక్తి. అట్టిభక్తులకే దేవి సులభురాలు.

త్రిశతి 27 ఏకభక్తిమదర్చితా ॥

శం॥వ్యా॥ ఏకస్మిన్నభేదే జీవబ్రహ్మణోః భక్తిః భజనీయత్వబుద్ధిః తత్పరిజిజ్ఞాసా యేషాం సంతి। తైరర్చితా-పూజితా ఇత్యేతదుపలక్షణం । స్తుతా-ధ్యాతా నమస్కృతేత్యేవమాదీనాం॥

తా॥ జీవబ్రహ్మైక్యానుసంధానము ఉత్తమభక్తి. అట్టిభక్తిగలవారిచేతనే స్తోత్రము, ధ్యానము, నమస్కారము మొదలగు నుపచారములచేత నర్పింపబడునది పరమేశ్వరి.

ల॥ స॥ 870 అంతర్ముఖసమారాధ్యా ॥

భా॥వ్యా॥ అంతః స్వాత్మప్రవణం ముఖం చిత్తవృత్తిర్యేషాం తేః సమ

తా॥ అంతర్ముఖమగు చిత్తవృత్తులుగలవారిచేత నిర్విఘ్నముగ ఆరాధింపబడునది.

ల॥ స॥ 871 బహిర్ముఖసుదుర్లభా ॥

భా॥వ్యా॥ బహిః విషయైకప్రవణం ముఖం యేషాం తేషాం సుదుర్లభా । తరలకరణానామసులభేత్యానందలహర్యాం ॥

తా॥ విషయములనే ధ్యానించుచు గురులక్ష్యము లేని వారికి దుర్లభయయినది.

ద॥సం॥ 4అ॥ జ్ఞానీ జిజ్ఞాసురేవేతి ద్వావత్రాధికారిణౌ । జ్ఞానినః సిద్ధముక్త్యైచ జీవన్ముక్తిస్స్మృతో మనుః ॥ అసిద్ధముక్తేర్జిజ్ఞాసోః మోక్షాయైవేరితో మనుః ॥ శేషము మూడవప్రకరణమునందు వ్రాయబడెను.

తా॥ జ్ఞానియనఁగాఁ దెలిసినవాఁడును, జిజ్ఞాసువనగా దెలియఁగోరువాఁడును,

పంచదశాక్షరీమంత్రముచేత జ్ఞానులకు జీవన్ముక్తియు, జిజ్ఞాసువులకు మోక్షమును లభించును.

యోగినీహృదయము 6 పటలము 2 శ్లో॥ శ్రుణుదేవి మహాగుహ్యం యోగినీహృదయం పరం॥

భా॥వ్యా॥ గుహాయాం భవం గుహ్యం । జీవాత్మపరమాత్మనోరైక్యం । అతిరహస్యత్వాత్ మహాగుహ్యం । బహిర్యాగానుష్ఠానపరంపరయా శుద్ధచిత్తస్యైవాధికారాత్ । దేవ్యుపదేశమంతరేణ జ్ఞాతుమశక్యమితితు ధ్వనితం । యోగిన్యా త్రిపురసుందర్యాహృచ్చిత్తం ప్రత్యయతే గచ్ఛతి ప్రాప్నోతి । దేవి మనోగతమితి యావత్ ॥

తా॥ ఓపార్వతీ యోగినీహృదయమను పరమరహస్యమును వినుము. జీవాత్మపరమాత్మలయొక్క ఐక్యము అతిరహస్యమగుటవలన గోప్యము. దీనికి బహిర్యాగానుష్ఠానపరంపరచేత చిత్తశుద్ధిగలవాఁడే అధికారి. అయినను పరమేశ్వరియొక్క ఉపదేశములేకుండగ తెలిసికొనుటకు శక్యముకాదు. యోగినీహృదయము అనగ త్రిపురసుందరియొక్క మనస్సునుపొందు రహస్యము.

పూజాధికారః॥

ల॥ స॥ 3అ॥ 57శ్లో॥ భా॥నందు— అస్యాంచపూజాయాం సర్వజాతీయానామధికారః॥ తదుక్తం సతత్కర్మోపక్రమవవ భవిష్యోత్తరపురాణే॥ పూజనీయా జనైర్దేవీ స్థానేస్థానే పురేపురే గృహేగృహే శక్తిపరైర్గ్రామేగ్రామే వనేవనే। స్నాతైః ప్రముదితైః హృష్టైర్బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్నరైః। వైశ్యైః శూద్రైః భక్తియుక్తైః మ్లేచ్ఛైరన్యైశ్చ మానవైః। స్త్రీభిశ్చకురుశార్దూల తద్విధానమిదం శ్రుణు ఇత్యాది॥ శక్తిపరైః చండీపరాయణైః। మ్లేచ్ఛైః శబర కిరాత పుళిందాదిభిః। అన్యైః అనులోమప్రతిలోమజైః। పరంతు। స్వకులాంచారమనురుధ్యైవ పూజయేత్। తదుక్తం ప్రతఖండే॥ యస్యయస్యహి యాదేవీ కులమార్గేణసంస్థితా। తేనతేనచ సాపూజ్యా బలిగంధానులేపనైః। నైవేద్యైర్వివిధైశ్చైవ పూజయేత్కులమాతరం॥ఇతి॥

తా॥ శివశక్తిసామరస్యరూపమగు దేవీపూజయందు సర్వజాతులకు అధికారము కలదు. ప్రతిపట్టణమునందు, ప్రతిస్థానమునందు, ప్రతిగ్రామమునందు, ప్రతివనమందు, ప్రతిగృహమునందు బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు, వైశ్యులు, శూద్రులు, మ్లేచ్ఛ, శబర, కిరాత, పుళిందాదులు, అన్యములయినఅనులోమ ప్రతిలోమజాతులును, స్నానవ్రతము, మిక్కిలి సంతోషము, ఆసక్తియు, భక్తియుగలిగి వారివారి కులాచారమును అనుసరించి పరదేవతను పూజచేయవలయును. ఇట్లుభవిష్యోత్తరపురాణమునందు చెప్పబడినది. ఏదేవత యేకులముకు కులదేవతగానున్నదో ఆదేవతను ఆకులమువారు ఆమార్గముచేతనే పూజాద్రవ్యములు మొదలగువానిచేత పూజింపవలయును.

ల॥ స॥ 543 పుణ్యలభ్యా ॥

వ్యా॥ పుణ్యైః ప్రాక్తనైర్లభ్యా। దే॥ భా॥ తృతీయస్కంధే॥ పశ్యంతి పుణ్యపుంజాయే యేన్యైదాంతాస్తపస్వినః। రాగిణో నైవ పశ్యంతి దేవీం భగవతీం శివాం ॥

తా॥ పరమేశ్వరిని విశేషపుణ్యమును జేసినవారును, జితేంద్రియులయిన తపశ్శాలులును చూచుచున్నారు. విషయాసక్తి గలవారు చూడలేరు.

ల॥ స॥ 777 వీరారాధ్యా ॥

వ్యా॥ అహమః ప్రశయం కుర్వన్నిదమః ప్రతియోగినః। పరాక్రమపరో భుంక్తే। స్వాత్మానమశివాపహం। ఇతి ఉక్తలక్షణా వీరాః॥ తైరారాధ్యా॥

తా॥ బ్రహ్మముకంటె వ్యతిరేకమగు ఇదంశబ్దముచే చెప్పబడు జగద్వ్యాపారమంతయు బ్రహ్మమునందు లయము చేయు పరాక్రమపరులు ఆత్మస్వరూపమునే అనుభవించుచున్నారు. అట్టిలక్షణములు గలవారిచేత ఆరాధింపబడునది పరమేశ్వరి అని తాత్పర్యము.

15 వ ప్రకరణము

అద్వైతవివరణము.

బ్రహ్మము నిర్గుణము, సగుణము అని ద్వివిధము. అందు శుద్ధచైతన్యము నిర్గుణము। స్త్రీపుంరూపము సగుణము। ఇది సృష్టికి బీజము। ఇట్టి బ్రహ్మమును భక్తితో సేవించువారికి ముక్తి సులభము. కాని, నిర్గుణము, నిరాకారమునగు బ్రహ్మమునందు

చిత్తమునిలుపుట కష్టమగుటచేత స్త్రీపుంరూపమగు సగుణో పాసనము తత్సాధనముగ నున్నది.

హ్రీం త్రిశతి 99 నామము॥

శ॥ భా॥ హ్రీ ఇఞ్ హరణే ఇతి ధాతుపాఠాత్ సమస్తవిద్యైశ్వర్యప్రదానాది శక్త్యారోపాధిష్ఠానత్వే సత్యపవాదావశేషిత పరమానందరూపముక్తిరిత్యర్థః॥

తా॥ హ్రీంకారవాచ్యమగు పరదేవత సమస్తవిద్యలను, ఐశ్వర్యములను, పూర్ణముగనిచ్చుటయేకాక ప్రపంచాతీతమయిన పరమానందరూపమగు ముక్తినిగూడ నిచ్చును.

త్రిశతి 98 హ్రీంకారచింత్యా॥

శం॥భా॥ హ్రీంబీజస్య పంచప్రణవాంతర్గతత్వేన ఓంకారభేదే బ్రహ్మప్రతీతత్వావిశేషాత్। ప్రణవే యథా పరావరబ్రహ్మోపాసనహేతుత్వవదస్మిన్ వా ప్రతీకే తద్భవతీతి వికల్పః। యథాభక్తిపార్థక్యేన మంత్రవిశేషేషు భవతీతి యోగవేదమార్గరహస్యం నవాదజల్పాద్యవకాశః। హ్రీంకారే ఉభయవిధ బ్రహ్మస్వరూపతయా చింతితుం యోగ్యా। ధ్యానస్య సాక్షాత్కారం ప్రత్యారాదుపకారకత్వేన ధ్యాతవ్యేత్యర్థః॥

తా॥ ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం క్లీం అనునయిదును ప్రణవములు హ్రీంకారము ఓకారమువలెనే బ్రహ్మోపాసనకు సన్నిహితకారణము. భక్తివిశేషముచేత మంత్రములయందు ఫలభేదముగలదని యోగవేదమార్గరహస్యము. కనుక వాదదోషములకవకాశములేదు. సాక్షాత్కారమునుగురించి ధ్యానము ప్రధానకారణము. కనుక హ్రీంకారమును సగుణముగను నిర్గుణముగను ధ్యానింపవలయును.

తిశతి 139 సర్వమాతా॥

శం॥ భా॥ సర్వేణ కార్యేణ మీయతే అనుమీయతేఽభేదే
నేతి తథా। తథాహి ఇదంజగత్ బ్రహ్మాభిన్నం తత్సత్తాస్ఫూ
ర్తి నియతసత్తా ప్రకాశజ్ఞానవిషయత్వాత్। యోయన్నియత
సత్తాప్రకాశవాన్ సతదభిన్నః। యథా తంతుకార్యః పటఇతి।
సర్వాన్ మినోతి స్వాఽభేదేన జానాతీతి తథా॥

తా॥ శర్కరసహితమయిన సెనగపప్పునకు గలిగిన తీపు
చక్కెరదే కాని పప్పుదికాదు. ఇట్లుసచ్చిదానందరూపబ్రహ్మ
ముతోకూడిన జడము, అసత్తు నగు జగత్తునకుగల సత్తాప్రకా
శములు బ్రహ్మముదే కాని జగత్తునవి కానేరవు. నూలువలన
కలిగిన వస్త్రమందంతటను నూలుకలిగియున్నది కాని నూలులే
కుండ యేభాగమయినను లేదు. ఈవిధమున నే బ్రహ్మమువలన
బుట్టిన జగత్తునందంతటను బ్రహ్మముకలదు కాని బ్రహ్మము
లేనిభాగమేదియునులేదు. అవ్యక్తమగు పరదేవత జగద్రూప
మగు కార్యజాతమందంతటకలదని భావించుటచేత నీమె సర్వ
మాతయనబడును. కనకమువలన బుట్టిన కంకణములు హారము
లుమొదలగు నలంకారములు కనకముకంటె వేఱుకానివిధమున
తనవలనగలిగిన ప్రపంచమంతయు తానేయని యెఱుగుటవలన
నయినను పరదేవత సర్వమాతయనబడును.

సౌందర్యలహరి శ్లో॥ శంకరాచార్యకృతము॥

మనస్త్వం వ్యోమత్వం మరుదసి మరుత్సారథరసి త్వమా
పస్త్వం భూమిస్త్వయిపరిణతాయాం నహి పరం। త్వమేవ
స్వాత్మానం పరిణమయితుం విశ్వవపుషా చిదానందాకారం శివ
యువతి భావేన బిభృషే॥

తా॥ తల్లీ నీవు షట్చక్రములందును మనఃపృథివ్యాది రూపముగ పరిణమించుటవలన నీకంటె నన్యమేమియు లేదు. చిదానందాత్మకనుగు నీవు మొదట శివశక్తిరూపముగ పరిణమించి తరువాత జగదాకారముగ పరిణమించితివి.

త్రిశతి 294 హ్రీంకార వేదోపనిషదే నమః ॥

శం॥ భా॥ వేద్యంతే జ్ఞాయంతే సర్వపదార్థా అనేనేతి వేదః హ్రీంకారఏవ వేదః। జ్ఞాపకత్వావిశేషాత్। తస్య ఉపనిషత్ వేదాంతభాగః। [illegible] వా, త[illegible] బ్రహ్మోపనిషత్పరమితి శ్రుతేః। కర్మోపాసనా జ్ఞానకాండభేదేన చత్వారోపి వేదాః త్రివప్రకారాః। "తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి" ఇతివాక్యేన జ్ఞానసాధనతయా కర్మోపాసనయోః వినియుక్తత్వాత్। "అంధం తమః ప్రవిశంతి యేఽవిద్యాముపాసతే। తతో భూయఇవ తేతమో య ఉ విద్యాయాం రతాః" ఇతిశ్రుత్యా తయోరుభయోః సంసారఫలకత్వేన నిందితత్వాచ్చ॥ "ఆత్మానం చేద్విజానీయాదయమస్మీతి పూరుషః। కిమిచ్ఛన్

[illegible]

నిషచ్ఛబ్దవాచ్యస్య మోక్షఫలకత్వేన ఫలప్రతిపాదనాత్తదుభయప్రతిపాదకవేదభాగాపేక్షయా శ్రేష్ఠత్వం। లోకే సాధనాపేక్షయా ఫలస్య శ్రేష్ఠత్వేనోత్తమత్వప్రసిద్ధేః। తథాచ పూర్వకాండద్వయార్థస్య జన్యతయా తత్ప్రతిపాదకవేదభాగస్యోపనిషచ్ఛేషత్వవత్ హ్రీంకారస్యాపి పరదేవతాప్రకాశకత్వేన తచ్ఛేషత్వాత్తస్యాః ప్రాధాన్యముక్తమితి ద్రష్టవ్యం। వేదాంతేషూపనిషచ్ఛబ్దః తజ్జన్యతాదూపశక్యసంబంధేన ప్రవర్తతే। ముఖ్య

యావృత్త్యాతు బ్రహ్మవిద్యాయామేవ। తథాహి। ఉపశబ్దః సమీపదేశార్థకః। బ్రహ్మణ్యధ్యస్తమాయాసమీపదేశకః తత్పదార్థప్రతిబింబితమవిద్యోపాధిక చైతన్యం జీవశబ్దవాచ్య ముపశబ్దార్థః లక్షణయా ప్రతిపాద్యతే। "ని" శబ్దః షద్ ఇతి పదస్య విశేషణం। సత్ ఇతి పదం షద్ఌ శరణాగత్యవసాదనేషు భవతి। తథాచ। ఉపశబ్దవాచ్యోజీవః అవిద్యాంనిహత్య త్యక్త్వా బ్రహ్మస్వరూపేణ నిషీదతి వర్తత ఇతి ఉపనిషదిత్యేకోఽర్థః। జీవఃబ్రహ్మస్వరూపత్వేన నిగచ్ఛతి జానాతీత్యన్యోఽర్థః। జీవః బ్రహ్మస్వరూపేణ అవసీదతి పరిసమాప్నోతీతి తృతీయోఽర్థః। ఏవముపనిషచ్ఛబ్దస్య బ్రహ్మవిద్యావాచకత్వేన ప్రసిద్ధస్య తద్వాచకవేదభాగే లక్షణవత్త్వేఽప్యుపనిషచ్ఛబ్దవాచ్యో భవతి। తథాచ హ్రీంకారఏవ వేదః తస్య ఉపనిషత్ప్రధానభూతా బ్రహ్మవిద్యేత్యర్థః ॥29

తా॥ సర్వమును తెలియచేయునది వేదము. హ్రీంకారము కూడ వేదమువలె సకలస్వరూపమును చెప్పుటవలన వేదమే. హ్రీంకారమునకు పరదేవత లక్ష్యార్థము. బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపము ఉపనిషత్తులచే తెలియబడునని శ్రుతి చెప్పుచున్నది వేదములు నాలుగును కర్మకాండము, ఉపాసనాకాండము, జ్ఞానకాండము సనిమూడువిధములు. "తమేతం=షంతి" అనుశ్రుతి కర్మోపాసనలు జ్ఞానమునకు సాధనములని చెప్పినది. అవిద్యను పాసించెడివారు జ్ఞానములేక జననమరణరూపసంసారనిమగ్నులై. కర్మోపాసనలనే చేయుచుందురు అని "అంధంతమః" అను శ్రుతి కర్మోపాసనలను నిరాకరించెను. పురుషుడు తానుబ్రహ్మమేయని తెలిసికొనినయెడల నేదియునుకోరడు. మనస్తాపమును బొందడు. అట్టివాడు అన్నికోరికలను పొందినవాడే. ఈయుద

లగు శ్రుతులవలన, అద్వైతజ్ఞానమును పుట్టించు "ఉపనిషత్తు" అనే వేదభాగమునకు మోక్షమే ఫలము. కనుక కర్మోపాసనల న్ప్రతిపాదించు వేదముకంటె నిది శ్రేష్ఠము. లోకమునందు సాధనముకంటె ఫలము శ్రేష్ఠముగద. కర్మోపాసనలు వేదముచేత చెప్పబడినను వానిని ప్రతిపాదించు వేదములకంటె జ్ఞానప్రతిపాదకములగు ఉపనిషత్తులు ఉత్తమములు. ఇట్లు పరదేవతను ప్రతిపాదించు హ్రీంకారముకంటె పరదేవత ప్రధానము. ముఖ్యముగా బ్రహ్మబోధకమగు ఉపనిషచ్ఛబ్దము వేదాంతవాక్యములనుగూడ బోధించును. ఎట్లనగా— ఉపశబ్దమునకు అవిద్యాప్రతిబింబితమయిన జీవచైతన్యమర్థము. 'నిష' శ్శబ్దమునకట్టి జీవరూపమునువిడిచి శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపముతో నుండుటయనిగాని, లేక ఆస్వరూపమును తెలిసికొనుటయనిగాని, లేక ఆస్వరూపమును పొందుటయనిగాని మూడుఅర్థములు ఇట్లు ఉపనిషచ్ఛబ్దమునకు శుద్ధబ్రహ్మమే యర్థమయినను ఆబ్రహ్మమును ప్రతిపాదించెడి వేదభాగములుకూడ ఉపనిషత్తులనబడును. కనుక హ్రీంకారస్వరూపవేద్యమగు పరదేవత ఉపనిషత్ప్రధానమయిన బ్రహ్మవిద్యయే.

వివర్తవాద పరిణామవాదములు॥

వా॥ తం॥ 4వ॥ శ్లో॥ కబలీకృతనిశ్శేష తత్త్వగ్రామస్వరూపిణీ। తస్యాం పరిణతాయాంతు నకశ్చిత్పరఇష్యతే॥ 5॥

భా॥ భా॥ ప్రళయకాలే కబలీకృతాని గ్రస్తాని శేషాస్తత్త్వగ్రామాః షట్త్రింశత్తత్త్వసమూహాయయా। తాదృశస్వరూపవతీ। తతశ్చ సూక్ష్మరూపేణ స్వాంతఃస్థితమేవ విశ్వం సృష్టికాలే ప్రకటయతి నాన్యత్। తదుక్తం భగవతా వసిష్ఠేన— 'యథాఽ

డాంతర్గతే బ (మ) హీనసర్వాస్తీదం తథాఽత్మని । ఫలపత్రలతా పుష్పశాఖావిటపమూలవాన్ వృక్షబీజే యథా వృక్షస్తథేదం బ్రహ్మణిస్థితం ’ ఇతి । తథాచ ఫలవశేన శశశృంగాదేః సంస్కారరూపేణాప్యసత్వకల్పనయా నతదుత్పత్తిప్రసంగ ఇతి భావః ॥ తుశబ్దః పూర్వపక్షవ్యావర్తక ఆవశ్యకత్వవ్యంజకశ్చ । శక్తిపరిణామకల్పనస్యాఽవశ్యకత్వేన తేనైవోపపత్తేః ప్రత్యాగపరిశిష్ట కల్పనమేవ వ్యర్థత్వాన్నేష్యత ఇత్యర్థః । అయం భావః—

ఔపనిషదానాం పక్షస్తు పరస్య చిద్రూపస్య బ్రహ్మణః శక్తిర్మాయాఖ్యా । సాచ జడైవ । సైవచ జగతః పరిణామ్యుపాదానం । పరం బ్రహ్మతు వివర్తోపాదానం । అతఏవ జగతోపిమాయికత్వాజ్జడత్వం మిథ్యాత్వంచ । అద్వైతశ్రుతయస్తు పారమార్థికవ్యతిరేకైవేత్యేవం పరాః । సర్వం బ్రహ్మేతి సామానాధికరణ్యంతు బాధాయామిత్యాదిః । తాంత్రికాణాంపక్షస్తు పరచిన్నిష్ఠాయా చిచ్ఛక్తిరౌపనిషదానామపి సంమతా । సైవానంతరూపత్వాన్మాయేత్యుచ్యతే । ‘ పరాఽస్యశక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే ’ ‘ మాయాచావిద్యాచ స్వయమేవ భవతీత్యాదిశ్రుతేః ’ తత్పరిణామఏవ ప్రపంచః । అతఏవ చిద్రూపః । చిద్విలాసః ప్రపంచోఽయం సఖే తే దుఃఖదః కథం । కిమిందిరావారుణీరామసితయాకటుకీకృతా ’ ఇతి జ్ఞానవాసిష్ఠాత్ ॥ అతఏవచ సత్యోఽపి సర్వం బ్రహ్మేతి సామానాధికరణ్యమత్యంతాభేదఏవ స్వారస్యాత్ । నచాద్వైతశ్రుతివిరోధః । విరోధాపాదకస్యైకస్య భేదస్యైవ మిథ్యాత్వాంగీకారాదిత్యాదిః । ‘ ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతానుపరోధాత్ ’ ‘ ఆత్మకృతేః పరిణామాత్ ’ తదనన్యత్వమారంభణశబ్దాదిభ్యః ఇత్యాది వైయాసికసూత్రాణామప్యస్మి

స్నేవార్థే స్వరసఇతి స్పష్టమేవ॥ ఏవంచ పక్షద్వయేపి ప్రపంచ కారణతయా శక్తేరావశ్యకత్వే పరశివ ఏవాంతర్గతత్వాన్నైవని షద్యైః కల్ప్యః। నహి ఘటంప్రతి పరిణామిమృత్తికాపేక్షయా వివర్తరూపం కించిత్కారణాంతరముపలభామహే॥ అతఏవైక విజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానం ప్రతిజ్ఞాయ యథాసౌమ్యైకేన మృత్పిండేన విజ్ఞాతేనేత్యాది దృష్టాంతప్రదర్శనం శ్రుతిషూపపద్యతే॥ఇతి॥

తా॥ పరదేవత ప్రళయకాలమునందు షట్త్రింశత్ (36)తత్వ రూప సమస్తప్రపంచమును తనయందుంచుకొని అనంతరము సూక్ష్మరూపముతో తనయందున్న ప్రపంచమునే సృష్టికాలమునందు ప్రకటించును. గాని క్రొత్తదానినిపుట్టింపదు. భగవంతుడైన వసిష్ఠమహర్షి చేతను "బ్రహ్మాండముయొక్క లోపలనున్న జలముపైని సర్వప్రపంచమెట్లున్నదో అట్లే ఆత్మస్వరూపమగు పరదేవతయందును సర్వప్రపంచము లీనమైయున్నదనియు పత్ర, పుష్ప, సహితవృక్షము బీజమందణగియున్నట్లే ఇదంశబ్దము చేత చెప్పబడుప్రపంచము బ్రహ్మమందణగియున్నదనియు" చెప్పబడెను. కుండకు క్రొమ్మెన్నడును లేనందున సృష్టికంటె పూర్వము సంస్కారరూపముతోనయిన నున్నదని చెప్పరాదు. సృష్టికాలమునందు తిరిగి ఆవిర్భవించిన ప్రపంచము శక్తిపరిణామమే. చిద్రూపమగు బ్రహ్మముయొక్క శక్తి మాయయనియు నది జడస్వరూపమనియు నదే జగత్పరిణామమనియు, మిథ్యయనియు చెప్పెడి వేదాంతపక్షమునందు జడమగు ప్రపంచమునకు చిద్రూపమగు బ్రహ్మముతో నభేదము చెప్పనొప్పదు గనుక "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" అనుశ్రుతికి సమన్వయము కలుగదు తాంత్రికపక్షమున పరారూపమనెడు చిద్రూపమందున్న చిచ్ఛ

క్తి ఉపనిషదర్థమునకు సమ్మతమనియు, అట్టిచిచ్ఛక్తియే అనేక రూపములగుటవలన మాయయనియు చెప్పబడును. "పరాస్య శక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే" ఇత్యాదిశ్రుతులు పరబ్రహ్మముయొక్క శక్తియే అనేకరూపములయినదనియు, మాయయును, అవిద్యయును తానే అగుచున్నదనియు చెప్పబడుచున్నవి. బ్రహ్మమంమన్న చిచ్ఛక్తియొక్క పరిణామమగుప్రపంచముచిద్రూపమే. జ్ఞానవాసిష్ఠమునందు "చిత్తుయొక్క విలాసరూపమగు ఈప్రపంచమునందు ఓశ్రీరామా నీకు దుఃఖమెట్లుకల్గును. పంచదారతో కలిసిన అమృతము వెగటగునా అని" శ్రీరామమూర్తితో వసిష్ఠమహర్షి చెప్పెను. సర్వము బ్రహ్మమనెడు శ్రుతికభేదమునందే తాత్పర్యముకనుకను ప్రపంచము సత్యస్వరూపమే. ఈపక్షమున జగత్తు చిద్రూపమే. కనుక అద్వైతశ్రుతులకు విరోధము లేదు. విరోధమునుకల్పించు భేదమే మిథ్యయని అంగీకరింపతగినది. "ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞా" మొదలగు మూడు వ్యాససూత్రములకు పైనిచెప్పిన పరిణామమందే తాత్పర్యము. ఈప్రకారము రెండుపక్షములయందును ప్రపంచకారణముశక్తియేయగుచున్నది. కనుక ఘటమునుగురించిపరిణామకారణమగు మృత్తుకంటె నన్యమగు వివర్తకారణముయొక్క యపేక్ష లేని విధమున ప్రపంచమునకు పరిణామకారణమగు శక్తికంటె నన్యమగు వివర్తకారణమగు పరశివుని ఉపనిషత్తులచేత కల్పింపబనిలేదు. కనుకనే శ్రుతియందు ఒక్కటగు కారణమును దెలియుటవలన సకలకార్యములు తెలియబడును. కారణమగు మృత్తికను తెలియగా కార్యమగు ఘటము, శరావము (మూకుడు) మొదలగు కార్యములన్నియు మృత్తికయేయని తెలియునుగద

ఇట్లు చిచ్ఛక్తివలన గలిగిన జగత్తంతయు చిద్రూపముగ తెలియ వలయునని శ్రీభాసురానందనాథునిచే చెప్పబడినది.

వివరణము.

శ్రీశంకరులు వ్యాససూత్రములకు భాష్యముచేయుకాలము నందు ద్వైతఖండనము ప్రధానముగాతీసికొని జగత్తు జడశక్తి పరిణామమని చెప్పిరి. అనంతరము వారు శ్రీవిద్యారాధనచేసి సౌందర్యలహరి, దేవీవేదపాదస్తవము, త్రిశతీనామభాష్యము, మొదలగునవి రచించిరి. వానియందు చిచ్ఛక్తి బ్రహ్మమనియు జగత్తు చిచ్ఛక్తియొక్క పరిణామమనియు చెప్పినట్లు త్రిశతి139 నామభాష్యము మొదలగువానివలన తెలియగలదు. ఇందువలన ప్రథమమందురచించిన సూత్రభాష్యకాలమందు ద్వైతఖండన ము ప్రధానముగాజేసికొనినందున నివిమర్శను అవసరములేక చేయలేదనియు అనంతరము రచించినగ్రంథములయందు తాము అదివరకుచెప్పినదానికి వ్యతిరేకము కనుపించినను సిద్ధాంతము చెప్పినట్లును తోచును. జగత్తు జడశక్తియొక్క పరిణామమని మొదటను చిచ్ఛక్తియొక్క పరిణామమని తరువాతను చెప్పిన వాక్యములలో చివరచెప్పినది మొదటచెప్పిన దానినే ఖండించును కాని తాను మొదటచెప్పిన దానిచేత ఖండింపబడదు. చిచ్ఛక్తి బ్రహ్మమేయనుటకు గ్రంథవిస్తరభీతిచేత కొన్నిగ్రంథ ములలోని ప్రమాణములుమాత్రమిచట వ్రాయబడెను.

వేదాంతపంచదశీప్రకరణములు రచించిన శ్రీవిద్యారణ్యస్వా మియును, సూతసంహితవ్యాఖ్యానము, జీవన్ముక్తివివేకము మొ దలగునవి రచించి వానియందు చిచ్ఛక్తిబ్రహ్మమనియు జగత్తు చిచ్ఛక్తిపరిణామమనియు చెప్పెను.

ఓంకారముయొక్క ఉపాసనయెట్టిదో హ్రీంకారాద్యుపాసనయు అట్టిదేఅని త్రిశతి 98 నామభాష్యమందును, ఛాందోగ్యోపనిషద్భాష్యము ద్వితీయప్రపాఠకమునందును చెప్పబడెను.

బ్రహ్మోపాసనయు తత్త్వమసి మొదలగుమహావాక్యముల మననమును ఉపాసనాశబ్దములో చేరినవే. త్రిశతి 294 హ్రీంకారవేదోపనిషదే నమః అను నామభాష్యమునందు శ్రీవిద్యోపాసన చిద్విద్యోపాసనయనియు, జ్ఞానకాండమనియు చెప్పబడినది కనుక కర్మోపాసనలు నికృష్టములని శ్రుతియందు చెప్పిన ఉపాసనాశబ్దము ఇతరదేవతోపాస్తిని చెప్పును గాని చిద్విద్యోపాసనను చెప్పదు. అనేకజన్మములయందు చేసిన యితరదేవతారాధనవలన కడపటిజన్మమునందు శ్రీవిద్యోపాసకులయి అందువలనే ముక్తినిబొందుదురని శంకరాచార్యులచే దేవీవేదపాదస్తవమునందు శ్లో॥ దేవతాంతరమంత్రౌఘ జపశ్రీఫలభూతయా। జాపకాః స్తవదేవ్యంతే విద్యయా విందతేఽమృతం॥ అని చెప్పబడినది

"తదైక్షత బహుస్యాం ప్రజాయేయ" అను తైత్తిరీయశ్రుతియందు బ్రహ్మము స్వేచ్ఛతో చూచుటవలన జడశక్తి జగత్తును పుట్టించినట్లు చెప్పబడినవి. కాని చూచుటకు నొకశక్తియుండవలయును. ఆశక్తియే చిచ్ఛక్తియనబడును. "మాయాచావిద్యాచ స్వయమేవ భవతి" అనుశ్రుతి చిచ్ఛక్తితానే మాయగను, అవిద్యగను పరిణమించినట్లుచెప్పుటవలన జడములగు మాయాఽవిద్యలయొక్క ప్రకాశము చిచ్ఛక్తివలనకలిగినదే. "త్వం స్త్రీ త్వం పుమాన్" అనుశ్రుతి బ్రహ్మమునకు, చిచ్ఛక్తికి భేదములేదని చెప్పుటవలన జ్ఞానపరమగు ఈచిచ్ఛక్త్యుపాసన బ్రహ్మోపాసనయై ముక్తికారణమగును. కానియితర

దేవతోపాసనలవలె సంసారకారణముకాదు. తత్ అనుశబ్దము
నకు బ్రహ్మమనియు, చిత్తు అనుశబ్దమునకు చిచ్ఛక్తియనియు,
అనేకగ్రంథములయందు చెప్పబడినది. అట్టిరెండును నిర్గుణబ్ర
హ్మమును బోధించును. కనుక బ్రహ్మమువలె చిచ్ఛక్తియు,
వివర్తరూపమనియు, ఆత్మతాదాత్మ్యమనియు, ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞ
సూత్రములలో 16వ సూత్రవ్యాఖ్యానమునందును, దత్తాత్రే
యసంహిత 14అధ్యాయమునందును, గౌడపాదసూత్రములలో
మూడవసూత్రభాష్యమునందును, శంకరాచార్యకృత అపరో
క్షానుభూతి 43-44-45 శ్లోకములందును చెప్పబడినది. 43శ్లో॥
చైతన్యస్యైకరూపత్వాద్భేదో యుక్తో నకర్హిచిత్ । జీవత్వంచ
మృషాజ్ఞేయం రజ్జౌ సర్పగ్రహోయథా॥ తా॥ ఉపాధులకు భేద
ముఉన్నను సకలోపాధులయందుండెడి చైతన్యమునకు భేదము
లేక ఏకరూపముగనుండుటవలన రజ్జువును సర్పము అనిభ్రమి
సినట్లు చైతన్యమును జీవుడనుకొనుటయుభ్రాంతియే. శ్లో॥ రజ్జ్వ
జ్ఞానాత్ క్షణేనైవ యద్వద్రజ్జుర్హి సర్పిణీ। భాతి తద్వచ్చితిః
సాక్షాద్విశ్వాకారేణ కేవలం ॥44॥ తా॥ ఇదిరజ్జువని తెలియనిస
మయమునందే త్రాడు సర్పమని తోచును. ఇట్లే అజ్ఞానదశయం
దు ఏకమగుచైతన్యమే జగదాకారముగదోచును. కేవలమనగా
అన్యములేదనుట. భ్రాంతికాలమున జగదాకారముగదోచిన
చైతన్యము ఒక్కటియే. ఇదియె వివర్తకారణమనబడును. వివ
ర్తమనగా నిజస్థితినివిడువక అన్యముగదోచుటయే త్రాడు పాము
నితలచునపుడును త్రాటియొక్క ఆకారము ఎంతమాత్రమును చె
డలేదు. ఇట్లేజగదాకారముగదోచిన చైతన్యముయొక్కస్వరూ
పము ఏకాలమందును చెడనందున సీబ్రహ్మచైతన్యము జగత్తు

నకు నిమిత్త కారణమనబడును. చైతన్యము ఆరంభోపాదానము కాదు. పరిణామోపాదానమును కాదు. వస్త్రమునకు కారణమైననూలు ఆరంభోపాదానము. పెరుగునకు కారణమైన పాలు పరిణామోపాదానము. శ్లో॥ ఉపాదానం ప్రపంచస్య బ్రహ్మణో న్యన్న విద్యతే। తస్మాత్సర్వప్రపంచోఽయం బ్రహ్మైవాస్తి నచేతరత్ ॥ 45 ॥ తా॥ ప్రపంచమునకు బ్రహ్మముకంటె సన్యమగు ఉపాదానము లేనందున జగత్తంతయు బ్రహ్మమేయగును. మఱియు ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్ధములు నశింపగా ముక్తియనియు ఆగామి అనగ ముందు రాబోవునదనియు, సంచితమనగ గతజన్మములయందును జ్ఞానోత్పత్తివరకు ఈజన్మమందును చేసినదనియు, ప్రారబ్ధమనగ వర్తమానశరీరమునకు కారణమయ్యిన కర్మమనియు, తత్వజ్ఞానముచేత ఆగామిసంచితములు నశించుననియు భగద్గీత మొదలగు అద్వైతగ్రంథములయందు చెప్పబడినది. కాని ప్రారబ్ధము లేదని అపరోక్షానుభూతి 90శ్లోకమునందు శంకరులచే నిరాకరింపబడినది. 90శ్లో॥ ఉత్పన్నే ప్యాత్మవిజ్ఞానే ప్రారబ్ధం నైవముంచతి। ఇతి యచ్ఛ్రూయతే శాస్త్రే తన్నిరాక్రియతేఽధునా॥ తా॥ ఆత్మజ్ఞానముకలిగినను ప్రారబ్ధము విడువదని శాస్త్రములందెయ్యది వినబడుచున్నదో అదియిప్పుడు నిరాకరింపబడుచున్నది. సకలవ్యవహారకారణమైన అజ్ఞానము తొలగగా ప్రారబ్ధము లేదనిభావము.

తత్వజ్ఞానమనగ వాసనాక్షయమనోనాశములతోకూడిన జ్ఞానము. బ్రహ్మజ్ఞానమనియు, అదిదృఢముగకలిగినవుడే ప్రకృతిదేహానంతరము ముక్తియనియు, అట్లుకలుగనపుడు ముక్తి కలుగదనియు, ఆవాసనాక్షయ, మనోనాశములు దృఢమైన ధ్యాన

సమాధులవలననే కలుగుననియు, ఆధ్యానసమాధులు సాక్షాత్కారపర్యంతముచేయు దేవతోపాసనలవలననే కలుగుననియు, జీవన్ముక్తివివేకము, సూతసంహిత, దత్తాత్రేయసంహిత మొదలగుగ్రంథములయందు చెప్పబడినది. భగవద్గీత 4 అ॥ 37 శ్లో॥ యథైధాంసి సమిద్ధోఽగ్ని ర్భస్మసాత్కురుతేఽర్జున । జ్ఞానాగ్నిః సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతే తథా॥ అనుశ్లోకభాష్యమునందు "అతోయుక్తం నిష్క్రియబ్రహ్మాత్మవిజ్ఞానస్య సమాధినాఽప్రతిబద్ధతాం ప్రాపితస్యావిద్యానిఃశేషనిర్మూలకత్వం" తా॥ జ్ఞానమునకు సంశయభావన, విపరీతభావనయనెడు ప్రతిబంధములుగలవు. ఇవి సమాధిచేతనే తొలగును. తరువాత కర్తృత్వాభిమానము లేకపోవుటచేత కర్తవ్యమగు కార్యముకూడనుండదు ఇట్టినిష్క్రియబ్రహ్మాత్మవిజ్ఞానమే అవిద్యను పూర్తిగ తొలగింపగలదు. ఇచ్చట సమాధినా, నిష్క్రియ, అను పదములచేతను జీవన్ముక్తి మొదలగు గ్రంథములలో చెప్పినట్లు వాసనాక్షయ, మనోనాశములు దృఢమయినపుడే వాసనలు, మనస్సు నశించిచేయవలసిన క్రియలులేనివాడై బ్రహ్మాత్మజ్ఞానముచేత ముక్తుడగునని కనబడును. కొందఱు వేదాంతశ్రవణము చేయునపుడే వాసనాక్షయ, మనోనాశములనుగురించితాత్కాలికాభ్యాసము చేసెదరు. ఈజన్మమందు వానినిగురించి దృఢాభ్యాసము అయినదా లేదా; వాసనలు, మనస్సు నశించినదా లేదా; అనుసంగతి వారిప్రవృత్తి చేత వారికే తెలియవలయును.

జనకుడు జీవన్ముక్తుడై రాజ్యము చేసినను సుఖదుఃఖానుభవకారణమగు దేహాభిమానము లేనందున సభిమానకార్యమగు సుఖదుఃఖసంబంధము అతనికి లేకపోయెను. జనకునివలె దేహాభి

మానము లేనివారికందఱకు ముక్తి సులభమే. కాని లోకములో
జనకమహారాజువలె దేహాభిమానము లేనివారే అరుదు. ఈజన
కమహారాజు "మిథిలాయాం ప్రదగ్ధాయాం న మే కించన దహ్యా
తే" మిథిలాపురమంతయు కాలినను నాదేమియు కాలలేదని చె
ప్పెను. ఈప్రకారము అందరును చెప్పవచ్చునుకాని అతనివలె
చేయుటకష్టము. ఎట్లనగా— యాజ్ఞ్యవల్క్యమహర్షి జనకునితో
కూడ అనేకమహర్షులకు బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించుసమయమున
కొందరుమునులు మనగురువుగారికి జనకునిమీద పక్షపాతము
మెండు అని చెప్పుకొనుచుండగా ఆయాజ్ఞ్యవల్క్యమహర్షి తన
యోగాభ్యాసమువలన నగ్ని నికల్పించెను. ఆయోగాగ్నిచే నగ
రము వెలుపలిభాగమంటుకొనెను. క్రమక్రమమున జ్వాలలధికమ
యి నగరమంతయు కాలుచుండెను. లోపలి ప్రాకారములంటు
కొనుచుండెను. సభామంటపముసయితము అంటుకొనెను. వహ్ని
జ్వాలలు సమీపించినకొలది అచ్చటమునులు తమదర్భాసనము
లనువుచ్చుకొని పరుగెత్తుచుండిరి. సింహాసనము అంటుకొనినను
జనకమహారాజు దృఢమగుజ్ఞానాభ్యాసమువలన దేహాభిమాన
ము లేనందున నచటనుంచి కదలలేదట. అపుడు గురువుమిగిలిన
మునులను పిలిచి జనకునకు, ఆమునులకుగల దేహాభిమానభేద
మును వారికి జూపెనట. అపరోక్షానుభూతి 138 శ్లో॥ కుశలా
బ్రహ్మవార్తాయాం వృత్తిహీనాః సురాగిణః। తేప్యజ్ఞానతమా
నూనం పునరాయాంతి యాంతిచ॥ తా॥ విషయములందు వై
రాగ్యము లేనివారు బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిథ్య అనింత
తరులకు బోధించినను జ్ఞానము దృఢముకానందున జననమరణ
రూపసంసారమును పొందుచుందురు. వాగనాక్షయు, మనో

నాశ, తత్వజ్ఞానములుమూడును సమకాలమందు అభ్యసింపవల
యును. లేనియెడల నవి మంచిఫలమునీయజాలవు. వాసిష్ఠము॥
శ్లో॥ వాసనాక్షయవిజ్ఞానమనోనాశామహామతే। సమకాలం చి
రాభ్యస్తా భవంతి ఫలదాఇమే॥ తా॥ ఓరామా వాసనాక్షయ,
తత్వజ్ఞాన, మనోనాశములు మూడును ఏకకాలమునందే చిర
కాలమభ్యసింపబడినచో ఫలమునిచ్చును. శ్లో॥ త్రయమేతేసమం
యావన్నస్వభ్యస్తామువహుర్ముహుః। తావన్న పదసంప్రాప్తిర్భ
వత్యపి సమాశతైః॥ తా॥ ఆమూడింటిని ఏకకాలమందు అభ్య
సింపనియెడల ఎంతకాలము యత్నించినను ముక్తి కలుగదు.
శ్లో॥ ఏకైకశో నిషేవ్యంతే యద్యేతే చిరమప్యలం। తన్న సిద్ధిం
ప్రయచ్ఛంతి మంత్రాః సంకలితాఇవ॥ తా॥ షడంగన్యాసమ్ము
లలో కొన్నిఒకరోజున మరికొన్ని మఱియొకరోజున చేయుటచే
ఫలము లేనట్లు యీమూడింటిని వేఱువేఱుకాలములయందభ్య
సించుటచే ఫలము లేదు. శ్లో॥ జన్మాంతరశతాభ్యస్తా రామసం
సారసంస్థితిః। సాచిరాభ్యాసయోగేన వినా నక్షీయతే క్వచిత్॥
తా॥ ఓరామా చిరకాలమునుండి అభ్యసింపబడిన సంసారస్థితి,
పైమూడింటిని చిరకాలము అభ్యసింపక నశింపదు. ఈమూడు
ను అన్యోన్యసంబంధముకలవగుటచేత ఒక్కొకటి వేఱుగాచే
యుటవలన ముక్తిసాధ్యముకాదనియు, శ్లో॥ తత్వజ్ఞానం మనో
నాశో వాసనాక్షయఏవచ। మిథః కారణతాం గత్వా దుఃసా
ధ్యాని స్థితానిహి॥ తా॥ తత్వజ్ఞానమనోనాశవాసనాక్షయమ్ములు
వేఱువేఱుగా చేయుటకు సాధ్యముకావు. శ్లో॥ యావద్విలీనం
నమనో నతావద్వాసనాక్షయః। నక్షీణావాసనాయావచ్చిత్తం
తావన్న శామ్యతి॥ తా॥ మనస్సు నశింపనంతవరకు వాసనలు

క్షీణింపవు. వాసనలు క్షీణింపక చిత్తమునశింపదు. శ్లో॥ యావ
న్నతత్త్వవిజ్ఞానం తావచ్చిత్తశమః కుతః। యావన్నచిత్తోపశమో
న తావత్తత్త్వవేదనం॥ తా॥ తత్త్వజ్ఞానముకలుగనిది చిత్తమునశిం
పదు. చిత్తశాంతిలేకుండ తత్త్వజ్ఞానముకలుగదు. శ్లో॥ యావ
న్నవాసనానాశ స్తావత్తత్త్వాగమః కుతః। యావన్న తత్త్వసం
ప్రాప్తి ర్నతావద్వాసనాక్షయః॥ తా॥ వాసనలు నశింపకుండ
తత్త్వజ్ఞానముకలుగదు. తత్త్వజ్ఞానముకలుగకుండ వాసనలునశింప
వు అని వసిష్ఠుడు రామునకుపదేశించెను. వాసనలు, మనస్సు,
క్షీణించుట బహుకష్టము. ఈయర్థమునే, భగవద్గీత॥ చంచలం
హి మనః కృష్ణ ప్రమాథిబలవద్దృఢం। తస్యాహం నిగ్రహం
మన్యే వాయోరివ సుదుష్కరం॥ తా॥ వాయువునైనను అరిక
ట్టవచ్చునుగాని చంచలము, బలిష్ఠమునై బాధించు మనస్సును
అరికట్టుట దుర్లభమని శ్రీకృష్ణునితో అర్జునుడు చెప్పెను. వాసి
ష్ఠము॥ పూర్వాభ్యస్త ప్రయత్నేభ్యో విషమోయంహి సమ్మతః
దుస్సాధ్యో వాసనాత్యాగః సుమేరూన్మూలనాదపి॥ తా॥ పూ
ర్వప్రయత్నములకంటె నధికష్టము. మేరుపర్వతమైనను పెక
లింపవచ్చునుకాని వాసనలను క్షీణింపచేయశక్యముకాదు. జన
క॥ శ్లో॥ సహస్రాంకురశాఖాత్మ ఫలపల్లవశాలినః। అస్యసంసా
రవృక్షస్య మనో మూలమిదంస్థితం॥ తా॥ అనేకములగు శాఖలు
ఫలములు చిగుళ్లు మొదలగువానితో కూడిన యీసంసారవృక్ష
మునకు మనస్సే మొదలుగానున్నది. శ్లో॥ సంకల్పమేవ తన్మ
న్యే మనోమూలమిదంస్థితం। సంకల్పమేవ తన్మన్యే సంకల్పోపశ
మేన తత్॥ తా॥ సంకల్పరూపమయినదే మనస్సు. సంకల్పము
లేనపుడు మనస్సులేదు. శ్లో॥ శోషయామి యథాశోషమేతి

సంసారపాదపః । ప్రబుద్ధోఽస్మి ప్రబుద్ధోఽస్మి దృష్టశ్చోరో
మయాత్మనః ॥ తా॥ సంసారవృక్షమును నశించునట్లుగా మన
స్సును నశింపచేసెదను. ఆత్మవస్తువును మరుగుపర్చిన మనస్సు
నెడి దొంగను జ్ఞానముకలిగి చూచితిని. శ్లో॥ మనోనామని హ
న్మ్యేనం మనసాఽస్మి చిరంహతః ॥ చిరకాలమునుండి మనస్సు
అనెడిదొంగచేత పీడింపబడితిని అట్టిమనస్సును నశింపచేసెదను.
వాసిష్ఠము॥ శ్లో॥ అస్యసంసారవృక్షస్య సర్వోపద్రవదాయినః ।
ఉపాయఏకఏవాస్తి మనసః స్వస్యనిగ్రహః ॥ తా॥ అనేకకష్టము
లకు కారణమైన సంసారవృక్షమునశించుటకు మనస్సునుజయిం
చుటయే ముఖ్యసాధనముగనున్నది. మనస్సును జయించుటకు
ఉపాయము. శ్లో॥ ద్వౌక్రమౌ చిత్తనాశస్య యోగో జ్ఞానంచ
రాఘవ । యోగస్తద్వృత్తిరోధోహి జ్ఞానం సమ్యగవేక్షణం ॥
తా॥ ఓరామా మనోనాశముకు యోగమనియు, జ్ఞానమనియు
రెండుసాధనములు. వృత్తులుకలుగకుండునటుల మనస్సునుఆపు
టయోగము. ఆత్మవిమర్శము జ్ఞానము. శ్లో॥ అసాధ్యః కస్యచి
ద్యోగః కస్యచిజ్ఞాననిశ్చయః । ప్రకారౌ ద్వౌ తతో దేవో జగాద
పరమేశ్వరః ॥ తా॥ కొందరికి జ్ఞానముసాధ్యము. యోగమసా
ధ్యము. కొందఱికి యోగముసాధ్యము. జ్ఞానమసాధ్యము. క
నుక పరమేశ్వరుడు రెండుసాధనములను చెప్పెను. అపరోక్షా
నుభూతి 144శ్లో॥ పరిపక్వం మనోయేషాం కేవలోఽయంచసిద్ధి
దః । గురుదైవతభక్తానాం సర్వేషాం సులభోజవాత్ ॥ తా॥ పరి
పక్వహృదయముకలవారికి కేవలము నీరాజయోగము మోక్ష
మునొసంగును. ఈరాజయోగము గురువునందును, దైవము
నందును భక్తిగల సకలజనులకును, శీఘ్రముగను, సులభము

గను సిద్ధించును. సకలజనులకును అనుటవలన వర్ణాశ్రమధర్మా
పేక్షలేకయే మనుష్యమాత్రులకందఱకును సిద్ధించునని భావము.
మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానులనెడి వసిష్ఠ, కశ్యప, వ్యాసాది మహాత్మ
లకొంద సంసారబంధమును పోగొట్టుకొను ఉపాయమేదియనినాలు
గుప్రశ్నలడిగి దత్తాత్రేయునివలన చిద్విద్యోపాసన ముఖ్యమని
తెలిసికొని యాచరించినట్లు దత్తాత్రేయసంహిత మొదలగు గ్రం
థములయందు కనబడును. కనుక అద్వైత (నిర్గుణ) మునకు
ముఖ్యాంగమై ముక్తినిచ్చుటవలన నీచిద్విద్యోపాసనయే వాస
నావాసితమగు మనస్సును లయింపజేయుచు మంచిమార్గముగ
నున్నది.

దః సః॥ 47అ॥ ఈశ్వరఉవాచ॥ **॥ శివాదివిద్యా ప్రోక్తే
యం శివసాయుజ్యదాయినీ। సర్వపాపక్షయకరీ శివసాక్షా
త్కారిణీ॥ విద్యేయం దుర్లభాలోకే సర్వసామ్రాజ్యదాయినీ।
సమస్తవిద్యా సామ్రాజ్ఞీ సర్వవిద్యామహేశ్వరీ॥ ధ్యానం తత్ర
స్య మంత్రస్య నిర్గుణబ్రహ్మగోచరం। నామరూపాత్మకం విశ్వం
సర్వం మాయాప్రకల్పితం। అఖండబోధరూపాత్మే ప్రతీచి పర
మాత్మని ॥ 24 ॥ విభావ్యాశ్వస్తమేవేతి భోక్తృభోగ్యాత్మకం
జగత్। ఆత్మనో భోక్తృరూపస్య జగతో భోగ్యరూపిణః।
మాయయా కల్పితత్వేన తత్సర్వం మాయికం త్వితి। విభావ్యా
త్మన్యఖండాత్మే సర్వం విశ్వం పుటాత్మకం॥ సుప్తావాత్మని నిర్ద్వై
తే సుప్త్యవస్థాత్మసాక్షిణి। అవస్థాత్రయభోక్తుర్యద్భోగ్యం విశ్వ
మథాఖిలం ॥27॥ ప్రాగభావయుతం మత్వా నిర్ద్వైతమనుభా
వయేచ। విశ్వబీజం యద్ధిసుప్తౌ తదద్వైతే పరాత్మని। తురీయే
ఖండసద్రూపే నత్రి భూమ్న్యత్ర కేవలే। నిర్వికారే చ కూటస్థే

కాలద్వైతాదివర్జితే ॥ 29 ॥ విలాప్య సర్వం సద్వస్తు శ్రీవిద్యార్థం
విచింతయన్ । తన్మాత్రత్వం సమస్తస్య కల్పితస్యచ భావయన్ ॥
అకల్పితం పరానందం భూమాఖ్యం ద్వైతవర్జితం । సచ్చిదానం
దైకరసం హాదివిద్యార్థమీశ్వరం ॥ భావయేత్పరమాత్మానం
శాంతం నామాదివర్జితం । భావయేద్ధాదివిద్యాయా అర్థమేవం
నిరంతరం ॥ 32 ॥ సమహాపాతకైర్ముక్తో భవేత్సాక్షాత్పరశ్శివః ॥

తా॥ ఓపార్వతీ! శివునియొక్క సారూప్య సాయుజ్యముల
నిచ్చునదియు, సర్వపాపములను నశింపచేయునదియు, సకలైశ్వ
ర్యములనిచ్చునదియు, సమస్తవిద్యలలోను ఉత్కృష్టమయిన
దియునగు చిచ్ఛక్తిమంత్రముచే నిర్గుణబ్రహ్మమును ధ్యానించు
విధమును వినుము. అని యీశ్వరుడిట్లనియె. నామరూపాత్మక
మగు ప్రపంచమంతయును మాయవలన కల్పింపబడినదిగను,
అఖండాకారమయిన పరమాత్మయందు భోక్తృభోగ్యరూప
మయిన జగత్తు అణగియున్నదిగను భావింపుము. తానుభోక్తృ
రూపముగను, జగత్తు భోగ్యరూపముగను మాయచే కల్పింప
బడుటవలన నదియంతయు మాయామయమే. జాగ్రత్స్వప్నావ
స్థలయందు భోక్తృభోగ్యరూపమయిన జగత్తు సుషుప్త్యవస్థ
యందు సాక్షిమాత్రముగనుండి ద్వైతసంబంధములేని ఆత్మ
స్వరూపమునందు మాయచేత కల్పింపబడినది గనుక లేనిదిగ
భావించుచు అద్వైతమునే అనుభవమందుంచి. సుషుప్తియందు
జగదుపాధానముగ మిగిలిన చిచ్ఛక్తిని కాలము, ద్వైతము
మొదలగు వికారములులేని తురీయరూపము, అఖండచిద్రూప
ము నగు పరమాత్మయందు లయముచేసి జగత్తును చిద్బ్రహ్మ
రూపముగ భావించుచు కల్పింపబడనందున ద్వైతభావన లేక

పరమానందరూపమయి సచ్చిదానందరూపమగుపంచదశి యొక్క అర్థమయిన పరశివుని నామరూపములులేని నిర్మలమయిన పరమాత్మస్వరూపముగను, జగత్తును కల్పింపబడినదిగను నిరంతరము భావనచేయువారు మహాపాతకములవలన విడువబడి సాక్షాత్పరశివరూపులగుదురు.

వరివస్యారహస్యము—మహాతత్వార్థము—శ్లో॥ వాగింద్రియైరగమ్యే మహాతత్త్వేऽతిరే। వ్యోమ్నో వ్యాపరిస్థితిమతి విశ్వాభిన్నే చిదానందే॥ 54 ॥ బ్రహ్మణి పరే నియోజ్య స్వాత్మాతదభేదమంత్రప్రాప్త్యై। ఏవమహాతత్త్వార్థః శ్రీవిద్యాయాః శివేనోక్తః॥

తా॥ వాక్కులచేతను, ఇంద్రియములచేతను తెలియశక్యముకాక షట్త్రింశత్ (36) తత్వములనుమీరి అతిస్థూలము, అతిసూక్ష్మమునై ఆకాశముకంటె పైగనుండి ప్రపంచస్వరూపము నుబొందిన చిదానందబ్రహ్మములో తనకునభేదము సంపాదించుకొనుటకు సేవింపతగిన పరదేవతయే శ్రీవిద్యకు మహాతత్వార్థమని శివునిచేత చెప్పబడినది. 54-55.

మహాతత్వార్థము సమాప్తము.

వరివస్యారహస్యము—మహావాక్యార్థము—శ్లో॥ విధిహరిశివవచనాఅపి కకారఏకారకోకారాః। సృష్టిస్థితిభంగాత్మకతత్తత్ (కృత్య) జనకత్వలాక్షణికాః॥ 86 ॥

తా॥ బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులను చెప్పునట్టి కకారఏకారఅకారములు లక్షణచేత వారికార్యములయిన సృష్టి, స్థితి, లయములనుకూడ చెప్పుచున్నవి. 86.

శ్లో॥ ఈశ్వరవాచీకారో వర్ణోదకారస్సదాశివం తాభ్యాం। లక్షణయా తత్తిరోధానానుగ్రహకకృత్యతా గదితా॥ 87 ॥

తా॥ ఈశ్వరసదాశివులను చెప్పు ఈకార దకారములు లక్ష ణచేత తిరోధానానుగ్రహములనుగూడ చెప్పుచున్నవి. దకార మునకు లకారమాదేశమని 9వ ప్రకరణమునందు చెప్పబడినది "యతోవాఇమాని" ఇత్యాదిశ్రుతులచేత బ్రహ్మమునకుతట స్థలక్షణము చెప్పబడినది. 87.

ద్వితీయకూటముచే స్వరూపలక్షణమును చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ హస ఆనందః సత్యం కం హం అనంతంచ। లం జ్ఞానం ఇత్థం బ్రహ్మ తటస్థస్వరూపలక్షణయోగేన నిర్ణియ (నిష్క్రాష్టం) తదభేదం జీవగణే వక్తి తృతీయకూటేన। జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యాఖ్యకలాత్రితయేన సాహిత్యాత్ ॥ 89 ॥ సకలం వదర జీవపరం బ్రహ్మపరం శక్తిబీజం స్యాత్ । సామానాధికరణ్యా త్తల్లక్షితశుద్ధయోరభేదార్థః ॥90॥

తా॥ హసశబ్దమునకు ఆనందమును, కశబ్దమునకు సత్యము ను, హాశబ్దమునకు అనంతమును, లశబ్దమునకు జ్ఞానమును అర్థ ము. ఇట్లు బ్రహ్మము తటస్థస్వరూపలక్షణముల చేత చెప్పబడెను. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తియను మూడు కళలతో కలిసియుండుట వలన సకలశబ్దమునకు జీవులును, హ్రీంకారమునకు బ్రహ్మ మును అర్థము. అట్టిజీవులకు బ్రహ్మముతో నభేదము మూడవ కూటముచేత చెప్పబడినది. 88-89-90.

శ్లో॥ అత్యల్పమిదం కథితం యత్సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ। ఇత్యేవం బోధయితుం సకలపదంవా తృతీయకూటగతం ॥ 91 ॥

తా॥ "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" అను శ్రుతిచేత చెప్పబడు అర్థము స్వల్పాక్షరములైన మూడవకూటమందలి "సకల హ్రీం" అను పదముచేత చెప్పబడినదనియును అర్థము.

శ్లో॥ ఏవమవాంతరవాక్యైర్జీవబ్రహ్మస్వరూపమభిధాయ ।
తదభేదో వర్ణితఇత్యేవ మహావాక్యార్థః ॥ 92 ॥

టీ॥ ఇట్లు జీవబ్రహ్మములకు భేదములేదని చెప్పుటవలన నిది మహావాక్యార్థము. "తత్త్వమసి" అనుమహావాక్యమునందు తత్పదమునకు బ్రహ్మమును, త్వంపదమునకు జీవుడును అర్థము. ఈరెంటింటికి ఏకవిభక్తి కలుగుటవలన నభేదమే చెప్పబడుచున్నది. అట్టిఅభేదము వాచ్యార్థముచే సంభవింపకపోయినను లక్ష్యార్థముచే సంభవింపకపోదు. వానిలో తత్పదమునకు సృష్టి స్థితి, లయ, తిరోధానానుగ్రహములనెడి పంచకృత్యములను చేయునీశ్వరుడు వాచ్యార్థము. కృత్యములకతీతమయిన నిర్గుణ బ్రహ్మము లక్ష్యార్థము. ఇట్లే త్వంపదమునకు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి, తురీయ, తురీయాతీతమను నయిదవస్థలతోకూడిన జీవుడు వాచ్యార్థము. అవస్థాపంచకమునతిక్రమించిన నిర్గుణ బ్రహ్మము లక్ష్యార్థము. "యతోవాఇమాని" అను శ్రుతి జగత్సృష్టికర్తను చెప్పుచున్నది. "సత్యంజ్ఞానం" అనుశ్రుతి నిర్గుణ బ్రహ్మమును చెప్పుచున్నది. ఆకాశమునందు డేగఅయినను, గరుడపక్షి అయినను తిరిగితిరిగి అలసి రెక్కలనుముడిచికొని తన వాసస్థానముదగ్గఱకు ఏప్రకారమువచ్చునో ఆప్రకారమే జీవులును నివాసముకొఱకు వచ్చుచున్నారు. "నదృష్టేర్ద్రష్టారం పశ్యేః" బృ. ఉ. 5-4-2. అన్నిటినిచూచే నేత్రములు ఆత్మను చూడలేవు. ఇత్యాద్యవాంతరవాక్యములచేత వాచ్యార్థ లక్ష్యార్థములు నిర్ణయింపబడినందున మహావాక్యమునందు లక్ష్యార్థములకభేదజ్ఞానము చెప్పబడినది. అయినను శ్రుతులయందు ఈశ్వరునకు పంచకృత్యములనియు, జీవునకు మూడవ

స్థలనియు చెప్పబడినను తంత్రములయందు వీనికిని పంచకృత్య్త ములనియు, అయిదవస్థలనియు చెప్పబడెను. ఈప్రకారము మూడవకూటమందలి సకల పదముచేత కళలతోను, అవస్థల తోను కూడినట్లు వాచ్యార్థము చెప్పినప్పటికి లక్ష్యార్థము చెప్పకపోవుటచే న్యూనతకలుగుచున్నందున మొదటిరెండుకూటములే ఆవృత్తిచేత "త్వంపదమునకు" వాచ్యార్థలక్ష్యార్థములని చెప్పతగియున్నది. లేక తంత్రప్రధానమతమునందు వాచ్యార్థములకుకూడ అభేదమును శాంభవానందకల్పలతాకారాదులు చెప్పియున్నందున ఒకటి రెండు కూటములకు వ్యష్టికర్తృత్వము మొదలగు ధర్మములతో కూడికొనిన యీశ్వరుడును, అయిదవస్థలతోకూడికొనిన వాచ్యార్థమయిన జీవులును అర్థము. మూడవకూటమునకు అట్టిజీవేశ్వరులకభేదమని కాని, పూర్ణజగత్తుతో బ్రహ్మమునకభేదమనికాని అర్థము. ఇక్కడ నెంతచెప్పతగినదో అంతమాత్రమే చెప్పబడెను. సమస్తముచెప్పనెడల వేదాంతశాస్త్రమంతయు వ్రాయవలసియుండును. హ్రీంకారపరసౌఖ్యదా। త్రిశతి 300 నామము॥

శం॥ భా॥ హ్రీంకారపరాః హ్రీంకారమంత్రజపపరాః హ్రీంకారఘటితశ్రీవిద్యాజపపరావా। తేషాం సౌఖ్యం చతుర్విధపురుషార్థప్రాప్తిజన్యానందః తద్దదాతీతి తథా। హ్రీంకారాణాం వ్యష్టివేషేణ వాచ్యార్థానాం త్రిమూర్తీనాం పరం సౌఖ్యం పామరస్యసుఖం ఏకీభావానందం దదాతీత్యర్థః। "యత్రనాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజానాతి సభూమా। యత్రాన్యత్పశ్యత్యన్యచ్ఛృణోత్యన్యద్విజానాతితదల్పం॥ "నాల్పే సుఖమస్తి" ఇతి। "ఆనందం బ్రహ్మణోవిద్వాన్ నబి

భేతి కుతశ్చన ” ఇతి । “ యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యేఽనా త్మ్యేఽనిరుక్తేఽనిలయనేఽభయం ప్రతిష్ఠాం విందతే । అథ సోఽభయంగతో భవతి ” “ విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ రాతిర్దా తుః పరాయణం ” ఇత్యాది బహుశ్రుతిభ్యః అఖండసచ్చిదానం దబ్రహ్మస్వరూపతయా సైవ ఫలం భవతి। అన్యజ్ఞానాదస్య ఫల ప్రాప్తేరయోగాత్ । “ బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి ” “ తరతి శోకమాత్మవిత్ ” ‘ యేన మాముపయాంతి తే । తేషామహం సముద్ధర్తా మృత్యుసంసారసాగరాత్ ’ ‘ బ్రహ్మైవసన్ బ్రహ్మా ప్యేతి ’ ఇత్యాది శ్రుతిస్మృతిశతేభ్యః స్వస్వరూపప్రాప్తేరేవ పురుషార్థస్య ప్రధానత్వం సిద్ధం ।

టీ॥ పరదేవత హ్రీంకారమునుగాని, హ్రీంకారముతో కూడిన శ్రీవిద్యామంత్రమునుగాని జపముచేయువారికి చతుర్వి ధపురుషార్థములనిచ్చును. లేక బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రులయొ క్క సామరస్యరూపమగు సుఖమునిచ్చును. ‘ యత్ర నాన్యత్ పశ్యతి ’ మొదలగు శ్రుతులచేత ఈమె అఖండసచ్చిదానంద బ్రహ్మమగుటచేత నట్టిఫలముకలుగుచున్నది. అన్యమైనజ్ఞానము వలన అల్పఫలముకలుగును. కాని ఇట్టిమహాఫలము కలుగదు. ‘ బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి ’ మొదలగు శ్రుతియు, స్మృతు లును బ్రహ్మవేత్తకు స్వరూపప్రాప్తియను పరమపురుషార్థ మునే చెప్పుచున్నవి.

వామకేశ్వరతంత్రము 5 వ॥ 41 శ్లో॥ స్వసంవి త్రిపురాదేవి తాదాత్మ్యం తద్వపుస్స్మృతం । పాశాంకుశౌ తదీయౌ తు రాగద్వే షాత్మకౌ స్మృతౌ ॥ 41 ॥ శబ్దస్పర్శాదయో బాణా మనస్తస్య భవేద్ధనుః । విశ్వప్రతీతిజనికా శ్శక్తయశ్చ క్రమేణతాః ॥ 42 ॥

భా॥ వ్యా॥ స్వసంవిత్ స్వాత్మైవ త్రిపురాదేవీ। త్రిపుటీతః పూర్వకాలీనత్వాద్ద్యోతమానత్వాచ్చ । స్వాత్మనో విమర్శనమితరావిషయకత్వేసతి తదేకవిషయకమనుసంధానం । తచ్చ స్వాత్మన్యనురాగరూపమేవేతి లౌహిత్యముచ్యతే । ఉక్తంచతంత్రరాజే— ** స్వాత్మైవ దేవతా ప్రోక్తా లలితా విశ్వవిగ్రహా ।
లౌహిత్యం తద్విమర్శః స్యాదుపాస్తిరితి భావనా ॥ ఇతి॥ షట్త్రింశత్తత్త్వేషు రాగాత్మకం తత్త్వం పాశస్య సూక్ష్మంరూపం । అంకుశస్య వాసనాత్మకం రూపం ద్వేషః క్రోధః । శబ్దస్పర్శాదయ ఇత్యాదిపదేన రూపరసగంధాః । ఏతే పంచతత్త్వాత్మకా విషయా బాణాః పుష్పసాయకాత్మకాః । ముఖే సురూపత్వేసతి పరిణామే విరూపత్వాత్ । తస్య స్వాత్మనో ధనురిక్షుకోదండం తు మనస్తత్త్వం । విశ్వవిషయస్ఫూర్తిజనికా యా మనోవృత్తయస్తా ఏవ క్రమేణ చతురస్రాది బిందుచక్రాంతక్రమేణ విద్యమానాః శక్తయో జ్ఞేయాః ॥ ఇతి ॥

తా॥ జ్ఞాత, జ్ఞానము, జ్ఞేయము అను నీమూడు త్రిపుటియనబడును. ఈత్రిపుటికంటె పూర్వము స్వయంప్రకాశముగనున్న చిచ్ఛక్తియే లలితాదేవి. ఈచిచ్ఛక్తియే తనస్వరూపము. ఇట్టివిమర్శమువలన ఈలలితాదేవియే కల్పితమగు చరాచరప్రపంచముగ పరిణమించెనని భావించవలయును. బాహ్యవిషయములను ధ్యానింపకుండుటయే ఆత్మానుసంధానమనబడును. ఆత్మయందలి ప్రేమరూపమగు ఈఅనుసంధానమే తంత్రరాజమందు లౌహిత్యము ఉపాసన అనిచెప్పబడును. షట్త్రింశత్తత్త్వములలో అనురాగము సూక్ష్మరూపమగు పాశమని, క్రోధము సూక్ష్మరూపమగు అంకుశమని, శబ్దస్పర్శరూపాదివిషయ

ములు సూక్ష్మరూపములగు బాణములని భావింపవలయును. శబ్దస్పర్శాది విషయములను బాధించే స్వభావముగల బాణములని చెప్పవచ్చునా? అనిశంకింపవలదు. ఈవిషయములు మొదట సేవించు కాలమున రమ్యములయినను తరువాత విషప్రాయములై బాధించుటవలన నీవిషయములు బాణములనదగును. మనస్సే ధనుస్సు. ప్రపంచమునుధ్యానించెడి మనోవృత్తులే చతురస్రము మొదలు బిందుచక్రమువరకు నుండెడి శక్తులు. ఇవియన్నియు చిచ్ఛక్తియొక్క పరివారమని ఆశక్తియే ఇట్లుజగదాకారముగ పరిణమించెనని, ఈచిచ్ఛక్తియే సర్వస్వరూపమని భావించుట ఆత్మానుసంధానమని భావము.

ద॥సం॥ 26అ॥ * ద్వివిధా శ్రుతిషూద్దిష్టా వ్యష్టిస్తత్వం ప్రకాశయ। యస్యాత్మనః పరంతారాదన్యద్వస్తు నభాతిహి ॥137 శాస్త్రనిశ్చయయుక్తస్య బుద్ధిస్తస్య ప్రతిష్ఠితా। పరమార్థాత్మచైతన్యాదన్యస్యాభానతశ్శివే ॥138॥ చైతన్యైకరసంబ్రహ్మపూర్ణమిత్యనుశాసనం। యస్య ప్రమాణతో భాతి సపరః పురుషోత్తమః ॥139॥ విశ్వం నతస్య భాత్యేవ విశ్వభావేన మత్ప్రియే భాతిచేద్బ్రహ్మభావేన విశ్వం బ్రహ్మాత్మనా స్ఫురేత్ ॥ 140 ॥ యథాదర్శస్థితం విశ్వం నాస్తి భాంతమపి స్వతః। అంతర్బహిశ్చాదర్శస్య విద్యమానతయా తథా ॥ 141 ॥ ఏవమాత్మన్యఖండార్థే భోక్తృభోగ్యమయం జగత్। భాతమప్యస్తి నోభాతి భూమాత్మైవాస్తి సర్వతః ॥ 142 ॥ ఏవం విజానతః సర్వవ్యవహారమతీత్యచ। పుంసోహి వర్తమానస్య వాసనానాశసిద్ధయే॥ తంత్రజాలం ప్రవృత్తంహి గుహ్యామేతన్నిబోధమే। అతివర్ణాశ్రమిణః యోహి సహజాశ్రమనిరాకారభాక్ ॥ 144 ॥ సాధికారమ

జానానః ప్రవృత్తస్తంత్రినర్త్మని । అజ్ఞశ్చానాత్మనిష్ఠస్సన్ రౌరవం యాతి సాన్వయః ॥ 145 ॥ జ్ఞదృష్ట్యాహ్యఖిలోభావో బ్రహ్మాత్మచిత్రితః పరః । మిథ్యాభూతః కల్పితోఽస్య నిశ్చయః కల్పితార్థభాక్ ॥ 146 ॥ అజ్ఞదృష్ట్యాఖిలం ద్వైతం సత్యమిత్యస్య నిశ్చయః । అజ్ఞానస్యాధ్వస్తితోఽస్య దృష్టిమాశ్రిత్య కేవలం ॥147॥ మార్గభేదాదికం శాస్త్రం నిర్మమే శృణు పార్వతి । యావదజ్ఞానవిధ్వస్తిః పురుషస్య నజాయతే । రుద్రయామళముఖ్యానినావర్త్యాని తత్తతః । అతిస్సమస్తదేవానాం మాతా త్రిపురసుందరీ ॥ 149 ॥ యస్తవ్యా విధినాశశ్వద్గురుభక్తేన సర్వదా । ఆరాధితా పరాదేవి భుక్తిం ముక్తిం ప్రియచ్ఛతి ॥ 150 ॥ ఇత్యాది ॥

తా॥ శ్రుతులయందు జీవులు వ్యష్టియనియు, ఆత్మసమష్టియనియు రెండువిధములుగ చెప్పబడినది. పరమార్థముచేత ఆత్మవస్తువుకంటె నన్యమయినది అభానవలన కనబడును. గాని నిశ్చయమైనది కాదు అనుజ్ఞానముతో ఆత్మవస్తువునే చూచువారు జ్ఞానులు. చైతన్యమాత్రస్వరూపమగు బ్రహ్మము పరిపూర్ణమని ప్రమాణములచే నెరిగినవారే పురుషులలో నుత్తములు. అట్టివానికి ప్రపంచము బ్రహ్మముగానే భాసించును కాని వేఱుగా భాసింపదు. అద్దమునందు ప్రపంచము వేఱుగా కనబడినను వాస్తవముగ లేనట్లే ఆత్మయందు కల్పింపబడిన భోక్తృభోగ్యరూపమయిన జగత్తు వేఱుగా కనబడినను వేఱు కాదు. సచ్చిదాత్మ అంతటనిండియున్నది అని తెలిసి వ్యవహరించుపురుషుడు వర్తమానవ్యాపారము నశించుకొఱకును, అతిరహస్యమగు ఈబ్రహ్మస్వరూపమును తెలిసికొనుటకొఱకును తంత్రమార్గము నవలంబింపవలయును. అవధూతలైనవారే యీతంత్రి

మార్గమునకర్హులు. జ్ఞానము, ఆత్మనిష్ఠయు. అర్హతయులేకుం డగ తంత్రిమార్గమునందు ప్రవేశించినవారు వంశపరంపరగనర కమును బొందుదురు. బ్రహ్మమనెడి చిత్తునందు సమస్తపదార్థ ములు కల్పింపబడినవి కనుక జ్ఞానదృష్టిచేత ప్రపంచము మిథ్య యని నిశ్చయము. అజ్ఞానదృష్టిచేత సమస్తప్రపంచము సత్య ముగదోచును. ఓ పార్వతీ నరులయజ్ఞానమును తొలగించుటకు శాస్త్రములందు వైదిక తంత్రిమార్గములు అధికారిభేదమున వర్ణింపబడినవి. అజ్ఞానముతొలగక రుద్రయామళాదికము నభ్య సింపరాదు. కాని వేదమాతయగు త్రిపురసుందరిని సద్గురూక్త ప్రకారము భక్తితో నెల్లపుడును ఆరాధింపవలయును. భక్తితో సేవింపబడిన పరదేవత భక్తులనుపేక్షింపక వీరికి భుక్తిముక్తుల నిచ్చును అని ఈశ్వరుడు చెప్పెను.

(1సూ॥) శ్రీగౌడపాదాచార్యకృత మంత్రరత్నసూత్రములు—

అథ శాక్తమంత్రాగమాభిజిజ్ఞాసా॥

వి॥ వ్యా॥ ససూత్రార్థో వర్ణ్యతే మయా। ప్రసాదేన తస్యాః అల్పాక్షరమసందిగ్ధం సారవద్విశ్వతోముఖం। అస్తోభమనవ ద్యంచ సూత్రం సూత్రవిదో విదురితి సూత్రలక్షణం॥ వేదాంత సంబంధాభిధేయస్య శాస్త్రస్య అథోచితకర్మకృతధర్మసంపాదనా నంతరంవా। సాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతరంవా। నద్వితీయః। బ్రహ్మణి జిజ్ఞాసా కర్తవ్యా। అథాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసేతిసూత్రేణ చరితార్థత్వాత్। తస్మాత్సాధనచతుష్టయ సంపత్త్యనంతరమితి తదయుక్తం। కింతు ధర్మజిజ్ఞాసోత్తరం ధర్మసంపాదనానంతర మిత్యథశబ్దస్యార్థః। అథ అర్థిత్వ సమర్థత్వ విద్వత్వ సంపాదనా నంతరమిత్యంగీకారే అథాతో ధర్మజిజ్ఞాసేతి। సహస్రాధికరణీ

యపూర్వమీమాంసాశాస్త్రేణ చరితార్థత్వాత్తదత్రాసంగతం
సిద్ధాంతస్తు॥ సాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతరం బ్రహ్మజిజ్ఞాసా
కర్తవ్యా। తథాపి ప్రబలప్రారబ్ధతయా ప్రతిబంధకనివృత్తిద్వా
రా శాక్తమంత్రాణామాగమస్యచ జిజ్ఞాసా కర్తవ్యా। లోకే
తావచ్ఛైవ వైష్ణవ ప్రభృతి మంత్రాః బహవో వర్తంతే।
శాక్తమంత్రాణా మాగమస్యచ జిజ్ఞాసయైవ కింప్రయోజనం।
సత్యం। శక్తిసంబంధావచ్ఛిన్నతయా సర్వస్య శాక్తత్వాత్సర్వం
శక్తిమయం జగదితి ప్రసిద్ధత్వాత్। తస్మాత్సర్వేషాం మంత్రా
ణాం తదంతఃపాతిత్వం యుక్తం। మకారో మననం ప్రాహుస్త్ర
కారస్త్రాణఉచ్యతే। మననత్రాణసంయుక్తో మంత్రఇత్యభిధీయతే
ఇతి। కేషాంచిత్పక్షః। మకారో జీవసంజ్ఞస్స్యాత్త్రకారస్త్వాత్మ
సంజ్ఞకః। జీవాత్మసంజ్ఞయోరైక్యం మంత్రఇత్యభిధీయతే। మ
కారో మానసం ప్రోక్తస్త్రకారో బుద్ధిలక్షణః। మనోబుద్ధ్యాది
సంజ్ఞేయం మంత్రఇత్యభిధీయతే॥ మంత్రస్య కింవా లక్షణం।
మంత్రాభావప్రతియోగిత్వం। ఋషిశ్ఛందశ్చ బీజంచ కీలకం
శక్తిరేవచ। అంగన్యాసస్తతో ధ్యానం మంత్రాంగానాంచసప్త
కం॥ ఋకారః సృష్టిసంజ్ఞస్స్యాత్ షకారః స్థితిసంజ్ఞకః। సృష్టి
స్థితిభ్యాంసంజ్ఞేయం ఋషిరిత్యభిధీయతే। ఛకారః పదసంజ్ఞస్స్యా
ద్దకారశ్చాభిలాషకః। పదాభిలాషసంజ్ఞం తచ్ఛంద స్సద్భిరుదా
హృతం। బీజం కారణమర్థానాం జగన్నిర్మాణరూపకం॥ ఇతి
సుందరీతాపనీయే। సర్వకారణమిత్యర్థః॥ నన్వనేకేషాంమంత్రా
ణాం మధ్యే వాగ్భవ కామరాజ తార్తీయమిత్యాదీనాం తేషాం
బీజసంజ్ఞత్వాత్సర్వకారణత్వంకథం। సత్యం ముఖ్యత్వగౌణత్వా
భిప్రాయేణ తత్రాప్యస్తునామ। "బీజత్వావచ్ఛిన్నబీజస్యశక్తిస్సా

బలముచ్యతే » ఇతిసుందరీతాపనీయే ॥ « వీర్యం తేజో బలం ప్రా
ప్తిం సర్వం తచ్ఛక్తిరుచ్యతే» ఇతి త్రిపురాసిద్ధాంతే ॥ రథాంగ
నేమీతి కీలకం। నీయతే సమ్యగనేనేతి న్యాసః। «త్వఙ్మజ్జారక్త
యుక్తం తచ్ఛరీరమపవిత్రకం। న్యాసేనానేన శుద్ధ్యర్థమజస్రం
న్యాసమాచరేత్» ఇతి లక్ష్మీరత్నకోశే॥ అజస్రంనామ ఉద
యాద్యస్తమానపర్యంతంవా, నిత్యం కదాచిదపివా। ఆద్యపక్షే
శ్చేద్దేవతాధ్యానాదికృత్యస్య కాలో నవిద్యతే। ద్వితీయేన్యాస
మాత్రేణాలంవా। పూర్వోక్తసప్తాంగవిశిష్టక మంత్రోపాసనా
కర్తవ్యా। సత్యం, నిత్యం కదాచిదపీతి, అనేన దేవతాధ్యానాది
కృత్యస్య కాలోవిద్యతే। నతు న్యాసమాత్రేణ చరితార్థత్వాత్
ఏతావతా పూర్వోక్తమంత్రాంగసప్తకవిశిష్టమంత్రోపాసనైవ
కర్తవ్యా। నన్వేకదినసంబంధిత్వాద్యవచ్ఛిన్నన్యాసేన పవిత్రప్ర
యోజకత్వాదజస్రన్యాసేన కింప్రయోజనం। సత్యం. ప్రాతరధీ
యానో రాత్రికృతం పాపంనాశయతి। సాయమధీయానో దివస
కృతం పాపం నాశయతి। యదహ్నాత్కురుతే పాపం తదహ్నా
త్ప్రతిముచ్యతే ఇత్యుక్తత్వాదజ్ఞానసంబంధత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టత
యాచ అంగన్యాసేన పరిశుద్ధస్య దూరీకృత దురితస్యాంతర
త్వాత్। అతో ఆవశ్యకత్వాన్నిత్యమేవావశ్యం న్యాసః కార్యః॥
తస్మాన్మంత్రాంగసప్తకవిశిష్టమంత్రోపాసనైవ కర్తవ్యేత్యుక్తం
ఆగమశబ్దస్యానేకత్వం। మంత్రాణామనేకత్వమిత్యర్థః। నను
సర్వం ఖల్విదంబ్రహ్మేతి శ్రుత్యా బ్రహ్మవ్యతిరిక్తం కిమపినా
స్తీతి వేదాంతైర్నిరుక్తం। తస్మాదేకస్మిన్ బ్రహ్మణి మంత్రాణా
మనేకత్వం కథం। సత్యం। ఏకస్య బ్రహ్మణః యాస్వరూపభూ
తా వక్ష్యమాణా చిత్ జగన్నిర్మాణశక్తిరూపిణ్యైకా। యదా

అనేకరూపేణోత్పన్నా తదీయసంబంధత్వావచ్ఛిన్నమంత్రాశ్చో త్పన్నాః। ఏతేన బ్రహ్మణః కామహానిః। బ్రహ్మణశ్చిన్మాయావశా త్పంచభూతాత్మకం యథా జగదుత్పన్నం తద్వదత్రాపి। జ్ఞాతు మిచ్ఛా జిజ్ఞాసా। నను మంత్రాణామనేకత్వస్య జ్ఞాతుమిచ్ఛయై వాలం। ఉపాసనాయాః వైయర్థ్యంస్యాత్ । సత్యం। జ్ఞాతుమి చ్ఛయా అవ్యవహితతత్క్షణావచ్ఛిన్నేన జ్ఞాత్వానుష్ఠానేన ఉపాస్యో పాసకభావత్వావచ్ఛిన్నేన మంత్రసిద్ధిః। తద్వారా తదధిష్ఠానదేవ తాయా అనుగ్రహార్థత్వాన్న తస్యాః విరోధః ॥ 1॥

తా॥ ప్రశ్న ము—అథశబ్దము సమర్థవిద్వాంసుడు చేసినయాగా దికర్మములతరువాతననే యర్థమును చెప్పునా? లేక నిత్యానిత్యవి వేకము, ఇహపరలోకభోగవైరాగ్యము, శమదమతితిక్షాదులు, ముముక్షుత్వము నను సాధనములుకలిగినతరువాతనసే యర్థ మును చెప్పునా?

ఉత్తరము—మొదటి కర్మానంతర్యము పూర్వమీమాంసా ప్రారంభమును, రెండవసాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతరము ఉత్త రమీమాంసా వేదాంతప్రారంభమును చెప్పుచున్నవి. కావుననివి రెండు నిచట చెల్లవు.

ప్ర॥ ఈశాస్త్రమునందు అథశబ్దమున కేమియర్థము?

ఉ॥ సాధనచతుష్టయసంపన్నుడు బ్రహ్మవిచారము చేయబూ నినపుడు ప్రబలమగు ప్రారబ్ధము విషయవాసనలచే బ్రహ్మవిచా రమునకాటంకమును గలిగించుచుండును. గనుక ఆప్రతిబంధక మును నివారించుటకై శాక్తమంత్రాగమవిమర్శనము చేయువల యునని బోధించుటచేత సాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతర మేయని పర్యవసానము.

ప్ర॥ లోకములో శైవ వైష్ణవాది మంత్రముల నేకములుండ గా శాక్త మంత్రములయు, ఆగమములయు, విమర్శము నేయేల చేయవలెను?

ఉ॥ సర్వం శక్తిమయం జగత్ అనుప్రసిద్ధినిబట్టి శక్తిసంబంధము లేనిది యేదియు లేనందున నీశాక్త విమర్శనము చేయతగినదే. కనుకనే సర్వమంత్రములు శక్త్యధీనములు. ఎంతవారును శక్తి లేనిదే యేపనిని చేయలేరు. నీవేల చేయలేవనిన నాకుశక్తి లేదనియె చెప్పదువు.

ఇందలిమంత్రశబ్దమునకు మకారము మననమును, త్రకారము రక్షణను చెప్పుటవలన మననము చేయువారిని రక్షించునని యర్థము. కొందరిపక్షమున మకారమునకు జీవుడర్థము. త్రకారమునకు ఆత్మయర్థము. కనుక అట్టిజీవాత్మలయైక్యమే మంత్రమనియు, మఱియొకపక్షమున మకారము మనస్సనియు, త్రకారము బుద్ధియనియు, మనోబుద్ధులసంయోగమే మంత్రమనియు చెప్పబడుచున్నది. మంత్రమునకు ఋషి, ఛందస్సు, బీజము, కీలకము, శక్తి, అంగన్యాసము, ధ్యానము నను వేడంగములు, ఋషియనుదానిలో ఋకారము సృష్టిని, షకారము స్థితిని బోధించును. గనుక ఋషిశబ్దము చేత సృష్టిస్థితులు చెప్పబడుచున్నవి. ఛందః అనుదానిలో ఛకారమునకు పరమపదమనియు, దకారమునకు అభిలాషయను నర్థము. పదాభిలాషసంబంధము ఛందస్సు అనబడును. బీజము పురుషార్థములకు కారణమనియు, జగన్నిర్మాణరూపమనియు, సుందరీతాపనీఉపనిషత్తుయందు చెప్పబడినందున బీజమునకు సర్వకారణమర్థము.

ప్ర॥ అన్ని మంత్రములలోనున్న యక్షరములకును బీజసంజ్ఞ

యుండగా వాగ్భవము, కామరాజము, తార్తీయము మొదలగు
వానికే సర్వకారణత్వమెట్లు?

ముఖ్యార్థముచేత జగత్కారణము కావలని బీజములును,
గౌణార్థముచేత జగత్కారణముకావచ్చును. బీజములనే యక్ష
రములకు శక్తియనియర్థము. రథచక్రమునకు ముఖ్యము కీల
కము (సీల) వలెనే మంత్రమునకు ముఖ్యము కీలకము. చర్మము
మెదడు, రక్తము వీనితోకూడిన శరీరము పవిత్రముకానిదికనుక
శుద్ధికొరకు న్యాసము సర్వదా చేయవలయునని లక్ష్మీరత్నకోశ
మునందు చెప్పబడినది.

ప్ర॥ సర్వదా అనుటకు ఉదయము మొదలు సాయంత్రమున
రకా? నిత్యము నొకానొకప్పుడా? మొదటిపక్షమయితే దేవత
యొక్క ధ్యానాదులకు కాలములేదు. రెండవపక్షమైతే న్యాస
మాత్రముచాలునా? లేకపూర్వమందు చెప్పిన సప్తాంగములతో
కూడిన మంత్రోపాసన చేయతగినదా?

ఉ॥ నిత్యము, ఒకానొకప్పుడనుటచేత దేవతయొక్క ధ్యానా
దులకు కాలముండును. న్యాసమాత్రముచాలదు. సప్తాంగముల
తోకూడిన మంత్రోపాసనసే చేయవలయును.

ప్ర॥ ఒకదినమందు జేసిన న్యాసముచేత పవిత్రతకలుగుచుం
డగా సర్వదాన్యాసము చేయుటచేత ప్రయోజనమేమి?

ఉ॥ ప్రాతఃకాలమునందు చేయుటచేత రాత్రియందైన పాప
మును, సాయంకాలమునందు చేయుటచేత పగటియందైన పాప
మును, నశింపచేయును. ఎప్పుడుచేసినపాపమప్పుడే పోగొట్టవల
సినదని (ప్రాతరధీయానో=ప్రతిముచ్యతే) అనుశ్రుతి చెప్పుటవల
నను, అజ్ఞానసంబంధమైన పాపములనన్నిటిని పోగొట్టునదిగను

కను పరిశుద్ధికొఱకు న్యాసమవశ్యము చేయవలయును. అంగము లేనింటితో కూడిన మంత్రమునే ఉపాసన చేయతగినది. ఆగమములు అనేకములు గనుక మంత్రములును అనేకములు.

ప్ర॥ "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" అను శ్రుతి చేత బ్రహ్మవ్యతిరిక్తమైనదేదియు లేదని బ్రహ్మమునకు ఏకత్వము వేదాంతమునందు చెప్పబడియుండగా నట్టి బ్రహ్మమందనేక మంత్రము లెట్లుండును?

ఉ॥ శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపమగు చిత్తొకటియయ్యును జగన్నిర్మాణశక్తితో ననేకములయినట్లు బహుమంత్రరూపమయినది దీని చేత బ్రహ్మైకత్వమునకు హానియేమియు లేదు. బ్రహ్మము నుండి చిన్మాయావశమున జగత్తు కలిగినట్లు బహుమంత్రములును గలిగినవి.

ప్ర॥ మంత్రములను తెలిసికొనెడి యిచ్ఛమాత్రము కోరిన ఫలమునీయజాలియుండగా నుపాసనవలన నేమి ప్రయోజనము.

తెలిసికొనవలెనను కోరిక పుట్టినక్షణమందే తెలిసి శ్రద్ధతో చేసిన యనుష్ఠానము చేతను మంత్రము సిద్ధించును. మంత్రాధిష్ఠాన దేవతకనుగ్రహము కలుగును. గనుక ఉపాసన వ్యర్థము కాదు వి॥ ఔషధమును సేవింపక దాని పేరున్న మాత్రాన రోగము తగ్గునా.

నను ఏకస్మిన్ బ్రహ్మణి శక్తిత్వం కథం। కించ ప్రయోజనమనుద్దిశ్య నమందోపి ప్రవర్తత ఇతి న్యాయాత్తస్యాః ప్రయోజనం కిం। తస్య బ్రహ్మణః అవాప్త సకలకర్మసమిత్తిత్వాత్ ।కించ వక్తైవ చిత్ప్రకాశాశక్తిః కేనోపాయేన అనేకవిధం తత్సర్వం వక్తవ్యమితి శంకాకారే ప్రాప్తేసతి । ఆత్మైవాఖండాకార ఇత్యాది సూత్రైస్సింహావలోకనన్యాయేన పరిహారతి ॥

"ఆత్మైవాఖండాకారః" 2.

"ఆత్మావారే ద్రష్టవ్యః శ్రోతవ్యో మంతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః" ఇతి శ్రుతేః॥ ఆత్మైవాఖండాకార ఇత్యత్ర జీవాత్మనః అఖండాకారత్వంవా, పరమాత్మనో వేతివిశయః। ద్రష్టృత్వ శ్రోతృత్వాదికం జీవాత్మనో యుక్తం నతు పరమాత్మనః తస్య నిర్విశేషత్వాత్। "అస్థూలమనణ్విత్యాది శ్రుతేః" కథం అఖండాకారత్వం జీవస్యేతిచేత్। ఘటమహం జానామి। పటమహం జానామీత్యాది సర్వద్రష్టృతయా। తస్మాత్సర్వనియంతా జీవ ఇతి పూర్వపక్షః॥ సిద్ధాంతస్తు॥ ద్రష్టృత్వ శ్రోతృత్వాదికత్వం పరమాత్మనఏవ। కథం అంతఃకరణావఛిన్నస్య ప్రాదేశికస్య। స్వర్గనరకాది సంచారిణో జీవస్య ద్రష్టృత్వాదికం యుక్తం। ఘటమహం జానామీత్యనేన చిదాభాసస్య యత్కించిద్ద్రష్టృత్వాదికం వర్తతే। నతు సర్వపదార్థావభాసకత్వం। కింతు జానామీత్యేతావత్తయాఖండాకారత్వమప్రసిద్ధం। ఖండాకారత్వం ప్రసిద్ధం। ఏకోదేవస్సర్వభూతేషు గూఢస్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మే త్యఖండాకారత్వం పరమాత్మనో యుక్తం। నను అఖండాకారఇత్యాకారవత్వం పరమాత్మనో నయుక్తం। తస్య అసంగోదాసీనత్వాత్। యత్రాకారవత్వం తత్ర పరిఛిన్నత్వమనిత్యత్వంచ దుర్వారం స్యాత్। ఉచ్యతే। అఖండత్వమేవాకారః అఖండాకారః। నైతావతా సోపాధికత్వమాకారత్వం। కింతు నిరుపాధికత్వమేవ। "అదృష్టం ద్రష్టృ। అశ్రుతం శ్రోతృ" ఇత్యాది శ్రుతేః॥ తస్మాదఖండాకారత్వం పరమాత్మనఏవ। నను భవన్మతే పరమాత్మాతిరిక్తతయా నహి వస్త్వంతరం అత్రోక్తం। స్వర్గనరకాదిసంచారిణో జీవాత్మనో ద్రష్టృత్వాది

కత్వమయుక్తం। పరమాత్మనస్తు యుక్తమేవేత్యేతేన అద్వైత హానిరితిచేన్న। "తత్సృష్ట్వా తదేవానుప్రావిశదితి" పరమాత్మనో జీవరూపేణ ప్రవిష్టత్వాత్। ఏవంచేత్తర్హి జీవాత్మనోప్యఖండా కారత్వం యుక్తం। సత్యం। జీవాత్మనస్త్వఖండాకారత్వం భ్రాంతితయా వ్యవహృతం। జీవత్వవిచారే యథా భ్రాంతిః తద్వత్। తత్సృష్ట్వేత్యాత్మనఏవ జీవత్వోక్త్యా కథం భ్రాంతిరితి చేన్న। జీవత్వస్య అనిత్యత్వమేవ వేదాంతే ప్రసిద్ధత్వాత్తత్రైవ విచారణీయం ॥ 2 ॥

అవతారిక॥ అద్వితీయబ్రహ్మమందు శక్తి యేలకలిగెను. అందుకుఫలమేమి. ఫలాపేక్షలేకుండ మూఢుడైనను ప్రవర్తిం పడు। పరిపూర్ణబ్రహ్మమునకు ఫలాపేక్షకలదని చెప్పరాదు। మఱియు చిచ్ఛక్తి బహుప్రకారమగుటకు కారణమేమి। అను శంకలకుత్తరముగా నీరెండవసూత్రము చెప్పబడినది॥

తా॥ ఆత్మ యఖండాకారమయినదే చూడతగినది, వినతగి నది, మననముచేయతగినది, ధ్యానింపతగినదియు నాత్మస్వరూ పమేయని(ఆత్మావారే=ఽదిధ్యాసితవ్యః)అనుశ్రుతిచెప్పుచున్నది

ప్ర॥ అఖండాకారత్వము జీవునికా? పరమాత్మకా? చూచు ట, వినుట మొదలైనవి జీవునికియుక్తము. కాని నిర్విశేషమగు పరమాత్మకు అదియుక్తముకాదు. బ్రహ్మము స్థూలముకాదు. అణువుకాదు. అని (అస్థూలమనణ్విత్యాది) శ్రుతిచెప్పుచున్నది జీవునకు అఖండాకారమెట్లుఅందువేని (ఘటమహంజానామి) ఘటమునెరుగుదును పటమునెరుగుదు ననుటచే సర్వమును చూచువాడును, సర్వనియంతయును జీవుడేగద॥

ఉ॥ చూచుట, వినుట మొదలైనవి పరమాత్మకుయుక్తము

కాని స్వర్గనరకములకు సంచరించు పరిచ్ఛిన్నమైన జీవునకుయు క్తముకాదు. ఘటము నెరుగుదునని యంతమాత్రము చేత చిదాభాసుడైన జీవునకు యత్కించిత్ ద్రష్టృత్వాదికము సంభవించును కాని సమస్తపదార్థద్రష్టృత్వాదికము సంభవింపదు. జానామి (ఎరుగుదును) అనుమాటచేత అఖండాకారమయిన పరమాత్మ చెప్పబడదు. ఏలననగా జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయాత్మకత్రిపుటి పరిచ్ఛిన్నుడగు జీవునికేగాని పరిపూర్ణమగు బ్రహ్మమునకు సంభవింపదు. (ఏకో దేవః=సర్వభూతాంతరాత్మా) అను శ్రుతిచేత సర్వభూతములయందును ప్రవేశించి సర్వవ్యాపకుడును, సర్వభూతములకు అంతరాత్ముడునగువాడు పరమాత్ముడె. అతనికే యఖండాకారత్వము యుక్తము.

ప్ర॥ పరమాత్మకు అసంగుడు, ఉదాసీనుడు అని శ్రుతిచెప్పుచుండగా అఖండాకారమని ఆకారము చెప్పుట యుక్తమా, ఆకారముగలవాడు పరిచ్ఛిన్నుడును, అనిత్యుడును గద॥

ఉ॥ ఇక్కడ అఖండత్వమే యాకారము. కాని ఉపాధితో కూడిన యాకారముకాదు. పరమాత్మ నిరాకారము. నిరుపాధికమే. (అదృష్టం ద్రష్టృ=) అను శ్రుతి చూడబడునది వినబడునది ఆత్మ కాడనియు, చూచునది వినునది యాత్మయనియు చెప్పుచున్నది, చూడబడునది రూపము. ఇదియే ఆత్మకు ఉపాధి. ఇది వ్యవహారదశయందు కల్పితము. పరమార్థదశయందు రూపము లేదు. కావున నిరాకారము, నిరుపాధికము, అఖండాకారము, బ్రహ్మమనుటకు బాధకము లేదు.

ప్ర॥ పరమాత్మకంటె నన్యవస్తువు లేదు అని పై వాక్యమందు చెప్పబడెను. ఇపుడు స్వర్గనరకాదులకు బోవువాడు జీవుడేకాని

పరమాత్మకాదని చెప్పబడెను. ఈరెండువాక్యములకు పరస్పర విరోధమువలన అద్వైతమునకు హానికలుగదా?

ఉ॥ తత్సృష్ట్వా అను శ్రుతి పరమాత్మ జగత్తును సృజించి తాను ప్రతిబింబమువలె వ్యవహారముకొరకు దానియందు ప్రవేశించెను. అనిచెప్పుటవలనను, ప్రతిబింబములు బింబవస్తువులుకంటె నన్యములు కాకపోవుటవలనను అద్వైతమునకు హానిలేదు.

ప్ర॥ జీవాత్మ పరమాత్మకంటె నన్యముకాదుగద। పరమాత్మకుగల అఖండాకారత్వము జీవాత్మకేలకలుగదు?

ఉ॥ పరమాత్మ చిద్రూపుడు. జీవాత్మ చిదాభాసుడు. ఆభాసమనగా ఉన్నట్టుతోచినను విమర్శించునపుడు లేకపోవుట. ఆభాస భ్రాంతివలన కలుగును. జీవవ్యవహారము భ్రాంతికల్పితమయినపుడు జీవునకు అఖండాకారత్వమును భ్రాంతికల్పితమే కాని వాస్తవముకాదు.

ప్ర॥ (తత్సృష్ట్వా=) అనుశ్రుతి పరమాత్మయే జీవుడై ప్రవేశించునని చెప్పుచుండగా నిది భ్రాంతియనవచ్చునా?

ఉ॥ అంతఃకరణమందు ప్రతిబింబించినపుడు జీవసంజ్ఞ కలిగెను ప్రతిబింబము నిత్యముకానందున జీవత్వము నిత్యముకాదు. దీనినిగురించి అధికముగ తెలిసికొనవలయునని తలంపు కలిగిన యెడల వేదాంతశాస్త్రమందే చర్చింపవలెను.

శక్తే కిమాయాతమిత్యత ఆహ—

"చైతన్యస్వరూపా చిచ్ఛక్తిః" 3॥

చైతన్యస్య బ్రహ్మణః స్వరూపా చిత్ శక్తిస్సామర్థ్యం। "సైషానందస్య మీమాంసా భవతి" ఆనందస్య బ్రహ్మణః

సైషా స్వరూపాచిత్ మీమాంసా తేజోమయస్వరూపత్వేన శక్తిత్వేన విచారితా భవతీతి వాక్యస్యాభిప్రాయః। అత్ర సైషా చిత్ శక్తిత్వేన ప్రకారాంతరతయా విచారితావా। చిదేవశక్తిత్వేన విచారితావా। నతావద్ద్వితీయపక్షః॥ చిదేవ శక్తిత్వేన విచారితాచేత్ శక్తిత్వంనామ సర్వజ్ఞ సర్వకారణకర్తృత్వం। చితో నిర్వికారావయవత్వాదసంగోదాసీనత్వాత్। కించయత్ర తేజస్త్వం తత్ర శక్తిత్వం। అనేన సర్వరూపత్వముక్తం। చితః స్వరూపత్వాభావాత్। తస్మాత్సైషా చిత్ శక్తిత్వేన ప్రకారాంతరతయా విచారితేతి వక్తవ్యమితి పూర్వపక్షః॥ కిముత్పాద్యోత్పాదకత్వేన ప్రకారాంతరతయా వక్తవ్యంవా। పరిణామిత్వేనవా। నతావదాద్యపక్షః। లోకే తావత్సావయవానాం సత్వపరిచ్ఛిన్నపదార్థానాం తత్వం నిరవయవస్య చైతన్యస్య నోత్పాదకత్వం వక్తవ్యం। పరిణామిత్వంచ తథైవ। క్షీరస్య దధ్యాత్మనా పరిణామిత్వేన అనిత్యత్వం। యథా మాయాప్రతిబింబతయా ఈశ్వరత్వం తథా బింబప్రతిబింబపక్షమపి వక్తవ్యం। తస్మాత్ శైవశాక్తపురాణేషు వేదేషు వేదాంతేషుచ చిదేవ శక్తిరితి గృహ్యతే। నను చైతన్యస్వరూపేత్యత్ర చైతన్యస్యేతి షష్ఠ్యా భేదత్వం ప్రతీయతేచేత్। సత్యం। చంద్రికాచంద్రయోర్యావచ్ఛేదస్తథైవ। నను శూన్యం తత్ప్రకృతిర్మాయా బ్రహ్మవిజ్ఞానమిత్యపి। శివః పురుష ఈశానో నిత్యమాత్మేతి కథ్యత ఇతి పర్యాయతాయాః చైతన్యస్య నిర్విశేషబ్రహ్మణశ్చ। భేదత్వం తదవశ్యమితి చేన్న। దృష్టాంతేపిచ చంద్రంవినా చంద్రికాభావాత్। శిష్యస్య బోధనార్థం చైతన్యస్య స్వరూపేత్యుక్తం। వస్తుత్వేన బ్రహ్మణశ్చైతన్యస్యచ స్వరూపాయాః

నిత్యాయాః పరప్రకాశసహితాయాః అభేదత్వాత్ । "నిత్యో నిత్యానామితి శ్రుతేః" "నతస్య కార్యం కరణంచ విద్యతే । నతత్సమశ్చాభ్యధికశ్చ దృశ్యతే । పరాస్యశక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే । స్వాభావికీజ్ఞానబలక్రియాచ" శక్తిరిత్యభిన్నత్వే ననం దేహః ॥ కిము [illegible]

తా॥ అ॥ పూర్వసూత్రమందు చెప్పిన ఆత్మవిచారణవలన శక్తివాదమున కేమిలాభము. అనగా మూడవసూత్రము చెప్ప బడెను.

తా॥ శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపమే చిత్తు । శక్తియనగ సామర్థ్యము. "బ్రహ్మస్వరూపమగుచిత్తు ప్రకాశరూపముతోను, శక్తిరూపముతోనున్నదని (సైషానందస్య మీమాంసా భవతి) అనుశ్రుతి చెప్పుచున్నది. పైశ్రుతిలో చెప్పిన శక్తి చిద్రూపమా? లేక అన్యమా? సర్వజ్ఞము, సర్వకారణమగునది శక్తి. సంగము, అవయవములు, వికారములు లేకుండగ ఉదాసీనమగునది చిత్తు. మఱియును ఎచటతేజస్సుండునో అచటనే శక్తి యుండును. తేజస్సనునది రూపమే. చిత్తునకు రూపములేదు కనుక చిత్తే శక్తియను రెండవపక్షము చెప్ప నొప్పదు. కనుక శక్తి మఱియొకప్రకారమని చెప్పవలసియున్నది. ఆప్రకారాంతరము కార్యకారణభావమా, లేక పరిణామమా లోకములో కొంచెము సత్వముగలిగి సావయవములగు పదార్థములు నిరవయవాఖండచైతన్యమువలన పుట్టినవని చెప్పకూడదు. కనుక కార్యకారణభావమనరాదు. పెరుగుగ మాఱినపుడు క్షీరస్వరూపము నశించునట్లు సావయవముగ మాఱినపుడు నిరవయవాత్మ నశింపవలసియుండును. గనుక పరిణామమనుసయితము చెప్పరాదు

అద్వితీయబ్రహ్మము మాయయందు ప్రతిబింబించుటవలన నీశ్వరసంజ్ఞనుబొందినట్లు బింబప్రతిబింబభావముచేత చిచ్ఛక్తి యనవలయును. శైవ శాక్త పురాణములు, వేదములు, వేదాంతములు నిట్లేబోధించుచున్నవి.

ప్ర॥ చిచ్ఛక్తి బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపమని మఱితత్స్వరుపగా చెప్పనెడల భేదము కలుగుచున్నదిగద.

ఉ॥ చంద్రునియొక్క వెన్నెలయని లోకవ్యవహారముండినను వెన్నెల చంద్రునివిడిచి వేరుగా నుండనట్లు బ్రహ్మముయొక్కశక్తియనినప్పటికి ఈశక్తి బ్రహ్మముకంటె వేరుకాదు.

ప్ర॥ నిత్యమయిన ఆత్మకు "శూన్యము, బ్రహ్మము, ప్రకృతి, మాయ, బ్రహ్మవిజ్ఞానము, శివుడు, పురుషుడు, ఈశానుడు," అనునామములు చెప్పబడినవి. కనుక నవశ్యము భేదము చెప్పవలసియున్నదిగద.

ఉ॥ చంద్రుడు, చంద్రిక (వెన్నెల) యనుః పదద్వయమున్నను చంద్రచంద్రికలకు భేదములేదని చెప్పబడెను. ఇట్లే బ్రహ్మము, శక్తి యనుపదద్వయమున్నను శక్తిబ్రహ్మములకు భేదములేనలేదు. శిష్యబోధకొరకు బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపము చిచ్ఛక్తియని చెప్పబడెను. వాస్తవముగ చిచ్ఛక్తి బ్రహ్మమువలె నిత్యము, పరప్రకాశము, బ్రహ్మముకంటె వేఱు కానిదియు నైయున్నది. "నిత్యోనిత్యానాం" అనుశ్రుతి బ్రహ్మమువలెనే బ్రహ్మముకంటె భేదములేని శక్తియు నిత్యమేయని చెప్పుచున్నది. బ్రహ్మముకు చేయతగినకార్యములేదు. చేయుటకు సాధనములులేవు. బ్రహ్మముతో సమమయినదిలేదు. అధికమైనదిలేదు. బ్రహ్మముయొక్క ఉత్కృష్టమయి స్వాభావ

సిద్ధమైన బ్రహ్మశక్తియే ఇచ్ఛా, జ్ఞాన, క్రియాదిరూపములుగ నున్నవని (నతస్య కార్యం=క్రియాచ) అనుశ్రుతి చెప్పుచున్నది. కనుక చిచ్ఛక్తి బ్రహ్మముకంటె నభిన్నము కాదనుటకు సందేహము లేదు.

« సైవేయం అనామాఖ్యా శ్రీవిద్యేతి » 4 ॥

సా తేజఃపుంజాకృతిశ్శక్తిరేవ అనామాఖ్యా శ్రీవిద్యా । « ఇయమేవ సా యా ప్రథమా వ్యౌచ్ఛదంతరస్యాం చరతి ప్రవిష్టా » ఇతిశ్రుతేః । అస్యార్థః ॥ యా ఇయం ఇయమేవచిత్ సా అనామాఖ్యా ప్రథమా విద్యా వ్యౌచ్ఛత్। స్వచ్ఛా- నిర్మలా । ఏతావతా మాయా తత్కార్యసంబంధరహితా । అంతరస్యాం ప్రవిష్టాసతీ చరతి। అంతరస్యామంతరస్మిన్నిత్యనేన చిదాకాశేవా—స్థూలశరీరవిశిష్టలింగశరీరేషువా—నద్వితీయః। చిత్తాకాశం చిదాకాశం ఆకాశంచ తృతీయకం । ద్వాభ్యాం శూన్యతరం విద్ధి చిదాకాశం వరాననే । చిదాకాశస్య అంతరత్వభావాత్ । «ఆత్మన ఆకాశస్సంభూతః» ఇతిశ్రుత్యా పంచభూతాత్మకప్రపంచస్యాధారత్వాత్ప్రపంచమూలత్వాత్ చిదాకాశస్యాంతరస్మిన్ చరతీతి యుక్తం । లింగశరీరేషు తదయుక్తం । లింగశరీరేష్విత్యనేన ప్రాదేశికత్వసంభవాత్ । కించ । తత్రైవోక్తంచేజ్జీవస్య యథా అనిత్యత్వం తద్వదస్య చిదాకాశస్య ప్రపంచమూలత్వాదంతరత్వం నవక్తవ్యమితి భవద్భిర్యదుక్తం తదప్యసంగతం ప్రపంచమూలత్వాత్తస్య అంతరత్వాత్ । ఏతావతైవ అనామాఖ్యవిద్యాయా అపరిచ్ఛిన్నత్వం సర్వకారణత్వముక్తం ॥

తా॥ ఫలితమేమనగా:— తేజఃపుంజరూపయగు చిచ్ఛక్తియే అనామాఖ్య (నిర్గుణ) యను శ్రీవిద్య । ఈశక్తియేచిత్తు। అనా

మాఖ్యయను నామొదటివిద్య నిర్మలమయినది అనగామాయ తోను మాయాకార్యములతోను సంబంధములేనిది. ఇదిఅంత రమందు ప్రవేశించి ప్రకాశించుచున్నది అని (ఇయమేవ సా=ప్రవిష్టా) యనుశ్రుతి చెప్పుచున్నది.

ప్ర॥ అంతరమనునది చిదాకాశాంతరమా, లేక స్థూలశరీర విశిష్టలింగశరీరాంతరమా?

ఉ॥ లింగశరీరాంతరముకాదు. ఏలయనగా, చిత్తాకాశము, చిదాకాశము, ఆకాశము నను నీమూడింటిలో అతిసూక్ష్మమగు చిదాకాశము శ్రేష్ఠమని శివుడు పార్వతితో చెప్పెను. ఈశక్తి ప్రపంచమునకు మూలమయి భూతాకాశమునకు ఆధారమును సర్వాంతరమునగు చిదాకాశముయొక్క అంతరమందు ప్రవే శించి చరించుచున్నదని చెప్పవలెను. లింగశరీరమగు చిత్తాకా శమందు ప్రవేశించి చరించునని చెప్పినపక్షమున శక్తికూడ పరి చ్ఛిన్నము, అనిత్యత్వము కావలయును. కావున చిదాకాశమం దే ప్రవేశించి చరించునని చెప్పవలయును.

ప్ర॥ అట్లు చెప్పు నెడల జీవుడు నిత్యముకానట్లే ప్రపంచమున కుమూలకారణమయిన చిదాకాశమును నిత్యము కాకపోవల యును. గనుక చిదాకాశము అంతరముఅని చెప్పకూడదుగదా॥

ఉ॥ చిదాకాశము ప్రపంచమునకు మూలము. అది అంతర మునగుటవలనను, రెండవసూత్రభాష్యమునందు జీవుడు అని త్యుడనియు, చిదాకాశము నిత్యమనియు చెప్పుటవలనను, నీవు చెప్పినది సరికాదు. కనుక పరమార్థముచేత అనామాఖ్యవిద్య (శ్రీవిద్య) పరిచ్ఛిన్నముకానిది, సర్వకారణమయినది, యని సిద్ధాంతము.

శుభమస్తు.

శ్రీసద్గురుచరణారవిందాభ్యాం నమః॥

ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞసూత్రములు

అనగా శక్తిసూత్రములు.

శ్లో॥ నమశ్శివాయ సతతం పంచకృత్యవిధాయినే। చిదానం
దఘనస్వాత్మపరమార్థావభాసినే। శంకరోపనిషత్సార ప్రత్యభి
జ్ఞామహోదధేః। ఉద్ధరామ్యామృతం సారం సంసారవిషశాంతి
దం॥ ఇహ యే కోమలమతయ స్తర్కశాస్త్రపరిశ్రమాః శక్తి
పాతవశోన్మిషత్పారమేశ్వరసమావేశాభిలాషితాః కతిచిద్భక్తి
భాజః। తేషాం ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞోపనిషత్తత్వం మనాగున్మీల్య
తే। తత్ర స్వాత్మదేవతాయా ఏవ సర్వకారణత్వం సుఖోపాయ
ప్రాప్యత్వం చాభివ్యక్తమాహ॥ శ్రీం॥

చితిస్స్వతంత్రా విశ్వసిద్ధిహేతుః॥ (1సూ॥)

విశ్వస్య సదసదాదేర్బాహ్యాంతస్య సిద్ధౌ నిష్పత్తౌ ప్రకాశనే
స్థిత్యాత్మని। పరప్రమాతృవిశ్రాంత్యాత్మని సంహారే పరాశక్తి
రూపా। చిదిరేవ భగవతీ స్వతంత్రా। అనుత్తరవిమర్శమయీ
శివభట్టారికా విభిన్నా। హేతుః కారణం। అస్యాం ప్రసృతా
యాం జగదున్మిషతి। వ్యవతిష్టతేచ। నివృత్తప్రసరాయాంచ
నిమిషతీతి। విమర్శమయస్వభావసత్తానుభవప్రవాత్రసాక్షీ। అ
న్యస్యతు మాయాప్రకృత్యాదేః చిత్ప్రకాశాద్భిన్నస్యాఽప్రకా
శకత్వేన నక్వచిదపి హేతుత్వం। తస్య ప్రకాశమానత్వేతు ప్ర
కాశైకాత్మ్యాత్। ప్రకాశరూపా చితిరేవ హేతుః। న త్వసౌ
కశ్చిత్। అతఏవ దేశకాలాకారఏవ। "తత్సృష్ట్వా తదేవాను

ప్రవిశదితి ॥ నతత్స్వరూపం వక్తుమలమితి। వ్యాపకః నిత్యో దితపరిపూర్ణస్వరూపోఽయమిత్యర్థలభ్యమేవైతత్ । నను జగదపి చితోఽభిన్నం కించిత్ । అభేదే కథం హేతుహేతుమద్భావః— ఉచ్యతే—చితిరేవ భగవతీ స్వతంత్రరూపా । తత్తదనుజగదాత్మనా స్ఫురతీత్యేతావాన్ పరమార్థోఽయం కార్యకారణభావః యతశ్చేయమేవ ప్రమాతృప్రమాణప్రమేయస్య విశ్వస్యసిద్ధౌ ప్రకాశనే హేతుః తతోఽస్యాః స్వతంత్రా పరిచ్ఛిన్నస్వప్రకాశ రూపాయాః సిద్ధౌ అభినవార్థప్రకాశరూపం । న ప్రమాణవతక ముపయుక్తముపపన్నంవా సంభవతి। ప్రత్యుత ఏతత్సిద్ధ్యధీనా ప్రమాణాది విశ్వవస్తుసిద్ధిః। తదుక్తం శ్రీతంత్రాలోకే అస్మద్గురుభిః। “ప్రమాణస్యాపి వస్తూనాం జీవితం యేవితన్యతే। తేషామపి పరోజీవః సఏవ పరమేశ్వరః॥ ఇతి। తంత్రసద్భావే। “స్వేవదా స్వశిరచ్ఛాయాం యద్వల్లంఘితుమీహతే । పాదదేశే శిరో నస్యాత్తథేయం బైందవీకలేతి ॥ యతఇయమేవ విశ్వస్యసిద్ధౌ పరమాద్వయసామరస్యాపాదనాదాత్మనిచ సంహారే హేతుః। అతఏవ స్వతంత్రా। ప్రత్యభిజ్ఞాతా। స్వాతంత్ర్యాదపి భోగ మోక్షరూపాణాం విశ్వసిద్ధీనాం హేతురితి వ్యాఖ్యేయం ॥ అపి చ మాయాపదే విశ్వస్యోన్మీలనసుఖదుఃఖమహదాది ప్రమాణాదికతయా సిద్ధిః ప్రమాణావరోహక్రమేణ విమర్శమయప్రమాతృవేశః । సైవ హేతుః। తత్పరిజ్ఞానే ఉపాయో యస్యాః అనేనైవ సంబంధోపాయత్వముక్తం॥ తదుక్తం శ్రీవిజ్ఞానభైరవ భట్టారకే—“గ్రాహ్యగ్రాహకసంవిత్తిః సామాన్యా సర్వదేహినాం। యోగినాంతు విశేషోఽయం సంబంధే సావధానతేతి ॥ “ఉదేతి శక్తిచక్రవిభవప్రభవమితి॥ శక్తిచక్రస్య రశ్మిపుంజస్య

యోవిభవః అంతర్ముఖో వికాసః తతఃప్రభవః। ఉదయోభివ్య క్తిర్యస్యేతి బహువ్రీహిణాంతర్ముఖతత్స్వరూపవినిపాతనాత్ । అయత్నేన పరమేశ్వరస్వరూపం ప్రత్యభిజ్ఞాతం భవతీత్యర్థః। చితిరిత్యేకవచనం దేశకాలాద్యనవచ్ఛిన్నమభిదధత్ సమస్తభేద వాదానాం అవాస్తవతాం వ్యనక్తి । స్వాతంత్ర్యశబ్దో బ్రహ్మదేః వైలక్షణ్యమాచక్షాణో అస్యాశ్చితే ర్మాహైశ్వర్యసారతాం బ్రూతే। విశ్వేత్యాదిపదం అశేషశక్తిత్వ మహాకారణత్వ సుఖోపాయ ప్రాప్యత్వ మహాఫలప్రాప్యత్వం బ్రవీతి ॥

తా॥ కార్యమైన జగత్తు ప్రకాశవిమర్శాత్మకమై కారణము గుచిత్తువలననే పుట్టి దానియందే లయమగుచున్నది. కాని శుద్ధపరమాత్మయందు విశ్రాంతిరూపమగు ముక్తి సర్వోత్తమ మగు చిచ్ఛక్తివలననే కలుగుననియు, ఈచిచ్ఛక్తి బ్రహ్మము కంటె వేఱుకాదనియు, తెలియుటకు విమర్శరూపసాక్షాత్కార మే నిదర్శనము. జడమగు మాయాప్రకృత్యాదికము చిచ్ఛక్తి సహాయమువలననే ప్రకాశించుచు జగత్తునకు కారణమగును. కనుక నాచిచ్ఛక్తియే కార్యకారణరూపముగ పరిణమించును. ఈచిచ్ఛక్తి జగత్తును సృజించి జడమగు నీప్రపంచము ఏపనినిం జేయజాలదని దయతో తానందుప్రవేశించెనని "తత్సృష్ట్వాతదే వానుప్రావిశత్" అనుశ్రుతి చెప్పుచున్నది. జగత్తుయొక్క సృష్టి లయములకు సాక్షియగు చిచ్ఛక్తి నిత్యము, పరిపూర్ణమునై యున్నది. జగత్తు తనకుకారణమగు చిత్తుకంటె వేఱుకాదు. ఒకవస్తువునే కార్యమని కారణమని యెట్లుచెప్పవచ్చుననగా ప్రమాత, ప్రమాణము, ప్రమేయము అను త్రిపుటికలుగుటకు ను, స్ఫురించుటకును ఈచితియేకారణము గనుక వ్యాప్తికఘ

టాకారముగ పరిణమించినట్లు చితియే జగదాకారముగ పరిణమించును. ఘటము మృత్తుకంటె వేఱుకాక మృత్తేకద. ఒక్కకుండనే ఘటాత్మనాకార్యమనియు, మృదాత్మనా కారణమనియు, విమర్శించునపుడు చెప్పదగును. ఇట్లెవిమర్శింపగా జగదాత్మనా కార్యమనియు, చిదాత్మనా కారణమనియు చెప్పకతప్పదు. కావున స్వతంత్రము, స్వప్రకాశము, దేశకాలవస్తునియమములేక యున్నిచోట్ల నెల్లకాలమున నన్నివస్తువులయందు వ్యాపించియున్న చిచ్ఛక్తియే, సకలజగత్తునందున్న ప్రకాశము కాని జగత్తునకన్యప్రకాశములేదు. ఈచిత్తువలననే ప్రమాతృ, ప్రమాణ, ప్రమేయములు సిద్ధించినవి. ప్రమేయములగు సకల పదార్థములును ప్రత్యక్షము, అనుమానము మొదలగు ప్రమాణములచేత తెలిసికొనుచు ప్రమాతలనబడు జీవులకంటె నుత్తమమగు పరదేవతయొకటిగలదని తంత్రాలోకమను గ్రంథమున చెప్పబడెను. తననీడయందున్న తలను తనకాలినీడచే మీఱిపోవుట యెంతఅసాధ్యమో సకలమునకు కారణమగు నీచిచ్ఛక్తిని కార్యవర్గములోనేదియు మీఱుట అంతఅసాధ్యమనితంత్రసద్భావమునందు చెప్పబడెను. విశ్వసిద్ధికిని, పరమాత్మైక్యసంపాదనమునకును, చిచ్ఛక్తియే ముఖ్యకారణము. ఈచిచ్ఛక్తివలననే భక్తులకు నిరతిశయానందరూపముక్తియు, సకలభోగములును, సకలసిద్ధులు నొకజన్మముననే మిగులసులభమగును. సకలజనులు బహిర్వృత్తులచే బాహ్యమును తెలిసికొనునట్లు యోగులు అంతర్ముఖమగు ధీవృత్తిచేత నీనిరతిశయజ్ఞానమునుపొందుదురు ఈచిచ్ఛక్తి దేశకాలవస్తుకృతపరిచ్ఛేదములేక పరిపూర్ణ (అఖండాకార) ముగ నున్నదనేయర్థమును బోధించెడి "చితిః" అను

ఏకవచనము చేత భేదవాదములు కల్పితములే కాని వాస్తవము లుకావని స్పష్టపడుచున్నది. సృష్ట్యాది కార్యములందు నీచిచ్ఛక్తి బ్రహ్మాదులను నియమించునదియు, తాను ఇతరులచేత నియమింపబడనిదియు, సకలశక్తులుగలిగి మహాకారణమయిన దియు, సులభోపాయముగ మహాఫలములనిచ్చునదియు, స్వతంత్రియు నగుటచే విశ్వసిద్ధికి హేతువని చెప్పబడెను. 1.

అ॥ నను యదివిశ్వసిద్ధౌ చితిర్హేతుః తదస్యా ఉపాదానాద్య పేక్షాయాం అభేదవాదపరిత్యాగస్స్యాదిత్యాశంక్యాహ—

స్వేచ్ఛయా స్వభిత్తౌ విశ్వమున్మీలయతి ॥ 2 ॥

వ్యా॥ స్వేచ్ఛయా నతు బ్రహ్మాదివదన్యేచ్ఛయా। తయైవ చ నతూపాదానాద్యపేక్షయా। ఏవంహి ప్రాగుక్తస్వాతంత్ర్య హాన్యాదికమేవ నఘటతే। స్వభిత్తౌ నత్వన్యత్ర క్వాపి ప్రాక్నిరూపితం విశ్వం దర్పణనగరవదభిన్నమపి భిన్నమివోన్మీలయతి। అవభాస యతి। ఉన్మీలనంచ అవస్థితస్యైవ ప్రకటీకరణమిత్యనేన జగతః ప్రకాశైకాత్మ్యేన అవస్థానముక్తం॥

తా॥ ఆ॥ విశ్వసిద్ధికి చిద్రూపము కారణమనునెడల నుపాదానాదికారణముల నపేక్షించుటచేత నద్వైతమునకు భంగము కలుగునందువా వినుము.

చిచ్ఛక్తి స్వేచ్ఛచేత పూర్వముతనయందు బీజరూపముగ నున్న ప్రపంచమునే సృష్టికాలముగ ప్రకటనచేయుచున్నది. కాని బ్రహ్మాదులవలె అన్యులయొక్క యిచ్ఛచేతగాని, యితర కారణములచేతగాని సృజించుటలేదు. కనుక పూర్వసూత్రము నందు చిచ్ఛక్తి స్వతంత్రమయినదని చెప్పినదానికి బాధలేదు. అద్దమునందు కనబడు పట్టణము వేఱుకాకున్నను వేఱుగాకనబ

చునటుల చిచ్ఛక్తియందున్న ప్రపంచము చిచ్ఛక్తికంటె వేఱు
కాకున్నను వేఱుగానున్నటుల కనుపించుచున్నది.

అ॥ అథ విశ్వస్వరూపం విజ్ఞానేన ప్రతిపాదయితుమాహ–

తన్నానారూపం గ్రాహ్యగ్రాహకభేదాత్ ॥ 3 ॥

వ్యా॥ తద్విశ్వం నానా అనేకరూపాణాం పరమేశ్వరాచిత్యే
నావస్థితానాం గ్రాహ్యాణాం గ్రాహకాణాంచ భేదాద్వైచి
త్ర్యాత్ । తథాచ । శ్రీసదాశివతత్త్వే॥ అహంతాఛాదితాంతస్ఫు
టేదంతాహంతామయం యాదృశం పరాపరరూపం విశ్వం
గ్రాహ్యం। తాదృగేవ శ్రీసదాశివభట్టారికాధిష్ఠితో మంత్రి
మహేశ్వరాఖ్యః ప్రమాతృవర్గః। పరమేశ్వరేణ కల్పితావస్థా
నం ఈశ్వరతత్త్వే స్ఫుటే దంతాహంతా సామానాధికరణ్యాత్మ
తయా యాదృశం విశ్వం గ్రాహ్యం। తథావిధపవేశ్వరభట్టార
కాధిష్ఠితో మంత్రేశ్వరవర్గో విద్యాపదే శ్రీమదనంతభట్టారకా
ధిష్ఠితబహుశాఖాంతరభేదభిన్నః॥ యథాభూతమంత్రాః ప్రమా
తారః తథా భూతమేవ భేదైకసారం విశ్వం ప్రమేయం। తత్రాపి
సకలప్రళయకాలాత్మకపూర్వావస్థోపరిలీన మిషాం ప్రమేయం।
మాయాయాం శూన్యమాత్రమాణాం ప్రళయకాలీనాం ప్రాచీన
తంత్రలీనకల్పం ప్రమేయం। సకలస్య మాయాహేతుతయా
యాదృక్ శాబ్దవిజ్ఞానకలాకర్తృత్వశూన్యశుద్ధబోధాత్మా తా
దృగేవ శివాది క్షిత్యంతసకలతత్త్వకలితం స్వాత్యంతాభేదసారం
ప్రమేయం ఉత్తీర్ణం। శివభట్టారకస్య ప్రకాశైకవపుషః ప్రకా
శైకరూపాణాం అభేదాత్। నచ వస్తుతః స్వాన్యద్గ్రాహ్యం
గ్రాహకంవా॥ అపితు పరమశివభట్టారకఏకఏవ సిద్ధం। నానా
వైచిత్ర్యసహస్రైరనేకైః స్ఫురతీత్యభిప్రాయః। యథాభగవా

విశ్వశరీరః తథా చితిస్సంకోచాత్మనా సంకుచితవిశ్వమయః।
శ్రీమత్పరమశివః స్వాత్మైక్యేన స్థితం విశ్వం శ్రీసదాశివాద్యం
చితేన రూపేణావభాసయిష్యతి। పూర్వం చిదైక్యఖ్యాతిమా
శ్రిత్య శివపర్యాయశూన్యాతిశూన్యాత్మతయా ప్రకాశావభేదేన
ప్రకాశమానతయా స్ఫురతి। తతశ్చిద్రసాస్త్యానతావదూరాపాశే
షతత్వభువనభావాత్। ప్రమాత్రాద్యాత్మకతయాపి ప్రథతే।
తథాచైవం భగవత్సిద్ధాంతవచనం॥ "విగ్రహోఽవిగ్రహశ్చైవ
సర్వవిగ్రహవిగ్రహః" ఇతి। త్రిశిరోమతేపి– "సర్వదేవమయః
కాయః తచ్చేదానీం శ్రుణుప్రియె। పృథివీకఠినత్వేనద్రవత్వేంభః
ప్రకీర్తితః॥ ఇత్యుపక్రమ్య త్రిశిరో భైరవస్సాక్షాద్వ్యాప్య
విశ్వం వ్యవస్థితః" ఇత్యంతేన గ్రంథేన గ్రాహకస్య సంకుచిత
విశ్వమయత్వమేవ వ్యవహరతి। అయంచాత్రాశయః। గ్రాహ
కోప్యేవం ప్రకాశైకాత్మ్యేన ఉక్తాగమయుక్త్యా విశ్వశరీరశివైక
రూపఏవ। కేవలం తన్మాయాశక్త్యా అభివ్యక్తస్వరూపత్వాత్
సంకుచితఇవ భాతి। సంకోచేపి విచార్యమాణశ్చిదైకాత్మ్యేన
ప్రథానత్వాచ్చిన్మయఏవ। అన్యథా సకించిత్। సర్వో గ్రాహ
కోపి విశ్వశరీరశివభట్టారకఏవ। తదుక్తం మయైవ। "అఖ్యాతి
ర్యది నఖ్యాతిః ఖ్యాతిరేవావశిష్యతే" ఇతి। అనేనైవాశయేన
శ్రీమత్స్పందశాస్త్రే॥ "యస్మాత్సర్వమయోజీవ ఇత్యుపక్రమ్య
తస్మాత్సర్వసముద్భవః। తత్సంవేదనరూపేణ తాదాత్మ్యప్రతిపత్తి
తః। తత్సర్వం శబ్దార్థచింతాసు సావస్థానతయాశివః" ఇత్యంతేన
గ్రంథేన శివజీవయోరభేదఏవోక్తః। ఏతత్తత్వవిజ్ఞానమేవ జీవ
న్ముక్తిః। ఏతత్తత్వాఽపరిజ్ఞానమేవ బంధఇతి భవిష్యత్యేతత్॥

తా॥ అ॥ ప్రపంచస్వరూపము నిరూపింపబడుచున్నది.

పరదేవతావిలాసమువలన గలిగిన యీప్రపంచము దేవ
తిర్యఙ్మనుష్యాది భేదమువలన బహురూపముగనున్నది. సృష్టి
కాలమునందు స్థూలమయిన ప్రపంచము పూర్వము బ్రహ్మము
నందు బీజరూపముగ అణగియుండి కారణముగను, తరువాత
కార్యప్రపంచముగను చూడబడునట్లే సదాశివాది పురుషబో
ధకమయిన మంత్రములును, పంచదశ్యాది శ్రీవిద్యలును, చతు
ర్దశవిద్యలును, చతుఃషష్టివిద్యలును, శాఖాభేదముచేత భిన్న
ములయినను పరదేవతాబోధకములగుటచేత పరదేవతాస్వరూ
పములే యనియు, ప్రమేయ (తెలియబడునది) మగు ప్రపంచ
మును ప్రమాత (తెలిసికొనెడి) లగు జీవులును ప్రళయకాల
మున సర్వకారణమగు బ్రహ్మమునందణగియుండి తిరిగి సృష్టి
కాలమందు బ్రహ్మాది స్థావరాంతప్రపంచము పూర్వప్రకారమే
కలుగుచుండుననియు, ప్రకాశ్య (ప్రకాశింపజేయబడునది)మగు
ప్రపంచము ప్రకాశ(ప్రకాశింపజేయు)మగు ఆత్మకంటె నన్యము
కానందున ప్రపంచమంతయు పరదేవతాస్వరూపమేయనియు,
ఇవి ప్రమేయములు (గ్రహింపబడునవి) వీరు ప్రమాతులు (గ్రహించువారు) అను వ్యవహారభేదము కల్పితముకాని వాస్తవ
ముకాదనియు, అతిస్ఫుటమగు ప్రపంచమునందు భగవంతుడం
తర్యామిగ నుండునట్లు సకలోపాధులయందును చిత్తు నాత్మ
రూపముగ నుండుననియు, సృష్టికిపూర్వము చిదాకారము,
అఖండాకారము నగు పరశివుడు సృష్టికాలమందు సదాశివాది
నామములుగలిగి తనకంటె నన్యముకాని ప్రపంచమును ప్రకా
శింపజేయుననియు, సదాశివతత్త్వమందు చెప్పబడెను. ఇట్లే భ
క్తానుగ్రహముకొరకు లలితాకారయగు పరదేవత నిర్గుణావస్థ

యందు రూపములేనిదియయినను సగుణావస్థయందు జగద్రూపముచేతనే రూపముగలదియై ప్రకాశించునని భగవత్సిద్ధాంతవచనము. స్థూలాకారముగల భూమియందు కాఠిన్యాంశముగను, స్థూలజలమందు ద్రవాంశముగను ఇట్లే తనమాయాశక్తిచేత కల్పింపబడిన సకలస్థూలప్రపంచమునందును బ్రహ్మమునూత్మరూపముగ వ్యాపించియున్నందున విమర్శించునపుడు ప్రపంచము చిన్మయమేకాని వేఱుకాదని త్రిశిరోమతగ్రంథమునందు చెప్పబడెను. చెప్పబడెడి జీవుఁడు స్వనామమునువిడిచి బ్రహ్మమే యగునని యీసూత్రభాష్యకర్తచేత చెప్పబడెను. ఈఅభిప్రాయముచేతనే బంధశాస్త్రమునందు "జీవేశ్వరులకు అభేదము చెప్పబడినది. ఇట్లు తత్వమును విమర్శించుటయె జీవన్ముక్తి. విమర్శించి తెలిసికొనకపోవుటయే సంసారబంధము." ఇతి ॥

అ॥ నను గ్రాహకోయం వికల్పమయః వికల్పనంచ చిత్తహేతుకం సతి చిత్తే కథమస్య శివాత్మకత్వమితి శంకిత్వా చిత్తమేవ నిర్ణేతుమాహ—

సూ॥ చితిరేవ చేతనపదాదవరూఢా చేత్య
సంకోచేన చిత్తం ॥ 4 ॥

వ్యా॥ నచిత్తం సామాన్యాత్కించిత్। అపితు సైవ భగవతీ తథాహి యా యదా స్వరూపం గృహిత్వా సంకోచం గృహ్ణాతి తదా ద్వయీగతిం కదాచిదుల్లసితమపి సంకోచం గుణీకృత్య చిత్ప్రాధాన్యేన స్ఫురతి। కదాచిత్సంకోచప్రధానతయా చిత్ప్రాధాన్యాపేతయా చిత్తప్రధానమాత్రా। తత్రాపి క్రమేణ సంకోచాంశప్రధానతయా ఈశ సదాశివాద్యాశ్రితరూపతా సమాధిప్రయత్నోపార్జితే చిత్ప్రాధాన్యే శుద్ధాత్మప్రమా

తృతా। క్రిమాత్కర్మపరికర్షావతి సంకోచాంశప్రాధాన్యే శూ
న్యాది ప్రమాతృతా। ఏవంస్థితే చితిరేవ సంకుచితగ్రాహకరూ
పా చేతనపదాధిరూఢా। అర్ధగ్రాహణోన్ముఖేసతి చైత్యే నీలసు
ఖాదిజ్ఞానే సంకోచేన వుభయసంకోచాసంకుచితత్వే సచిత్తం।
తథాచ స్వాంగరూపేషు భావేష్వపి ఇచ్ఛా, జ్ఞాన, క్రియాచ,
యా మాయా తాఏవ పశోస్సత్వరజస్తమః ఇత్యాదినా స్ఫురతి
స్వాతంత్ర్యాచ్చితిరేవ భగవతీచ్ఛాజ్ఞానక్రియా మాయా శక్తి
రూపా। పశుదశాయాం సంకోచపరికర్షాత్ సత్వరజస్తమస్స్వ
భావచిత్తాత్మతయా స్ఫురతీతి శ్రీమదీశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాయాముక్తం
అతఏవ శ్రీతత్వగర్భే "వికల్పదశాయామపి తాత్వికస్వరూప
సద్భావాత్" మదనుసరణాభిప్రాయేణోక్తం। అతఏవ యే
కేచిదపరమార్గానుసారిణః తేషామేవ స్వరూపస్య స్వజ్యోతి
ష్ట్వం నవిద్యతే। ఇదమేవమాయాప్రమాతృస్వరూపమిత్యాహ॥

అ॥ జీవుడు వికల్పమయుడును, వికల్పమునకు చిత్తముకార
ణమును గద. చిత్తముండగా జీవునకు బ్రహ్మత్వమెట్లుకలుగు
నండువా— వినుము.

తా॥ చిత్తమనునది చిచ్ఛక్తిరూపమే కాని వేఱుకాదు. అఖం
డాకారము, కారణము నగు చిచ్ఛక్తి ప్రపంచాకారముగ పరి
ణమించునపుడు ఆయాయుపాధులయందు సూక్ష్మరూపముగ
నుండినను విమర్శించునపుడు ఈశసదాశివాదులచేతనుకూడ సే
వింపబడుచుండును. కాని బహిర్వృత్తులులేకుండ నిరంతరమగు
సమాధియందు చిచ్ఛక్తియే ప్రధానమగుటవలన శుద్ధాత్మరూ
పముగ స్ఫురించును. జీవరూపముతో శబ్దాదివిషయములను
గ్రహించుచు సుఖదుఃఖాదిజ్ఞానములయందు తాను సూక్ష్మ

రూపముగ నుండుటచే కార్యకారణముల రెండింటియందును చిద్రూపముగానే యున్నదికాని చిత్తరూపముగ నుండలేదు. జీవాది ఉపాధులనుబట్టి ఖండాకారము వచ్చినదేకాని వాస్తవ ముకాదు. స్వతంత్రియగు చిచ్ఛక్తి ఇచ్ఛాజ్ఞానక్రియాస్వరూప మాయయై తాను సృజించిన జీవరాసులయందు సత్వరజస్తమోగుణస్వభావక చిత్తరూపముగ స్ఫురించునని ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాసూత్రములందును, వివిధజగదాకారముగనున్నపుడును చిద్రూపభావనయుండుటచే చిచ్ఛక్తికి లోపములేదని శ్రీతత్త్వగర్భమను గ్రంథమందును చెప్పబడినది. కాని మాయాశక్తిచేత మోహితులగువారు పరమార్థదృష్టిలేకపోవుటచే నీచిద్రూపమును కానలేరు.

సూ॥ తన్మయో మాయా ప్రమాతా ॥ 5 ॥

వ్యా॥ దేహప్రాణపదం యావత్ తావత్ చిత్తప్రధానమేవ। శూన్యభూమిరపి చిత్తసంస్కారమేవ। అన్యథా తతో వ్యుత్థితస్య స్వకర్తృకానుభావనాఽభావస్స్యాదితి। చిత్తమయఏవ మాయామయః ప్రమాతా। అనేనైవాశయేన శ్రీశివసూత్రేషు॥ "వస్తువృత్త్యనుసారేణ చిత్తాత్మేత్యభిసంధాయ ప్రమాతృలక్షణావసరే పునశ్చిత్తమాత్మేత్యుక్తం అస్యైవ సమ్యక్స్వరూపజ్ఞానం సర్వతో ముక్తిః। అసమ్యక్త్వే తు సంసారః" ॥ 5॥

తా॥ నాదేహము, నాప్రాణమునెడి భావన యుండునంత వరకు చిత్తరూపమే ప్రధానము. శూన్యభూమి (సుషుప్త్యాది) యందును చిత్తసంస్కారమే లీనమైయుండును. అట్లుకానియెడల సుషుప్తినుండిగాని, సమాధినుండిగాని లేచినవానికి పూర్వస్మృతి కలుగకపోవును. మాయామయుడగు జీవుడు చిత్తస్వ

రూపుడే. వ్యవహారదశయందు చిత్తప్రధానులగు జీవులు సమా
ధియందు చిత్తలయమువలన చిద్రూపబ్రహ్మమే యగుదురు
అని శివసూత్రములందును చెప్పబడెను ఈవిమర్శమునకే ము
క్తియనిపేరు. ఈజ్ఞానములేకపోవుట సంసారకారణము

అ॥ తతఏతత్స్వరూపత్వం నిర్వక్తుమాహ—

సూ॥ సచైకో ద్విరూప స్త్రిరూపః ।
చతురాత్మా సప్తపంచస్వభావః ॥ 6 ॥

వ్యా॥ నిర్ణీతదశాయాం చిదాత్మా, శివభట్టారక, ఏకఏవా త్మా । నాన్యఃకశ్చిత్ । ప్రకాశస్య కాలాదిభిర్భేదాయోగాత్ । జడస్య గ్రాహకానుపపత్తేః । ప్రకాశఏకఏవచ । యతస్స్వాతం త్ర్యాద్గృహీతప్రాణాది సంకోచ సంకుచితార్థగ్రాహకతామశ్ను తే। తతోఽసౌ ప్రకాశరూపసంకోచభావనత్వే ద్విరూపః । ఆణవ మాయిక, కార్మికమలావృతత్వాత్త్రిరూపః । విశ్వ, శూన్య, ప్రాణ, పుర్యష్టకశరీరస్వభావత్వాచ్చతురాత్మా । సప్తపంచక ఇతి । శివాది పృథ్వ్యంతాని పంచత్రింశత్తత్త్వాని తత్స్వభావ మయః । తథాచ శివాది కళాంతప్రమాతృస్వభావత్వేన సప్త కభావః । చిదానందేచ్ఛాజ్ఞానక్రియాశక్తిరూపత్వేఖ్యాతివశాత్ విద్యా, రాగ, కాల, నియతి, పురుష, కంచుకవలితత్వాత్ పంచకస్వభావః । ఏవంచ శివైకత్వేన, పంచత్రింశత్తత్త్వమయ త్వేన, చిదాదిశక్తిపంచకస్వభావత్వేన, ప్రమాతృసప్తకభావ త్వేన, చాయం ప్రత్యభిజ్ఞాతస్సర్వముక్తిదః । అన్యథా సంసార హేతుః ॥ 6 ॥

తా॥ ప్రకాశస్వరూపమునకు కాలాదికృతభేదములేదు. జడ వస్తువునకు స్వతఃప్రకాశములేదు. కావున నన్నికాలములందు

ను స్వయంప్రకాశమగు చిదాత్మయొకటియే. పరిపూర్ణము, స్వతంత్రము, నిర్గుణము నగు నిచిచ్ఛక్తి సత్త్వరజస్తమోగుణములను గ్రహించి సగుణమయి ప్రాణాదులను, దేహాదులను దాల్చుటచే ద్విరూపయు, ఆణవ, మాయిక, కార్మికమలముల సంబంధముచే త్రిరూపయు, విశ్వ, శూన్య, ప్రాణ, పుర్యష్టకములనెడి యుపాధులచేత చతురాత్మయు, సగుణబ్రహ్మ మొదలుకొని పృథివివఱకుగల 35 తత్త్వరూపములను బొందుటచే పంచత్రింశదాత్మకయు, శివ, శక్తి, సదాశివ, ఈశ్వర, శుద్ధవిద్య మాయ, కల యనెడి తత్త్వరూపములచే సప్తాత్మయు, చిత్తు, ఆనందము, ఇచ్ఛ, జ్ఞానము, క్రియ అనురూపములతో విద్య, రాగము, కాలము, నియతి, పురుషుడు ననుపంచకవచములను దాల్చుటచే పంచాత్మకయు నగును. ఈవిమర్శమునకే ముక్తియని పేరు. ఈజ్ఞానములేకపోవుటయే సంసారకారణము.

ఏవంచ—సూ॥ తద్భూమికాస్సర్వదర్శనస్థితయః ॥ 7 ॥

వ్యా॥ సర్వేషాం చార్వాకాది దర్శనానాం యాః స్థితయః సిద్ధాంతాః। తస్యైవాత్మనో నత్వన్యస్యైవ। స్వేచ్ఛాగృహీతాః కృత్రిమభూమయః। యథా। చైతన్యవిశిష్టశరీరమాత్మేతి చార్వాకాః। నైయ్యాయికాదయో జ్ఞానాది గుణగణాశ్రయం బుద్ధితత్త్వప్రాయమేవ ఆత్మానం సంసృతౌ మన్యంతే। అపవర్గే తు తదుచ్ఛేదశూన్యప్రాయమేవేతి। అహం ప్రత్యయవేద్యః సదైవ సుఖాద్యుపాధిభిరస్పృతఆత్మేతి మీమాంసకాః। బంధాదేవ నిమిషాః। జ్ఞానసంతానమేవ తత్వమితి సౌగతాః బుద్ధివృత్తిష్వేవ పర్యవసితః। ప్రాణఏవాత్మేతి శ్రుత్యంతరవిదః కేచిత్। అసదేవేదమగ్రఆసీదితి అభావబ్రహ్మవాదినః, శూన్య

మేవ గృహీత్వా స్థితాః। మాధ్యమికా అశ్వైతమేవ। పరా
ప్రకృతిర్భగవాన్ వాసుదేవః తద్విస్ఫులింగప్రాయాః సర్వేజీవా
ఇతి పాంచరాత్రాః। పరస్యాః పరిణామాభ్యుపగమాదవ్యక్త
ఏవాభినివిష్టాః। సాంఖ్యాదయస్తు విజ్ఞానకలికాభూమిమవలంబ
తే। "సదేవ సోమ్యేదమగ్రఆసీత్" ఇతి ఈశ్వరతత్త్వమాశ్రితాః
అపరే శ్రుత్యంతవిదః శబ్దబ్రహ్మమయం పశ్యంతీమయం
ఆత్మతత్త్వమితి వైయాకరణాః శ్రీసదాశివపదమధ్యాసితాః। ఏవ
మన్యదప్యనుసర్తవ్యమితి। అతశ్చాగమేషు విశ్వమయమితి
కులామ్నాయనివిష్టాః। విశ్వోత్తీర్ణం విశ్వమయమితి త్రికలాదిద
ర్శనం। ఏవం ఏకస్య చిదాత్మనో భగవతస్స్వాతంత్ర్యావభా
సితా। సర్వా ఇమా భూమికా అస్వాతంత్ర్యాత్ ప్రచ్ఛాదనో
న్మీలనతారతమ్యేన తత్రవ్యాప్తిసారతాన్వితాయాం అవ్యక్త
రూపాం మహావ్యాప్తిం పరాశక్తిపాతేంవినా నలభంతే। తథో
క్తం—వైష్ణవాద్యాస్తు యే కేచిత్ విద్యారాగేణ రంజితాః।
నవిందంతి పరం దేవం శివం పరమకారణం। భ్రమయత్యేవతం
మాయా వ్యామోహనీ మోక్షలిప్సయా। ఏతే చోపాసకాస్స
ర్వే నగచ్ఛంతి పరంపదం॥ అపిచ సర్వేషాం దర్శనానాం సమ
స్తానాం నీలసుఖాది జ్ఞానానాం స్థితయోంతర్విశ్రాంతిస్థానభూ
మికాః। చిదానందఘనస్వాత్మరూపాభివ్యక్త్యుపాయాః। తథా
హి, యథాయథా బహిర్ముఖం స్వస్వరూపే విశ్రామ్యతి తథా
తథా బాహ్యప్రపంచోపసంహారః। అంతఃప్రశాంతిపథవ్యవస్థితిః
తదుద్దేశ్య సంవిత్తత్త్వసూత్రేణ సృష్టిస్థితిసంహారరూపేయం
తురీయసంవిద్భట్టారికా తత్ర సృష్ట్యాదిభేదాన్ ఉద్వమతి। తదా
పూర్ణాచ కృశాచ భవతీత్యేషా భట్టారికా క్రమాత్మకమను

శీల్యమానా స్వాత్మపాత్కారోతీత్యేవ భక్తిభాజః ॥ 7 ॥

తా॥ చార్వాకాది సర్వమతసిద్ధాంతములును ఆత్మరూపమే కాని వేఱుకాదు. ఆసిద్ధాంతములు స్వేచ్ఛగా గ్రహింపబడిన కృత్రిమభూమికలు. చైతన్యముతోకూడిన శరీరము ఆత్మయని చార్వాకులును, జ్ఞానాదిగుణములతోకూడి బుద్ధితత్వరూపమయిన ఆత్మయే సంసార కారణమనియు, అట్టిగుణాభావమే ముక్తియనియు. తార్కికులును, అహం అనుజ్ఞానముచేత తెలియబడుచు సర్వదా సుఖాద్యుపాధులచే తిరస్కరింపబడునదే ఆత్మయని మీమాంసకులును, బంధత్యాగమే ఆత్మయని క్షణికులును, జ్ఞానపరంపరయే ఆత్మయని సౌగతులును, ప్రాణమే ఆత్మయని కొందఱువైదికులును, "అసదేవ ఇదమగ్రఆసీత్" అను శ్రుతి వలన నీజగత్తు సృష్టికిపూర్వము శూన్యబ్రహ్మమని అభావవాదులును, శూన్యమాత్రమే.....మాధ్యమికలును, సమస్త జీవులు పరాప్రకృతిస్వరూపమగు భగవంతుడైన వాసుదేవుని యొక్క కిరణములని పాంచరాత్రులును, పరిణామమువలన అభివ్యక్తమయినను పూర్వము అవ్యక్తమగు పరాశక్తియే ఆత్మయని సాంఖ్యులును, "సదేవ సోమ్యేదమగ్రఆసీత్" అనుశ్రుతి వలన నీజగత్తు సృష్టికిపూర్వము సద్రూపముగానున్నదని అద్వైతులును, సదాశివపదమును విడిచిపెట్టి శబ్దబ్రహ్మమయము, మహావశ్యంతీమయము అనునదే ఆత్మతత్వమని వైయాకరణులును, ఆగమములచే విశ్వమయమని కులామ్నాయులును, విశ్వము తనంతటతానే పుట్టినదనియు, విశ్వమయమనియు త్రికలాదులును చెప్పుదురు. ఇట్లనేకమతములు చిదాత్మయగు భగవంతుని స్వాతంత్ర్యమువలన ననేకవిధములుగ భాసించుచున్నది

ఈభూమికలేవియు స్వతంత్రములు కానివియు, అవ్యక్తరూపము మహావ్యాప్తిరూపము నగు పరాశక్తియొక్క ఆరాధనవలననే పొందబడును. జ్ఞానవాదులు కొందరు మాయచేత మోహపడి తమమతమందనురాగముచేత మోక్షకారణమైన బ్రహ్మమును తెలిసికొనలేరు. సమస్తమతసిద్ధాంతములు బాహ్యసుఖదుఃఖములను ఉపేక్షించి అంతర్ముఖుడై విశ్రమించుటకును, చిదానందస్వాత్మరూపమును తెలిసికొనుటకును, ఉపాయములుగ నున్నవి. బహిర్ముఖమగు బుద్ధిని ఆత్మరూపమందు విశ్రమింపచేయుటచే బాహ్యప్రపంచవృత్తులు నశించును. కనుక శాంతిమార్గముకొఱకు సృష్టిస్థితిసంహారరూపయగు చిచ్ఛక్తిని తెలిపెడి యీసూత్రములు చెప్పబడినవి. తురీయసంవిద్భట్ట తురీయాతీత చిచ్ఛక్తియే సృష్టిమొదలగువానిని చేయుచు పూర్ణబ్రహ్మముగానున్నది. ఈపరదేవత భక్తిధ్యానాదులచే క్రమక్రమముగవిమర్శింపబడినదై భక్తులకుఆత్మైక్యసుఖమునిచ్చును.

అ॥ నను యద్యేవం భూతస్యాత్మనో విభూతిః తత్కథం మాయామలాన్వితో అణుఃకలాదికలితః సంసారీభవతి, అభిధియ్యత ఇత్యాహ

సూ॥ శక్తిసంకోచమలావృతస్సంసారీ యదా
చిదాత్మా పరమేశ్వరః ॥ 8 ॥

వ్యా॥ యదా స్వాతంత్ర్యాదివ్యాప్తినిమజ్జనేన భేదవ్యాప్తిమవలంబతే। తదానీం యా ఇచ్ఛాది శక్తయః సర్వజ్ఞత్వాదయో ఽసంకుచితాఅపి సంకోచవత్యో భవంతి। తథాచాపరిమితస్వాతంత్ర్యరూపేచ్ఛాశక్తి సంకుచిత సత్యపూర్ణమన్యతమరూపం ఆణవమలం। జ్ఞానశక్తిః క్రమేణ సంకోచవతీ సర్వజ్ఞత్వ

కించిజ్జత్వాంతఃకరణబుద్ధీంద్రియతాపత్తిపూర్వక మర్థసంకుచిత గ్రహణే భిన్నం చేత్యపరిధానరూపం మాయికమలం। క్రియాశక్తిః క్రమేణ సంకోచవతీ సర్వకర్తృత్వ, పూర్ణత్వ, నిత్యత్వ, వ్యాపకత్వ శక్తయః అసంకోచగ్రహణే యదా క్రమాత్ విద్యా రాగ కాల నియతి రూపతయా భవంతి తదా కార్మికం। ఏవంవిధశ్చాయం శక్తిమాన్ సంసారీత్యుచ్యతే। స్వశక్తివికాసే శివఏవ ॥ 8 ॥

తా॥ చిదాత్మకు ప్రపంచరూపోపాధిసంబంధమువలన పరిచ్ఛేదముకలుగగా ఇచ్ఛాజ్ఞాన క్రియాశక్తులు సంకుచితములై యాణవాదిమలములుగ మారును. ఎట్లనగా:—

1 పరమేశ్వరుని ఇచ్ఛాశక్తి పరిపూర్ణము, స్వతంత్రము, దేనిచేతను నివారింపబడుటకు శక్యము కానిదిగనున్నను, ఉపాధి సంబంధముచేత పరిచ్ఛేదము, పరతంత్రము, నివారణీయము నగుటయే ఆణవమలము.

2 సర్వజ్ఞమగు పరమేశ్వరుని జ్ఞానశక్తి బుద్ధీంద్రియాద్యంతఃకరణసంబంధమువలన సంకుచితమై కించిద్జ్ఞము (కొంచెము నెరుగుట) అగుటయే మాయికమలము.

3 సర్వకర్త, పూర్ణము, నిత్యము, వ్యాపకము నగు పరమేశ్వరుని క్రియాశక్తి సంకుచితమై విద్యా, రాగ, కాల, నియతి, రూపముగ మారుటయే కార్మికమలము. ఆణవాది మలావృతుడై ఉపాధులయందుండు జీవుడే చిచ్ఛక్తివికాసమువలన శివుడగును.

అ॥ నను సంసారవ్యవస్థాయాం అస్యకించిత్ శివోచితమభిజ్ఞానమస్తి। ఏకశివఏవ తథావస్థిత ఇత్యదూష్యంచేత్యాహ—

సూ॥ తథాపి తద్వత్పంచవిధకృత్యాని కరోతి ॥ 9 ॥

వ్యా॥ శుద్ధేశ్వరాధ్యేయ దర్శనస్య బ్రహ్మవాదాదిభ్యోఽయ మేవ విశేషః ॥ శ్లో॥ యత్సృష్టిసంహారకరం విలయస్థితి కారకం అనుగ్రహకరందేవి ప్రణతార్తి వినాశనం ॥ ఇతి స్వచ్ఛందాదిశాసనరీత్యా సదా పంచవిధకృత్యకారిత్వం భగవతః చిదాత్మనః యథా భగవాన్ శుద్ధేశ్వరాధ్వానుసారక్రమేణ వికాసస్వరూపాణి కృత్వా సృష్ట్యాదీని కరోతి। తథా సంకుచితశక్తితయా సంసారభూమికాయామపి పంచవిధకృత్యాని విధత్తే। తదేవ వ్యవహారే ప్రభుర్దేహాది మాదర్శభాంశమేవాంతరత్వమిచ్ఛయా భాసయతి। శ్రీమదీశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాదిషు ఉక్తరీత్యా దేహప్రాణాదికం విశన్ చిద్రూపో మహేశ్వరో బహిర్ముఖభావావసరే నీలాదిమత్సంనియత దేశకాలాదితయా, యథావభాసయతి;తథా నియతదేశకాలాద్యాభాసాంశేన స్రష్టృతాం। తథా తత్ర స్థాపయితృత్వం। నీలాద్యాభాసాంశేన సంహర్తృత్వం। భేదనాభాసాంశేన విలయకారిత్వం। ప్రకాశైకాత్మనా అనుగ్రహీత్వం అవభాసయతి। తథాచ భగవతః పంచవిధకృత్యకారిత్వం। తథా త్రివిధతత్త్వమయాశ్రయత్వం। స్వచ్ఛందసంగ్రహేనిర్ణీతం। ఏవం ఆత్మీయక పంచవిధకృత్యకారిత్వం సదా దృఢప్రతిపత్త్యా పరిశీల్యమానం మాహేశ్వర్యసారమున్మీలయత్యేవ భక్తిభాజాం॥ అత ఏవ సదా తత్పరిశీలయంతి। తత్స్వరూపయంతి। విశ్వం జానానాఅపి జీవన్ముక్తాః। ఇత్యామ్నాతాః। యేతు తథా సర్వతో భిన్నమివ జాతం పశ్యంతి తే బద్ధాత్మానః। అయమేవ పంచ విధకృత్యకారిత్వప్రకారః ॥ 9 ॥

అ॥ శివుడొక్కడే ఉపాధిభేదముచేత సంసారి (జీవుడు) అన బడును. శివలక్షణములు జీవునకును గలిగేయుండును. ఎట్లనిన:—

తా॥ సంపూర్ణశక్తిగల పరమాత్మ సృష్టి స్థితి లయ తిరోధానానుగ్రహములనెడి పంచకృత్యములను దేశకాలనియమము తో చేయునట్లు శక్తిసంకోచమువలన పరిచ్ఛిన్నుడగు జీవుడును సృష్ట్యాది పంచకృత్యములను దేశకాలనియమము లేక చేయుచుండునని స్వచ్ఛందసంగ్రహమనే గ్రంథమందు చెప్పబడెను. సంకుచితమై దేశకాలనియమములేని జీవునియందున్న పంచకృత్య శక్తి విమర్శింపగా సవికాసమై దేశకాలనియమముగల పరశక్తి యేయనియు ఈ రెండును చిచ్ఛక్తియేయనియు దృఢనిశ్చయము గలవారే ముక్తులు.

అ॥ యావదన్యోపి కశ్చిద్రహస్యరూపోస్యాహ—

సూ॥ ఆభాసన, శక్తివిమర్శన, బీజావస్థాపన, విలాపన, తస్థాని ॥ 10 ॥

వ్యా॥ పూర్ణత్వమస్య మాహేశ్వరస్య చిద్రూపస్య పంచవిధకృత్యకారిత్వమపి సంబధ్యతే। శ్రీమన్మహార్థదృష్ట్యా దృగాదేరేవ సరణిక్రమేణ యద్యథాభాతి తత్తత్సృజ్యతే తదా సృష్టిః తత్ర యదా ప్రకాశాంశనిమేషః కించిత్కాలం రజ్యతి తదా స్థితిః। చమత్కారపరాఽపరవిమర్శసమయేతు సంహ్రియతే తదా సంహృతిః। యథోక్తం శ్రీరామేణ॥ “సమాధివజ్రేణాప్యన్యైరభేద్యో భేదభూధరః। పరామృష్టశ్చ నష్టశ్చ త్వద్భక్తిబలశాలిభిః” ఇతి॥ యదాతు సంహ్రియమాణమేవాహం పరాక్రమేణాలం; గ్రాసయుక్త్యా చిదగ్నిసద్భావమాపద్యతే। తదా పూర్ణతాపాదనేన గృహ్యతే। ఏవమీదృశం పంచవిధకృత్యకా

దితత్వం సర్వస్య సదా సన్నిహితమపి సద్గురూపదేశంవినా వతద్జ్ఞా
నంనాస్తి । తిస్యాచ్ఛాదితస్వభావస్య స్వస్వరూపావిభిన్నజాతిభి
శ్చక్తిభిర్వ్యామోహితాత్ । స్వాతంత్ర్యాత్తస్య సదాసంభవః
పంచవిధకృత్యకారిత్వస్య పరిజ్ఞానే శక్తిపాతహేతుః । స్వబలో
న్మీలనభావాది ప్రకాశనే స్వాభిశ్చక్తిభిర్వ్యామోహిత వివిధభా
తికశాస్త్రీయశంకాకలితత్వం యదిదమేవ సంసారిత్వం । తదు
క్తం సర్వవీరభట్టారకే॥ "అజ్ఞానాచ్ఛంకతే లోకః తతస్సృష్టిశ్చ
సంహృతిః । మంత్రాః శివాత్మకాస్సర్వే సర్వేవర్ణాః శివాత్మ
కాః " ఇతి॥ తథాహి చిత్ప్రకాశాదవ్యతిరిక్తా నిత్యోదితమహా
మంత్రరూపా పూర్ణాహంతా పరామర్శమయీ యేయం
పరావాక్ఛక్తిః ఆదిక్షాంతాశేషశక్తిచక్రగర్భిణీ । సాతు పశ్యం
తీ, మధ్యమాదిక్రమేణ గ్రాహకభూమికాయాం మాభాసయతి ।
తత్రచ పరారూపత్వేన స్వరూపం ప్రథయంతీ మాయాప్రమా
తుః స్థూలధారణార్థం భాసరూపాం ప్రతిక్షణం నవనవాం విక
ల్పక్రియాముల్లాసయతి । శుద్ధామపి వికల్పభూమిం తథాచ్ఛాది
తామివ దర్శయతి । తత్ర బ్రాహ్మ్యాది దేవతాధిష్ఠితకకారాది
విచిత్రశక్తివ్యామోహితాః దేహప్రాణాదికమేవ పరిమితమా
త్మానం మన్యంతే మూఢజనాః బ్రాహ్మ్యాదికాఏవ పశుదశా
యాం భేదవిషయసంసారం ప్రథయంత్యః పరిమితపాత్రతామేవ
సంపాదయంతి । పతిదశాయాంతు సంసారం అభేదేన వర్గస్థితిం
ప్రథయంత్యః క్రమాత్క్రమం వికల్పనిర్వాణాదేవ శ్రీమద్భైరవ
భట్టారికానుప్రవేశమయీం మహతీమవికల్పభూమిమేవోన్మీల
యంత్యః సర్వోత్తమోదయం విభవత్వాదిరూపాం చిదానంద
లేశసారాం శుద్ధామవికల్పశక్తిముల్లాసయంతి ॥ 10 ॥

అ॥ మఱియొకరహస్యము.

తా॥ చిద్రూపుడును, పూర్ణుడునగు పరమేశ్వరుడు సృష్ట్యాది పంచకృత్యముల నెట్లు చేయుననగా:—

1 వెనుకటిసృష్టియందు ఏయేజంతువునకేయేయవయవము లున్నవో యిప్పుడును ఆయాజంతువుల కాయాయవయవము లు గలిగించుట సృష్టిక్రమము.

2 సృజించినభూతములను ప్రకాశాంశతో కొంతకాలము పాలించుట స్థితిక్రమము.

3 పునరుత్పత్తిసమేతలయమొకటిగను, గురుభక్తితో సమాధిపరుడై పరాశక్తిని విమర్శించుటవలన గలిగెడి పరబ్రహ్మైక్యమందె సంహారరూపాత్యంతికలయము మఱియొకటిగను సంహారక్రమము నేను నీవు వాడు నను భేదబుద్ధియందఱకును పర్వతమువలె దృఢమయి చలింపకయుండును. అట్టిభేదబుద్ధిని భక్తియుక్తమగు సమాధి దేవేంద్రునివజ్రాయుధము పర్వతమును వలె పగులగొట్టి నిర్విఘ్నముగ పరబ్రహ్మైక్యమును గలిగించునని శ్రీరామమూర్తి చెప్పెను. [టతిరోధానక్రమము.

4 నీవు నేను అనేభేదబుద్ధిచేత చిద్రూపము స్ఫురింపకుండు

5 గురుభక్తియుక్తమయిన సమాధిచేత ప్రపంచము భేదబుద్ధిరూపముగ భాసింపక చిద్రూపముగ భాసింపచేయుట అనుగ్రహక్రమము.

సద్గురూపదేశముచేత జీవునకు ఈపంచకృత్యశక్తి కలదని తెలియఁజేయబడును. బ్రహ్మమునందుగల ఆపంచకృత్యశక్తి స్వతంత్రమగుటచే గురూపదేశమును అపేక్షింపదు. కాని అట్టి అపేక్ష జీవునికిగలదు. బ్రహ్మాభిన్నమగు మాయాశక్తిచేతమో

హితులయినవారికీయర్థము దుర్లభము. చిచ్ఛక్తియే వ్యక్తమ
యిన ప్రపంచముయొక్క తత్త్వమును ఇచ్ఛాది మాహాశక్తుల
చేనావరించి వివిధశాస్త్రములచేత సందేహావర్చును. ఈసందే
హరూపమగు మలములవలననే బ్రహ్మమునకు సంసార్యవస్థ.
లోకము అజ్ఞానముచే మోహమునుపొంది జననమరణాత్మక
సంసారమునందు మునుగుననియు, మంత్రములన్నియు శివస్వ
రూపములనియు, బీజములన్నియు శక్తిస్వరూపములనియు,
సర్వవీరభట్టారకగ్రంథమున చెప్పబడెను. చిత్ప్రకాశకంటె నభి
న్నము, మహామంత్రరూపము, పూర్ణాహంతాపరామర్శము,
అకారాది క్షకారాంతము నగు వాక్ఛక్తి బిందురూపముగ పర
యని, నాదరూపముగ పశ్యంతి యని, అవ్యక్తమగు మధ్యమ
యని, స్ఫుటముగ వైఖరి యని వ్యవహరింపబడును. ఈవాక్ఛ
క్తి బ్రహ్మమును ఆవరించినట్లుండును. మూఢజనులు బ్రాహ్మ్య
దిదేవతలను చెప్పె కకారము మొదలగు విచిత్రవర్ణశక్తిచే వ్యా
మోహమునుపొంది పరిమితమైన దేహప్రాణాదులనే ఆత్మరూప
ముగ తలచుచున్నారు. అజ్ఞానదశయందు మూఢజనులకు బ్రా
హ్మ్యాదిశక్తులచేత బ్రహ్మము స్ఫురింపక భేదప్రధానమయిన
సంసార్యవస్థయు, పరిమిత దేహాదులును స్ఫురించును. జ్ఞానదశ
యందు సంసార్యవస్థలేకుండ అద్వితీయము స్ఫురించుటచేత
వికల్పభూమికలు క్రమముగ నశించి మహత్తరమయిన బ్రహ్మ
భూమికను పొందును. ఇదియె "సర్వోత్తమము, శుద్ధము, చి
దానందలేశసారము, వికల్పరహితము, నగు" చిచ్ఛక్తి. ॥ 10 ॥

సూ॥ తదపరిజ్ఞానే స్వశక్తివ్యామోహితతా
సంసారిత్వం ॥ 11 ॥

వ్యా! కించ చితిరేవ భగవతీ విశ్వవమనాత్సంసారవామ త్వాచ్చ వామేశ్వరాఖ్యాసతీ, ఖేచరీ, గోచరీ, దిక్చరీ, భూచరీ రూపైరశేషైః ప్రమాతృంతఃకరణబహిష్కరణభావైః స్ఫురతి అభేదేన సర్వాత్మకత్వే పారమార్థికస్వరూపేణ స్ఫురతి। సర్వత్ర వ్యవచ్ఛిన్నాపి పశుభూమికాయాం శూన్యవాదవిశ్రుతకించిత్కర్తృత్వాద్యాత్మకలాది శక్త్యాత్మనా ఖేచరీచక్రేణ గోపితపారమార్థికచిద్గగనచారిత్వరూపేణ చకాస్తి। భేదనిశ్చయాభిమానవికల్పనక్రియా ప్రధానాంతఃకరణ దేవీరూపేణ గోచరీచక్రేణ భేదాలోచనాది ప్రధానబహిష్కరణదేవతాత్మనా చకాస్తి। దిక్చరీచక్రేణ గోపితాఽభేదప్రధానాత్మికపారమార్థికస్వరూపేణ భాతి। భూచరీచక్రేణ పశుహృదయవ్యామోహినీ భాతి। పతిభూమికాయాంచ సర్వకర్తృత్వ చిదాత్మనా చిద్గగనచారిత్వేన ఖేచరీత్వేన, అభేదనిశ్చయాత్మనా గోచరీత్వేన, అభేదాలోచనాత్మనా దిక్చరీత్వేన, సాంగకల్పప్రథాపరిసారపరిమేయాత్మనా భూచరీత్వేన, పతిహృదయవికాసినా స్ఫురతి। ఏవంచ స్వశక్తివ్యామోహితత్వేవ సంసారిత్వం। అపిచ చిదాత్మనః పరమేశ్వరస్యానపాయిన్యైశ్వైవ స్ఫురత్తా। అసారకర్తృత్వైశ్వర్యమోహితత్వైవ సంసారిత్వం। యథా మాయయోల్లసముదానశక్తిం విశ్వవ్యాప్తిసారాంచ వ్యానశక్తిం, తురీయదశాయాం తురీయశక్తిం, తుర్యాతీతరూపాంచ, చిదానందసారా మున్మీలయతి తథా దేహాద్యవస్థాయామపి పతిదశాంత్మా జీవన్ముక్తిః। ఏవం త్రివిధా స్వశక్తిపాశాదిభిర్వ్యామోహితా వ్యాఖ్యాతా। చిదితి సూత్రే చిత్ప్రకాశో గృహీతశక్తిసంకోచః సంసార్యుక్తః। ఇహ తు స్వశక్తివ్యామోహితత్వేనాస్య సంసారిత్వం భవతి। ధంస్యం

శరేణ ప్రతిపాదితం। ఏవంచ సంకుచితశక్తిః ప్రాణాదిమానపి యథా స్వశక్తివ్యామోహానో నభవతి। తథా మాయాశరీరఈర మేశ్వరవవేత్యాన్యాయస్థిత్యా శివభట్టారకశ్చాయమేవేతి భం గ్యానిరూపితం భవతి। యథాగమః॥ "మనుష్యరూపభన్నో ప్యాస్తే మాహేశ్వరః" ఇత్యుక్తంచ॥ శ్రీమదీశ్వరప్రత్యభిజ్ఞా యాం॥ "యథా శరీరమేవ యే షట్త్రింశత్తత్వమయం శివ రూపం పశ్యంతి అర్చయంతిచ సిధ్యంతి। ఘటాదికమపి తథా నిశ్చిత్య పశ్యంతి। నచాస్త్యత్ర వివాదః" ఇతి॥

తా॥ సర్వము చిద్రూపమే యను జ్ఞానము లేనికాలమందు ఇచ్ఛాదిశక్తులచేకలుగు వ్యామోహమే సంసారము.

చిచ్ఛక్తి తనయందు బీజరూపముగ లీనమైనప్రపంచమును వెల్లడించుటవలన వామేశ్వరి యను నామముకలిగి ఖేచరి, గోచరి, దిక్చరి, భూచరి యనుశక్తులతో జగదాధారముగ స్ఫురించును. ఇచ్ఛా జ్ఞాన క్రియాశక్తులమూడింటిలోను చిచ్ఛక్తి భేదములేకుండ వాని పారమార్థికస్వరూపముగ స్ఫురించును. అజ్ఞానదశయందు చిచ్ఛక్తి లీనమై తనదగు ఇచ్ఛా జ్ఞానక్రియాశక్తులతో ఖేచరీచక్రముచేత గోప్యమయిన చిదాకాశరూపముగనుండును. భేదము, వికల్పము, ప్రధానమగు అంతఃకరణశక్తిరూపము చేత గోచరీచక్రముగనుండును. బహిర్వృత్తులు ప్రధానముగాగల యింద్రియరూపమగు దిక్చరీచక్రముగనుండును. అజ్ఞానులను మోహపెట్టుచు భూచరీచక్రముగనుండును. మాయాశక్తిచే మోహపడుటయే సంసారము. మఱియు ప్రకాశవిమర్శములొకదానినొకటి యెప్పుడును విడిచియుండవు. కనుక సకల ప్రపంచము ప్రకాశవిమర్శరూపమై యుండగానే నీయసారమగు

జగత్తును పుట్టించితినని కర్తృత్వాభిమానమే సంసారము. ప్రకాశము శివస్వరూపమనియు, విమర్శము శక్తిస్వరూపమని యు చెప్పబడెను. మాయచేత ప్రకాశించు సుషుప్తిరూపమగు ఉదానశక్తిని, ప్రపంచమునంతను వ్యాపించెడి వ్యానశక్తిని, తురీయదశయందైన జ్ఞానశక్తిని, తురీయాతీతదశయందైన చిదానందపారశక్తియందు లయము చేయుటచే భక్తులకు దేహ ద్యవస్థలున్నను జీవన్ముక్తికలుగును. చితి అను సూత్రమునందు చిచ్ఛక్తి సూక్ష్మరూపములో జగద్రూపమును పొందుటచేత సంసార్యవస్థ చెప్పబడెను. ఇక్కడ చిచ్ఛక్తి వ్యామోహము చేత బ్రహ్మమునకు సంసారిత్వము కలిగెనని మఱియొకతీరుగ ప్రతి పాదింపబడినది. చిచ్ఛక్తి సూక్ష్మరూపమై జగద్రూపము చేత ప్రాణాదులను పొందినను తనచిత్స్వరూపమెట్లు మరువకయుండు నో అట్లే మాయచేత శరీరము (సగుణము) ను బొందిన పర మేశ్వరుడును వ్యామోహమును పొందడని ఆమ్నాయస్థితిచేత నిరూపింపబడినది. "మనుష్యరూపమునందు మహేశ్వరుండంత ర్యామిగ నుండెనని ఆగమములు చెప్పుచున్నవి. ఈశ్వరప్రత్య భిజ్ఞయందు "శరీరమే షట్త్రింశత్ (36) తత్త్వస్వరూపమగు బ్రహ్మమని చూచుచు అట్లే ఘటాదులయందును నిశ్చయించి చూచుచు సర్చన చేయువానికి చిదూపప్రాప్తియందు సందే హములేదు. ॥ 11 ॥

అ॥ ఉక్తార్థంప్రతి దార్ఢ్యేన తత్వదృష్టిం దర్శయితుమాహ—
సూ॥ తత్పరిజ్ఞానే చిత్తమేవాంతర్ముఖీభావేన
చేతనపదాధ్యారోహాచ్చితిః ॥ 12 ॥

వ్యా॥ తస్యాత్మీయస్య పంచవిధకృత్యకారిత్వస్య పరిజ్ఞానేసతి

అపరిజ్ఞానలక్షణకారణాపగమాత్ । స్వశక్తివ్యామోహితతా నివృత్తౌ స్వాతంత్ర్యలాభాత్ప్రాగాఖ్యాతం యచ్చిత్తం తదేవ సంకోచినీం బహిర్ముఖతాం జహదంతర్ముఖభావేన చేతనపదాధ్యారోహాత్ । గ్రాహకభూమ్యాక్రమక్రమేణ సంకోచకలాయా అపి విగళనేన స్వరూపతాచ్చితిర్భవతి । సా చిన్మయీం భూమికామావిశతీత్యర్థః ॥ 12 ॥

తా॥ పంచవిధకృత్యములు ఆత్మవేకాని యితరమునది కాదని జ్ఞానము కలుగుచుండగా మాయాశక్తిచేకలుగు వ్యామోహము నశించి చిచ్ఛక్తియొక్క స్వరూపజ్ఞానముకలుగుటవలన పూర్వము చెప్పబడిన స్థూలరూపచిత్తము సూక్ష్మరూపమై బహిర్వ్యాప్తులనువిడిచి అంతర్ముఖమగుటచేత జీవశబ్దమువదలించి జ్ఞానభూమికయందు క్రమముగా సూక్ష్మకళగనుండి అదియును లీనమగుటచేత చిత్తుఅయి చిన్మయభూమికను పొందును. ॥ 12 ॥

అ॥ నను యదిపారమార్థికం చిచ్ఛక్తిపదం సకలభేదకబళనస్వభావం తదస్య మాయాపదేపి తథారూపేణభవితవ్యం యథా జలాద్యాచ్ఛాదితస్యాపి భావో ర్భానావభాసకత్వ మిత్యాశంక్యాహ—

సూ॥ చిద్వహ్నేరవరోహపదే ఛన్నోఽపి చిన్మా
త్రయా మేయేంధనం ప్లుష్యతి ॥ 13 ॥

వ్యా॥ అవరోహపదే మాత్రయా పరివర్తతే। స్వాతంత్ర్యేఆచ్ఛాదితస్వభావోపి భూతిభూతిచ్ఛన్నోఽగ్నిరివ మాత్రయా అంశేన నీలపీతాదిం ప్లుష్యతి స్వాత్మసాత్కరోతి । మాత్రాపదస్యేద మాకూతం యత్కబళయన్నపి న పార్ధ్యాత్మ్యేన గ్రసతే। అపితుం శేన సంస్కారాత్మనా అంతఃస్థాపయతి । గ్రా

సకలత్వంచ సర్వప్రమాతౄణామనుభవసిద్ధం—యథోక్తం శ్రీమ దుత్పలదళపాదైః నిజస్తోత్రే॥ "వర్తంతే జంతవో శేషా అపి బ్రహ్మేంద్రవిష్ణవః। గ్రసమానాస్తతో వందే దేవం విశ్వభవం లయం" ఇతి॥ 13॥

సూ॥ తా॥ చిదగ్ని జీవులయందు కప్పబడినను జ్ఞానమనెడి కట్టెలచేత క్రమముగా వృద్ధిపొందుచున్నది.

వ్యా॥ తా॥ భస్మముచేత కప్పబడిన అగ్నివలెనే జీవులయందు కప్పబడిన చిదగ్ని అంశా (సూక్ష్మ) రూపముతో నుండును. చిదగ్ని స్వాతంత్ర్యముచే కప్పబడిన స్వభావముకలదైనను అంశరూపముచేత క్రమక్రమముగ సుఖదుఃఖాదులను నశింపుచేయుచు సంస్కారరూపముతో లోపలనుంచుకొని ఆత్మ సాక్షాత్కారము చేయుచున్నది. అట్లులీనమగుట సర్వజీవులకు సుషుప్తియందు) అనుభవసిద్ధము. పద్మపాదులచేత పద్మపాదస్తవమునందు "హరిబ్రహ్మేంద్రాదులతోకూడిన జీవులు ఎవనిచేత సృష్టిలయములు పొందింపబడుచున్నవో అట్టిబ్రహ్మమును నమస్కరించుచున్నానని చెప్పబడినది. ॥ 13 ॥

అ॥ యదా పునః కరణేశ్వరీప్రసరసంకోచం సంపాద్య తదా సర్గసంహారక్రమేణ పరిశీలనయుక్తిమాహ—

సూ॥ బలలాభే విశ్వమాత్మసాత్కరోతి ॥ 14 ॥

వ్యా॥ స్వస్వరూపాభేదేన నిర్భాసయతి। యథోక్తంపూర్వ గురుభిః స్వభాషామయేషు క్రమసూత్రేషు "యథా వహ్ని రుద్బోధితో దాహ్యం దహతి తథా విషయపాశాన్ భక్షయే దితి॥ నచైవం వక్తవ్యం విశ్వాత్మసాత్కారరూపసమావేశ భూః కాదాచిత్కా ఏవేతి కథముపాదేయం స్యాదితి। దేహాద్యాత్మ

జ్జనవశేన తస్యాః కాదాచిత్కత్వమేవాభాతి । వస్తుతస్తు చితిః స్వాతంత్ర్యాదవభాసితదేహావ్యక్తజనాద్యేవ కాదాచిత్కత్వం। ఏషాతు సదైవ ప్రకాశమానా భగవతీ । అన్యథా దేహాదిషు నప్రకాశేత్ । అతఏవ దేహాది ప్రమాతృతా నిమజ్జనాభ్యాసః కార్యః। సచ ప్రధానతో సారప్రమాతృతా ప్రాప్త్యర్థమితి శ్రీమదీశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాకారః ॥ 14 ॥

అ॥ స్థూలరూపచిత్తము సూక్ష్మరూపమగునవుడు ప్రపంచరూపము లయమయి బ్రహ్మరూపమగునను టయందు యుక్తిని చెప్పుచున్నారు.

తా॥ చిద్రూపసిద్ధికలిగినకాలమందు ప్రపంచము చిద్రూపముతో సభేదముగ స్ఫురించుచున్నది. “అగ్ని వృద్ధిపొంది వస్తువులను దహించునట్లు చిదగ్ని వృద్ధిబొంది మాయా సంబంధమగు విషయపాశములను దహించునని” క్రమసూత్రములయందు చెప్పబడినది. ప్రపంచము ఒకానొకప్పుడు ఆత్మరూపముగ సాక్షాత్కారమయినందువలన నేమిప్రయోజనమనియన కూడదు. చిద్రూపము దేహాదులయందు కప్పబడియుండుటచేతనే ఒకానొకప్పుడుస్ఫురించుచున్నది. వాస్తవమువలనచిచ్ఛక్తిస్వాతంత్ర్యముచేపొందిన దేహాదులలో భక్తిధ్యానాదులుగల జనులకే ఒకానొకప్పుడు స్ఫురించును. ఈచిచ్ఛక్తి యెప్పుడును (దేహాదులయందున్నను) ప్రకాశస్వరూపముకలదె. చిచ్ఛక్తివలననే దేహాదులకు ప్రకాశముకలిగెను. కాని లేనియెడల జడములగు దేహాదులకు ప్రకాశము లేకయేపోవును. కనుక తాను జడములగు దేహాదులు కానని యు, చిన్మాత్రుడనని యు, నిరంతరమభ్యసింపవలయును. అట్టిఅభ్యాసమువలనముఖ్యసారమగు

చిద్రూపప్రాప్తి కలుగునని ఈశ్వరసిద్ధాంతము. 14॥

సూ॥ చిదానందలాభే దేహప్రాణాదిష్వవభాన

మానేష్వపి చిదైకాత్మ్యప్రతిపత్తిదార్ఢ్యం

జీవన్ముక్తిః ॥ 15 ॥

వ్యా॥ విశ్వాత్మసాక్షాత్కారాత్మని సమావేశరూపే చిదానందే లబ్ధేపతి వ్యుత్థానదశాయాం కల్పిత దేహ ప్రాణ నీల సుఖాదిషు భాసమానేష్వపి తత్సమావేశసంస్కారబలాత్ప్రతిపాదయిష్యమాణయుక్తిక్రమోపబృంహితాచ్చిదైకాత్మ్యప్రతిపత్తిదార్ఢ్యం అవిచలా యా చిదేకత్వప్రథాసైవ జీవన్ముక్తిః। జీవతః ధనం పువ్యతి ప్రాణానపి ధారయతో ముక్తిః। ప్రత్యభిజ్ఞాత స్వస్వరూపవిద్రావితాశేషపాపరాశిత్వాత్ । యథోక్తం. శ్రీస్పంద శాస్త్రే। "ఇతి (యది) వా యస్య సంవిత్తిః క్రీడత్వేనాఖిలం జగత్ । సపశ్యన్ సతతం యుక్తో జీవన్ముక్తో నసంశయః" ఇతి॥

తా॥ చిద్రూపత్వప్రాప్తి కలిగినకాలమందు దేహప్రాణాదులు భాసించినను అవి చిద్రూపములేకాని వేఱుకావనెడి దృఢభావన వలన జీవన్ముక్తి కలుగును.

ప్రపంచము సాక్షాత్తు ఆత్మరూపమను నిశ్చయముతో చిద్రూపానుభవముకలిగియుండగా సమాధ్యనంతరము (జాగరావస్థయందు) కల్పితమయిన దేహ ప్రాణ సుఖ దుఃఖాదులు స్ఫురించినను పూర్వసంస్కార (సమాధి) బలముచేత సర్వము చిద్రూపమని యేకాగ్రవృత్తికలుగుటవలన జీవన్ముక్తిసిద్ధించును. సమస్తజగత్తు కల్పితమని జ్ఞానముకలిగి అట్లే సర్వదా చూచువాడు జీవన్ముక్తుడనియు, సంశయములేదనియు స్పందశాస్త్రమందు చెప్పబడినది. ॥ 15 ॥

అ॥ కథంచిదానందలాభో భవతీత్యత ఆహ—

సూ॥ మధ్యవికాసాచ్చిదానందలాభః ॥ 16 ॥

వ్యా॥ సర్వాంతరతమత్వేన వర్తమానత్వా త్తద్భిత్తిలగ్న తాంవినా చ కస్యచి ద్రూపానుపపత్తేః । సంవిదేవ భగవతీ మధ్యమా । సాతు మాయాదశాయాం తథాభూతాపి స్వరూపం గోపయిత్వా ప్రాక్ ప్రాణే పరిణతేతిరీత్యా ప్రాణాదిభిత్తిభ్రమం స్వీకృత్య అవరోహక్రమేణ బుధదేహాది భువమతిశయానా నానానాడీప్రసరమనుసృతా । తత్రాపి పలాశపత్రమధ్యాద్య శాఖా న్యాయేన బ్రహ్మాది రుద్రపర్యంతం ప్రాణ బ్రహ్మ శ్రయ మాయాయా బ్రహ్మనాడీరూపతయా ప్రాధాన్యేన స్థితాః అతఏవ సర్వశక్తీనా ముదయాత్తత్రైవ విశ్రమాదేవం భూతాప్యేషా పశూనామున్మీలనరూపైవ స్థితా—యదా త్రింశక యుక్తిక్రమేణ సర్వాంతరతమత్వేన బ్రహ్మభూతా సంవిద్భగవతీ వక్ష్యమాణక్రమేణ మధ్యమా బ్రహ్మనాడీరూపతయా వికాసతి । తదాంతర్వికాసాచ్చిదానందస్య స్వరూపస్య లాభః ప్రాప్తిర్భవేదితి । తతశ్చ ప్రాగుక్తజీవన్ముక్తిః । మధ్యమవికాసే వికల్పక్షయః ఉపాయః । ప్రాగుక్తపదిష్టపంచకృత్యకారిత్వాద్యనుసరణేన సర్వమధ్యభూతాయాః సంవిదో వికాసో జాయత ఇత్యభిప్రాయః । ఉపాయాంతరమప్యుచ్యతే । ప్రాణాయామముద్రా బంధాది సమస్తయంత్రేణ త్రోటనేన సుఖోపాయమేవ హృదయనిహితచిత్తవృత్తిం క్రమేణ న్యస్తిబంధకం వికల్పాంకుంచిత్వ త్వేన వశీమయా అవికల్పపరామర్శత్వేన దేహాద్వ్యక్తి పుర్యష్టకస్య చిత్ప్రమాత్రతా నిషాలనప్రవణోచితాం తదేవోన్మేషద్వికాసాం తురీయాతీతసమావేశదశా మావేశయతి ।

యథోక్తం "వికల్పహానేనైకాగ్ర్యాత్క్రమేణేశ్వరతాభవేత్" ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాయాం॥ శ్రీస్పందశాస్త్రేపి॥ "యదా క్షోభః ప్రలీయేత తదా స్యాత్పరమం పదం" విజ్ఞానగర్భస్తోత్రే॥ "విహాయ సకలాః క్రియాః జనని మానసే సర్వతో విముక్తకరణక్రియానుసృతిపారతంత్ర్యోజ్జ్వలైః। స్థితైస్త్వదనుభావతః సపది వేద్యతే సాపరా। దశా నృభిరతంద్రితా సమసుఖామృతస్యందినీతి। అయంచోపాయమూర్ధన్యత్వాత్ ప్రత్యభిజ్ఞాయాంచ ప్రతిపాదితత్వాదాదావుక్తః। "ప్రత్యగాత్మానమైక్షత। తదా వృత్తచక్షురమృతత్వమిచ్ఛన్నితి" శ్రుతిః॥ ప్రసృతాయామపి శక్తిః సంకోచవతీ ధ్యానసమయే హృత్పద్మదేశవచ్చ సర్వతో వివర్తనం యథోక్తం॥ "తపో ధృతే నిత్యోదితే స్థితిరితి" శక్తేర్వికాసోంతః నిరూఢాక్రమేవ సర్వకరణస్ఫారేణ... "అంతర్లక్ష్యం బహిర్దృష్టిర్నిమేషోన్మేషవర్జితః" ఇతి। భైరవముద్రానుప్రవేశయుక్త్యా బహిస్సరణం। ఇత్యాది॥ ఏకాగ్రోహి బహిర్వృత్తినివృత్తః తత్త్వమీక్షతే। దృష్టతత్త్వస్తు నపునః కర్మజాలే నబధ్యతే॥

అ॥ చిద్రూపప్రాప్త్యుపాయము—

తా॥ చిచ్ఛక్తి అన్నిజంతువులయందును అతిసూక్ష్మముగను అంతర్యామిగనుండును. జడమగు బ్రహ్మాండచక్రము చిద్రూప సంబంధము లేకుండ ప్రకాశింపనేరదు. చిన్మాత్రమే మధ్యము (సుషుమ్న) యను పరదేవతాస్వరూపము. ఆచిచ్ఛక్తి మాయాదశయందు తనచిన్మాత్రమును మరుగుపర్చుకొని బంధకములగు దేహప్రాణాదులతోను, అనేకసహస్రనాడులతోనున్న స్థూలప్రపంచమునందును, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్రాద్యుత్తమదేహములందును "పలాశపత్రముఖ్యాన్యశాఖాన్యాయమునను" తామరాకునకు

మొదటనున్న యేక రేఖ అనంతరము అనేక రేఖలుగనున్నను మొదటి రేఖకంటె వేఱుకానివిధమున మొదటిదగు తనచ్ఛిద్రూపమును విడువకయుండును. సర్వశక్తులకు చిచ్ఛక్తియందే సృష్టి సంహారములు కలుగుటవలన సమస్త జీవులయందును సూక్ష్మరూపయగు చిచ్ఛక్తి మధ్యమయనెడి బ్రహ్మనాడీరూపముగ స్ఫురించును. గాని విమర్శించునపుడు చిచ్ఛక్తి కాకపోదు. ఈవిమర్శమువలననే జీవన్ముక్తి కలుగును. మధ్యమవికాసమునకుజీవునియందుగలవికల్పములు నశించుటఒకయుపాయము. ఈచిద్రూపము పూర్వోక్తపంచవిధకృత్యసంబంధము తమకునుగలదనిభావించు జీవులకు సకలనాడులయొక్క మధ్యవర్తియగు మధ్యమ (సుషుమ్నా) నాడిగుండా వికసించును. ప్రాణాయామము, భైరవాదిముద్రలు, స్వస్తికాద్యాసనములు, మొదలగువానినివిమర్శించుట మఱియొకయుపాయము. అందు స్వస్తికాసనవిమర్శముచేత చిత్తవృత్తులు శాంతించి దేహాదులయందు చెప్పబడిన పుర్యష్టకమునకు చిత్సంబంధము దృఢమగును. ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞయందు "ఏకాగ్రతచేతక్రమముగా వికల్పములు నశించినతోలది ఈశ్వరతత్వము స్ఫురించుననియు, స్పందశాస్త్రమునందు "చిత్తవృత్తులన్నియు నశించినపుడే ముక్తియనియు" విజ్ఞానగర్భస్తోత్రమునందు " ఓతల్లీ నీయనుగ్రహమువలననే మనస్సునందలి సమస్త వికల్పములనువిడిచి ముక్తిసాధనముల ననుసరించిన భక్తులు నిత్యసుఖస్వరూపమగు మోక్షము నపుడే పొందుదురనియు, నిది శ్రేష్ఠోపాయమనియు చెప్పబడినది. " " ఈశ్వర సిద్ధాంతమందును ఇట్లే చెప్పబడినది." " ప్రత్యగాత్మానమైక్షత తవాన్యృత్తచక్షు రమృతత్వమిచ్ఛన్ "అనెడి శ్రుతియు బ్రహ్మము

యొక్క ధ్యానమువలనని మోక్షము కలుగునని చెప్పుచున్నది. చిచ్ఛక్తి ప్రపంచరూపమయినపుడు జీవాదుల హృత్పద్మదేశమందు సూక్ష్మరూపముగ నున్నటుల అంతటను వివర్తరూపముగనుండును. కనుక ధ్యానోపాసనాసమాధులు చిద్రూపసిద్ధికి ముఖ్యసాధనములు." అంతః (లోపలకు) లక్ష్యమును, బహిః (వెలుపలకు) దృష్టియును, కలిగి ఉన్మేషనిమేషములు లేకుండగ నుండుట భైరవముద్రయనబడును. లక్ష్యమందు ఏకాగ్రతచేత బాహ్యవృత్తులను లయము చేయుటయే చిద్రూపతాప్రాప్తికి ముఖ్యోపాయము. తత్త్వజ్ఞానికి ముక్తి సిద్ధము. ॥ 16 ॥

అ॥ సమాధిస్థస్య నిత్యోదితత్వే యుక్తిమాహ—

సూ॥ సమాధిసంస్కారాదుత్థితస్థానే భూయోభూయశ్చిదై
కాత్మ్యపరామర్శనాన్నిత్యోదిత సమాధిలాభః ॥ 17 ॥

వ్యా॥ ఆస్వాదితసమావేశో యోగివరో వ్యుత్థానదశాయామపి సమాధిజయసంస్కారేణ క్షీబఇవ సదానందపూర్ణః మనోభావరాశిం శరదభ్రమివ చిద్గగనలీయమానం పశ్యన్ భూయోభూయోఽంతర్ముఖతామేవ సమవలంబ్య నిమీలనసమాధిక్రమేణ బహిర్ముఖతాం జహచ్చిదైక్యమేవ విమృశన్ వ్యుత్థానాభిమతావసరే సమాధ్యేకరసఏవ భవతి। యథోక్తం క్రమసూత్రేషు—"క్రమముద్రాంతస్స్వరూపాయాం ముదసమావేశో భవతి। సాధక బాహ్యాదంతః ప్రవేశః అభ్యంతరాచ్చ బహిస్స్వరూపానుప్రవేశో జాయతఇతి బాహ్యాభ్యంతరోఽయం ముద్రాక్రమఇత్యత్రాయమర్థః॥" సృష్టి స్థితి సంహృతి సంవిచ్చక్రాత్మకం క్రమముద్రయా స్వోదితమాత్మసాత్కరోతి। యేయంతురీయా తతశక్తిః। తథా క్రమముద్రయా అంతఃపూర్ణాహంతాస్వరూ

పతయా బహిర్ముఖవిషయేషు వ్యావృతో౽పి సమాధినిష్ఠసాక్షా
త్కృతపరాశక్తిస్ఫారసాధకః పరమయోగీ భవతి। తత్రచ
బాహ్యద్గ్రస్యమానాత్ విషయగ్రామాదంతఃపరస్యాంచిద్భూ
మౌ గ్రసనక్రమేణైవ ప్రవేశసమావేశో భవతి। అభ్యంతరా
ద్వ్యాసితముక్తిస్వరూపాత్సాక్షాత్కృత సమావేశసామర్థ్యాదేవ
బాహ్యస్వరూపేదంతా నిభాళ్య విషయగ్రామే వమనయుక్త్యా
ప్రవేశక్రియాత్ ప్రధానాత్మసమావేశో జాయతే। సబాహ్యా
భ్యంతరో౽యం నిత్యోదితసమావేశాత్మా । ముదో హర్షస్య
వితరణాత్పరమానందరూపత్వాత్పాశద్రావణాచ్చ విశ్వస్యాంత
స్థసత్తాయాం ముద్రాణాంచ ముద్రాక్రమో౽పి సృష్ట్యాది క్రమా
భాసకత్వాచ్చ క్రమమిత్యభిధీయతే ॥ 17 ॥

తా॥ సమాధియందు తరుచుగ చిద్రూపములో నైక్యవిమ
ర్శకలిగిన యోగివరుడు సమాధినివిడిచిన కాలమునను సమాధి
చేకలిగిన సంస్కారబలమున చిత్తవృత్తులు శరత్కాలమేఘము
లువలె నిష్ఫలములై చిదాకాశమందు లీనమయినట్లుచూచు
చు అంతర్ముఖుడై సర్వదా చిద్రూపములో నైక్యమునే విమ
ర్శించుచు పూర్ణానందస్వరూపుడుగనేయుండును. క్రమసూత్ర
ములయందు క్రమముద్రనుపొందిన అనంతరముకూడ బ్రహ్మ
సంవముకలుగునని చెప్పబడినది. క్రమముద్రయనగా—సాధకుడు
బాహ్యవృత్తులను చిత్తునందే లయింపుచు అంతరవృత్తులను
బాహ్యమునకు పోకుండచేయుటయే. సృష్టి స్థితి సంహారముల
ను చిద్రూపముగ విమర్శించు జ్ఞానచక్రముకూడ క్రమముద్ర
యే. ఇట్లు తెలియుటవలన తురీయాతీతజ్ఞానమనెడి ఆత్మసాక్షా
త్కారము కలుగును. సాధకుడు బాహ్యమునందు వ్యవహరిం

చుచున్నను ఈక్రమముద్రచేత పూర్ణాహంతా (బ్రహ్మ) స్వరూపుడై సమాధియందుకలిగిన పరాశక్తిసాక్షాత్కారబలము చేతనే బాహ్యప్రపంచమును చిద్రూపముగచూచుచు చిత్సాక్షాత్కారబలమువలన విడిచిన చిత్తవృత్తులను వాంతాశనము (ముఖమునుండివిడిచిన అన్నము) వలె తిరిగి గ్రహింపక దృశ్యప్రపంచమును చిద్రూపముగనే భావించుచుండును. మఱియు సృష్ట్యాదులు ఆభాసములనిభావించుటయు క్రమముద్రయే. 17॥

అ॥ సమాధిలాభస్య ఫలమాహ—

తతః ప్రకాశానందసారమహామంత్రాత్మక పూర్ణాహంతావేశాత్సదా సర్వసర్గసంహారాదా సంవిద్దేవతాచక్రేశ్వరత్వప్రాప్తిర్భవతీతి శివం ॥ 18॥

వ్యా॥ తదానీంయది తే సమాధా లబ్ధేసతి ప్రకాశానందసారాచిదాత్మైకఘనా మహత్యనవచ్ఛిన్నా మంత్రవీర్యాత్మికా సర్వమంత్రాణాం జీవభూతా॥ పూర్ణా పరాభట్టారికారూపా యేయం అహంతా। అకృత్రిమస్వాంతచమత్కారాత్। తత్రావేశాత్ సదాశివాది ధరణ్యంతస్య విశ్వస్య యాసర్గసంహారా విచిత్రాసృష్టిప్రక్రియా సంవిద్దేవతాచక్రం తదీశ్వరత్వప్రాప్తిసాధనం భవతి॥ ఇత్యాది॥ ఇతి శ్రీపూర్ణానందమునికృతభాష్యం॥

తా॥ నిరంతరసమాధియందు సమస్తమంత్రసారము, పూర్ణము, ప్రకాశానందరూపము, పరాభట్టారికయునగు చిద్రూపమే స్ఫురించును. ఆస్ఫూర్తిచే సమాధ్యనంతరముకూడసృష్టిప్రక్రియప్రపంచము కల్పితమని దృఢబోధకలిగి సంశయవిపర్యదోషములులేకుండ చిద్రూపుడగును.

శ్రీబాలాత్రిపురసుందరీదేవతార్పణమస్తు.

శుద్ధపత్రికా.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	6	ఫావ్యము	భావ్యము
	22	ములకను	ములకును
6	11	చిష్ట్యైశ	విష్ణ్వైశ
	12	మాామనగు	మానమగు
	19	దేవ్య్వావ	దేవ్య్వాప
14	12	ఈర్వరుడు	ఈశ్వరుడు
17	8	రెండిటిం	రెండింటి
19	20	శివవాపకము	శివవాచకము
20	7	తఆతి	తఇతి
	13	చ్త్రైతన్య	చైతన్య
21	19	హాహారు	హరిహారు
22	7	వైష్ణః	వైష్ణవః
	21	శస్తుక్తి	శక్తిస్తుతి
23	4	శివస్నా	శివస్నా
25	24	స్త్రైషా	సైషా
33	25	గాని	గాని నేను ఉపాసన చేయుచున్నానని ద్వైతబుద్ధిచేతగాని

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
34	20	లౌ॥ స॥	918 లౌ॥ స॥
36	3	లౌ॥ స॥	990 లౌ॥ స॥
46	2	ప్రియచ్ఛ అను క్రియకు	మహ్యాం మేధాం, ప్రజ్ఞాం ప్రయచ్ఛ యను శబ్దములకు
	15	ర్యం	ర్విం
47	3	ముకు	ముక్తు
50	9	లౌ॥ స॥	235 లౌ॥ స॥
51	13	నెరు	నెవరు
	17	లౌ॥ స॥	742 లౌ॥ స॥
	23	లోదివి	లోనివి
60	9	మున్నవి	నున్నవి
61	2	దేవతలసు	దేవతలను
62	1	ఒకజన్మ	ఒకజన్మ
64	21	చిద్యోద్యా	చిద్వోద్యా
74	8	జపించిస	జపించిన
77	16	కోదు	కోరు
85	2	హాహర	హరిహర
89	4	ప్రతిమ	ప్రతిమ
96	6	నాశ క్తి:	నాశశక్తి:
97	11	మనవ ర్తతే	మనసివ ర్తతే

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
108	11	ఎలుగును	కలుగును
	18	దలియు	దనియు
110	17	రెను	రెండు
111	22	భ శేత్	భ వేత్
117	8	ద్వ్యధవిం	ద్వివిధం
119	2	ఆముక	అముక
122	4	న్న కోధ	న్న శోధ
123	15	లీనితో	వీనితో
124	12	పడా	సదా
126	1	అమశు	అమశ్రు
132	24	రూము	రూపము
133	11	తులను	తులకు
	9	ప్రభాకర	ప్రభాకర
135	14	ఖండిచి	ఖండించి
136	2	కలిపూయాం	కలిపూజాయాం
141	13	సంహింత	సంహిత
166	2	క్షావవ	భావన
169	4	నిది	నది
	22	మత్రి	మంత్రి
174	17	అర్శ	అర్థ
177	4	శవ	శివ

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
	9	2 అం॥ భావార్థము	———
179	2	్రనకారము	ప్రకారము
	8	వ్యాన	వ్యాస
180	16	స్పశ౯	నస్పశ౯
	24	విశేదత	విశేదతః
190	17	ద్వారశ	ద్వాదశ
205	22	నాము	సామ
215	4	వెష్ణవా	వైష్ణవా
220	23	ల్లుమొక్కువ	ల్లెక్కువ
222	13	ఇతర్రతావుం	ఇతరత్రఉండ
	16	శ్వం	శ్వరి
224	17	గమ్యము, కా,	తెలియరా
230	4	జతెం	జితెం
231	12	ప్రతీలత్వా	ప్రతీకత్వా
	19	ఓకార	ఓంకార
243	5	యద్వైంధాసి	యథ్యైంధాసి
246	20	మొదలను	మొదలగు
257	4	వావ	నావ
296	19	తురీయదీ	తురీయద

0883 - 246 2565
903 246 2565

మోహన్ పబ్లికేషన్స్,

అజంతా హోటల్ ఎదుట, కోటగుమ్మం, రాజమహేంద్రవరం - 533101.

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

		వెల రూ.
1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మీ వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాధ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24. శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25. ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26. షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27. సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28. సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29. నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30. శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31. హృదయంలో సాయి	15-00
32. శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్ఛరిత్ర)	120-00
33. గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1. 'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2. గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3. ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5. ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6. కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7. గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8. శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9. సాదా క్యాలండర్	5.00
10. పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11. తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12. కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13. జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14. మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15. వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16. వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17. సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18. శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19. పూర్వ పరాశరి	100-00
20. పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21. ప్రశ్న సింధు	99-00
22. నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23. సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24. దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ది పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60. అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61. బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62. లగ్నరత్నాకరం	63-00
63. షట్పంచాశిక	120-00
64. 40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65. 40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66. 40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67. 40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68. 40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69. మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70. కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71. ముహూర్తచింతామణి	99-00
72. సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73. ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74. అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75. గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76. జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77. జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78. జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79. నాడీజ్యోతిషం	63-00
80. నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81. లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82. గౌతమసంహిత	63-00
83. హోరరత్నమాల	63-00
84. జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85. పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86. దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87. వింత జోష్యములు	63-00
88. షోడశవర్గులు	200-00
89. రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90. చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91. కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92. బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93. గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94. శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95. శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96. రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97. ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98. ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99. లఘుజాతకం	63-00
100. జాతకాలంకారము	63-00
101. మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102. వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103. మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104. కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105. సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106. కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107. తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108. వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109. ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110. మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111. కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112. మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113. నారద సంహిత	200-00
114. పంచాంగపీలికలేఖికాగణితం	250-00
115. తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116. సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117. రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118. ఛాయాగ్రహములు	99-00
119. జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120. జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121 గ్రహభావ బలములు	50-00
122. కాలచక్రదశ	50-00
123. అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124. జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125. పురోగామి జాతకం	50-00
126. భావార్థరత్నాకరం	75-00
127. భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128. అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129. జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130. ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131. ముహూర్తం	75-00
132. విశిష్ట జాతకములు	125-00
133. భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134. 300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135. జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139. బృహత్పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140. భావార్థరత్నాకరము	100-00
141. ముహూర్త చింతామణి	100-00
142. ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143. స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144. శతయోగమంజరి	50-00
145. వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146. దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147. వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్శకునశాస్త్రం)	250-00
148. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151. వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152. అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153. అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154. పంచాంగ వివేకము	99-00
155. వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156. పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1. 40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2. వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3. వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4. మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	ధైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్స్ (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87. మానవధర్మములు		120-00
88. వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89. సహస్రలింగార్చన		120-00
90. శ్రీ శివగీత		120-00
91. ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92. పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93. బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94. బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95. బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97. దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99. ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102. భగవత్‌స్తుతి		63-00
103. సూర్యోపాసన		36-00
104. కాశీఖండం		250-00
105. దేవీభాగవతం		360-00
106. శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107. ధర్మసందేహాలు		216-00
108. ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109. రామాయణం		600-00
110. పోతన భాగవతం		900-00
111. శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5. గృహవైద్యసారం	36-00
6. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7. ప్రకృతివైద్యం	36-00
8. ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శాలీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు		63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)		600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు		595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు		
విశ్వకర్మ ప్రకాశము		80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన	,,	250-00
నారద సంహిత	,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము	,,	60-00
మయమతము - వచనము	,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము	,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి		......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)		....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు	,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక	,,	....
మహాదశా పారిజాతం	,,	....
వాస్తు నారాయణీయం	,,	120-00
యోగావళీఖండం	,,	120-00
ముహూర్తసింధువు		150-00
సర్వార్థచంద్రిక (4భాగాలు)		1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)		370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)		590-00
సాయి...	,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి	,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా	,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)		500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర		100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహుర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00